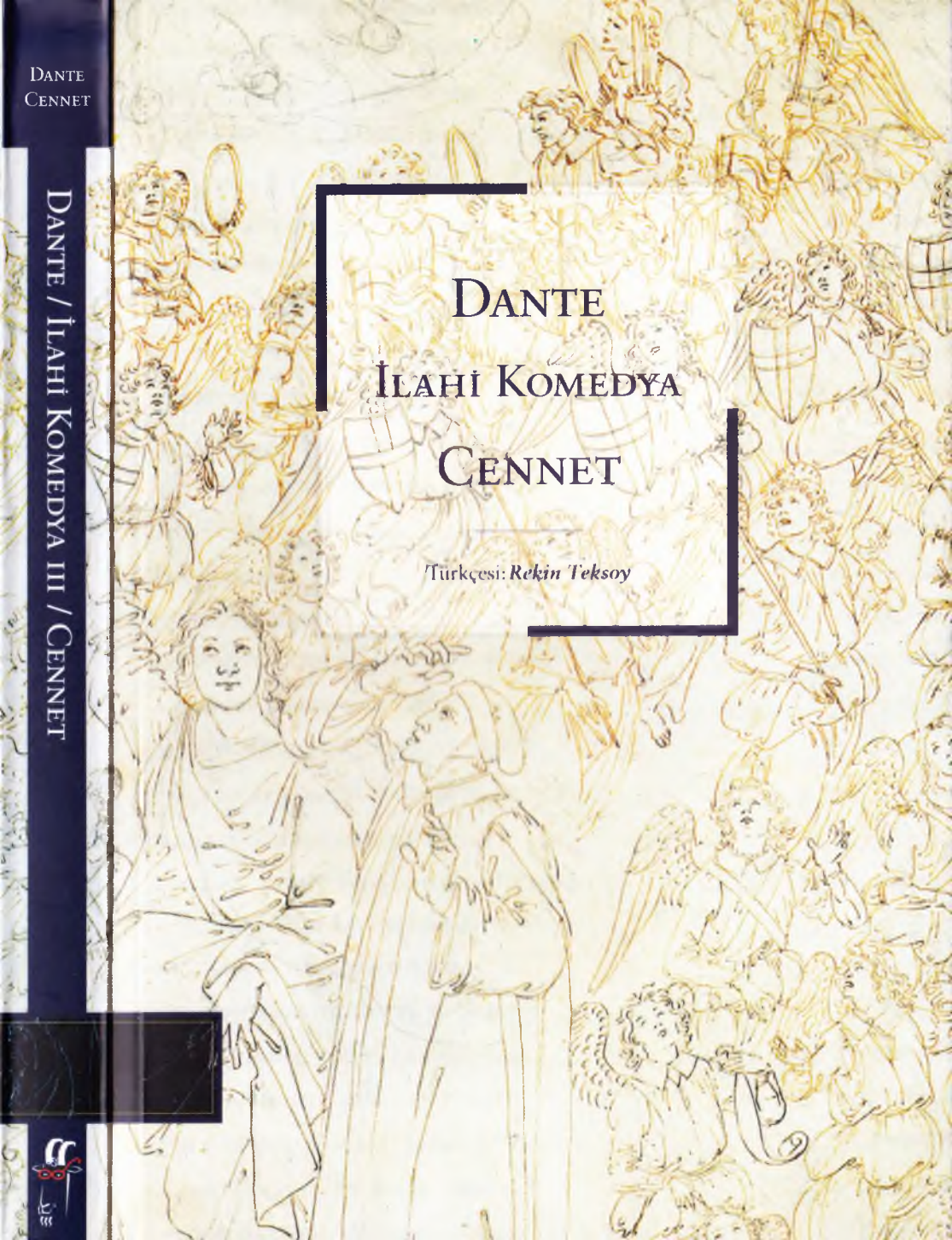
Dante
Cennet

Dante / İlahi Komedya III / Cennet

Dante

İlahi Komedya

Cennet

Türkçesi: *Rekin Teksoy*

İlahi Komedya-Cennet / Şiir

DANTE

İLAHİ KOMEDYA

CENNET

Türkçesi: *Rekin Teksoy*

O Ğ L A K / EDEBİYAT / ŞİİR

İlahi Komedya-Cennet / Dante Alighieri
İtalyanca aslından çeviren: Rekin Teksoy

© Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık Ltd. Şti., 1998
Bu çevirinin bütün hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntıların dışında yayımcının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Kitap ve kapak tasarımı: Serdar Benli - Işıl Şeker
Dizgi düzeni: Goudy 11 / 15 pt.
Ofset hazırlık: Oğlak Yayınları
Baskı: Oğlak Baskı Hizmetleri Tel: (0-212) 612 73 05

Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık Ltd. Şti.
Genel Yönetim: Senay Haznedaroğlu
Yayın Yönetmeni: Raşit Çavaş
Zambak Sokak 29, Oğlak Binası, 80080 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0-212) 251 71 08-09, Faks: (0-212) 293 65 50
e-posta: oglak@oglak.com

Birinci baskı: Ekim 1998
ISBN 975 - 329 - 249 - 8

Cennet

Birinci kanto

Her şeyi devindirenin şanı
evrenin her yerine ulaşır,
kimi yerde çok, kimi yerde az ışır.
Onun ışığını en çok alan göğe gittim,
yukarıdan inen birinin bilemeyeceği,
söyleyemeyeceği şeyler gördüm, işittim;
çünkü isteğine yaklaştıkça akıl yetimiz,
öyle derinliklere dalar ki,
izleyemez olur onu belleğimiz.
Bu kutsal ülkeden ne biriktirdimse
benliğimin içinde,
şiirimin konusu olacak bundan böyle.
Ey güzel Apollon, bu çaba için bana
kendi yeteneğini aşıla ki, ozanlara
verdiğin defne yaprağına değer göresin beni de.

1/ Devindirenin = Tanrı'nın; Dante'nin de benimsediği Aquino'lu San Tommaso'nun görüşüne göre Tanrı her şeyi devindirir, ama kendisi devinmez.
3/ Kimi yerde çok, kimi yerde az ışır = bir nesne ne denli kusursuzsa (insan) o denli Tanrı'yı yansıtır.
4/ En çok alan göğe = göklerin en yüksek katı; arşıalâ.
7/ İsteğine = Tanrı'ya.
13/ Apollon = Cehennem ile Âraf'ta Musa'lara seslenen Dante, ilk kez şiir tanrısı ve Musa'ların babası Apollon'dan yardım istiyor.

Şimdiye dek Parnassus'un tek tepesi
bana yetti, ama bundan böyle,
geri kalan bölge için iki tepe de gerekli.
İçimde es, esinlendir beni,
Marsyas'ın derisi yüzüldüğünde
esinlendiğin gibi.
Ey kutsal erdem, beynimin içine
işleyen mutlu ülkenin gölgesini göstermeme
yetecek denli destekleyecek olursan beni,
göreceksin sevdiğin ağaca geldiğimi,
defnenin ve senin izninizle
başıma o yapraklardan bir taç giydiğimi.
İnsanların utanılası hatası
nedeniyle, bir hükümdarı ya da bir ozanı
onurlandırmak için öyle az kopartılıyor ki
bu yapraklar güzel babam, defne yaprağı
birinin susuzluğunu giderdiğinde
sevince boğulmalı güler yüzlü Delphoi tanrısı.
Büyük olur küçük kıvılcımın alevi;
yanıt versin diye Cyrrha
bakarsın daha güzel sesli biri yalvarır benden sonra.

16/ Parnassus'un tek tepesi = Parnassus dağının iki tepesi vardı, bunlardan Helikon'da Musa'lar, Cyrra'da ise Apollon otururdu.
20/ Marsyas = kavalın yaratıcısı; tanrı Apollon'un sazıyla (lir) yarışmayı göze alır; tersinden üfleyince kaval ötmediğinden (lir tersinden de ses verir) yarışmayı yitirir; Apollon da Marsyas'ın derisini yüzer.
23/ Mutlu ülkenin gölgesini = Cennet'i; ama aslına tıpatıp uygun olarak değil (gölgesini).
25/ Sevdiğin ağaç = defne.
28/ İnsanların utanılası hatası = insanlar ne yazık ki utanç verecek şeyler peşinde koştukları için, iyi hükümdarlar iyi ozanlar yetişmiyor.
31/ Güzel babam = Apollon'a söylüyor.
33/ Delphoi tanrısı = Apollon.
34/ Büyük olur küçük kıvılcımın alevi = kıvılcım kimi kez yangına yol açabilir.
35/ Cyrra = Parnassus'un iki tepesinden biri; burada Apollon anlamına.
36/ Daha güzel sesli biri = daha yete-

Değişik yerlerden görünür ölümlülere
dünyanın meşalesi; ama dört daire ile
üç haçın kesiştiği yerde, en iyi mevsimde,
en iyi yıldızın altında belirir
ve yerin balmumunu kendi bildiğince
daha iyi yoğurup, daha iyi biçimlendirir.
İşte sabahtı orada, buraya akşam inmişti,
yarı yuvar bembeyazdı,
burası kapkaraydı ki,
Beatrice'yi gördüm, yüzünü sola çevirmişti,
güneşe bakıyordu; bir kartal bile
bunca dikkatle bakamazdı güneşe.
Bir ışından çıkan ikinci ışının
yukarı doğru gitmesi, bir hacının
yurduna dönmek istemesi gibi,
onun duruşu da düş gücümü etkiledi
gözlerim aracılığıyla, ben de onun gibi
görülmedik biçimde, güneşe diktim gözlerimi.
İnsan soyu için hazırlanmış o yörede
burada yapamadığı birçok şeyi
yapabiliyor insan, oranın özelliği nedeniyle.

nekli bir ozan.
37/ Değişik yerlerden görünür dünyanın meşalesi = güneşin (dünyanın meşalesi) doğduğu yer, güne göre değişir.
38/ Dört daire = ufuk, ekinoks (gün tün eşitliği), ekliptik (tutulum), ekvator; dört dairenin, dört ana erdemi simgeledikleri düşünülebilir.
39/ Üç haç = ekinoks, ekliptik ve ekvatorun ufukla kesişme noktaları; üç haçın, üç dinsel erdemi simgeledikleri düşünülebilir.
40/ En iyi yıldızın altında = Koç burcunda.
43/ Sabahtı orada = Yeryüzü Cennetinde.
43/ Buraya = Âraf'a.
54/ Görülmedik biçimde = insanlar güneşe bakmazlar genellikle.
55/ O yörede = Yeryüzü Cennetinde.
56/ Burada = dünyada.

Dayanamamıştım uzun süre,
ama, ateşten çıkmış kızgın demir gibi
çevreye kıvılcımlar saçtığını görmüştüm yine de;
tam bu sırada güne yeni bir gün eklenmişti,
o büyük güç gökyüzünü sanki
ikinci bir güneşle süslemişti.
Beatrice dikkat kesilmişti,
gözlerini sonsuz tekerlere dikmişti,
bana gelince, başımı indirmiş ona çevirmiştim:
ona bakarken, tattığı otların etkisiyle
deniz tanrısına dönüşen
Glaukos'a benzemiştim ben de.
İnsan ötesine geçiş, dile getirilemez sözcüklerle,
Tanrı'nın bu deneye değer bulacağı kişiler
şimdilik bu örnekle yetinsinler.
Daha sonra yaratılan ruhum muydu
ışığınla göklere yükselttiğin,
ey gökleri yöneten sevgi, ancak sen bilirsin bunu.
Sonsuza dek döndüreceğin,
sana kavuşmak özlemiyle yanan tekerin
sana borçlu olduğu düzeni, çekince dikkatimi,

62/ Güç = Tanrı.
63/ İkinci bir güneş = Dante yukarıya doğru yükseldiği için güneşin etkisi artmıştır; yükseldiğini bilmeyen Dante, bunu ikinci bir güneşin varlığına bağlıyor.
69/ Glaukos = deniz tanrısı; avladığı balıkları otların üzerine bırakan balıkçı Glaukos, balıkların canlandığını görünce, o otlardan yer ve deniz tanrısına dönüşür; Bkz Ovidius, *Metamorphoseis* XIII(898).
69/ Benzemiştim ben de = Dante yavaş yavaş ölümsüzleşmekte olduğunu sezmeye başlar.
71/ Bu deneye değer bulacağı kişiler = Cennet'e gidecek olanlar.
73/ Daha sonra yaratılan ruhum muydu = ruh bedenden sonra yaratılır; Dante yalnızca ruhunun mu, yoksa bedeninin de mi yükseldiğini bilemiyor.
75/ Gökleri yöneten sevgi = Tanrı.

79 göğün büyük bir bölümünü güneşin ateşi
tutuşturdu sandım, yağmur ya da akarsu
böyle büyük bir göl oluşturamazdı.
82 Işığın parlaklığı, sesin yeniliği,
nedenlerini bilmek isteği uyandırdı bende,
böyle yoğun bir istek duymamıştım daha önce.
85 Aklımdan geçeni benmiş gibi bilen Beatrice
ruhumdaki çalkantıyı dindirmek istedi ve
ben bir şey demeden söze girdi,
88 dedi ki: "Yanlış düşüncelere
kaptırmışsın kendini, bunları silkelemedikçe
göremezsin görmen gerekeni.
91 Sandığın gibi yeryüzünde değilsin;
yıldırım bile buradan düşerken, senin
yuvana dönüşünden ağır gider."
94 Güler yüzlü bu kısa sözler
ilk kuşkumu giderdi,
ama bir başka kuşkunun ağına takıldım,
97 dedim ki: "Şaşkınlıktan kurtulup rahatladım;
ama şimdi de bu hafif nesnelerin arasından
nasıl yükseldiğime ermiyor aklım."
100 Acırcasına içini çekti önce, ardından
ateşler içinde çocuğuna bakan
bir ana gibi baktı bana ve şunları dedi:

82/ Sesin = uyumun, düzenin.
91/ Yeryüzünde değilsin = Dante'nin kendini hâlâ yeryüzünde sandığını vurguluyor.
98/ Hafif nesnelerin hava ile ateşin.

"Nesnelerin arasında
bir düzen gelişmiştir;
evreni Tanrı'ya benzeten işte bu düzendir.
Yüksek yaratıklar, öncesiz sonrasız değerin
izini görürler burada, bu değer ana erektir
gördüğün düzen onun için geliştirilmiştir.
Her yaratık, dediğim düzende
içinde bulunduğu koşula göre
ilkesinin az ya da çok yakınında yer alır;
her birinin büyük varlık denizinde
kendisine verilen içgüdüyle
bir başka limana gitmesi bundandır.
Ateşi aya doğru bu içgüdü çıkarır,
ölümlü yürekleri o çarptırır,
toprağı bir araya getirip sıkıştırır;
yalnızca akıldan yoksun olanlara
yöneltmez bu yay oklarını,
akla sevgiye sahip olanları da hedef alır.
Her şeyi düzenleyen Tanrı,
en hızlı yuvarın döndüğü gökler bölümüne
sonsuz bir dinginlik getirir ışığıyla;

106/ Yüksek yaratıklar = meleklerle akıllı insanlar.
106/ Değerin = Tanrı'nın.
111/ İlkesinin = Tanrı'nın.
113/ Kendisine verilen içgüdüyle = Tanrı'nın verdiği içgüdüyle.
114/ Başka limana = başka amaca.

attığı oku mutlu hedefe eriştiren
o yayın gücü şimdi bizi de götürmekte
önceden belirlenen o yere.
Madde sağır kesilip yanıt vermeyince,
çoğu kez nasıl biçim de
sanatın amacına uygun düşmezse,
kimi kez kendi eğilimine kapılan
yaratık da, karşı yöne sapar bu yoldan
ve bulutlardan düşen bir ateş gibi
yere düşer, yanlış bir beğeni
yeryüzüne yöneltmişse ilk itkiyi.
Bu nedenle artık şaşırma
yukarıya doğru çıkışına,
dağdan vadiye inen bir ırmağa
şaşırmadığın gibi.
Asıl şaşılacak şey, engeller kalktıktan sonra
yeryüzünde kalman olurdu,
kıpırdamayan bir ateş gibi."
Bunları dedi, yüzünü gökyüzüne çevirdi.

139/ Engeller kalktıktan sonra
günahlardan arınınca.

İkinci kanto

Türküler söyleyerek yol alan gemimi,
dinlemek için söylenenleri
küçük bir tekneyle izleyen sizler,
kıyılarınıza dönün yeniden,
açılmayın enginlere, çünkü gözden yitirince beni
yolunuzu şaşırırsınız belki.
Yol aldığım sulardan kimse geçmedi,
Minerva rüzgârım, Apollon kaptanım şimdi,
Ayılar'ı gösteren, dokuz esin perisi.
Yeryüzünde bizi doyurmadan besleyen
meleklerin ekmeğine erkenden bakmayı bilen
üç beş kişiye gelince,
teknelerinizle denize açılabilirsiniz siz,
peşimden gelebilirsiniz
sular yükselmeden önce.

1/ Gemimi = şiirimi
3/ Küçük bir tekneyle = yetersiz bilgiyle.
3/ Sizler = okurlar.
7/ Kimse = hiçbir şair.
8/ Minerva = Zeus'un kızı, bilgi tanrıçası Athena'nın Latince adı.
8/ Apollon = Zeus'un oğlu.
9/ Ayılar = kutup yıldızları (Büyük Ayı ile Küçük Ayı).
10/ Doyurmadan besleyen = yeryüzünde edinilen Tanrı'ya ilişkin bilgiler yetersizdir.
11/ Meleklerin ekmeği = tanrıbilim.
11/ Bakmayı bilen = ilgilenen.

16 Kolkhis'e yelken açan o yiğitler
İason'u rençber kılığında gördüklerinde
nasıl şaşırdılarsa, öyle şaşıracaksınız siz de.
19 Tanrı ülkesine doğuştan duyduğumuz sürekli
susuzluk, hızla yol aldırıyordu bize,
hızımız göklerin hızına eşitti sanki.
22 Beatrice yukarıya bakıyordu ben ona;
okun yaya takılıp atılmasından bile
kısa bir süre içinde
25 olağanüstü bir şeyin dikkatimi çektiği bir yere
ulaştığımı anladım; bunun üzerine
bana döndü olanca güzelliğiyle
28 düşüncelerimi okuyan kadın ve
"Tanrı'yı düşün, dua et" dedi,
"gökteki ilk yıldıza ulaştırdı bizi."
31 Üstümüzü bir bulut sarıyordu sanki
güneş vurmuş bir elmas gibi
parlak, yoğun, cilalı, kalındı.
34 Bu ölümsüz inci içine aldı bizi,
yarılmadan, bir ışını
içine alan su gibi.

15/ Yükselmeden önce = sular yükselip de izimi yok etmeden önce.
16/ Kolkhis'e yelken açan o yiğitler = Argonaut'lar; Bkz Cehennem XVIII (86).
17/ İason Bkz Cehennem XVIII (86).
17/ Rençber kılığında = Argonaut'lar İason'u, burun deliklerinden alevler fışkıran iki boğa ile toprağı sürerken görürler.
19/ Tanrı ülkesi = Cennet.
21/ Göklerin hızına = yıldızların hızına.
30/ Gökteki ilk yıldız = ay; Ptolemaios (Bkz Cehennem IV/142) sistemine göre ay, dünyaya en yakın yıldızdır.
34/ Ölümsüz inci = ay.

Bir nesne bir başka nesnenin içine girdiğinde,
bir boyutun bir başka boyuta nasıl eklendiğini,
anlamak zor burada, bir nesneysem ben de,
bizim yapımızla Tanrı'nın nasıl birleştiğini
gösteren tözü görme isteği
daha da tutuşmalı içimde.
Doğrulanamaz inanç denilen,
ama insanın inandığı ilk gerçek gibi kendiliğinden
bilinen gerçek orada görünecek.
Yanıt verdim: "Madonna, elimden geldiğince
dua etmekteyim ölümlüler ülkesinden
beni buraya getirene.
Ne olur söyler misiniz: yeryüzünde
Kabil'le ilgili söylencelere
yol açan bu kara lekeler ne?"
İlkin gülümsedi, sonra: "Kilidi döndürmeyince"
dedi "duyguların anahtarı, yanıldığına göre
ölümlülerin görüşü, vurmamalı
artık seni şaşkınlık okları,
gördüğün gibi aklın kanatları
kısa, izlese bile duyguları.
Sen ne düşünüyorsun söylesene."
Dedim ki: "Burada gördüğümüz değişikliğin nedeni
bence nesnelerin yoğunluğundan gelmeli."

39/ Burada = dünyada.
41/ Tözü = İsa'yı.
50/ Kabil'le ilgili söylencelere = Bkz Cehennem XX(124).
60/ Yoğunluğundan = yoğunlukların değişik olmasından.

O dedi ki: "İleri süreceğim gerekçeleri
iyi dinlersen, görüşünün ne denli
yanlış olduğunu kabullenirsin sen de.
Sekizinci yuvar bir sürü ışık verir size,
bu ışıkların niteliği de, niceliği de
çok değişik olabilir.
Yoğunluğun azlığı, çokluğu olsaydı gerekçe,
yıldızların tümü aynı özelliğe sahip olurdu,
bu özelliğin niceliği değişse de.
Değişik özellikler değişik ilkelerin
ürünüdür, oysa senin görüşün bu ilkelerin
tümünü dışlıyor biri dışında.
Lekelerin nedeni yoğunluk azlığına bağlansaydı,
bu gezegen maddesinden yoksun kalırdı
bir baştan bir başa ya da bedenin
şişman ve cılız katmanlara ayrışması gibi
onun yapısı da, kitabında
sayfaların yerini değiştirirdi.
İlk durum geçerli olsaydı
güneş tutulması bunu ortaya koyardı,
çünkü yoğunluğu az maddeyi ışık aşardı.

64/ Sekizinci yuvar = göğün, dönmeyip yerinde duran yıldızların bulunduğu bölümü.
64/ Işık = yıldız.
72/ Biri dışında = yoğunluk ilkesi.
74/ Bu gezegen = ay.
79/ İlk durum geçerli olsaydı = ayın yoğunluğu az olsaydı.

Durum böyle olmadığına göre, ikinci olasılığı
ele almalı; o da çürütülürse
iyice anlaşılır görüşünün yanlışlığı.
Düşük yoğunluk karşı tarafa geçmediğine göre
öyle bir sınır olması gerekir ki, yoğun madde
hiçbir şeyin geçmesine izin vermez bu sınırın ötesine;
ve buralara vuran güneş ışığı,
gerisinde kurşun olan bir camdan
dönen renkler gibi yansır geriye.
Diyeceksin ki, ışığın orada başka yerlere göre
daha karanlık görünmesinin nedeni
daha gerilerden gelmesi.
Bu görüşten seni, eğer başvuracak olursan
bilim ırmaklarının kaynağı olan
deney kurtarabilir.
Üç ayna al; aynaların ikisini
kendinden aynı uzaklığa götür, üçüncüsü daha geride,
iki aynanın ortasında görünsün gözlerine.
Yüzünü aynalara dön, sırtından gelen bir ışık da
üç aynayı aydınlattıktan sonra
yansıyarak sana gelsin.
En uzak aynanın görüntüsü küçük de olsa
ötekilerden, onun da eşit oranda
parladığını göreceksin.

82/ İkinci olasılığı = yoğunluğu az kesimlerle yoğunluğu çok kesimlerin birbirini izlemesi.
89/ Gerisinde kurşun olan camdan = aynadan.

Artık yanlış bilgilerden arındığına göre,
sıcak ışıkların etkisiyle
toprağın karın renginden ve
soğuktan arınması gibi,
öyle canlı bir ışıkla aydınlatacağım ki seni,
kıvılcımlar saçacak önüne geldiğinde.
Kutsal erincin gökyüzünde
bir nesne döner ve içerdiği
her şeyin varlığını özünde gizler.
Bir sonraki gök bol ışıklıdır,
bu varlığı, kendisinden ayrı ama kendi içindeki
birçok özün arasında paylaştırır.
Öteki gökler erdemlerine,
etkilerine göre, değişik derecelerde
özel güçler içerir.
Dünyanın öğeleri gördüğün gibi
böyle bir sıra izler,
yukarıdan alıp, aşağıya etkir.
Öğrenmek istediğin gerçeğe hangi
yoldan gideceğime iyi bak ki,
daha sonra kendiliğinden bulabilesin geçidi.

113/ Bir nesne = yıldızların dönmesini sağlayan İlk Devindirici.
114/ Varlığını = yaşamını.
115/ Bir sonraki gök = sekizinci gök.
115/ Işıklıdır = yıldızlıdır.
118/ Öteki gökler = geri kalan yedi gök.
123/ Yukarıdan alıp = gökler bir üsten aldıkları etkiyi altlarındaki göğe aktarırlar.
126/ Bulabilesin geçidi = araştırmalarını tek başına yapabilesin.

Kutsal dairelerin dönmesini, etkisini
kutlu devindiriciler sağlar,
tıpkı demircinin demiri dövmesi gibi;
ve bunca yıldızın güzelleştirdiği gökyüzü,
kendisine can veren derin akıldan alır görüntüsünü
ve sonra olur onun mührü.
Ruhun sizin vücudunuzda
işlevlerine uygun çeşitli organlara
yayılması gibi,
gökleri döndüren aklın etkisi
yıldızlarda çoğalır,
ama bütünlüğü hep aynı kalır.
Değişik erdemler, döndürdükleri değerli
nesneyle değişik biçimde kaynaşırlar,
tıpkı yaşamın sizinle kaynaşması gibi.
Nesneye karışan erdemin kutsal kökeni
nesnenin ışımasını sağlar,
sevinçten ışıyan bir gözbebeği gibi.
Değişik görünmesi ışığın ışıktan,
yoğunluktan değil bundan ileri gelir.
Parlakla donuğu oluşturan,
işte biçime ilişkin bu ilkedir."

127/ Kutsal dairelerin = göklerin.
128/ Kutlu devindiriciler = melekler, ilkeler ve her daireye etkiyen akıl.
130/ Gökyüzü = dönmeyen yıldızların bulunduğu bölüm.
131/ Derin akıldan = Tanrı'dan.
132/ Olur onun mührü = hemen altındaki göğü etkiler.
145/ Işığın ışıktan = yıldızın yıldızdan.
147/ Parlakla donuğu = ayın üstündeki lekeleri.

Üçüncü kanto

Bir zamanlar kalbimi sevdasıyla
ışıtan o güneş, kanıtlayıp çürüterek,
güzel gerçeğin tatlı yüzünü göstermişti,
yanlışımı düzelttiğimi,
gerçeği öğrendiğimi
söylemek için başımı kaldırmıştım ki,
birden bir görüntü belirdi
ve öyle çekti ki beni kendine,
söyleyeceklerim aklımdan gitti.
Saydam, temiz bir camdan
ya da dibi görünmeyecek denli derin olmayan
duru, durgun bir sudan
yüzümüz nasıl ak bir alnın üstündeki
bir inci hafifliğiyle
yansırsa bize, ben de
konuşmaya hazır böyle yüzler gördüm;
insanla pınar arasında sevda doğuran
hatanın karşıtı bir hataya düştüm.

2/ Güneş = Beatrice.
17/ İnsanla pınar = Narkissos bir pınara yansıyan kendi yüzünü bir başkası sanarak kendi görüntüsüne gönlünü kaptırır; Dante gerçek yüzleri yansıma sanarak, bu hatanın karşıtı bir hataya düşer; Bkz Ovidius *Metamorphoseis* III(417).

Seçer seçmez o yüzleri, bir aynadan
yansıdıklarını sandım,
kim olduklarını anlamak için gözlerimi çevirdim;
ama bir şey göremedim,
gülümseyen tatlı rehberimin
kutsal gözlerinin içine baktım.
"Ayakları hâlâ gerçeğe yönelmeyen,
seni boşluklarda gezdiren
çocuksu düşüncelerine gülmeme
şaşırma sakın" dedi;
"gördüklerin gerçek tözler,
sözlerini tutmadıkları için buraya sürüldüler.
Konuş onlarla, dinle onları, inan onlara
çünkü içlerini ısıtan gerçek ışık
izin vermez ayakların kendisinden uzaklaşmasına."
Konuşmaya en hevesli gölgeye eğildim,
çok büyük bir isteğin şaşkınlığında
biri gibi söze girdim.
"Ey, sonsuz yaşamın ışıklarında
tadılmadıkça bilinmeyen erinçler duyan
güzel yaratılmış ruh, kimliğini
ve yazgını bağışlarsan
sevindirirsin beni."
Gülen gözlerle yanıt verdi o an:

23/ Tatlı rehberimin = Beatrice'nin.
29/ Tözler = ruhlar.
30/ Sözlerini = dünyada verdikleri sözler.
32/ Gerçek ışık = Tanrı.
33/ Kendisinden = gerçekten.

"Sevgimiz kapatmaz kapılarını haklı bir isteğe,
tıpkı saraydakilerin kendisine
benzemesini isteyen sevgi gibi.
Bakire bir rahibeydim yeryüzünde;
özenle ararsan belleğinde
artmış olsa da güzelliğim tanıyacaksın beni,
adım Piccarda,
öteki kutlularla bir arada,
mutluluklar içindeyim bu en ağır yuvarda.
İsteklerimiz yalnızca Kutsal Ruh'a
yönelmekte, onun koyduğu kurallara
uymanın sevincini tatmakta.
Bize uygun görülen konumun yetersiz
görünmesi ise, kimi kez verdiğimiz
sözleri tutmayıp, bozmamızdan kaynaklanmakta."
Dedim ki: "Olağanüstü görünüşünüzde
ne olduğunu bilmediğim kutsal bir ışıma,
yeryüzündeki görüntünüzü değiştirmekte:
anımsamakta zorlandım bu nedenle;
ama şimdi söylediklerinle
kolaylaştırdın tanımamı seni.

44/ Saraydakilerin = Cennet'tekilerin.
45/ Sevgi = Tanrı.
46/ Rahibeydim = konuşan, Simone Donati'nin kızı, Forese (Bkz Araf XXIII/48) ile Corso'nun (Araf XXIV /82) kızkardeşi Piccarda Donati olup, zorla manastırdan çıkartılıp, siyasal çıkar hesapları nedeniyle Rossellino della Tosa ile evlendirilmiştir.
51/ En ağır yuvar = ay; dünyaya yakın olduğu için ayın daha ağır döndüğüne inanılırdı.
55/ Yetersiz görünmesi = Cennet'in yukarı katlarına çıkıldıkça mutluluk da artar.

Ne olursun söylesene; mutluyken burada,
daha çok görmek, daha iyi sevmek için mi
daha yukarı gitmek istemektesiniz?"
Gülümsedi öbür görüntülerle birlikte;
sonra ilk sevdanın ateşiyle yanar gibi
yanıt verdi sevinçler içinde:
"Kardeş, sevginin erdemi dindirmekte
isteklerimizi, ne varsa elimizde
onunla yetinir, başka susuzluk çekmeyiz.
Daha yukarı gitmek isteseydik, bu isteğimiz
bize burayı uygun görenin isteğine
ters düşerdi; böyle
bir şey göremezsin bu dairelerde,
eğer burada sevgi geçerliyse
ve sevginin ne olduğunu anladınsa sen de.
Buradaki mutlu varlıklar, tersine
ayak uydururlar kutsal isteğe,
özdeşleşmesi için isteklerinin onunki ile;
bizim burada başka başka göklere,
yerleştirilmemiz, herkesi olduğu gibi, isteklerimizi
isteğine uyduran hakanı da hoşnut etmekte.
Erincimiz onun istenci içinde;
onun yarattıkları da, doğanınkiler de
o denize doğru gitmekte."

68/ İlk sevda = Tanrı sevgisi.
74/ Uygun görenin = Tanrı'nın.
76/ Dairelerde = göklerde.
84/ Hakanı = Tanrı'yı.

Yüce Yaradan'ın sevgisi eşit ölçüde
inmese de her yere, göklerde
her yerin Cennet olduğunu anlamıştım artık.
Hani kimi kez insan bir yemekten bıkar,
ama bir başka yemeğe can atar,
birinden alırken, ötekini geri çevirir ya,
mekiği sonuna dek atmadığı kumaşın
ne olduğunu öğrenmek için, işaretle,
sözle öyle davrandım ben de.
"Kusursuz yaşam, yüce erdem göklerde
daha yükseğe çıkarır kadını" dedi, "kural gereği
giysi giyilir, tül takılır yeryüzünde,
sevginin isteğine uygun kıldığı her ereği
kabul eden o eşle, ölünceye
dek beklensin ve uyunsun diye.
Onu izlemek için gençliğimde
dünyadan el etek çektim,
giysisine büründüm, kendimi onun yoluna verdim.
Ama iyilik yerine kötülüğe kucak açanlar
o güzel manastırdan beni kaçırdılar:
bir Tanrı bilir daha sonra çektiklerimi.
Sağımda sana görünen ve yuvarımızın olanca
ışığıyla yanan şu parıltı da,
kendisi için söylenmiş saymakta

94/ Mekiği sonuna dek atmadığı kumaşın = tutmadığı sözün.
97/ Kusursuz yaşam = İsa'nın yaşamı gibi bir yaşam.
98/ Kadını = bu dizelerde, Assisi'li Francesco'nun yolundan giderek 1212 yılında bakireler için bir tarikat kuran kadın ermiş Assisi'li Chiara'ya (1194-1253) gönderme yapılıyor.
101/ Eşle = İsa ile.
104/ Dünyadan el etek çektim = rahibe oldum.

kendimle ilgili sözlerimi;
o da rahibeydi benim gibi,
onun da başından alındı kutsal örtülerin gölgesi.
Ama geleneklere değer vermeden, o istemeden
dünyaya döndürüldüğünde
gönlünün örtüsünü çıkarmadı yüzünden.
İkinci Swabia rüzgârından
üçüncü ve son hükümdarı doğuran
büyük Costanza'nın ışığı, bu ışıyan."
Bunları dedi, sonra *Ave Maria*
söyleye söyleye, derin bir suya
batan ağır bir nesne gibi yok oldu gözlerden.
Onu olabildiğince izleyen
gözlerim, yitirir yitirmez onu
daha büyük bir isteğin dürtüsüyle
Beatrice'ye döndü;
ama o, sanki şimşek çakıyordu,
gözlerim ışıktan etkilenince,
ertelemek zorunda kaldım soracağım soruyu.

117/ Gönlümün örtüsünü çıkarmadı yüzümden = rahibe olmak isteğimi korudum.
118/ Swabia = Almanya.
119/ Üçüncü ve son hükümdar Swabia hanedanından Frederick II.
120/ Costanza = 1185 yılında Milano'da Arrigo VI ile evlenen, Sicilya ve Napoli kraliçesi Costanza (1154-1198); gerçekle ilgisi olmayan bir söylentiye göre, rahibe olmuş, zorla manastırdan çıkartılarak evlendirilmiştir.
126/ Daha büyük bir istek = Beatrice.

Dördüncü kanto

Aynı uzaklıkta duran ve iştah kabartan
iki aş arasında kalan özgür kişi,
ağzına lokma atmadan ölebilir açlıktan;
tıpkı bunun gibi, aynı ölçüde korku salan
iki kurt arasında kalan kuzu da şaşırır,
iki geyik arasında seçim yapamayan köpek gibi;
iki kuşku arasında bocalayıp suskun kaldığım
için kendimi ne yeriyor, ne övüyordum,
böyle davranmam gerektiğini düşünüyordum.
Susuyordum, ama yüzüme vuruyordu arzum,
sormak istediklerim de, sözcüklerden bile
açık seçik okunuyordu yüzümde.
Nabukatnetsar'ı haksız yere
acımasız kılan öfkeye ne yaptıysa
Daniel, aynı şeyi yaptı Beatrice de;
dedi ki: "İki isteğin de seni kendilerine
çektiğini görmekteyim, bu nedenle öğrenme
isteğinin dışarı vurması engellenmekte.

7/ Kaldığım = konuşan Dante'dir.
13/ Nabukatnetsar = Babil kralı (10. yy); unuttuğu bir düşü yorumlayamayan bilicilerin öldürülmesi buyruğunu verir, Daniel peygamber düşü yorumlayarak kralın öfkesini dindirir; Bkz *Kitabı Mukaddes*, *Daniel* 2(1-45).

Şöyle demektesin kendi kendine:
'İyi niyet sürdüğüne göre, başkasının şiddeti
nasıl olur da azaltır hak ettiğim erdemi?'
Platon'un görüşüne göre
ruhların yıldızlara dönmeleri de
bir başka kuşku doğuruyor sende.
İşte bu sorular istencin üzerinde
eşit baskı yapmakta; en tehlikeli
soruyu ele alacağım önce.
Tanrı'nın kendine en yakın melekleri,
Musa, Samuel, iki Yuhanna'nın ikisi,
dahası Meryem'in kendisi,
sana kendilerini gösteren ruhların göğünden
başka bir yerde oturmazlar,
değişik yaşlarda da olamazlar,
birinci daireyi güzel kılar tümü de,
ölümsüz ruhu az ya da çok duyumsamalarına göre
değişik biçimde geçer tatlı günleri.
Sana burada görünmelerinin nedeni
bu dairenin kendilerine ayrılmış olması değil,
göklerin en düşük derecesini gösterme isteğidir.

21/ Nasıl olur da azaltır = Piccarda ile Costanza'ya gönderme yapılıyor.
22/ Platon'un görüşüne göre = Platon *Timaeus* adlı yapıtında, ruhların insan vücuduna bürünmeden önce yıldızlarda oturduklarını, ölümden sonra da yıldızlara döndüklerini ileri sürer.
76/ En tehlikeli soru = Platon'un görüşü. Platon'un görüşü, ruhun vücutlarından önce yaratılmayıp ana karnındaki dölütle birlikte yaratıldığına inanan Hıristiyanlık doğmasıyla çelişiyordu.
29/ Musa = Musa peygamber.
29/ Samuel = Samuel peygamber.
29/ İki Yuhanna'nın ikisi = Vaftizci Yahya ile İncil yazarı Yuhanna.
33/ Değişik yaşlarda da olamazlar = ruhun yaşı yoktur, sonsuza dek yaşar.
34/ Birinci daire = göklerin en üst katı (arşıâlâ).
35/ Ölümsüz ruhu = Tanrı'yı.
39/ En düşük derecesi = en düşük mutluluk derecesi.

Sizin aklınıza böyle seslenmek gerekir,
çünkü aklınızın bilgiye çevirdiği,
önce duygularıyla öğrendiğidir.
Kutsal yazılarda işte bu nedenle
Tanrı'nın ellerinden ayaklarından söz edilir,
ama vurgulanmak istenen bambaşka bir şeydir;
yine aynı nedenle Kutsal Kilise
Cebrail'i, Mikail'i, Tobias'ı iyileştireni
insan biçiminde önerir.
Timaeus'un içtenlikle söylediği
ruhlara ilişkin sözleri,
uymaz burada gördüğün gerçeklere.
Ruh, onun demesine göre,
doğa ona biçim verdiğinde
ayrıldığı kendi yıldızına döner;
bu düşünce belki de sözcüklerin belirtmediği
saklı bir anlam içerir,
taşıdığı niyet de dikkate değerdir.
Etkinin değerini ya da değersizliğini
bu yuvarlara bağlıyorsa eğer,
okunun bir gerçeği vurduğu söylenebilir.

40/ Sizin = insanların.
47/ Cebrail, Mikail = baş melekler.
47/ Tobias'ı iyileştiren = baş melek İsrafil; İsrafil gözleri görmeyen Tobias'ın gözlerini iyileştirir.
49/ Timaeus = Platon'un aynı adı taşıyan yapıtının kahramanı; Platon kendi görüşlerini bu kişinin ağzından söyletir.
53/ Doğa ona biçim verdiğinde = skolastik öğretiye göre ruh bedenin biçimini oluşturur.
59/ Bu yuvarlara = yıldızlara.
60/ Bir gerçeği vurduğu söylenebilir = Dante yıldızların sınırlı oranda etkisini kabul ediyordu; Bkz Araf XVI(63-76)

Yanlış yorumlanan bu görüş, vaktiyle
dünyanın neredeyse tümünü şaşırtmıştı,
yıldızlara Jüpiter, Merkür, Mars adları takılmıştı.
İçini kemiren öteki kuşkuya gelince
daha az zehir içerir, çünkü kötülüğü
seni götürmez benden ötelere.
Bizim adaletimizin ölümlülere
doğru gelmemesi, inancın göstergesi sayılmalı,
sapkınlık zehrine yol açmamalı.
Ama anlayışınız yeterli olduğuna göre
bu gerçeği kavramaya, yerine
getirmeye çalışacağım isteğini.
Baskı altında kalan boyun eğmediğinde
baskı yapana, şiddet söz konusu ise,
bu ruhlar sığınamazlar bu gerekçeye:
çünkü istenç bel vermez istemedikçe,
bin kez zorlanan ateşe
doğa ne yaptırırsa onu yapar o da.
İstenç az ya da çok bel verirse,
şiddete boyun eğer; bu ruhlar da
öyle davrandılar, kutsal yere dönecek yerde.

61/ Bu görüş = yıldızların insanları etkilediği görüşü.
62/ Neredeyse tümünü = tümünü değil, çünkü Yahudiler bu görüşe katılmamışlardı.
63/ Adları takılmıştı = yıldızlara tanrı adları takılmış, yıldızlar kutsallaştırılmıştı.
64/ Öteki kuşku = Piccarda ile Costanza'ya uygulanan şiddet.
66/ Benden = Beatrice'den; Beatrice'nin gerçeği simgelediğini unutmamak gerekir.
75/ Bu ruhlar = Piccarda ile Costanza.
78/ Doğa ne yaptırırsa = doğa ateşi yukarıya doğru yöneltir.

Lorenzo'yu ızgarada tutan,
Mucius'u elinden eden istenç gibi
eksiksiz olsaydı istençleri,
özgür kalır kalmaz dönerlerdi
zorla ayrıldıkları yere;
böyle güçlü istençler çok az günümüzde.
Bu sözleri gerektiği gibi anladınsa
kim bilir seni kaç kez üzecek gerekçe
bil ki, yok edildi.
Ama şimdi gözlerinin önüne
başka bir engel geliyor, kendi kendine
kurtulamazsın ondan, çünkü yorulursun daha önce.
Kutlu bir ruhun yalan söylemeyeceğini,
çünkü hep ilk gerçekle iç içe geçtiğini
kazımıştım belleğine;
sonra Piccarda'dan, Costanza'nın aklının, tülünde
kaldığını öğrendin; bu sözleri
çelişik bulabilirsin benim dediklerimle.
Kardeş, bilirsin ki,
kaçınmak için bir tehlikeden, istemeden de
olsa, yapılmaması gereken şeyler yapılır,
örnekse, babası istedi diye anasını öldüren
Alkmaion, baba sözü dinlerken,
kana bulamıştı ellerini.

81/ Kutsal yere = manastıra.
82/ Lorenzo = imparator Valerius döneminde kilisenin hazinesini yönetime teslim etmediği için ızgarada yakılan ermiş Lorenzo (IS 258).
83/ Mucius = Mucius Scaevola; Roma'nın düşmanı Etruria kralı Porsenna'yı öldürmek isterken kralın yardımcısını öldürmüş, bunun üzerine elini ateşte yakarak kendini cezalandırmıştır.
95/ İlk gerçek = Tanrı.
104/ Alkmaion = Bkz Âraf XII(50).

Bu noktada bilmeni isterim ki,
şiddetle istenç iç içe geçmiştir,
hatayı bağışlamak söz konusu değildir.
İstencin özü geçit vermez kötülüğe;
ama karşı çıkışı daha büyük bir tehlikeye
yol açacak ise boyun eğer.
Piccarda bunları derken değindiği
ödünsüz istençti, benimki ise öbür istençti;
ikimiz birlikte gerçeği getirdik dile."
Her gerçeğin çıktığı kaynaktan çıkan
kutsal ırmak, işte böyle aktı
ve iki kuşkumu da böyle yatıştırdı.
"Ey sözleri içimi kaplayıp ısıtan,
canıma canlar katan,
ilk sevgilinin sevdiği kutlu kişi"
dedim, "size beslediğim köklü sevgi
yeterli değil yanıtlamaya yaptıklarınızı; her şeyi
gören, her şeye gücü yeten yanıt versin benim adıma.
Şunu anladım ki, ondan başka
hiçbir gerçeğin olmadığı gerçek aydınlatmadıkça,
doymak bilmiyor aklımız.
Ulaşır ulaşmaz gerçeğe, ininde
bir hayvan gibi duruluyor aklımız;
ulaşmalı o gerçeğe; yoksa işe yaramaz umutlarımız.

Bu istek, gerçeğin eteğinde
kuşkuyu doğurur bir fidan gibi; doğa da bizi
yukarı götürür tepeden tepeye.
Bu durum, ey ece,
karanlıkta kalan bir gerçeğe
ilişkin soru sormaya itiyor beni.
Bilmek istediğim, tutulmayan sözleri,
terazinizin küçümsemeyeceği
başka iyiliklerin dengeleyip dengelemeyeceği."
Bana baktı Beatrice, gözleri
öyle kutsal sevgi kıvılcımları saçıyordu ki,
yenik düştüm, gücüm tükendi,
gözlerimi indirdim, kendimden geçtim sanki.

Beşinci kanto

"Yeryüzündekinden daha yoğun biçimde
ışıtıyorsa beni sevda ateşi ve
bu ışımaya dayanamıyorsa gözlerinin direnci,
sakın şaşırma, bunun nedeni
Tanrı'nın verdiğini hemen özümseyen
kusursuz görüşümün yetkinliği.
Görülür görülmez sevgiyi ateşleyen
sonsuz ışığın daha şimdiden
aklını nasıl ışıttığı belli;
bir başka şey alırsa bu sevginin yerini,
bil ki, onun içinde insanı yanılgıya düşüren
bir iz vardır o sevgiden.
Tutulmayan sözün diyetini
bir başka iyilik dengeleyebilir mi,
bunu öğrenmek istemektesin sen."
Bu kantoya böyle başladı Beatrice;
ve konuşmasını yarım bırakmayan biri gibi
şöyle sürdürdü kutsal sözlerini:

2/ Sevda ateşi = Tanrı sevgisi.
6/ Kusursuz görüşüm = ruhumun kusursuzluğu.
8/ Sonsuz ışığın = gerçeğin.
10/ Bir başka şey = gelip geçici bir heves.

"Tanrı'nın yaratılış sırasında cömertçe
verdiği yetiler içinde en önemsediği,
cömertliğine en uygun düşeni
seçme özgürlüğü adını taşır;
ancak akıllı yaratıklar, yalnızca onlar
bu yetiyle donatılır.
Böyle olunca, verilen sözün ne yüce
bir değer kazandığını anlarsın, hele
o sözü Tanrı da benimsemişse;
çünkü Tanrı ile kul arasındaki bu sözleşmede
etkisiz kılınır değerini belirttiğim hazine,
hem de yine özgür seçimle.
Böyle olunca, tutulmayan sözü neyle dengelersin?
Sunduğun şeyi kullanmak isteyebilirsin,
haksız elde edilmiş bir nesneyle iyilik etmek olur bu.
En önemli konuda artık bilgi sahibisin;
ne var ki Kutsal Kilise'nin kimi kez sözden dönmeyi
bağışlamasını çelişkili bulabilirsin söylediğim gerçekle,
bir süre daha sofrada kal bu nedenle,
çünkü yediğin çiğ yemeği
sindirmen için yardımım gerekecek yine.

23/ Akıllı yaratıklar = insanlarla melekler.
29/ Hazine = özgür seçim; kul özgür isteğiyle Tanrı'ya karşı bir yükümlülük altına girmişse, bunu yerine getirinceye dek iradesi sınırlanmış olur.
31/ Tutulmayan sözle neyi dengelersin = Tanrı'ya verilen, ama yerine getirilmeyen sözü, bir başka sözle bağışlatmak söz konusu olmaz.
32/ Sunduğun şeyi = özgür seçimi.
33/ Haksız elde edilmiş bir nesneyle = kişi söz verdiğine göre, özgür seçim hakkı kalmamıştır, bu hakkı kullanmaya kalkışması haksız elde edilmiş bir nesneyi kullanmak olur.
37/ Bir süre daha sofrada kal = yardımıma gereksinmen var
38/ Yediğin çiğ yemeği = öğrendiğin görüşü.

40 Aklını aç iyice, söylediklerimi
kazı içine; çünkü belleğe yerleştirmedikçe
bilim denemez öğrenilene.
43 Bu özverinin püf noktasını iki öğe
belirler; ilki verilen sözün içeriğidir,
ikincisi sözleşmedir.
46 Sözleşme, yerine getirilmedikçe
ortadan kalkmaz; bu konuya az önce
kesin açıklamalar getirildi;
49 İsrailoğullarına işte bu nedenle
kurban yükümlülüğü yüklendi, bildiğin gibi
kurban kimi kez değiştirilebilirdi.
52 Madde olduğunu söylediğim ötekine gelince,
hata işlemeden de
değiştirilebilir bir başka şeyle.
55 Ama hiç kimse, beyaz anahtarla sarı anahtarı
döndürmeden, kalkışmamalı
sırtındaki yükü değiştirmeye;
58 şunu bil ki, yeni nesne,
altının dördü içermesi gibi içermezse
eskisini, anlamsızdır böyle bir değiştirme.
61 Demek ki, ağırlığına kefe dayanamayacak denli
değerli bir nesnenin yerini
tutamaz başka hiçbir nesne.

42/ Bilim denemez öğrenilene = insan öğrendiklerini aklında tutmadıkça, öğrenme yarar sağlamaz.
43/ Bu özverinin = verilen sözün; verilen söz özgür seçimi ortadan kaldırdığına göre, özveri söz konusudur.
50/ Kurban yükümlülüğü = Bkz *Kitabı Mukaddes*, *Levililer*, 28(1).
55/ Beyaz anahtarla sarı anahtarı döndürmeden = Kilisenin onayı olmadan; Bkz Âraf IX(117).
59/ İçermezse eskisini = eskisinden daha değerli olmazsa.

Ey ölümlüler, verdiğiniz sözü hafife almayın:
tutun sözünüzü, ama yine de Yaftah'ın ilk sözünde
davrandığı gibi gözü kara olmayın.
Sözünü tutmak için kötülük yapacak yerde
daha iyi ederdi "Hata ettim" demekle;
Yunanların koca reisine de çılgın diyebilirsin,
onun yüzünden Iphigenia güzel yüzüne ağlamıştı,
böyle bir kurbanı duyan çılgınlarla
akıllılar da ağlamaklı olmuşlardı.
Ey Hıristiyanlar, daha ağır davranın:
rüzgâra kapılmış tüy gibi olmayın,
her suyun da sizi arındırdığını sanmayın.
Eski Ahit ile Yani Ahit var elinizde,
Kilise ile çobanı yol göstermekte size;
bunlar yetmeli temizlenmenize.
Kötü bir hırs sizi kötü bir yöne iterse,
içinizdeki Yahudinin alay etmemesi için sizinle,
aptal koyunlar gibi değil, insan gibi davranın.

65/ Yaftah = İsrail kralı; Ammonoğulları ile savaşmış, savaşı kazanırsa evinin kapısından çıkacak ilk canlıyı Tanrı'ya kurban edeceğini söylemiş, kapıdan kızı çıkınca onu kurban etmiştir: Bkz *Kitabı Mukaddes*, *Hâkimler* 11(39).
68/ Daha iyi ederdi = Aquino'lu San Tommaso, Yaftah'ın davranışını kınar, böyle bir sözden dönmenin daha doğru olacağını vurgular.
69/ Yunanların koca reisi = Agamemnon; Troya seferine çıkmak için Aulis'te uygun rüzgâr bekleyen Akhalara bilici Kalkhas'ın, Agamemnon'un kızı Iphigenia tanrı Artemis'e kurban edilecek olursa tanrının rüzgâr estireceğini söylemesi üzerine, Agamemnon kızını kurban eder; bir söylenceye göre de Artemis kıza acıyarak, kurban bıçağının altına bir geyik koyar, kızı yanına alıp rahibe yapar.
70/ Güzel yüzüne = ölümüne.
71/ Çılgınlarla akıllılar = herkes.
73/ Daha ağır davranın = bir karar verirken iyice düşünün.
75/ Her suyun = her adağın.
77/ Çoban = papa.
80/ İçinizdeki Yahudinin = bu konudaki kuralları çok katı olan Yahudilerin düşüncesizliğinizle alay etmemeleri için.

Anasının sütünü bırakıp sağa sola koşuşan,
eğlenmek için kendi kendine tos vuran
kuzular gibi olmayın."
Beatrice bana, bu yazdıklarımı anlattı;
sonra içi istek yüklü,
dünyanın daha ışıklı olduğu yöne döndü.
Suskunluğu ve değişen yüzü
beni de suskunluğa itti, oysa açgözlü
aklım yeni sorular hazırlamıştı;
ve daha kirişin titreşimi
bitmeden hedefi vuran bir ok gibi,
ikinci krallığa koştuk biz de.
Bu göğün ışığına erişince
kadınım daha da keyiflendi,
öyle ki, gezegen bile daha parlak kesildi.
Yıldız değişip gülümserse,
yapım gereği her biçime girmeye
elverişli ben, ne olmuştum kim bilir.
Durgun, dingin bir havuzdaki
balıklar, nasıl dışarıdan gelen her şeye
yönelirse yem niyetine,

82/ Anasının sütünü bırakıp = Kilisenin, kutsal kitapların dediklerine uymayan kişi kendine zarar verir.
87/ Dünyanın daha ışıklı olduğu yöne doğuya doğru; kimi yorumculara göre de Merkür gezegenine doğru.
93/ İkinci krallık Merkür (Mercurius) gezegeni.
96/ Gezegen = Merkür.
97/ Yıldız = Dante gezegen yerine yıldız sözcüğünü kullanıyor.
98/ Yapım gereği = yalnızca maddeden oluşan yıldızın değişmesi söz konusu değildir, oysa insan olan Dante değişikliğe açıktır.

binden çok ışığın üstümüze geldiğini
gördüm ben de, şöyle demekteydi her biri:
"İşte sevgimizi çoğaltacak kişi."
Ve her biri bize doğru geldikçe,
sevince boğuluyordu gölge
yaydığı göz kamaştıran ışınların içinde.
Ey okur, eğer sonunu getirmezsem
anlatmaya başladığım öykünün,
nasıl merak edersin bu sonu, bir düşün;
görünür görünmez gözlerime,
durumlarını öğrenmek için, nasıl içimin içime
sığmadığını canlandır gözlerinde.
"Ey ölümünden önce Tanrı'nın izniyle
sonsuz utkunun tahtlarını görme
olanağına erişen soylu kişi,
gökyüzüne yayılan bu ışık, bizi de
tutuşturmakta; bizimle ilgili bilgi
edinmek istersen, sorabilirsin çekinmeden."
Bunları diyen, dini bütün ruhlardan biri idi,
Beatrice de şunları ekledi: "Konuş, çekinme,
inan onlara, tanrılara inanır gibi."

105/ Kişi = Dante.
116/ Sonsuz utkunun tahtları = Cennet.
118/ Bu ışık = gerçeklik ışığı.
121/ Ruhlardan biri = imparator Iustinianus; Bkz Cennet VI.

"Kendi ışığının içine nasıl yerleştiğini,
güldükçe daha da ışıdıklarına göre
ışığın gözlerinden yayıldığını görüyorum;
ama saygın ruh, ne kimliğini biliyorum,
ne de başka ışınların ölümlülere perdelediği
bu yuvara niçin verildiğini."
Benimle konuşan ışığa dönüp, bunları
dedim; bu sözler üzerine
büsbütün arttı parlaklığı.
Parlaklığını perdeleyen kalın dumanları
sıcaklık yok edince, güneş nasıl gizlenirse
aşırı ışığın etkisiyle,
kutsal görüntü de aşırı sevincin etkisiyle
kendini gizledi parıltısının içinde;
ve böyle kapalı, yanıt verdi
bir sonraki şiirin anlattığı gibi.

Altıncı kanto

"Lavinia'yı kaçıran eski yiğidi izleyen
kartalı, göğün yönünden çevirdikten
sonra Constantinus, Tanrı'nın kuşu yüz ve
yüz yıl boyunca, belki daha uzun süre,
Avrupa'nın dibinde,
çıktığı dağların oraya yerleşti;
ve kutsal tüylerin gölgesinde
geçerek elden ele, dünyayı yönetti,
sonunda benim ellerime geldi.
İmparatorduın, Iustinianus'um şimdi,
içimi ısıtan ilk sevginin isteğiyle
yasalardan ayıkladım, yararsızı, gereksizi.

1/ Lavinia = Latinlerin ilk kralı Latinus'un kızı; Bkz Cehennem IV(125).
1/ Kaçıran = evlenen.
1/ Eski yiğit = Aineias; Aineias Latium'a geldiğinde kral Latinus'un kızı Lavinia ile evlenir.
2/ Kartal = Roma İmparatorluğunun simgesi.
3/ Constantinus = Bizans imparatoru; Constantinus 330 yılında imparatorluğun merkezini Roma'dan Bizans'a taşıyarak güneşin izlediği yola (göğün yönü) karşıt bir yol (batıdan doğuya) izlemiştir; bu yol Tanrı'nın isteğine de ters düşer, çünkü Dante, Tanrı'nın Roma'yı Kilise'nin merkezi olarak seçtiğine inanır.
3/ Yüz ve yüz yıl = iki yüz yıl.
6/ Çıktığı dağların oraya = Aineias'ın yola çıktığı dağların (Troya).
10/ İmparatorduın = yeryüzünde imparatordum.
11/ İlk sevginin = Kutsal Ruh'un.
12/ Yasalardan ayıkladım = 527'de tahta çıkan Iustinianus köklü bir hukuk reformu yapmıştır.

Bu işe girişmeden önce,
İsa'nın birden çok değil, tek bir yapısı olduğuna
inanıyordum ve hoşnuttum bu inançtan;
ne var ki, Agapetus, kutlu çoban,
sözleriyle beni gerçek inanca
yönlendirdi. İnandım ona;
her çelişkinin doğru da, yanlış da içerdiğini
görmen gibi senin, ben de şimdi
apaçık görmekteyim onun inancının içeriğini.
Kilisenin gidişine uydurdum gidişimi,
olanca benliğimi verdiğim görevi,
Tanrı bana esinlendirdi.
Belisarius'a bıraktım askerlerimi,
Tanrı öyle destek verdi ki ona,
soluk alma olanağı sağladı bana.
İlk sorduğuna yanıtım burada sona erdi;
ama sorunun yapısı gereği,
kutsal simgeye karşı çıkanların da,
onu benimseyenlerin de, ne denli
haklı olduklarını anlaman için,
ek yapınam gerekiyor yanıtıma.

14/ Tek bir yapısı = yalnızca tanrısal bir yapısı; (İsa'nın insancıl yapısını kabul etmeyen sapkın görüş.)
16/ Agapetus = 533-536 yılları arasında papalık yapmış, Bizans'a girtiğinde Iustinianus'un, Hıristiyan inancıyla çelişen yukardaki görüşten vazgeçmesini sağlamıştır.
16/ Kutlu çoban = papa.
17/ Gerçek inanca = Katolikliğe.
23/ Görevi = yasal düzenlemeler yapma görevi.
25/ Belisarius = Iustinianus'un Persleri, Vandalları, Gotları yenilgiye uğratan ünlü komutanı (505-565); Iustinianus'un 562 yılında Belisarius'u hapse attırmasına Dante değinmiyor.
27/ Soluk alma olanağı = devler işleri ile uğraşma olanağı.
28/ İlk sorduğuna = (kimlikle ilgili) ilk soruna; Bkz Cennet V(127).
30/ Karşı çıkanlar = Guelf'ler.
31/ Onu benimseyenler Ghibellin'ler.

Bak, hangi erdem simgeyi saygın kıldı;
her şey, krallığı kurmak uğruna
Pallas'ın canını vermesiyle başladı.
Kutsal simgenin Alba'ya yerleştiğini bilirsin;
üç yüz yıldan fazla kaldı orada,
üçlere karşı üçler savaştı sonunda.
Yedi kral döneminde, kaçırılan Sabin
kadınlarından, Lucretia'nın acılarına,
komşu halklara, neler yapıldığını bilirsin.
Romalı yiğitlerin Brennus'a, Pyrrhos'a karşı,
başka krallara, devletlere karşı,
onunla zafer kazandıklarını bilirsin;
onunla Torquatus, sanını dağınık saçlarından
alan Quintius, sonra Decius'lar, Fabius'lar
beni de gönendiren şanlar kazandılar.

34/ Simgeyi = imparatorluğun simgesi kartalı.
36/ Pallas = Latium kralı Evander'in oğlu; babası tarafından Aineias'ın yardımına gönderilmiş, kral Turnus'a karşı savaşırken ölmüş, ancak Aineias da Turnus'u öldürmüş, Lavinia ile evlenerek, Roma İmparatorluğuna dönüşecek devletin temelini atmıştır.
37/ Alba = Aineias'ın oğlu Ascanius tarafından kurulan ve üç yüzyıl yaşayan Alba Longa krallığı.
39/ İçlere karşı üçler = Tevere ırmağı üzerindeki köprüde yapılan dövüşte, Curiatius'lar (Albalı üç kardeş), Horatius'lar (Romalı üç kardeş) tarafından öldürülünce Roma Latium'un en güçlü sitesi oldu.
40/ Yedi kral = Roma'nın ilk kralı Romulus ile son kral Tarquinius Superbus arasında kalan dönem.
40/ Sabin kadınları = Romulus, komşu Sabin halkını bir şenliğe çağırır, şenlik sırasında Romalılar Sabin kadınlarını kaçırır.
41/ Lucretia'nın acıları = Tarquinius Superbus'un oğlu Sextus tarafından ırzına geçilince canına kıyan Romalı kadın; bu olay üzerine halk ayaklanmış, krallık devrilerek yerine cumhuriyet kurulmuştur (İÖ 510).
43/ Brennus = Romalıların yenilgiye uğrattıkları Galya kralı.
43/ Pyrrhos Bkz Cehennem XII 135.
46/ Torquatus = Galyalıları ve Latinleri yenilgiye uğratan (İÖ IV. yy) konsül.
47/ Quintius = tarlasında çalışırken diktatör seçildiğini öğrenen Quintius Cincinnatus (İÖ V. yy); Latincede cincinnus = kıvırcık.

49 Po'nun döküldüğü Alp kayalarından
Annibal'in önderliğinde geçmeye kalkışan
Arapların onurunu kıran da o oldu.
52 Scipion da, Pompeius da, onun desteğiyle
genç yaşta başarılı oldu,
eteğinde doğduğun tepeye ise zararı dokundu.
55 Sonra Tanrı dünyayı kendi erincine
benzetmek istediğinde,
Roma'nın isteği üzerine Caesar onu eline aldı.
58 Onun Var'dan Rhin'e dek yaptıklarını
Isère de gördü, Saône da gördü, Seine de,
Rhône'u besleyen vadiler de.
61 Ravenna'dan çıkıp, Rubicon'u
geçtikten sonra yaptığı uçuş ise
öyle hızlıydı ki, söze getirilemez dille, kalemle.
64 İspanya'ya yöneltti ordusunu,
ardından Dıraç'a yürüdü, sonra öyle bir vurdu
ki Pharsalus'a, acısı kızgın Nil'den duyuldu.

47/ Decius = İÖ 340 yılında Roma için savaşırken ölen Publius Decius, oğlu ve torunu.
47/ Fabius'lar = diktatör Fabius Maximus Cunctator ve savaşlarda üç yüze yakın ölü veren Fabius ailesinin bireyleri.
49/ Po = İtalya'daki Po ırmağı.
49/ Araplar = Kartacalılar; o dönemde Afrika'nın kuzeyinde oturan halkların tümüne Arap deniliyordu.
52/ Scipion = Annibal'i Afrika'da yenilgiye uğratan Scipio Africanus; Bkz Cehennem XXXI(117).
52/ Pompeius = Romalı general Gnaeus Pompeius (İÖ 106-48).
54/ Eteğinde doğduğun tepe = Floransa dolaylarındaki Fiesole; Romalılara başkaldırınca yağmalanmıştır.
56/ Benzetmek istediğinde = İsa doğacağı sırada.
57/ Caesar = Bkz Cehennem I(70).
58/ Onun = Caesar'ın.
58/ Var'dan Rhin'e = bu üç dizede Galya savaşlarının yapıldığı bölgedeki akarsular anılıyor.
61/ Rubicon = Ravenna ile Rimini arasında ırmak; İtalya ile Galya arasında sınır oluştururdu.
63/ Öyle hızlıydı ki = Caesar, bir Konsül olarak, ordusuyla birlikte geçmesi yasak olan Rubicon ırmağını hızla geçerek Roma'ya girmişti.
65/ Dıraç = Arnavutluk'ta bir kent.

Yola çıktığı, Hektor'un yattığı Antandros'u,
Simois'i bir kez daha gördü;
Ptolemaios'un dersini vermek için yeniden uçtu.
Oradan yıldırım gibi İuba'ya indi;
sonra sizin batınıza döndü,
Pompeius'un borularını işitti.
Onu sonra taşıyanla yaptıklarını Cehennem'de
uluyan Brutus'la Cassius göstermekte,
Modena ile Perugia'nın çektikleri bir de.
Onun önünden kaçarken engerek zehriyle,
acılar içinde aniden can veren Kleopatra bile
hâlâ gözyaşları dökmekte.
Onunla birlikte kızıl kıyıya ulaştı;
dünyada öyle bir barış sağladı
ki, Ianus'un tapınağı kapandı.

65/ Pharsalus = Tesalya'da bir kent; Caesar, Dıraç'ta sıkıştırdığı Pompeius'u burada kesin yenilgiye uğratır (İÖ 48).
66/ Kızgın Nil'den duyuldu = yenilgiye uğrayan Pompeius Mısır'a kaçar, orada Ptolemaios tarafından öldürülür.
67/ Antandros = Troya yakınlarında bir kıyı kenti; Aineias ve arkadaşları buradan yola çıkmışlardı; Hektor'un burada gömülü olduğuna inanılır.
68/ Simois = Antandros dolaylarında bir akarsu.
69/ Ptolemaios'un dersini vermek için = Caesar daha sonra Mısır'a gidip, Ptolemaios'u yenilgiye uğratacak, ülkeyi Kleopatra'ya teslim edecektir.
70/ İuba = Caesar önce Numidia kralı İuba'yı yenilgiye uğratır (İÖ 46), ardından da İspanya'da (sizin batınıza döndü) yeni bir ordu oluşturan Pompeius'un iki oğlunu yener.
73/ Onu sonra taşıyan = Caesar'ın Cassius ve Brutus tarafından öldürülmesinden sonra yerini alan Octavianus Augustus; Augustus Modena yakınlarında Antonius'u bozguna uğratır (İÖ 43), sonra onunla işbirliği yaparak Cassius ile Brutus'u Filippi'de sıkıştırır, ilkinin çarpışmalarda ölmesine ötekinin canına kıymasına yol açar (İÖ 42), bir yıl sonra da Antonius'un kardeşi Lucius'u Perugia'da yenilgiye uğratır; yenilginin ardından Antonius canına kıyar, bu haberi duyan Kleopatra da, kendini bir engereğe sokturarak ölür.
79/ Onunla = Augustus ile.
79/ Kızıl kıyı = Kızıl Deniz.
81/ Ianus = Roma mitolojisinde baş-

Ama beni konuşturan simgenin
kendisine boyun eğen ölümlüler ülkesinde
önce yaptıkları, sonra yapacakları,
üçüncü Caesar'ın elinde başardığı işlerin
yanında sönük, cılız kalır, keskin bir gözle,
arı bir sevgiyle değerlendirince.
çünkü bana esin veren kutsal adalet ona,
sözünü ettiğim kişinin aracılığıyla
öfkesini dindirme onurunu sağlamıştı.
Şaşacaksın şimdi söyleyeceğime:
daha sonra Titus ile birlikte
öcünü almaya koştu eski günahın.
Ve Lombarlar dişlerini geçirince
Kutsal Kilise'ye, onun kanatları altında başarı
kazanan Şarlman yardım elini uzattı.
Yukarıda suçladığım, başınıza gelenlerin nedeni
bu kişileri ve yaptıkları yanlış işleri,
kendin değerlendirebilirsin şimdi.

langıçlar tanrısı; yılın ilk ayı (Ianuarius = ocak) da onun adından türer.
81/ Tapınağı kapandı = savaş sırasında Roma'daki Ianus tapınağının kapıları açılır, savaş sona erince kapatılırdı.
85/ Üçüncü Caesar = üçüncü imparator Tiberius (İS 14-37).
89/ Sözünü ettiğim kişinin = Tiberius'un.
90/ Öfkesini dindirme onurunu Tiberius döneminde İsa'nın çarmıha gerilmesi Âdem'in işlediği ilk günahı bağışlatmış, böylece Cennet'in kapıları insanlara açılmıştır.
92/ Titus = dördüncü imparator; Kudüs'ü kanlı bir biçimde ele geçirmesini Dante, İsa'nın öcünün alınması olarak değerlendiriyor.
94/ Lombarlar dişlerini geçirince = Lombar kralı Desiderius Kilise'ye başkaldırınca, Şarlman (Charlemagne) tarafından tahtından edilir (774).

Halkın simgesinin karşısına, sarı zambağı dikiyor
biri, öteki partisine bayrak ediyor,
hangisi daha suçlu, bu bile belli olmuyor;
Ghibellin'ler varsın oyun bozanlık etsinler,
ama başka bir bayrak edinsinler,
çünkü kartalı adaletten ayırmak yakışık almıyor;
sonra yeni Charles da, Guelf'leriyle yere
çalmasın onu, tersine, daha güçlü aslan yelelerini
yolan pençelerden korusun kendini.
Babaların suçu nedeniyle
sık sık ağlar çocuklar, ama kimse beklememeli
Tanrı'nın kartalı zambakla değiştirmesini!
Bu küçük yıldız, peşlerinde
şanlar, onurlar bırakmak isteğiyle
çaba harcamış olan iyi ruhlarla bezemişti kendini:
ama istekler yön değiştirip de
yeryüzüne yönelince, gerçek sevgi
ışınları da daha ağır yükselir göklere.
Ödüllerimizin değerini ölçmek de,
mutluluk verir bizlere, ektiğimizle
biçtiğimiz eşittir çünkü birbirine.

100/ Halkın simgesi = kartal.
100/ Sarı zambak = Fransa'nın simgesi; Guelf'ler Fransa ile işbirliği yapıyor.
101/ Partisine bayrak ediyor = Ghibellin'ler kartalı kendi çıkarları için kullanıyor.
106/ Yeni Charles = 1285'te Napoli kralı olan Charles d'Anjou II; Guelf'lerin başı.
112/ Bu küçük yıldız = Merkür (Mercurius); güneş sisteminin en küçük yıldızı; Iustinianus şimdi Dante'nin ikinci sorusuna yanıt vermeye başlıyor; Bkz Cennet V(129).

Canlı adalet öyle yumuşatıyor ki
duygularımızı, bundan böyle
yönelmezler hastalıklı bir yöne.
Tatlı ezgiler değişik sesler içerir;
işte bizim yaşamımızda da, değişik dereceler
bu yuvarlarda tatlı bir uyum gerçekleştirir.
Ve bu incinin orta yerinde, yaptığı önemli
ve güzel işlerin değeri bilinmeyen
Romieu'nün ışığı ışır yeniden.
Ona karşı çıkan Provence'lılar gülmediler;
yanlış yola girer,
başkasının başarısına diş bileyenler.
Raymond Bérenger'nin dört kızı doğdu,
dördü de kraliçe oldu, bu sonucu sağlayan
çulsuz yabancı Romieu oldu.
Ne var ki, Raymond yalanlara kandı,
on alıp on iki veren bu doğrucudan
hesap sormaya kalktı,
o da, yaşlı ve yoksul, çekip gitti,
yaşamını kapı kapı dilenen bu kişinin yüreğini
bilseydı eğer dünya, onu şimdi
övenler daha çok överdi."

Yedinci kanto

"*Hosanna sanctus Deus sabaoth,*
superillustrans claritate tua
felices ignes horum malacòth!"
Üzerine çifte ışığın düştüğü o tözün,
kendi söylediği türkünün
ezgisiyle raks ettiğini gördüm;
sonra ötekiler de raksa katıldılar
ve hızlı mı hızlı kıvılcımlar
gibi uzaklaşıp görünmez oldular.
Kuşkular içinde kendi kendime,
"Söyle" diyordum, "söyle güzel kadınıma
susuzluğumu gidersin tatlı damlalarıyla."
Ama *Be* ile *ice* hecelerini işitince
benliğimi kaplayan saygı, uykum gelmiş gibi
başımı eğdiriyordu öne.
Uzun süre böyle bırakmadı beni Beatrice,
ateşte yanan birini bile mutlu edecek
bir gülümsemeyle söze girdi:

1/ *Hosanna... malacoth* = buradaki sözcüklerin üçü (hosanna, sabaoth, malacorh) İbranice, geri kalanlar Latincedir; anlamı: "Işığınla yukarıdan bu ülkelerin kutlu ateşlerini (melekleri) aydınlatan, orduların kutsal Tanrı'sı, selam olsun sana."

4/ Çifte ışığın düştüğü o tözün = lustinianus'un; çifte ışık nitelemesi, lustinianus'un imparator ve yasa koyucu özelliklerini vurgulayabilir.

12/ Damlalarıyla = gerçeklerle.

13/ *Be* ve *ice* = Beatrice'nin adının ilk ve son heceleri.

"Şaşmaz sezgim bana diyor ki,
haklı bir öce verilen haklı ceza
düşüncelerini alt üst etti;
kuşkunu gidereceğim şimdi;
iyi dinle sözlerimi,
çünkü sana öğretecekler büyük bir gerçeği.
Doğmadan dünyaya gelen o kişi,
sınırlamak istemediği için özgür istencini,
hem kendini lanetledi, hem ardından gelenleri;
bu nedenle insan soyu yüzyıllar boyunca
sakat kaldı, yanlışlar içinde yüzdü orada,
ama Tanrı'nın kelamı aşağıya indi sonunda,
insanın yaratıcısından uzaklaşan doğasını
birleştirdi kendisinde
sonsuz sevginin etkisiyle.
Şimdi söyleyeceklerimi iyi dinle,
yaratıcısıyla birleşen bu doğa
iyi ve içtenlikli idi yaratıldığında;
ama kendi hatası yüzünden kovuldu Cennet'ten
uzaklaşınca hem gerçekten,
hem kendi yaşam çizgisinden.
Bu nedenle çarmıha germe cezası
cezaların en haklısı,
cezayı çekenin doğası dikkate alınırsa;

20/ Haklı bir öce verilen haklı bir ceza = İsa'nın çarmıha gerilmesi ve Kudüs'ün yıkılması; Bkz Âraf VI (90/92).
25/ Doğmadan dünyaya gelen kişi = Âdem.
27/ Kendini lanetledi = ilk günahı işledi.
29/ Orada = yeryüzünde.
30/ Tanrı'nın kelamı = İsa.
32/ Birleştirdi kendisinde = İsa, insana özgü niteliklerle Tanrı'ya özgü nitelikleri kendinde birleştirir.
37/ Kendi hatası yüzünden = ilk günahı işleyince.
42/ Cezayı çekenin doğası dikkate alınırsa = İsa, ilk insan olan Âdem'in

43 ama hiçbir ceza bunca haksız olamazdı
cezayı çekenin ödünç aldığı
kimlik dikkate alınırsa.
46 Böylece aynı eylem değişik sonuçlara yol açtı:
Yahudileri sevindiren bu ölümden Tanrı da hoşlandı;
yer sarsıldı, gökyüzü açıldı.
49 Haklı bir öcün daha sonra haklı
bir yargılamayla öcünün alınmış olması,
artık seni yadırgatmamalı.
52 Ama görüyorum ki, düşünceden düşünceye
geçtikçe, aklın bu düğümde kenetlenmekte,
bu düğümü çözmek için, için içini yemekte.
55 Diyorsun ki: 'İşittiklerimi iyice anlıyorum;
ama kurtuluşumuz için Tanrı
niçin bu yolu seçti, anlayamıyorum.'
58 Ey kardeş, bu kutsal kararın içeriğini,
aklı sevgi alevleriyle beslenmeyen biri
delemez gözleriyle.
61 Ama yine de, çok konuşulan bu gizi
kavrayan, az olduğu için bilgilendirmek için seni
söyleyeceğim niçin bu yolun seçildiğini.
64 Her türlü kıskançlığı kendinden uzaklaştıran
o kutsal güzellik öyle ışır ki,
ölümsüz güzellikler saçar yanarken kendi kendine.

suçunun cezasını çekiyordu, bu nedenle ceza haklıydı.
44/ Cezayı çekenin ödünç aldığı kimlik = İsa, Tanrı niteliği de taşıdığı için Âdem'in suçunun cezasını Tanrı'nın çekmesi haksızlıktı.
48/ Yer sarsıldı, gökyüzü açıldı İsa'nın ölümü üzerine "yer sarsılıp kayalar yarıldı" ve Cennet'in kapıları insanlara açıldı; Bkz *Kitabı Mukaddes, Matta'ya göre İncil* 27(51).
50/ Haklı bir yargılamayla öcünün alınmış olması = Titus'un Kudüs'ü ele geçirmesi.

Aracısız yarattığı her nesne
sonsuz olur, çünkü mührünü basınca bir kez,
bıraktığı iz artık silinmez.
Ondan aracısız kaynaklanan her nesne
özgür mü özgür olur, hiçbir yeni nesne
etkileyemez bu nesneyi.
Ona ne denli benzerse, o denli hoşnut eder onu;
çünkü her nesneyi aydınlatan kutsal ışık
daha fazla ışır kendisine benzeyen nesnede.
İşte bu bağışlardan yararlanır insan soyu,
bunların biri eksilirse
azalmış olur soyluluğu.
Yalnızca günah tutsak kılınca onu,
yüce güzelden ayırır onu,
yeterli ışık düşmez artık üstüne;
günahın yarattığı boşluğu
uygun bir ceza dengelemedikçe
kişi kazanamaz eski saygınlığını.
İşte soyunuzun tohumu
günah işlemekle hem saygınlığından oldu
hem Cennet'ten kovuldu,
yeniden elde edebilmek için eski konumunu,
önünde yalnızca iki yol olduğunu
göreceksin, iyice incelersen durumu:

67/ Aracısız yarattığı Tanrı'nın kendisinin yarattığı; Tanrı'nın doğrudan doğruya yarattıkları sonsuz ve özgür olur.
71/ Yeni nesne = daha sonra yaratılan nesne.
73/ Ona Tanrı'ya.
76/ Bu bağışlardan = 68-75. dizelerde değinilen sonsuzluk, özgürlük ve Tanrı'ya benzeme.
79/ Onu = insanı.
80/ Yüce güzelden = Tanrı'dan.
85/ Soyunuzun tohumu = Âdem.

ya gönlü yüce Tanrı bu günahı bağışlayacaktı
ya da insan kendiliğinden ödeyecekti
çılgınlığının karşılığını.
Şimdi söyleyeceklerime kulak ver ve
ölümsüz kararlar uçurumunun dibine
daldır gözlerini iyice.
İnsan kendi olanaklarıyla hatasını gideremezdi
çünkü gönlü elvermezdi
kurallara boyun eğmeye, kuralları çiğnerken de
Tanrı ile boy ölçüşmek istemişti;
işte bu nedenle insan, Tanrı'nın isteğini
yerine getiremezdi.
Demek ki, kendine özgü yollardan biri
ya da ikisi ile, Tanrı'nın insanı
kusursuz yaşama döndürmesi gerekti.
Ama ürün, içinden çıktığı yüreğin iyiliğini
ne denli yansıtırsa, o denli
mutlu ettiği için işçiyi,
dünyayı saran kutsal iyilik de
her yola başvurdu yola getirmek için bizi
ve bu davranış onu mutlu etti.
Son gece ile ilk gün arasında, iki yoldan biri ile
böyle ulu, böyle yüce bir eylem şimdiye dek
görülmedi, bundan böyle de görülmeyecek:

103/ Kendine özgü yollar = adalet ile merhamet.
111/ Onu = Tanrı'yı.
112/ Son gece = kıyamet günü.
112/ İlk gün = yaratılış günü.

çünkü Tanrı insanı bağışlamak yerine
kendini vermeye karar verince,
çok daha eli açık davranmış oldu;
ete kemiğe bürünecek denli
küçülmeseydi eğer Tanrı'nın Oğlu;
adalet yeterli saymayacaktı öbür yöntemlerin hiçbirini.
İsteklerinin tümünü karşılamak için
az önce değindiğim bir noktaya geliyorum,
senin de bu konuyu benim gibi görmeni istiyorum.
Diyorsun ki: 'Ateşin de, suyun da,
havanın da, toprağın da, bunların karışımının da
bozulduklarını, sonlu olduklarını görüyorum;
oysa bunlar da birer yaratı;
eğer dediklerin doğru olsaydı
bunlar da bozulmazdı?
Kardeş, denilebilir ki,
melekler de, bulunduğun ruhlar ülkesi de
böyle oldukları gibi yaratılmıştır;
az önce saydığın öğelere
ve onlardan kaynaklanan nesnelere gelince,
bunları yaratılmış bir güç yaratmıştır.

119/ Tanrı'nın oğlu = İsa.
131/ Ruhlar ülkesi = Cennet.
133/ Az önce saydığın öğeler = ateş, su, hava, toprak.
135/ Yaratılmış bir güç = Tanrı tarafından yaratılmış olan gökler.

İçerdikleri madde yaratılmıştır;
çevrelerinde dönen yıldızların içerdikleri
belirleyici güç de, yaratılmıştır.
Hayvanlarla ve bitkilerin ruhlarını,
kutsal ışıkların devinimi, ışıması
yaratır, biçimlendirir maddeden;
sizin yaşamınıza gelince,
yüce Tanrı doğrudan üfler onu ve
sevgisini katar içine, hep sevilsin diye.
İlk anamızla babamız yaratılırken
insan bedeninin nasıl oluştuğunu düşünürsen
ölümden sonra niçin yeniden
dirileceğinizi anlarsın sen de."

140/ Kutsal ışıkların devinimi = yıldızların (kutsal ışıklar) devinimi ve ışıması, biçimlenebilir maddeden yararlanarak hayvanlarla bitkilerin ruhlarını oluşturur; hayvanlarla bitkileri Tanrı doğrudan doğruya yaratmadığı için bunlar bozulur.
142/ Yaşamınıza = ruhunuza.
145/ İlk anamızla babamız = Âdem ile Havva; Âdem'i doğrudan doğruya Tanrı yarattığı için, hem Âdem, hem de insan soyu sonsuzdur (ölümsüzdür), bu nedenle insan ölümden sonra dirilecektir.

Sekizinci kanto

Eskiden dünyada yanlış bir inanç vardı,
üçüncü ilmekte dönen Kıbrıslı
kızın, çılgın sevda ışınları yaydığı sanılırdı;
bu nedenle, yanılgı içindeki eskiler
ona dua edip kurban keserek
saygı göstermekle yetinmezler,
Dione'yi ana, Cupido'yu oğul bilerek
bunlara da saygı gösterirlerdi,
Cupido'nun Dido'nun dizlerine oturduğunu söylerlerdi;
ve bu şiirin başına aldığım adı da,
güneşin alnından önce ensesini
okşadığı yıldıza verirlerdi.
Bu yıldıza doğru yükseldiğimi anlamamıştım;
ama kadınımın daha da güzelleştiğini
görünce, oraya ulaştığımı anladım.

1/ Eskiden = Hıristiyanlıktan önce.
2/ Üçüncü ilmekte dönen Kıbrıslı kız Venüs; Dante döneminde yaygın bir inanışa göre Venüs Kıbrıs'ta dünyaya gelmişti; Ptolemaios sistemine göre, güneş dışındaki gezegenler kendilerine özgü birer dairenin çevresinde dönerlerdi (üçüncü ilmekte dönen).
7/ Cupido = Dione'nin oğlu; Yunan aşk tanrısı Eros'un Latince karşılığı.
9/ Dido = Kartaca kraliçesi; Bkz Cehennem V(61).
12/ Yıldıza = Venüs'e; akşam Güneş'in arkasında olan Venüs, sabah olunca onun önüne geçer.
13/ Bu yıldıza = Venüs'e.
14/ Kadınımın = Beatrice'nin.

Alevin içinde nasıl bir kıvılcım görülürse,
bir sesin içinde nasıl başka bir ses seçilirse,
sesin biri durur öteki gidip gelirse,
ben de bu yıldızın ışığının içinde,
sanırım iç görüşlerine göre
hızlı ya da ağır dönen başka parıltılar gördüm.
Bu kutsal ışıkların Tanrı'ya en yakın
meleklerin göklerinde başlayan döngülerini
bırakıp bize geldiklerini gören biri,
soğuk bir buluttan inen, görülür ya da
görülmez çok hızlı bir rüzgâra
bile ağır aksak derdi;
en öndekilerin içinden
öyle güzel bir "*Hosanna*" yükseliyordu ki, içimden
hiç eksilmedi bu ezgiyi yeniden duymak isteği.
Sonra içlerinden biri yanımıza geldi,
tek başına söze girdi: "Hepimiz isteğini
yerine getirmeye hazırız, yeter ki keyif al bizden.
Senin vaktiyle yeryüzünde:
'Siz ki zekânızla üçüncü göğü döndürmektesiniz!'
dediğin gökyüzü prensleri ile birlikte

20/ İç görüşlerine göre = Tanrı'yı görüşlerine göre.
31/ İçlerinden biri = Charles d'Anjou (II) ile Macar prensesi Marie'nin oğlu, 1295'te Napoli'de ölen Charles Martel; ölümünden bir yıl önce Floransa'da kaldığı kısa süre içinde Dante ile de tanışmıştı.
35/ 'Siz ki zekânızla yedinci göğü döndürmektesiniz!' = Dante'nin *Convivio* adlı yapıtında bir şiirin ilk dizesi.
36/ Gökyüzü prensleri Venüs'ü döndüren melekler.

aynı hız, aynı uyum, aynı istekle dönmekteyiz;
ve içimiz öyle dolu ki sevgi ile,
hoşnut etmek için seni duraklamak, keyif verecek bize."
Gözlerim saygı ile kadınıma döndükten,
o da onları rahatlatıp güvence verdikten
sonra, bunca güzel şey öneren
ışığa yöneldiler ve büyük bir sevgi
ile yüklü sesim:
"Kimsiniz söyler misiniz?" dedi.
Ben bu sözleri söylerken,
onun, sevincine sevinçler ekleyen
parlaklığı artıp büyümüştü.
Bu hali ile dedi ki: "Kısa süre kaldım dünyada
daha uzun süre kalabilseydim,
ortaya çıkacak birçok kötülüğü önlerdim.
Sevincim beni senden saklıyor,
çevremde ışıyor ve ipeğine bürünmüş
bir hayvan gibi beni gizliyor.
Çok sevdin beni, haklıydın sevmekte;
sevgimin yapraklarından başka şeyler de
gösterirdim sana, kalabilseydim yeryüzünde.
Suları Sorgue ile birleşen
Rhône ırmağının geçtiği o sol kıyı,
gün geldi, senyörü olmamı bekledi,

40/ Kadınıma = Beatrice'ye.
43/ Işığa = ruha.
49/ Kaldım = konuşan Charles Martel'dir.
54/ Bir hayvan = ipekböceği.
56/ Yapraklarından başka şeyler de = sevgimi yalnız sözle değil, eylemlerimle de kanıtlardım.
59/ Sol kıyı = Provence; Napoli krallarının egemenliği altında idi.

Tronto ile Verde'nin denize döküldükleri
ve Gaeta, Catona ve Bari
kentlerinin bulunduğu Ausonia'nın da beklediği gibi.
Tuna'nın Alman kıyılarından çıktıktan sonra
suladığı toprakların tacı
çoktan alnımda ışımaya başlamıştı.
Pachino ile Peloro arasında
Euros'un en çok estiği körfezin kıyısında,
Typhoeus'un değil, kükürtün
kararttığı güzel Trinacria,
benim aracılığımla Charles ile Rudolph'dan
doğan krallarını bekleyecekti hâlâ,
boyunduruğu altındaki halkları bunaltan
kötü yönetim, eğer insanları Palermo'da
'Ölüm, ölüm!' diye dökmeseydi sokaklara.
Kardeşim öngörü sahibi olsaydı,
Katalonya'nın açgözlü yoksulluğundan kaçınırdı,
dertler açmazdı başına;

63/ Ausonia = Napoli krallığı.
65/ Suladığı toprakların = Macaristan'ın; Macar kralı Ladislas IV, 1290 yılında ölünce taht yeğeni Charles Martel'e kalmış, ama 1292'de Aix'te yapılan taç giyme töreninde Martel hazır bulunmamış, krallık yetkilerini hiçbir zaman kullanmamıştır.
67/ Pachino = Sicilya'nın güneyinde Passaro burnu.
67/ Peloro = Sicilya'da Catania körfezi (kuzeyde) üzerindeki Faro burnu.
68/ Euros = Scirocco adı verilen ve doğudan esen rüzgâr.
68/ Körfezin = Catania körfezinin.
69/ Typhoeus = Jüpiter'in yıldırımı ile kömür olup Etna dağının altına gömülen dev; Etna yanardağının lav püskürmesi bu deve bağlanırdı; Bkz Cehennem XXXI(124).
70/ Trinacria = Sicilya.
71/ Charles ile Rudolph = Charles d'Anjou ile Habsburg hanedanından Rudolph; Bkz Araf VII(94).
74/ Kötü yönetim = Charles d'Anjou'nun yönetimi.
75/ "Ölüm ölüm!" = Fransızlara ölüm; 30 Mart 1282 günü akşam duası saatinde, bir Fransız erinin aşağılayıcı davranışı üzerine, Palermo halkı sokağa dökülüp "Fransızlara ölüm" diye bağırarak Anjou hanedanına başkaldırır; Sicilya'nın bağımsızlık hareketini başlatan bu eylem tarihte "Vespri Siciliani" (Sicilya İkindileri) olarak adlandırılır.
76/ Kardeşim = 1309'da Napoli kralı olan Robert d'Anjou; 1288-1295 ara-

yükünü almış teknenin daha da yüklenmesini,
onun ya da bir başkasının
engellemesi gerekirdi.
Onun, cömert bir yapıdan kaynaklanan
cimri yapısını, keselerini doldurmaktan
başka şey düşünmeyen görevlilerden arındırmak gerekli."
"Her iyiliğin başlayıp bittiği yeri
yanılmıyorsam sen de benim gibi gördüğün için
ey efendim, sözlerinin verdiği büyük sevinç
benim için daha da değerli;
söylediklerini Tanrı'ya bakarak söylemen,
daha da artırıyor gözümde değerini.
Sevinçler verdin bana, aydınlat şimdi beni,
çünkü tatlı tohumun acı meyve verdiğini
söylemen, kuşku doğurdu içimde."
Bunları dedim; o yanıt verdi: "Sorunun içerdiği
gerçeği anlatabilirsem sana, şimdi
arkanı döndüğün gerçeği, bulursun gözlerinin önünde.
Yukarılara tırmandığın bu ülkeyi
devindiren, mutlu eden yüce Tanrı, iyiliğini
etkin güce dönüştürür bu büyük nesnelerde.
Kendisi eksiksiz düşünce,
yetinmez yalnızca bu yapıları öngörmekle,
onların iyiliğini de ister:

sında rehine olarak kaldığı Katalonya'da edindiği açgözlü arkadaşlarına Napoli'de görevler vermiştir.
85/ "Her iyiliğin başlayıp bittiği yeri" Tanrı'yı
92/ Tatlı tohumun acı meyve verdiğini = değerli ana babadan, değersiz çocuk doğduğunu.
99/ Nesnelerde = yıldızlarda.
100/ Kendisi eksiksiz düşünce = Tanrı.

bu nedenle, bu yaydan çıkan her nesne
hedefine giden bir ok gibi,
belirlenmiş amacın öngördüğü yere düşer.
Böyle olmasaydı eğer,
içinde yol aldığın gökler,
düzen yerine yıkım üretirlerdi etkileriyle;
bu yıldızları döndüren akılların kusurlu olması,
bu akılları yaratan ilk aklın da onları
kusurlu yaratması gerekirdi böyle bir sonuç için.
Bu gerçeği açıklamamı ister misin?"
Dedim ki: "İstemem; çünkü görüyorsun ki,
doğanın amacından sapması söz konusu değil."
Şunları ekledi: "Söylesene: insanın dünyada
toplu yaşamaması, daha kötü olmaz mıydı?"
"Elbette" dedim, "apaçık ortada."
"İnsanlar değişik işlevler yüklenmezse,
gerçekleşebilir mi bu, yeryüzünde?
Gerçekleşmez elbette, ustanızın yazdığı doğruysa."
Tümdengelimleri bu noktaya ulaşmıştı;
sonra şu sonuca vardı: "Demek ki, ayrı ayrı
olmalı işlerinizin kökleri:
bunun içindir ki, kimi Solon, kimi
Kserkses, kimi Melkisedek, kimi
uçarken oğlunu yitiren olarak gelir dünyaya.

127 Ölüm balmumuna mührünü basan bu döner doğa,
işlevini iyi getirir yerine,
ama ayrım gözetmez bir evden bir eve.
130 Bu nedenle, daha tohumu ekildiğinde,
Esau, Yakup'tan ayrılmıştır; ve öyle alçak bir babadan
gelmiştir ki Quirinus, Mars'ın oğlu sayılmıştır.
133 Hep babaların doğasını
izlerdi çocukların doğası,
eğer Tanrı'nın öngörüsü olmasaydı.
136 Arkanda olan şey önüne geldi şimdi:
senden ne denli hoşlandığımı bilesin diye,
son bir ek yapmak istiyorum sözlerime.
137 İnsan kendine uygun olmayan
bir yazgıyla karşılaşırsa, yerini bulamayan
her tohum gibi, ulaşamaz başarıya.
142 Doğanın önerdiği ilkelere
uyum gösterseydi eğer aşağıdaki dünya,
çok daha iyi bir toplum olurdu yeryüzünde.
145 Ama siz, kılıç kullanması gerekeni
dine yöneltiyor, vaaz vermesi gerekeni
kral yapıyorsunuz;
148 işte bu nedenle doğru yoldan sapıyorsunuz."

129/ Ayrım gözetmez bir evden bir eve = etkilerini göndereceği evi seçemez.
131/ Esau = Yakup peygamberin kardeşi. Yakup'un uysal olmasına karşılık Esau çok hırçındı; iki kardeş daha anaları Rebeka'nın karnında itişmişlerdi. Bk.: *Kitabı Mukaddes, Yaratılış* 25/21
133/ Quirinus = Romulus.
136/ Önüne geldi şimdi = sorun aydınlandı.
146/ Dine yöneltiyor = Charles Martel, Toulouse piskoposu yapılan küçük kardeşi Lodovico'ya gönderme yapmış olabilir.
147/ Kral yapıyorsunuz = Charles Martel'in, Napoli kralı olan kardeşi Robett d'Anjou; krallık görevinde yeterince titiz davranmadığı söylenir.

Dokuzuncu kanto

Baban Charles kuşkularımı giderdikten sonra,
ardıllarının karşılaşacakları tuzakları
anlattı bana, güzel Clemenza.
"Sakın bir şey deme, yılların geçmesini bekle"
dedi; bir şey söyleyemem bu nedenle,
ama, haklı gözyaşları izleyecek göreceğiniz zararı.
Bu kutsal ışığın varlığı,
her şeye yeterli iyiliğe dönercesine,
içini dolduran güneşe dönmüştü bile.
Yazıklar olsun, gönüllerini böyle bir iyilikten
kaçırıp, akıllarını boş şeylere yönelten
aldatılmış ruhlara, inançsız varlıklara.
İşte bu parıltılardan biri daha
bana doğru geliyordu, ışığını saçıyor,
gönlümü etmek istediği belli oluyordu.

1/ Ardıllarının karşılaşacakları tuzaklar = Charles Martel'in ölümü (1295) üzerine, Napoli tahtı oğlu Caroberto'ya geçer, ancak 1309 yılında Charles'ın küçük kardeşi (Caroberto'nun amcası) Roberto kendini kral ilan ederek yönetime el koyar ve böylece Charles Martel'in ardılları tahta çıkmak olanağından yoksun kalırlar.
3/ Clemenza = Charles Martel'in 1290'da doğup, Fransa Kralı.X. Louis ile evlenen ve 1328'de ölen kızı.
7/ Kutsal ışığın = Charles Martel'in.
9/ Güneşe = Tanrı'ya.
11/ İyilikten = Tanrı'dan.
13/ Parıltılardan biri daha = acımasızlığıyla ünlü Padova Kralı Ezzelino Romano'nun kızı Cunizza da Romano; üç kez evlenmiş, evlilik dışı birçok ilişkisi olmuştur; Cunizza'ya Cennet'te yer vermekle, Dante en büyük günahların bile bağışlanabileceğini vurgulamak istemiş olabilir; Bkz Cehennem XII(110).

Beatrice'nin bana çevrili gözleri,
isteğimin yine desteklendiği
güvencesini veriyordu...
"İsteğime karşılık ver,
kutlu ruh" dedim, "sana düşündüklerimi
yansıtabileceğimin kanıtını göster."
Bunun üzerine, kimliğini
bilmediğim ışık, iyilik etmekten hoşlanan biri
gibi, ilahi söylediği derinlikten seslendi:
"Brenta ve Piava'nın kaynakları ile
Rialto arasında uzanan
İtalya'nın o yozlaşmış bölgesinde,
çok yüksek olmayan
bir tepe yükselir, vaktiyle buradan
inen bir meşale büyük zarar vermişti yöreye.
Aynı kökten geliyorduk, o da, ben de:
Cunizza dediler adıma, burada ışımamın nedeni
yenik düşmem bu yıldızın ateşine;
yine de büyük bir sevinçle
kabullenip yazgımı, üzülmüyorum hiçbir şeye,
bunu anlamak zor gelebilir ölümlülere.

17/ Yine = Dante, Charles Martel ile konuşmadan önce de, gözleriyle Beatrice'den izin istemişti; Bkz Araf VIII(40)
28/ Brenta ve Piava'nın kaynakları = bu ırmakların kaynakları Floransa'nın kuzey batısındaki dağlardadır.
29/ Rialto = Venedik'in üzerine kurulu olduğu adalardan biri, en önemli kısmı. Treviso olan Marca Trivigiana bölgesi vurgulanıyor.
29/ Bir tepe = Ezzelino'ların şatosunun bulunduğu Colle Romano.
30/ Meşale = bu çevreyi yakıp yıkan Ezzelino Romano.
31/ Aynı kökten geliyorduk = aynı anadan doğduk.
33/ Yenik düşmem bu yıldızın ateşine = yeryüzünde yaşarken (Venüs'ün etkilediği) aşk oyunlarına kapılmam.

Göğümüzün bana en yakın, bu ışıl ışıl, değerli
mücevherinden büyük bir ün kaldı geriye;
o ölmeden önce, beş yüz kez yinelenmesi
gerekli son yılın: bundan anla ki,
ikincisinin izlemesi için ilk yaşamı
insanın kusursuz olması gerekli.
Ama Tagliamento ile Adige arasında
şu ara yaşayanlar düşünmüyorlar bunu,
başlarından eksik olmasa da bela;
ama yakında, bataklığa varıp Padova,
kızıla boyayacak Vicenza'yı sulayan suyu,
ödevini yapmadığı için halkı.
Sile ile Cagnan'ın birleştikleri
yerde, başı dimdik senyörlük eden biri var ki,
daralmakta çevresindeki ihanet çemberi.
Feltre de, dinsiz papazın ihanetine
gözyaşı dökecek, öyle korkunç bir ihanet ki,
bu yüzden kimse hapse düşmemiş olacak daha önce.

37/ Değerli mücevher = saz şairi iken rahip olan, 1205 ile 1231 yılları arasında Toulouse piskoposluğu yapan Marsilyalı Folquet.
40/ Son yılın = 1300 yılının.
43/ Tagliamento ile Adige arasında = bugünkü Venedik bölgesini sınırlayan iki ırmak.
47/ Kızıla boyayacak = Cangrande della Scala yönetimindeki Vicenzalı Ghibellin'lerin, Padovalı Guelf'leri uğrattıkları büyük bozguna değiniliyor (1314).
47/ Vicenza'yı sulayan su Bacchiglione ırmağı.
49/ Sile ile Cagnan'ın birleştikleri yerde = Treviso'da.
50/ Biri = Araf'ın XVI. kantosuna adı geçen (124) Gherardo'nun oğlu Rizzardo da Cammino; satranç oynarken öldürülmüştür (1312).
52/ Dinsiz papaz = Feltre piskoposu Alessandro Novello; kendisine sığınan Ferrara'lı Ghibellin'leri, daha sonra (Temmuz 1314'te) Napoli kralı Roberto'nun adamı Pino della Tosa'ya teslim etmiştir.

Bu saygın papazın, yanlı davranışını
belli etmek için dökeceği Ferrara kanını
alacak fıçı çok büyük olmalı,
bu kanı damla damla ölçmeye
girişen bitkin düşecek;
ve bu davranış yörenin töresiyle örtüşecek.
Yukarıda aynalar vardır, Taht dersiniz onlara siz,
Tanrı'nın kararlarını yansıtır bunlar bize;
böylece benimseriz bu sözleri biz."
Bunları dedi sustu; sonra, önceki
konumuna dönerek, düşüncelerini
başka konulara yönelttiği izlenimini verdi.
Güneşin ışıttığı bir yakut gibi
göründü gözlerime, değerini
öğrenmiş olduğum sevinçler içindeki öteki ruh.
Yeryüzünde güldüren sevinç, burada
ışımaya yol açar; aşağıda konuştukça kararır ruh,
çünkü hüzün içerir dedikleri.
"Ey mutlu ruh" dedim, "Her şeyi
görür Tanrı, senin bakışların da ulaşır ona,
bu nedenle hiçbir istek kalmaz senden gizli.

55/ Saygın = alaycı bir sıfat.
61/ Aynalar = Tanrı'nın kararlarını yansıtan melekler.
69/ Öteki ruh = Folquet.

Giysileri altı kanatlı bu dindar alevlerin
şarkısına eşlik ettiği için
gökleri mutlu eden sesin,
niçin yerine getirmiyor isteğimi?
Ruhumu okuduğun gibi senin, okuyabilseydim
ben de senin ruhunu, soru sormanı beklemezdim."
"Dünyayı kuşatan denizin dışında
suların döküldüğü en büyük vadi"
diye söze girdi, "öyle uzağa gider ki,
karşılıklı kıyılar arasında
güneşe karşı, meridyen yapar
daha önce ufuk çizgisi yaptığı yeri.
Ebro ile, kısa akışı boyunca Ceneviz'i
Toscana'dan ayıran Macra arasındaki
vadide dünyaya geldim ben.
Bir ara limanı sıcak kanla örtülen
doğduğum toprakla, Buggea'da
aynı zamanda doğar ve batar güneş.

76/ Giysileri altı kanatlı dindar alevler = Seraflar (yüksek dereceli melekler); Bkz *Kitabı Mukaddes, İşaya* 6(2).
82/ Dünyayı kuşaran deniz = okyanus; karaların bir okyanusla kuşatıldığına inanılırdı.
83/ En büyük vadi = Akdeniz.
85/ Karşılıklı kıyılar = Avrupa ile Afrika.
86/ Güneşe karşı = güneşin yoluna karşı (batıdan doğuya).
86/ Meridyen yapar = barıda (Cebelitarık'ta) ufuk çizgisi olan, doğu için (Kudüs'te) meridyen olur; Danre, 42. boylam dairesine dek uzanan Akdeniz'in 90. boylam dairesine dek uzandığını sandığından bu yanlış görüşü ileri sürüyor.
88/ Ebro = İber yarımadasında ırmak.
89/ Macra = Cenova dolaylarındaki Magea ırmağı.
92/ Doğduğum toprak = Marsilya; Brutus'un Marsilya halkını kılıçran geçirmesine de gönderme yapılıyor (limanı sıcak kanla örtülen).
92/ Buggea = Cezayir'de bir kent.
93/ Aynı zamanda doğar = Marsilya ile Buggea aynı meridyende oldukları için güneş aynı zamanda doğar ve batar.

Adımı bilen yörenin insanları
Folquet derlerdi bana; ve bu gök şimdi
benimle ışıyor, eskiden benim onunla ışıdığım gibi;
Belus'un kızı, Sichaeus ile Kreusa'ya
acılar verirken yanmamıştı,
benim gençliğimde yandığım gibi;
Demophoon'un aldattığı
Rhodopeia da, yüreğine Iole'yi
kapatan Alkides de böyle yanmamışlardı.
Ne var ki, burada pişmanlık değil sevinç eser;
günahlar anımsanmadığı için değil,
her şeyi düzenleyip öngördüğü için o değer.
Burada, bu büyük yaratıyı güzelleştiren hüner
değerlendirilir ve yukardaki dünyanın
aşağıdaki dünyayı nasıl döndürdüğü öğrenilir.
Ama bu yuvarda doğan umutlarının
tümünün karşılaması için, sözlerimi
biraz daha sürdürmem gerekli.

95/ Folquet = Ceneviz kökenli bir aileden Marsilya'da doğan saz şairi; 1205 yılında Toulouse piskoposu olmuştur.
97/ Belus'un kızı = Dido; Bkz Cehennem V(61).
97/ Sichaeus = Bkz Cehennem V(61).
97/ Kreusa = Aineias'ın karısı.
100/ Demophoon'un aldattığı Rhodopeia = Trakya kralı Sithon'un kızı Phyllis (Rhodopeia = Rodoplu kadın), yerine Demophoon kendisini terk edip Atina'ya gidince intihar eder.
102/ Alkides = Herakles (Herkül); Iole'ye gönlünü kaptırması, karısı Deianeira'nın kıskançlığına yol açmıştı; Bkz Cehennem XII(69).
104/ Günahlar anımsanmadığı için = Lethe ırmağının suları, arınmış ruhların işledikleri günahları unutmalarını sağlar; Bkz Araf XXVIII(130).
105/ O değer = Tanrı'nın gücü.
109/ Bu yuvarda = Venüs'te.

Duru suya vurmuş güneş ışını gibi
yanımda ışıyan şu ışığın içinde
kimin olduğunu öğrenmek istiyorsun belli ki.
Rahab'ın erinç içinde olduğunu bil, onun içinde;
o da katıldı bize, bu nedenle
bunca ışık içinde.
Dünyanızdan gelen gölgenin sona erdiği
bu göğe o, İsa'nın utkusunun getirdiği
ruhların hepsinden önce kabul edildi.
İki eli ile elde ettiği
o büyük utkunun nişanı olarak onu
göklerden birine yerleştirmek gerekiyordu,
çünkü Yeşua'nın ilk başarısına
destek vermişti, papanın unuttuğu
Kutsal Topraklar'da.
Yaradanına ilk sırt çevirenin kurduğu
ve hırsı yüzünden onca
gözyaşı akmasına yol açan senin kentin,
çobanı kurt yaptığı için,
koyunları kuzuları doğru yoldan saptıran
lanetli çiçeği yetiştirip, yaymakta.

115/ Rahab = Yaşu'nun casuslarını evinde saklayan ve Eriha'nın ele geçirilmesine yardımcı olan fahişe; Bkz *Kitabı Mukaddes*, *Yeşu* 2(1) ve 6(22).
118/ Gölgenin sona erdiği = dönemin gökbilginlerine göre, dünyanın gölgesi Venüs'ün ötesine ulaşamıyordu.
119/ O = Rahab.
121/ İki eli ile = Tanrı'ya yalvararak.
121/ Büyük utku = Eriha'nın ele geçirilmesi.
127/ Yaradanına ilk sırt çeviren = iblis.
129/ Kentin = Floransa.
130/ Çobanı = din adamını.
131/ Koyunları kuzuları = inananları.
132/ Lanetli çiçek = din adamlarını da yoldan çıkartan florin (Floransa parası).

133 Bu nedenle İncil de, Kilise Babaları da
bir tarafa atıldı, okunan yalnızca kilise hukuku,
yıpranmış sayfalar da doğruluyor bunu.
136 papanın kendisi de, kardinalleri de yalnızca bunu
düşünüyorlar; Cebrail'in uçtuğu
Nasıra'ya uzanmıyor düşünceleri,
139 ama hem Vatikan, hem Petrus'un yolundan
gidenleri gömdükleri
Roma'nın kutsal yerleri,
142 yakında kurtulacak bu zinadan."

134/ Okunan yalnızca kilise hukuku = din adamlarının teoloji çalışmalarını bir yana bırakarak, kendilerini dünya işlerine verdikleri vurgulanıyor.
137/ Cebrail'in uçtuğu = Meryem'e gelip kaldığını bildirmek için.
138/ Nasıra'ya = İncil'e.
142/ Bu zinadan = bu sapmadan.

Onuncu kanto

Her ikisini de sonsuza dek esinlendiren
Sevgi ile, Oğluna dönen,
sözle dile getirilemeyen ilk Değer,
bölünmeden, görülerek devinen
her şeyi öyle bir düzen
içinde yaratmıştır ki, hayran olur her gören.
Ey okur, işte bu nedenle, benimle birlikte
iki eylemin kesiştiği, yüksekteki
yuvarlara çevir gözlerini;
yarattığını gözlerini ondan ayırmayacak denli
seven o ustanın sanatını
oradan izlemeye başla.
Kendilerini çağıran dünyayı hoşnut etmek için,
içinde gezegenlerin döndüğü eğik çemberin
o noktadan nasıl ayrıldığını anla.

1/ Her ikisi = baba (Tanrı) ile oğul (İsa).
2/ Sevgi = Kutsal Ruh.
3/ Değer = Tanrı.
4/ Bölünmeden = Hıristiyanlığın üçlem ilkesine (Baba, Oğul ve Kutsal Ruh) gönderme.
8/ İki eylemin kesiştiği = ekvatorla Burçlar Kuşağının (zodyak) kesiştikleri nokta.
9/ Yuvarlara = gezegenlere.
11/ O ustanın = Tanrı'nın.
14/ Eğik çember = Burçlar Kuşağı.

Bu çember eğik olmasaydı
gökteki birçok güç işe yaramazdı
ve her güç ölürdü yeryüzünde;
doğru yoldan sapma payı
daha az da, daha çok da olsaydı,
aksardı aşağıdaki yaşam da, yukardaki yaşam da.
Ey okur, şimdi otur da masana,
düşün sana verdiğim ön bilgileri,
yorgunluktan önce tatmak istersen sevinci.
Önüne getirdim her şeyi; karnını doyur şimdi;
yazmaya başladığım bu konu, kendine vermemi
gerektiriyor olanca özenimi.
Dünyaya göklerin damgasını vuran,
ışığı ile zamanı ölçmemizi sağlayan
doğanın en büyük görevlisi,
yukarıda belirtilen noktaya erişmişti,
her gün biraz daha erken doğduğu
sarmallarda yol alıyordu;
onunla birlikte idim ben de; ne var ki,
yükseldiğimin bilincinde değildim, tıpkı düşünceyi
aklımıza gelmeden önce bilmeyişimiz gibi.

16/ Ölürdü yeryüzünde = Burçlar Kuşağı eğik olmasaydı, güneş ışığının eşit olarak dağılmaması, mevsimlerin ortadan kalkması gibi sonuçlar ortaya çıkabilecekti.
21/ Aşağıdaki = yeryüzündeki.
21/ Yukardaki = gökyüzündeki.
25/ Karnını doyur şimdi = bu bilgileri öğren.
30/ Doğanın en büyük görevlisi = güneş.
31/ Yukarıda belirtilen nokta = Koç burcu; Bkz Cennet I(40).
33/ Sarmallar = Dante'nin de benimsediği Ptolemaios'un görüşüne göre güneş sarmallar içinde dönüyordu.

Daha yüksek göklere Beatrice götürüyordu beni,
öyle hızlı gidiyorduk ki,
zaman hızımızı ölçmeye yeterli değildi.
İçine girdiğim güneşteki bir ruh, renkleri yerine
ışınları ile göründüğüne göre,
kim bilir ne denli parlaktı.
Aklımı, sanatımı, bildiklerimi
kullansam da, anlatamam gördüklerimi;
ama inanıp, düşleyebilirsiniz dediklerimi.
Düş gücümüzün alçak kalması
bunca yüksekte, hiç kimseyi şaşırtmamalı:
çünkü güneşten üstün bir ışığı hiçbir göz görmedi.
Nasıl yarattığını, nasıl ruh verdiğini
göstererek onları doyuran yüce Baba'nın, buradaki
dördüncü ailesi işte böyle idi.
Beatrice söze girdi: "Şükret,
seni bu güneşe çıkartan
meleklerin Güneş'ine şükret."
Bu sözleri işitince duyduğum kutsal esrimeyi,
olanca benliğimle kendimi Tanrı'ya verme isteğini
hiçbir ölümlünün yüreği

40/ Renkleri yerine = buradaki ruhlar güneşten ayrı bir renkle görünmeyip, ışık yoğunlukları ile kendilerini belli ederler; Dante, bilginlerin ruhlarının bulunduğu dördüncü göktedir (güneş göğü).
50/ Yüce Baba = Tanrı.
49/ Nasıl yarattığını, nasıl ruh verdiğini = Oğul'u nasıl yaratttığını, Kutsal Ruh'u nasıl verdiğini.
51/ Dördüncü aile = dördüncü gökte bulunan bilginler topluluğu.
54/ Meleklerin Güneş'i = Tanrı.

duymamıştır daha önce;
sevgim ona öylesine yönelmişti ki,
Beatrice'nin sevgisi bile kararmıştı içimde.
Beatrice alınmadı, gülümsedi,
gülen gözlerinin parlaklığı,
değişik yönlere çevirdi tek noktaya takılı aklımı.
Bir sürü parlak ışık gördüm, güneşi bastırıyorlardı,
çevremizde halka olmuşlardı,
seslerinin uyumu, görüntülerinin parlaklığına baskındı:
kimi kez nemli havada
kemerini oluşturan ipi tuttuğunda
Latona'nın kızı da böyle kemer takmış görünür bize.
Geldiğim gökler sarayında öyle değerli,
öyle güzel mücevherler vardı ki,
bunlar ülke dışına götürülemezdi;
bu ışıkların şarkıları da böyle idi;
yukarılara uçmak için kanadı olmayan,
dilsizden haber bekler sanki.
Bu kızgın güneşler şarkılar söyleye söyleye
durağan kutuplara yakın yıldızlar gibi
üç kez dönünce çevremizde,
rakslarına son vermeden duraksayıp,
sessizlik içinde söyleyecekleri yeni dizeleri
bekleyen kadınlar gibi göründüler gözlerime.

63/ Tek noktaya takılı = yalnızca Tanrı'yı düşünen.
68/ İpi = ışınları.
69/ Latona'nın kızı = Diana (ay).
69/ Kemer = ayın çevresindeki ayla.
70/ Gökler sarayı = Cennet.
73/ Işıkların = ruhların.
74/ Yukarılara uçmak için kanadı olmayan = Cennet'e gitmeyi hak etmeyen.
75/ Dilsizden haber bekler sanki = olmayacak bir şeyi bekler (Cennet'e gidemez).

İçlerinden biri dedi ki:
"Sevdikçe büyüyen gerçek sevgiyi
tutuşturan o bağışlayıcı ışık, öyle ışıyor ki
çoğaldıkça sende,
kimsenin çıkmadan aşağıya inemediği
bu merdivenden yukarı götürüyor seni;
susuzluğunu giderecek şarap testisini
senden esirgeyecek kişi, özgür olamaz
denize akması engellenen bir sudan.
Sana gökyüzüne çıkma gücü sağlayan
güzel kadını sevgiyle saran bu çiçekleri,
hangi bitkilerin verdiğini öğrenmek istiyorsun.
Domenico'nun kutsal sürüsünde
bir kuzuydum ben de, yoldan sapmadıkça
iyi beslenilir bu sürüde.
Sağımda bana en yakın kişi
kardeşim ustam oldu, adı Alberto, doğumu Cologna,
Aquino'lu Thomas benim adım da.
Ötekilerin de öğrenmek istersen kimliklerini,
bakışlarını kutlu çiçeklerde
gezdire gezdire sözlerimi izle.

83/ Gerçek sevgi = Tanrı sevgisi.
87/ Bu merdivenden = Cennet'in merdiveni.
92/ Güzel kadın = Beatrice.
94/ Domenico'nun kutsal sürüsü = ermiş Domenico'nun kurmuş olduğu Dominiken tarikatı.
96/ İyi beslenilir = tarikatın kurallarına uyanlar Cennet'e giderler.
98/ Alberto = Aristoteles felsefesini batı düşüncesinde yeniden gündeme getiren din bilgini Albertus Magnus (1200-1280).
98/ Cologna = Köln.
99/ Aquino'lu Thomas = Dante'nin başlıca başvuru kitabı *Summa theologica* adlı yapıtın da yazarı, felsefeci ve din bilgini Aquino'lu San Tomaso (1227-1274); Albertus Magnus'un öğrencisidir.
101/ Çiçeklerde = ruhlarda.

Şu gördüğün alevde,
iki hukuka katkısı nedeni ile, Cennet'te de
sevilen Grazian gülümsemekte.
Topluluğumuzu onun yanında süsleyen ise
Pietro, yoksul kadın gibi o da hazinesini
Kutsal Kilise'ye verdi.
İçimizde en güzel beşinci ışığa gelince,
öyle bir sevgi ile yanıyor ki, yeryüzünde
herkes onunla ilgili bilgi peşinde:
öyle derin bilgi yüklüdür ki
bu ulu ruhun içi, eğer gerçek gerçekse,
bir benzeri daha gelmemiştir yeryüzüne.
Onun yanında gördüğün ışık ise,
aşağıda yaşarken, meleklerin yapısını, işlerini
incelemişti derinlemesine.
Ortadaki küçük ışıkta da, Latincesi
Augustin'i destekleyen,
Hıristiyanlık döneminin avukatı gülmekte.

105/ Grazian = 1140 yılında Bologna'da yazdığı *Decretum o Concordia discordantium canonum* adlı yapıtında kilise hukuku ile medeni hukuk arasındaki uyumu savunan hukuk bilgini.
107/ Pietro = 1159'da Paris piskoposu olup 1164'te ölen Pietro Lombardo; yazdığı *Sententiarum libri* adlı kitap nedeni ile Magister Sententiarum sanı ile anılır.
107/ Yoksul kadın = Pietro Lombardo bir önceki notta adı geçen yapıtında, kendisi ile cebindeki iki pulu İsa'ya veren dul kadın arasında benzerlik kurar; Bkz *Kitabı Mukaddes, Luka'ya göre İncil,* 21(1)
109/ Beşinci ışık beşinci ruh; Süleyman peygamber.
113/ Gerçek gerçekse = kutsal metinlerde yazılanlar doğru ise (*Kitabı Mukaddes'in Neşideler Neşidesi* başlıklı bölümü Süleyman'ındır.)
114/ Onun yanında gördüğün ışık = Hıristiyanlığı ilk kabul edenlerden ve *De coelesti hierarchia* adlı kitabında "meleklerin yapısını" inceleyen Dionysus; Bkz *Kitabı Mukaddes, Resullerin İşleri* 17(34).
120/ Hıristiyanlık döneminin avukatı

Aklının gözleri övgülerimi izleye izleye
ışıktan ışığa gitmekte ise,
sekizinci ışığı merak etmelisin şimdi,
Yüce güzelliği görmenin sevinci
içindeki bu kutlu ruh, yalan dünyayı
açığa vurur aklı erenlere.
Kovulduğu bedeni, yeryüzünde
Cieldauro'da dinlenmekte;
işkenceden, sürgünden ulaştı buradaki erince.
Daha ötede ışıyanlar, Venerabilis'in,
İsidorus'un, iç dünyası herkesten zengin
Richard'ın ateşli ruhları.
Gözlerini ondan alıp bana çevirdiğin
solundaki ışık ise, düşüncelerinde
ölüm sırasının geç geldiğini sanan ruhun ateşi:

Augustin'in (Sant'Agostino) önerisi üzerine yazdığı *Historiarum Adversus Paganos* adlı yapıtında Hıristiyanlığın Roma İmparatorluğu üzerindeki olumlu katkılarına değinen İspanyol papaz Paolo Orosio (V. yy.)

123/ Bu kutlu ruh = Osrrogot kralı Theodoric'in konsülü iken, kralın gözünden düşerek idam edilen (524) Boethius; cezaevinde yazdığı *De Consolatione Philosophiae* adlı yapıtında dünya nimetlerinin övgüsünü yapar; pagan olmasına karşılık Dante ve kuşağını büyük ölçüde etkilemiştir.

128/ Cieldauro = Boethius'un gömülü olduğu Pavia'daki San Pietro kilisesi.

130/ Venerabilis = İngiliz tarihçi ve din bilgini Bede Venerabilis (673-735).

131/ İsidorus = Sevilla piskoposu Isidorus Hispaniensis (560-636).

132/ Richard = Paris dolaylarındaki Saint-Victor manastırının 1173 tarihinde ölen baş keşişi; *De Contemplatione* adlı yapıtı ünlüdür.

Fouarre sokağında verdiği derslerde
tasımlarının ulaştığı gerçeklerle
başına işler açan Sigier'nin ölümsüz ışığı."
Sonra, Tanrı'nın eşi onun sevgisini
kazanmak için sabah duasına kalktığı saatlerde,
bir çarkın bir çarkı çekmesi, itmesi
sonucunda, yatkın bir ruhta sevgi
uyandıran tatlı tik takları ile bize
vakti haber veren bir saat gibi;
ben de şanlı çemberin böyle döndüğünü gördüm
ve ancak sevincin ölümsüzleştiği
yerde tadına varılabilen bir uyum içinde
yükselen ezgileri işittim.

136/ Fouarre sokağında = o dönemde, Paris'te felsefe okullarının bulunduğu sokak.
138/ Sigier = İbni Sina'nın görüşlerini savunduğu için sapkınlıkla suçlanıp Orvieto'da öldürülen Sigier de Brabant; Dante de İbni Sina'nın görüşlerinden etkilenmiştir.
139/ Tanrı'nın eşi = Kilise.
145/ Şanlı çemberin = ruhların.
147/ Yerde = Cennet'te.

On birinci kanto

Ey ölümlülerin anlamsız tasası,
kanatlarını böyle aşağıda çırptıran
düşünceler ne denli hatalı!
Kimi hukuk, kimi tıp peşinde koşar,
kimi umudunu papazlığa bağlar,
kimi zorbalıkla, yalan dolanla hüküm sürer,
kimi çalıp çırpar, kimi alıp satar,
kimi şehvet batağına saplanıp
vakit yitirir, kimi de miskinlik ederken,
bütün bunlardan arınmış ben,
Beatrice ile birlikte gökyüzünde idim
ve sevgi ile ağırlanmakta idim.
Her ruh, çemberin daha önce
bulunduğu noktasına dönünce,
şamdandaki bir mum gibi duraksadı o da.
Benimle daha önce
konuşmuş olan ışığın gülümseyip, daha da
parıldayarak şunları dediğini işittim:

2/ Aşağıda = yeryüzünde.
3/ Düşünceler = insanların yeryüzü nimetlerinden başka bir şey düşünmemeleri.
5/ Umudunu papazlığa bağlar = para pul sahibi olmak, saygınlık kazanmak için din adamı olmak ister.
17/ Işığın = Aquino'lu ermiş Tommaso'nun ruhu.

"Sonsuz ışığa bakarak, o ışıkla
parıldadığım için, senin hangi gerekçelerle
neler düşündüğünü de bilmekteyim.
Bir kuşku doğdu içinde,
'İyi beslenir bu sürüde' demekle,
'Bir benzeri daha gelmemiştir yeryüzüne' demekle,
ne anlatmak istediğimi açık seçik belirtmemi
istemektesin, anlama yetin kavrasın diye;
bir ayrım yapmak gerekir şimdi.
O yüce güç, yaratılmış her gözün, dibine
erişemeden yenik düştüğü bir bilgelikle
yönetirken dünyayı,
çığlıklar atarak, kan revan içinde
evlendiği karısı, kendine güvensin,
eşine bağlansın ve sevdiğine
doğru gitsin diye,
bu iki konuda yol gösterecek
iki prens gönderdi yeryüzüne;
melekler gibi iyilikseverdi bunlardan biri;
ötekine gelince, Kerubiler gibi
ışıdı yeryüzünde.

19/ Sonsuz ışığa = Tanrı'ya.
23/ İyi beslenir bu sürüde = Bkz Cennet X(96).
24/ Bir benzeri daha gelmemiştir = Bkz Cennet X(114).
28/ Yüce güç = Tanrı.
28/ Yaratılmış her gözün = insanın.
29/ Yenik düştüğü = kavrayamadığı.
31/ Çığlıklar atarak kan revan içinde = çarmıha gerilerek; Bkz *Kitabı Mukaddes, Matta'ya göre İncil* 28(50).
32/ Karısı = Kilise.
33/ Sevdiğine = İsa'ya.
36/ İki prens = ermiş Domenico ile ermiş Francesco.
37/ Biri = ermiş Francesco.
38/ Öteki = ermiş Domenico.
38/ Kerubiler = büyük melekler.

Yalnızca birinden söz etmem yeterli sayılmalı,
çünkü aynı olduğu için amaçları,
birini övünce, övmüş olursunuz ötekini de.
Tupino ile kutlu Ubaldo'nun yerleştiği
tepeden akan suyun arasındaki
yüksek dağdan, verimli bir yamaç iner ve Porta Sole
buradan soğuğu sıcağı ulaştırır Perugia'ya;
dağın gerisinde ise boyunduruğa
vurulu Nocera ile Gualdo gözyaşı döker.
Yamacın eğiminin azaldığı yerde,
kimi kez Ganj'dan doğan güneş benzeri
bir güneş doğdu dünyaya.
Ascesi derse buradan söz eden biri,
yetersiz sözcük kullandığı için hata eder,
çünkü Doğu sözcüğü daha uygun düşer.
Doğumunun üstünden daha çok geçmeden,
dünyaya büyük erdeminin etkilerini
duyurmaya başlamıştı bile;
çünkü genç yaşta arası açılmıştı babası ile,
ölüme olduğu gibi, ona da hiç kimsenin seve seve
kapısını açmadığı o kadın yüzünden;

43/ Tupino = Assisi dolaylarında bir ırmak.
43/ Ubaldo = Gubbio piskoposluğu da yapmış olan Sant'Ubaildo Baldassini (1084-1160).
43/ Yerleştiği = dünyadan el etek çektiği.
44/ Akan su = Chiascio ırmağı.
45/ Porta Sola = Perugia kentinin bir kapısı.
48/ Nocera ile Gualdo = bu iki kasaba Perugia'nın baskıcı yönetimi altında idi.
51/ Bir güneş = Assisi'li ermiş Francesco.
52/ Ascesi = Assisi.
60/ O kadın = yoksulluk; ermiş Francesco'nun babası, oğlunun yoksul bir yaşam sürmeye karar vermesine karşı çıkmıştı.

ve kutsal mahkemenin önünde
onunla birleşti *coram patre*;
daha da çok sevdi onu gün geçtikçe.
Kadın bin yüz yılı aşkın süre
ilk eşinden yoksun kalmıştı,
küçümsenmiş, terk edilmiş, isteklisi çıkmamıştı;
dünyayı titreten kişinin sesini
Amyclas'ın yanında duyduğunda irkilmemesi,
bir işe yaramamıştı;
Meryem aşağıda dururken, İsa ile birlikte
çarmıhta ağlayacak denli tutarlı,
yürekli olması, bir işe yaramamıştı.
Dediklerimin daha az karanlık olması için,
sözünü ettiğim sevgililerin
Francesco ile Yoksulluk olduğunu artık bilmelisin.
Uyumları, sevinçli yüzleri,
tatlı bakışları, sıradışı sevgileri,
kutsal düşüncelere kaynak kılıyordu ikisini;

61/ Kutsal mahkemenin önünde = Assisi piskoposunun önünde; Francesco babasının atlarından birini satıp, elde ettiği parayı bir kiliseye bağışlayınca, babası piskoposa başvurarak hem parayı geri ister, hem de Francesco'nun miras hakkından vazgeçmesini ister; Francesco giysilerini çıkarıp babasına verdikten sonra şu yanıtı verir: "Şimdiye dek sana yeryüzündeki babam diyordum, bundan böyle babam gökyüzünde."
62/ Onunla = yoksullukla.
62/ *Coram patre* = babasının önünde (Latince).
65/ İlk eşinden = İsa'dan.
67/ Dünyayı titreten kişi = Iulius Caesar.
68/ Amyclas = yoksul bir balıkçı; çok yoksul olduğu için gece uyurken kapısını kapatmaz, herkese korku salan Caesar'ın adamlarından korkmazmış.
70/ Meryem aşağıda dururken = Meryem, İsa'nın çarmıhının dibinde beklerken, Yoksulluk, İsa ile birlikte çarmıha gerilmiştir.
75/ Francesco = Assisi'li ermiş Francesco.

79 öyle ki, ilkin saygıdeğer Bernardo çıkardı
pabuçlarını ve bu büyük erincin
peşinden koştu, koşarken de geç kaldığını sandı.
82 Ey bilinmedik servetler! Ey bereketli erdemler!
Egidio ile Silvestro da çıkardılar pabuçlarını
kocanın ardından, çok sevmişlerdi çünkü kadını.
85 Bu baba, bu usta, bunun üzerine
artık bellerine ip bağlı karısı
ve ailesi ile birlikte yola çıktı.
88 Pietro Bernardone'nin oğlu olması da,
yoksulluğu, dökülen üstü başı da,
alçaltmadı yüreğini, kapatmadı gözkapaklarını;
91 tersine, ustaca açıkladı
Innocenzo'ya çetin amacını
ve ondan, mezhebi için ilk mührü aldı.
94 Örnek yaşamı gökler katında
daha iyi döküldü ezgilere,
peşindeki yoksullar sürüsü çoğalınca,
97 Honorius da, Kutsal Ruh adına
ikinci bir taçla kutsadı
bu çobanın kutsal amacını.

79/ Bernardo = Bernardo di Quintavalle; malvarlığını Assisi'li yoksullara bağışlayarak, ermiş Francesco'nun kurduğu tarikatın ilk üyesi olmuştur (pabuçlarını çıkardı); tarikat üyeleri yalın ayak dolaşırlardı.
83/ Egidio ile Silvestro = Francesco tarikatının üçüncü ve dördüncü üyeleri.
86/ İp bağlı = tarikat üyeleri giydikleri üstlüğün beline ip bağlıyorlardı.
86/ Karısı = yoksulluk.
87/ Ailesi = yandaşları.
88/ Pietro Bernardone = Francesco'nun babası; Assisi'nin varlıklı tacirlerindendi.
92/ Innocenzo = papa III. Innocenzo.
93/ İlk mührü aldı = mezhebini onaylattı (1210).
97/ Honorius = papa III. Honorius.
98/ İkinci bir taçla kutsadı = ikinci kez onayladı (1223).

Ve çile çekmek özlemi ile
görkemli Sultan'ın önünde, İsa ile
havarileri konusunda vaaz verdiğinde,
Hıristiyanlığa açık olmadığını görünce
bu insanların, oyalanmadı boş yere,
İtalyan otunun meyvesine döndü yine,
Tevero ile Arno arasındaki sarp kayalıkta
bedeninin iki yıl boyunca taşıyacağı
son mührü, İsa'dan aldı.
Onu, kendisini yoksul kılmakla
görevlendiren, artık ona
hak ettiği ödülü vermeyi uygun görünce,
o da en sevdiği kadını, mirasçısı bildiği
kardeşlerine emanet etti,
onu inançla sevmelerini öğütledi;
ve göğsünden çıkmak istedi
ışıklar saçan ruhu, dönmek için ülkesine,
bedeni için başka tabut istemedi.

101/ Sultan'ın = Mısır sultanı Melik el Kâmil; ermiş Francesco 1219 yılında on bir yandaşı ile birlikte Ortadoğuya gitmişti.
105/ İtalyan otunun meyvesine döndü = çalışmalarının olumlu sonuçlar verdiği İtalya'ya döndü.
106/ Tevero = Tevere (Tiber) ırmağı.
106/ Arno = Arno ırmağı.
106/ Sarp kayalık = Verna dağı; bu dağda İsa'nın Francesco'ya göründüğü sırada vücudunda açılan yaraların yerlerini ermişin vücudunda işaretlediğine inanılır (1224).
107/ İki yıl boyunca = ölümünden (1226) önceki iki yıl boyunca.
110/ Görevlendiren = Tanrı.
111/ Hak ettiği ödülü = sonsuza dek yaşama ödülü.
112/ En sevdiği kadını = yoksulluğu.
116/ Ülkesine = Cennet'e.
117/ Tabut istemedi = tabutla değil çıplak gömüldü.

Petrus'un kayığını açık denizlerde
doğru yolda götüren değerli
yoldaşının nasıl biri olduğunu düşün şimdi;
önderimiz oldu o bizim,
peşinden gidenlerin
iyi mal taşıdıklarını görebilirsin.
Ne var ki, sürü öyle büyük bir iştahla
saldırdı ki yeni yemlere, başka
otlaklara yayılmamazlık edemedi;
koyunlar ondan uzaklaştıkça,
gezip dolaştıkça,
sütten yoksun dönüyorlar ağıla.
Aralarında zarardan korkanlar,
çobanın çevresinde toplananlar olsa da,
öyle az ki sayıları, azıcık kumaş yeter üstlüklerine.
Eğer sözlerim yetersiz değilse,
beni dikkatle dinledinse,
dediklerimi belleğine yerleştirdinse,
isteğinin bir bölümü yerine
gelmiş sayılır, çünkü ağacın nereden inceldiğini,
'iyi beslenilir'e 'yoldan sapmadıkça' eklemekle
ne demek istediğimi kavrayacaksın şimdi."

118/ Petrus'un kayığı = Kilise.
121/ O = ermiş Domenico; konuşmakta olan Aquino'lu Tommaso da, Domenico tarikatındandı.
125/ Yeni yemlere = dünya nimetlerine.
127/ Ondan = Domenico'nun yolundan.
129/ Sütten yoksun = yozlaşmış olarak.
132/ Üstlüklerine = hepsine üstlük dikmeye.
137/ Ağacın = Domenico tarikatının.

On ikinci kanto

Kutlu alev bunları demiş, susmuştu;
son sözcüğü söyler söylemez,
kutsal çember yeniden dönmeye koyulmuştu;
daha ilk dönüşü tamamlamadan önce
ikinci bir çember içine aldı onu,
hızını hızına, ezgisini ezgisine uydurdu;
ışık nasıl bastırırsa gölgesini,
bu sazların ezgileri de, esin perilerimizi,
deniz kızlarımızı gölgeliyordu.
Iuno emir verdiğinde habercisine,
sanki saydam bir bulutun içinden
aynı renkte, iç içe iki yay çıkar da,
güneşin buharları yok etmesi örneği,
sevdanın tükettiği o sevdalı ses gibi,
içteki yay nasıl dış yayı doğurursa,

1/ Kutlu alev = ermiş Tommaso.
3/ Kutsal çember = kutlu ruhlar çemberi.
5/ İkinci bir çember = ruhlardan oluşan ikinci bir çember.
8/ Sazların = ruhların.
10/ Iuno = Bkz. Cehennem XXX(1).
10/ Habercisine = tanrıların habercisi sayılan Iris, gökkuşağını köprü gibi kullanarak yere inerdi.
12/ Yay = gökkuşağı.
14/ Sevdalı ses = Narkissos'a (Bkz Cehennem XXX/128) gönül veren su perisi Ekho, sevdasından erimiş, geriye kemikleri ve sesi kalmıştır.
15/ Dış yayı doğurursa = gökkuşağının dış bölümünün, iç bölümün yansıması olduğuna inanılırdı.

Tanrı'nın Nuh ile yaptığı anlaşma uyarınca
artık dünyayı suların basmayacağını
nasıl muştularsa insanlara,
bu ölümsüz güllerin çemberleri de
dıştaki içtekine yanıt verecek biçimde
dönüyordu çevremizde.
Dönüşlerin, şarkıların ve sevecenlik,
sevinç yüklü karşılıklı
parıltıların oluşturduğu şenlik,
beğendikleri bir şeyin karşısında
gözlerin birlikte açılıp kapanmaları
gibi, aynı kararın etkisi ile birlikte durunca;
bu yeni ışıkların birinin yüreğinden
bir ses yükseldi ve yıldıza yönelen
ibre gibi, kendine yöneltti beni; ve söze girdi:
"Beni güzel kılan sevda, öteki önderden
söz etmemi gerekli kılıyor, onun yüzünden
burada saygı ile söz ediliyor benimkinden.
Birinden söz ederken ötekini de anmak gerekir,
birlikte savaştıklarına göre
şanlarının birlikte ışıması gerekir.

18/ Muştularsa = Tanrı, bir daha tufan olmayacağının güvencesi olarak gökkuşağını yaratmıştı.
29/ Bir ses = ermiş Bonaventura'nın sesi.
30/ İbre gibi = pusulanın Kutup yıldızına yönelmesi gibi.
31/ Öteki önder = ermiş Domenico.
33/ Benimkinden = ermiş Francesco'dan.
35/ Birlikte = aynı amaç uğruna.

Gerçekten de Felice oldu babası!
Gerçekten de Giovanna oldu anası,
doğru ise bu sözcüğün kökeni.
Şu ara Ostiense ile Taddeo örneğini
benimseyip peşinde koşulan dünya nimetleri
uğruna değil, düşüncesini besleme
amacıyla kısa sürede büyük bilgin oldu;
böylece, kötü bağcının eline düşerse
kuruyan bağa göz kulak oldu.
Bir zamanlar yoksullara arka çıkarken,
kendi yüzünden değil,
üstünde oturanın yüzünden yozlaşan iskemleden,
altı yerine iki, üç verilmesini,
ya da ilk gelirin dağıtılmasını istemedi,
decimas quae sunt pauperum Dei demedi,
ama seni çevreleyen yirmi dört bitkiyi
doğuran tohum uğruna, hastalıklı
dünya ile savaş izni istedi.
Sonra, bilgi ile istekle, papanın verdiği
izinle, ileri atıldı,
yüksek bir kaynaktan fışkıran su gibi;

79/ Felice = mutlu (İtalyancada).
80/ Giovanna = Tanrı'nın sevdiği (İbranice'de).
82/ Ostiense = 1262'de Ostia kardinali olan hukukçu Enrico di Susa.
82/ Taddeo = 1215 dolaylarında doğan Floransalı hekim Taddeo d'Alderotto olabilir.
87/ Bağcı = Kilise'ye.
90/ Dokuzlar = papalık.
93/ *Decimas quae sunt pauperum Dei* = Tanrı'nın yoksullarının hakkı olan ondalık.
94/ Bitkiyi = ruhu.
98/ İzinle = Papa III. Innocenzo 1215 yılında Domenico'ya tarikatını kurma izni vermiş, bir yıl sonra papa III. Honorius döneminde ise Kilise tarikatı resmen tanımıştır.

100 direncin daha güçlü olduğu yerlerde,
sapkın çalıları daha da büyük bir güçle
kopardı attı.
103 Daha sonra kol verdiği ırmaklar,
Katoliklik bahçesini suladılar,
fidanları güçlü kıldılar.
106 Kutsal Kilise'nin kendini
savunduğu ve iç savaşı kazandığı
arabanın bir tekeri böyle ise,
109 Tomma'nın ben gelmeden önce
onca övdüğü ötekinin eşsizliğini
kavramış olman gerekir şimdi.
112 Ne var ki, çemberinin izlediği
yörüngenin üst noktası terk edildi,
tortunun yerini küf aldı şimdi.
115 Onun yolunu adımları ile izleyen ailesi
öyle saptı ki bu izden, onun topuğunu
bastığı yere, ayağının ucunu basar oldu;
118 karamuk, ambarın dışında bırakılmaktan
yakındığında, kötü ekimin vereceği
ürün yakında görülecek.

100/ Direncin daha güçlü olduğu yerlerde = Toulouse dolaylarında.
101/ Sapkın çalıları = dinden sapanları.
103/ Kol verdiği ırmaklar = Dominiken tarikatının üç kolu.
105/ Fidanları = inananları.
107/ İç savaş = iyi Hıristiyanlarla sapkın Hıristiyanlar arasındaki savaş.
108/ Arabanın = Kilise'nin.
110/ Ötekinin = öbür tekerin (ermiş Francesco).
113/ Terk edildi = onun yolundan sapıldı.
114/ Küf aldı şimdi = şarap fıçılarında oluşan tortunun, şarabın bozulması sonucunda küfe dönüşmesi.
117/ Ayağının ucunu basar oldu onun gittiği yönün tersine gider oldu.

121 Demem o ki, kitabımızı sayfa sayfa
karıştıran biri 'Eskiden neysem öyleyim yine'
yazılı bir sayfa bulabilir yine;
124 ama Casal'dan ya da Acquasparta'dan
gelip, biri kurallarımızı sıkan,
biri gevşeten olmayacak bulunan.
127 Yüksek görevlerinde dünya işlerini
hep daha önemsiz bilen,
Bonaventura da Bognoreggio'nun ruhuyum ben.
130 Yalınayak ilk yoksullardan
Illuminato ile Augustin de buradalar,
dine sarılıp Tanrı'ya yaklaşmışlardı onlar.
133 Ugo da San Vittore de burada onlarla,
Pietro Mangiadore de, yeryüzünde on iki yapıtı
ışıyan Pietro Spano da burada.

124/ Casal'dan gelip = Casale'deki Fransisken manastırından gelen (ve kuralları sıkan) Ubertino da Casale (1259-1338).
124/ Acquasparta'dan gelip = Matteo Bentivegna d'Acquasparta (kuralları gevşeten).
129/ Bonaventura = teoloji konusunda yapıtlar veren, kardinallik de yapan Bonaventura da Bagnorea (1221-1274)
130/ İlk yoksullardan = Fransisken tarikatına ilk katılanlardan.
131/ Illuminato = ermiş Francesco'nun ilk müritlerinden, onunla birlikte Ortadoğuya da giden Illuminato da Rieti (öl. 1280).
132/ Augustin = ermiş Francesco'nun ilk müritlerinden Agostino d'Assisi (öl.1226).
133/ Ugo da San Vittore = din bilgini ve felsefeci (1096?-1141).
134/ Pietro Mangiadore = din bilgini Petrus Comestor (110-1179?).
135/ Pietro Spano = papa XXI. Giovanni; on iki ciltlik *Summulae logicae* adlı yapıtın yazarı.

136 Peygamber Natan, metropolit Crisostomo,
ilk sanatla uğraşmayı küçüklük saymayan Donato,
bir de Anselmo burada.
139 Rabano da burada, peygamber sezişli
Calabria'lı keşiş Giovacchino
yanımda ışımakta.
142 Bu yüce yiğidi anmaya beni,
rahip Tommaso'nun ateşli inceliği,
açık sözleri yöneltti;
145 benimle birlikte, yanımdakileri
de harekete geçirdi."

136/ Natan = Yahudi peygamber; Uriya'yı kılıçla öldürüp, karısını kendine karı alan Davud'u azarlar; Bkz *Kitabı Mukaddes*, *II Samuel* 9.
136/ Crisostomo = Bizans patriği (öl. 407); güzel konuştuğu için "altın ağız" anlamına gelen bu sanla anılır.
137/ İlk sanat = dilbilgisi; dilbilgisi yedi sanatın ilki sayılıyordu.
137/ Donato = dil bilgini Elio Donato (IV. yy).
138/ Anselmo = Canterbury piskoposluğu da yapan din bilgini (1033-1109)
139/ Rabano = Rabanus Maurus (776?-856); *Kitabı Mukaddes*'i yorumlamış, din adamları için *De clericorum institutione* başlıklı bir kitap yazmıştı.
140/ Giovacchino = dinle ilgili kitaplar yazan, yeni bir tarikat kuran Gioacchino da Fiore (1132?-1202); sağlığında kendisine peygamber sanı yakıştırılmıştı.
142/ Bu yüce yiğidi = Domenico'yu.

On üçüncü kanto

Şimdi ne gördüğümü bilmek isteyen varsa,
gökyüzünün çeşitli yerlerinde
havanın yoğunluğunu bozacak ölçüde
ışık saçan on beş yıldız getirsin gözlerinin önüne
-ve bu görüntüyü konuşmam boyunca
bir kaya gibi saklasın belleğinde-;
göğümüzün alanı kendisine gece de,
gündüz de yeten, okunu çevirdiğinde
bile gözden yitmeyen arabayı
getirsin gözlerinin önüne;
ilk tekerin çevresinde döndüğü eksenin
ucunda boy veren ve ölümün soğukluğunu
duyduğunda,
Minos'un kızının çizdiği işarete
benzeyen iki işaret çizen bu boynuzun ağzını
getirsin gözlerinin önüne;

4/ On beş yıldız = Ptolemaios'un öngördüğü en büyük, en parlak on beş yıldız.
6/ Kaya gibi = yerinden kıpırdamayacak biçimde.
9/ Araba = yedi yıldızdan oluşan Büyük Ayı; Büyük Ayı'nın yıldızları ufkun üzerinde kaldıkları için hep görünürler.
11/ İlk teker = İlk Devindirici.
13/ Minos'un kızı = Girit kralı Minos'un kızı Ariadne; Bacchus tarafından bir takımyıldıza dönüştürüldüğüne inanılır.
14/ İki işaret = Ariadne'nin başındaki çiçeklerin oluşturduğu tacı çağrıştıran iki yıldız kümesi.
14/ Boynuzun ağzı = Küçük Ayı'nın (boynuz) son iki yıldızı; Küçük Ayı'nın en dar kesiminde ise Kutup Yıldızı yer alır.

birinin ışınlarını ötekine yansıttığını,
ikisinin aynı merkezin çevresinde ama ters yönde
döndüğünü getirsin gözlerinin önüne;
gerçek takımyıldızla, bulunduğum noktanın
çevresini sarmalayan çifte raksın
silik bir görüntüsüne ulaşabilir böylece;
çünkü Chiana'nın akış hızı
ne denli uzaksa en hızlı dönen gökten,
orası da öyle uzaktır bizden.
Orada ne Bacchus ne de Peana övülür,
ama kutsal töz içinde üç kişi ve bir kişide
hem Tanrı, hem insan övülür.
Şarkı ve dans sona erince
bu kutsal ışıklar bize döndüler,
bir işten bir işe geçmenin sevinci içinde.
Sonra, Tanrı'nın yoksulunun örnek yaşamını
bana anlatmış olan ışık, birbirleriyle
uyum içindeki bu ışıkların sessizliğini
bozarak dedi ki: "Bir başak dövülüp de,
ambara atılınca tohumu, içimdeki tatlı sevgi
bir başka tohumu dövmeye yöneltir beni.

20/ Çifte raks = her birini on iki bilgenin oluşturduğu iki çember.
22/ Chiana = Toscana'da bir ırmak; yarı bataklık olduğu için çok ağır akardı.
25/ Peana = Apollon (için okunan ilahi).
26/ Kutsal töz içinde üç kişi = Hıristiyanlığın üçlem ilkesi.
29/ Kutsal ışıklar = ışık saçan ruhlar.
30/ Bir işten bir işe geçmenin zevki = şarkı söyleyip dans etmekten (bir işten) Dante'nin kuşkularını gidermeye (bir işe) geçiş.
31/ Tanrı'nın yoksulu = ermiş Francesco.
32/ Işık = ermiş Tommaso.
36/ Bir başka tohumu dövmeye = bir başka gerçeği aydınlatmaya.

37 Damağı dünyaya onca pahalıya
patlayan o güzel yanağın yaratıldığı
kaburganın çıkartıldığı göğsün içine
40 ve mızrakla delinip, eski ve yeni borçları
ödeyerek, her günahın dengelenmesini
sağlayan öteki göğsün içine,
43 her ikisini de yaratan gücün
insanın doğasında ne varsa ışık adına
tümünü üflediğini sanıyorsun;
46 bu nedenle, beşinci ışığın içerdiği
iyiliğin bir ikincisi gelmemiştir dediğimde
şaşırıp kalıyorsun.
49 Vereceğim yanıtı dikkatle dinle şimdi.
senin inancınla benim sözlerimin, daire ile merkezin
gerçekliği gibi uyuştuğunu göreceksin.
52 Ölmeyen de, ölen de,
Efendimizin severek yarattığı bu düşüncenin
ışımasından başka bir şey değildir;

37/ Damağı = oburluk tutkusu; Havva'nın yasak elmayı yemesine gönderme yapılıyor.
38/ Güzel yanak = Havva.
39/ Kaburga = Havva'nın yaratıldığı Âdem'in kaburgası.
40/ Mızrakla delinip = çarmıha gerilip.
40/ Eski ve yeni borçları ödeyerek = ilk günahla daha sonra işlenen günahların kefaretini ödeyerek.
42/ Öteki göğsün = İsa'nın göğsünün.
43/ Gücün = Âdem'i de, İsa'yı da yaratan Tanrı'nın.
46/ Beşinci ışık = Süleyman peygamber; Bkz Cennet X(109).
50/ Daire ile merkezin gerçekliği dairenin her noktasının merkeze aynı uzaklıkta olması gerçeği.
52/ Ölmeyen = melekler, insan ruhu, gökler.
53/ Efendimizin = Tanrı'nın.

çünkü bu ışımadan çıkan
ve ondan da, ikisiyle birlikte
üçlemi oluşturan sevgiden de ayrılmayan
bu parlak ışık, iyiliği ile dokuz nesnede
toplar ışınlarını bir ayna gibi,
sonsuza dek tek kalsa da kendisi.
Daha sonra gök katlarından ine ine
son güçlere ulaşır ve öyle değişime uğrar ki,
ancak kısa ömürlü varlıklar yaratır;
varlıklar derken, göğün döne döne,
tohumlu ya da tohumsuz olarak ürettiği
nesneleri belirtmek istiyorum.
Bunların balmumu ve biçimlendiricileri hep aynı
değildir; bu nedenle kutsal düşüncenin ışığı
az ya da çok ışıtır onları.
Bunun içindir ki aynı ağaç, türüne göre
iyi ya da kötü meyve verir; sizler de
değişik yeteneklerle dünyaya gelirsiniz.
Eğer balmumu kusursuz olsaydı,
göğün etkisi de doruğa çıksaydı,
çok daha belirgin olurdu mührün ışığı;
ne var ki, doğa hep kısıtlı
verir ışığını, tıpkı işinin ustası,
ama elleri titrek bir sanatçı gibi.

55/ Bu ışımadan = her türlü ışığın kaynağı olan Baba'dan.
57/ Sevgiden = Baba ve Oğul ile birlikte üçlemi oluşturan Kutsal Ruh'tan.
58/ Dokuz nesne = dokuz melek topluluğu.
62/ Son güçler yeryüzündeki canlılarla cansızlar.
63/ Kısa ömürlü = ölümlü ve bozulabilir.
65/ Tohumlu ürettiği = canlılar.
65/ Tohumsuz ürettiği = cansız doğa.
67/ Balmumu = yapıldıkları madde.
75/ Mührün ışığı = Tanrı'nın izi.

79 Ama, ilk erdemin keskin görüşünü sıcak sevgi
etkileyip de, damgasını vurmayı kabul ettirirse,
eksiksiz kusursuzluğa erişilir.
82 Böyle kusursuz yaratıldı
canlılar için, yeryüzü vaktiyle;
Meryem de böyle kaldı gebe;
85 insan yapısının bu iki kişide
eriştiği kusursuzluğa kimsenin erişemediği
ve erişemeyeceği görüşüne ben de katılıyorum.
88 Daha fazla açıklama getirmezsem,
'Peki bu kişinin nasıl benzeri olmadı?'
sorusunu soracağını biliyorum.
91 Aydınlık olmayanın aydınlanması
için, onun kim olduğunu ve 'Sor' denildiğinde,
onu sormaya yönelten nedeni düşünmeni istiyorum.
94 Onun kral olduğunu ve yetkin kılmak için kendini
bilgelik istediğini anlayamayacağın denli
kapalı konuştuğumu sanmıyorum;
97 gökteki devindirici sayısını
ya da bir önermeden bir gerekliliğe
ulaşılıp ulaşılamayacağını;

79/ İlk erdemin = Tanrı'nın (Baba).
79/ Keskin görüşünü = Oğul'u.
79/ Sıcak sevgi = Kutsal Ruh.
81/ Eksiksiz kusursuzluğa = kutsal üçlem, doğadan yararlanmadan (*ex nihilo*) yarattığında, yaratılanın hiçbir kusuru olmaz.
83/ Canlılar için = ruhu ve vücudu olanların en gelişmişi Âdem için.
84/ Kaldı gebe = Meryem de, doğanın kuralı olmadan, böyle gebe kaldı.
85/ İki kişide = Âdem ile İsa.
89/ Bu kişinin = Süleyman'ın.
92/ Kim olduğunu = kral olduğunu.
93/ Sor denildiğinde = Tanrı sor dediğinde; düşünde Süleyman'a görünen Tanrı ona "sana ne vereyim?" diye sorunca Süleyman "iyi ile kötüyü ayırt etmem için anlayışlı bir yürek ver" der; Bkz *Kitabı Mukaddes*, *I.Krallar* 3(9).

100 *si est dare primum esse*
ya da yarı daireden dik açısız üçgen yapmayı
öğrenmek için istemiyordu bilgeliği.
103 Daha önce söylediklerimle şimdi dediklerimi
dikkatle değerlendirirsen, sözlerimin içerdiği
benzersiz bilgeliğin kralları vurguladığını anlarsın;
106 'ikincisi gelmemiştir' dememi de incelersen dikkatle,
yalnızca sayıları çok, ama iyileri az krallara
yönelik olduğu sonucuna varırsın.
109 Böyle değerlendir sözlerimi; dediklerimle,
ilk babamız ve Sevdiğimiz konusunda
inançlarını ancak böyle bağdaştırırsın.
112 Sözlerim kurşun olsun ayağına,
gözlerinle görmediğin evete ya da hayıra,
yorgun biri gibi yavaş yürütsün seni:
115 çünkü hiç düşünmeden bir şeyi
onaylayan ya da yadsıyan kişi,
en budalasıdır budalaların;
118 çünkü acele verilen karar,
çoğu kez hatalı yöne kayar
ve bu karara duyulan sevgi aklı bağlar.
121 Beceri edinmeden avlanmak isteyen
gerçeklik denizinde, boşuna ayrılır sahilden,
çünkü gittiği gibi dönmez geri.

100/ *Si est dare primum esse* = İlk Devindirici olup olmadığını (burada sayılanlar dönemin bilimsel çevrelerinde tartışılan konulardı.)
103/ Daha önce söylediklerim = Bkz Cehennem X(109).
110/ İlk babamız = Âdem.
110/ Sevdiğimiz = İsa.
120/ Aklı bağlar = akıl da yanlışı görmez.
121/ Beceri edinmeden = düşünsel birikimi olmadan.
122/ Gittiği gibi dönmez geri = bilgisiz gitmiş, hataya saplanarak dönmüştür.

Nereye gittiklerini bilmeyen
Parmenides, Melissus, Bryson, daha niceleri
yeryüzünde bunun örnekleri:
kılıcın düzgün yüzleri çarpıtması gibi,
Sibellius, Arius ve öteki budalalar
kutsal yazıları bozdular.
İnsanlar acele karara varmamalı,
buğdaylar daha olgunlaşmadan
olgunlaştı sanmamalı;
çünkü kış boyunca kupkuru,
dikenli sapın, daha sonra tepesinde
gül bittiğini gördüm ben:
denizde büyük bir hızla, dosdoğru
yol alan geminin, limana girince
battığını gördüm ben.
Birinin çaldığını, birinin hayır işlediğini
gören Donna Berta ile Ser Martino, bildiklerini
sanmasınlar Tanrı'nın değerlendirmesini,
çünkü yükselirken bunlardan biri, düşebilir öteki."

125/ Parmenides = İÖ beşinci yüzyılda yaşayan Yunan filozof.
125/ Melissus = Parmenides'in öğrencisi filozof.
125/ Bryson = Euklides'in çalışma arkadaşı matematikçi; Aristoteles bu üç kişiyi eleştirir.
126/ Sibellius = İlkçağ ilkesine karşı çıkarmak için 261 yılında İskenderiye'de ortaya atılmış sapkın din adamı.
126/ Arius = İsa'nın Tanrı'nın oğlu olduğuna karşı çıkan İskenderiyeli sapkın din adamı (öl. 336).
140/ Donna Berta ile Ser Martino = küçümsemek amacıyla seçilmiş bir kadın, bir erkek adı.
142/ Yükselirken = günahları bağışlanabilir.
142/ Düşebilir = günah işleyebilir.

On dördüncü kanto

Yuvarlak bir tasın içindeki su,
merkezden çevreye ya da çevreden merkeze
gider, dıştan ya da içten dövüldüğüne göre:
Tommaso'nun şanlı ruhu susup da,
ondan sonra konuşmaya
başlayan Beatrice'nin dedikleri
onun dediklerine uyunca,
aklıma birden yukarıda
söylediklerim geldi.
"Sesiyle ya da düşüncesiyle
aktarmaya çekinse de size,
bir başka gerçeğin özüne inmesi gerekli bunun.
Tözünüzü çevreleyen ışığın,
sonsuza dek, şimdiki gibi sizinle
kalıp kalmayacağını söyleyin ona;
kalacaksa eğer, yeniden görünür olduğunuzda
nasıl olup da görmenizi
engellemeyeceğini söyleyin ona."

1/ Tommaso = Aquino'lu San Tommaso.
10/ Düşüncesiyle aktarmaya = Beatrice, Dante'nin düşüncelerini okuyabilmektedir.
12/ Bunun = Dante'nin (konuşan Beatrice'dir).
16/ Görünür olduğunuzda = bedenlerinize büründüğünüzde.

Halka olup dans edenlerin
kimi kez seslerini yükseltmeleri
daha da coşmaları gibi,
kutlu halkalar da, yeni bir coşkuyla
dans etmeye, güzel ezgiler okumaya
koyuldular bu yeni isteği duyunca.
Yukarıda yaşamak için burada
ölmekten yakınan, bilmez ki
oradaki sonsuz yaşamın serinliğini.
Bu ruhlardan her biri, sınır tanımayan
ama her şeyi sınırlayan,
hep yaşayan bir, iki ve üç ile,
hep üç, iki ve bir olarak yöneteni
üç kez, öyle güzel bir ezgi ile övüyordu ki,
güzel bir ödül olurdu bu ezgi, ödül hak edene.
Küçük halkanın en kutsal ışığından
Meryem'in meleğinin sesi gibi
yumuşacık bir sesin yükseldiğini, şunları dediğini
işittim: "Cennet'te şenlik sürdükçe,
sevgimiz böyle bir giysi
ışıtacak çevremizde.
Bu ışığın parlaklığı sıcaklıkla orantılıdır;
sıcaklığı ise görüş yaratır,
görüş de, değere eklenen Tanrı bağışı ile çoğalır.

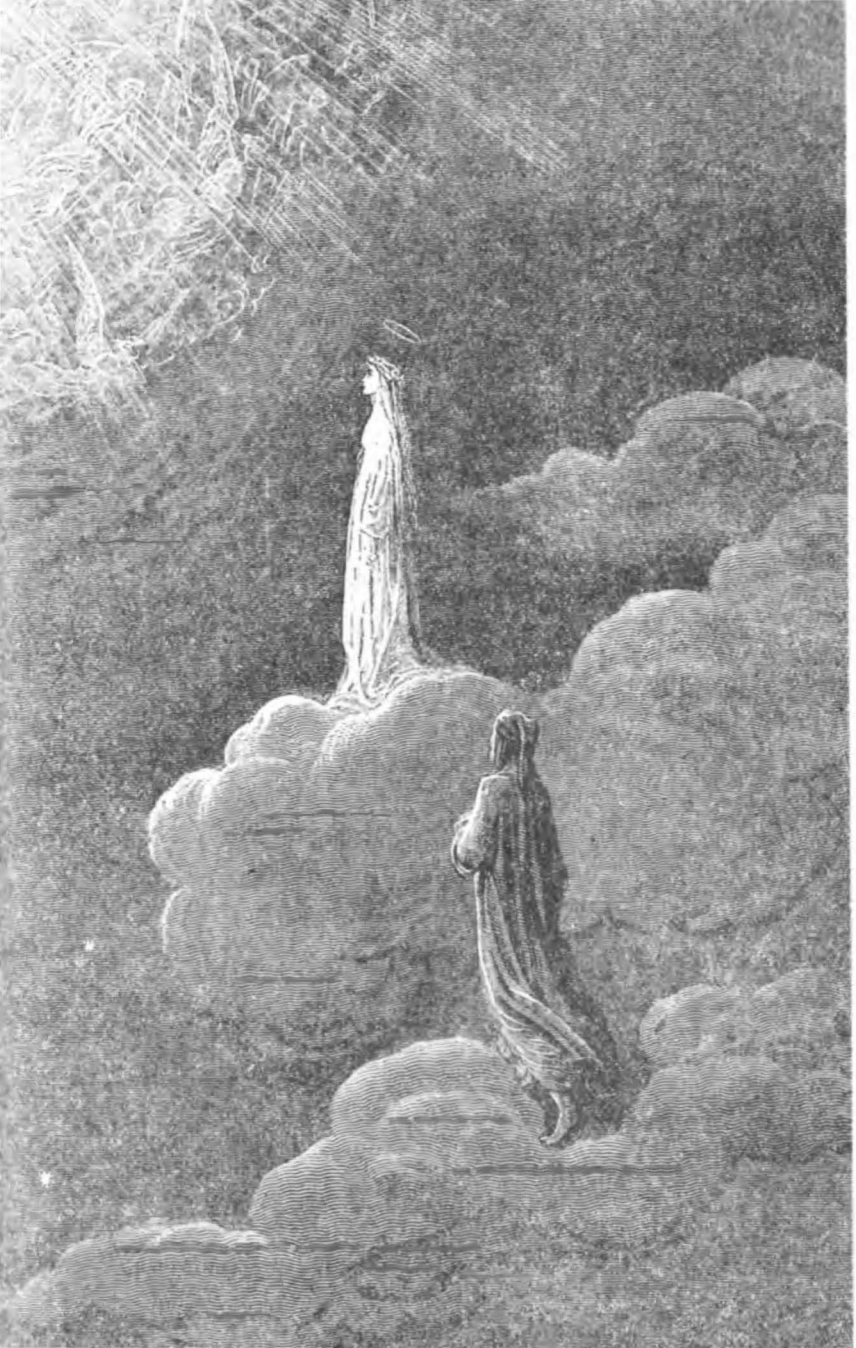
22/ Halkalar = ruhlar.
25/ Yukarıda = Cennet'te.
25/ Burada = yeryüzünde.
30/ Bir, iki ve üç = Tanrı (Baba, Oğul, Kutsal Ruh, = Hıristiyanlığın üçlem ilkesi.)
34/ En kutsal ışık = Süleyman peygamber.
35/ Meryem'in meleği = Meryem'e gebe kaldığını haber veren Cebrail.
37/ Şenlik sürdükçe = Cennet var oldukça.
41/ Görüş = Tanrı'yı görme.

Yeniden büründüğümüzde
şanlı ve kutlu tenimize,
kimliğimiz bütünleşip daha kusursuz olacak;
çünkü yüce iyiliğin bize karşılıksız verdiği
ve kendisini görmemizi
sağlayan ışık çoğalacak;
bu nedenle görüşümüz artacak,
ondan kaynaklanan sıcaklık artacak,
ondan gelen ışın artacak.
Ama kömürün, parlaklığını
doğurduğu alevi alt etmesi,
görünürlüğünü sürdürmesi gibi,
bizi çevreleyen bu ışımayı da
bugün toprağın örttüğü tenimizin
görüntüsü gölgeleyecek;
bunca ışık gözlerimizi etkilemeyecek;
çünkü vücudumuzun organları kol gerecek
bize sevinç veren her şeye."
İki koro da öyle acele, öyle özenle
"Amin!" diyordu ki, ölü bedenlerini
özledikleri izlenimi doğdu bende:
bu özlem belki de kendileri için değildi,
anaları, babaları ve ölümsüz alevlere
dönüşmeden önce sevdikleri herkes içindi.

46/ Yüce iyilik = Tanrı.
65/ Ölümsüz alevlere dönüşmeden önce = ölmeden önce.

67 Ve birden ağaran bir ufuk benzeri,
çepeçevre tekdüze bir ışık belirdi,
var olan aydınlığın üstünde.
70 Akşam karanlığı çökerken, gökyüzünde
varlıkları belli belirsiz
yeni yıldızların seçilmesi gibi,
73 var olan iki halkanın çevresinde
dönen yeni nesneler görmeye
başladığım sanısına kapıldım ben de.
76 Ey Kutsal Ruh'un gerçek parıltısı!
Aniden akkor kesilmesi,
yenik düşürdü, bakamaz kıldı gözlerimi!
79 Ama öyle güzel, öyle gülümserdi ki
Beatrice, belleğimin getiremediği
görüntülere eklendi bu görüntü de.
82 Daha sonra gözlerimi açma gücü buldum
kendimde; daha yüce sevinçlere
götürüldüğümü gördüm, kadınımla birlikte.
85 Her zamankinden daha kırmızı görünen
yıldızın alev alev gülümsemesinden,
yükselmiş olduğumu anlamıştım.
88 Olanca içtenliğimle ve herkese ortak dille,
kurban yerine kendimi sundum Tanrı'ya,
bu yeni onurlandırma nedeniyle.

79/ Öyle güzel, öyle gülümserdi = önceki yükselişlerde olduğu gibi, Güneş'ten Mars'a yükselirken de, Beatrice daha güzel görünür Dante'ye.
82/ Getiremediği = dünyaya getiremediği.
83/ Kadınımla = Beatrice ile.
86/ Yıldızın = Mars'ın (Merih); bu yıldız daha kırmızı bir ışık saçtığı için savaş tanrısı Mars'ın adını taşır.
88/ Ortak dille = içimden dua ederek.

Duamın kabul edildiğini anladığımda,
yüreğimdeki adama coşkusu
sona bile ermemişti daha;
iki ışık şeridinin içinde,
ışıyan kızıl güzellikler yayılmıştı çevreye,
"Ey güzellikler saçan Helios!" demiştim ben de.
Samanyolu'nun irili ufaklı
ışıklardan ayrı olarak dünyanın kutupları
arasında ışıyıp, bilgeleri şaşırtması gibi,
bu yıldızlı ışıklar da, Mars'ın derinliklerinde
bir çemberin kesişen iki çapı örneği
kutsal işareti çiziyorlardı.
Burada yeteneğim yenik düşüyor belleğime;
çünkü öyle ışıtıyordu ki o haç İsa'yı
anlatmaya uygun hiçbir örnek bulunamazdı;
ama haçını sırtlayıp da İsa'nın peşine
düşenler, beyazlar içinde ışıyan İsa'yı görünce,
bağışlayacaklardır suskunluğumu.
Bir koldan bir kola, tepeden dibe
ışıklar süzülüyordu ve kesiştikçe,
geçiştikçe daha da güçlü ışıyorlardı:
tıpkı bunun gibi yeryüzünde de,
insanların korunmak için beceriyle, hünerle
yarattıkları bir gölgenin içine

96/ Helios = güneş (Tanrı anlamına).
99/ Bilgeleri = gökbilimcileri.
102/ Kutsal işaret = haç işareti.
106/ Peşine düşenler = Cennet'e ulaşanlar.
109/ Bir koldan bir kola = haçın yatay bölümünün bir ucundan öbür ucuna.
109/ Tepeden dibe = haçın dikey bölümünün tepesinden dibine.
113/ Korunmak için = güneşten korunmak için.

düşen bir ışında, irili ufaklı,
uzunlu kısalı, minicik cisimlerin, kimi kez hızlı,
kimi kez ağır devindikleri görülür.
Akort edilmiş lavta ile harpın telleri
notadan anlamayanlarda bile,
nasıl tatlı duygular uyandırırsa,
burada bana görünen ışıklardan da
haçın üzerine, sözlerini anlamasam da,
beni benden alan bir ezgi dökülüyordu.
Bunun bir övgü olduğunu anlamıştım,
çünkü anlamadan dinlesem de, kulağıma
"Diriliyorsun", "Kazanıyorsun" sözleri çalınmıştı.
Öyle sevmiştim ki bütün bunları,
beni böyle tatlı bağlarla kendisine
bağlayan hiçbir şey tanımamıştım daha önce.
Aklını başımdan alan gözlerin
değerinin bile geride kaldığını
söylemem abartı sayılmamalı;
ama güzelliğin canlı mühürlerinin
yükseldikçe güzelleştiklerini
ve benim onlara bakmadığını bilen biri,
kendimi bağışlatmak için yaptığım suçlamayı
bağışlayabilir ve doğruyu söylediğimi görebilir:
çünkü yukarı çıktıkça arındığına göre,
kutsal keyfi dışlamıyorum bu dizelerde.

115/ Işında = güneş ışınında.
116/ Diriliyorsun = İsa'nın öldükten sonra dirilmesine gönderme.
117/ Kazanıyorsun = İsa'nın iblisi yenilgiye uğratmasına gönderme.
130/ Gözlerin = Beatrice'nin gözlerinin.
133/ Güzelliğin canlı mühürleri = Beatrice'nin gözleri.
139/ Kutsal keyfi = Beatrice'nin gözlerine bakmaktan aldığı.

On beşinci kanto

Doyumsuzluğun kötülüğe ulaşması gibi,
doğru hedefe yönelen sevgiye
ulaşan iyilik yapma isteği,
bu güzel ezgileri sona erdirdi,
göklerin elinin düzenleyip yönettiği
kutsal tellere sessizlik getirdi.
Soru sorabilmem için kendilerine
susmaya karar veren bu ruhlar, haklı isteklere
kulak tıkayabilir miydi?
Sonsuza dek sürmeyen nesnelere
bağlanıp, o sevgiye yüz çevirenin
sonsuza dek ceza çekmesi gerekir.
Bulutsuz, dingin bir gökyüzünde,
kimi kez birden beliren bir ateş
kıpırtısız gözleri devindirir,
tutuştuğu yörede hiçbir şey eksilmediği
ve ömrü de uzun sürmediği için,
yer değiştiren bir yıldız izlenimi verir;

2/ Doğru hedefe = Tanrı'ya.
5/ Göklerin eli = Tanrı'nın isteği.
6/ Kutsal tellere = ruhlara.
11/ O sevgiye = Tanrı sevgisine.
16/ Şey = yıldız.

tıpkı bunun gibi, haçın sağa uzayan kolundan,
dibe doğru bir yıldız indi,
orada ışıyan takımyıldızdan;
ama elmas, şeridinden çıkmadan
beyaz gerisindeki bir ateş gibi,
parıldayan bölgeden geçti.
En büyük ozanımıza güvenmek gerekirse,
Ankhises'in ruhu da böyle seğirtmişti
Elysium'da oğlunu görünce.
"O *sanguis meus, o super infusa*
gratia Dei, sicut tibi cui
bis unquam coeli janua reclusqa?"
Böyle dedi o ateş: iyice baktım ona:
gözlerimi kadınıma çevirdim sonra,
ikisi de şaşkına çevirmişti beni;
çünkü gözlerinde öyle bir gülümseme
ışıyordu ki, kutluluğun, Cennet'in doruğuna
ulaştığımı sandım kendi gözlerimle.
Yüzü güzel, sözü güzel ruh, ilk sözlerine
ekler yaptı daha sonra, ne var ki,
bir şey anlamadım, çok derindi söyledikleri;

20/ Bir yıldız = bir ruh.
21/ Takımyıldızdan = kutlu ruhlar topluluğundan.
26/ En büyük ozanımız = Vergilius.
26/ Ankhises = Aineias'ın babası.
27/ Elysium paganlık döneminin cenneti; Vergilius, Aeneis'te (VI/ 638) Ankhises ile oğlunun Elysium'da kavuşmalarını anlatır.
28/ "Ey benim kanım, ey yüksekten inen Tanrı'nın bağışı, göklerin kapısı senin (Dante) gibi kime iki kez açıldı?"
31/ O ateş = o ruh.
32/ Kadınıma = Beatrice'ye.
33/ İkisi de = ruhun söyledikleri ve Beatrice'nin artan güzelliği.
34/ Gözlerinde = Beatrice'nin gözlerinde.

kendini benden gizlemek istememişti,
anlamamam kaçınılmazdı; çünkü düşüncesi
ölümlülerin sınırlarının ötesir.deydi.
Ama sıcak sevginin yayı gevşeyip de,
dedikleri bizim beynimizin
düzeyine inince,
anladığım ilk şey şu oldu:
"Sen ki hem üçsün, hem birsin,
şükürler olsun soyuma gösterdiğin sevgiye!"
Sonra dedi ki: "Akla karanın hiç değişmediği
o ulu kitabı okurken nicedir duyduğum özlemi
oğul sen dindirdin,
bu yüce uçuş için sana kanat takan
kadının izniyle
konuştuğum bu ışığın içinde.
Senin düşündüğünün, ilk varlık aracılığıyla
bana geçtiğini sanıyorsun, bir bilinince,
birden beşin, altının türemesi gibi;
bu nedenle ne kimliğimi,
ne de bu sevinçli topluluğun içinde
niçin herkesten sevinçli olduğumu soruyorsun.
Haklısın; bu yaşamdaki küçükler de,
büyükler de, sen düşünmeden önce
düşüncenin yansıdığı aynaya bakarlar;

47/ Hem üçsün, hem birsin = Tanrı'sın (Hıristiyanlığın üçlem ilkesi).
48/ Soyuma = konuşan (Cacciaguida) Dante'nin büyük dedesinin dedesidir.
50/ Ulu kitap = Tanrı'nın istenci.
50/ Özlemi = seni görme isteğimi.
53/ Kadının = Beatrice'nin.
55/ İlk varlık = Tanrı.
61/ Bu yaşamdaki = Cennet'teki.
61/ Küçükler de büyükler de = kendilerine tanınan kutluluk derecesi ne olursa olsun, kutluların tümü.
63/ Aynaya = Tanrı'ya.

sürekli peşinden gittiğim ve beni
tatlı bir istekle susatan kutsal sevginin
daha iyi doyurulması için
güvenli, yürekli, sevinçli sesin
dileğini iletsin, isteğini iletsin,
çoktan hazır yanıtım benim!"
Dönüp, gözlerimi Beatrice'ye çevirdim,
ben bir şey demeden her şeyi anlamıştı,
isteğimi kanatlandıran bir işaret yaptı.
Söze girdim: "İlk eşitliği
gördüğünüzde, akıl da, sevgi de
aynı ağırlıkta olur her birinizde,
çünkü ışığı ile, ısısı ile sizi
aydınlatan, ısıtan güneş öyle eşittir ki,
yetersiz kalır her benzetme.
Ama sizin de bildiğiniz nedenlerle
istekle aklın kanatları
değişik biçimde olur ölümlülerde;
ölümlü olduğum için, bu eşitsizliği duyuyorum
ben de ve bana gösterdiğin baba sevgisine
ancak yüreğimden teşekkür ediyorum.
Ey bu değerli mücevheri
süsleyen canlı yakut, adını bağışla ki,
dinsin artık susuzluğum."

"Ey, beklerken bile beni mutlu eden filizim
benim, senin kökün benim";
bu sözlerle yanıt verdi.
Sonra şunları ekledi: "Ailene adını veren
ve yüz yılı aşkın bir süre
dağın çevresindeki ilk dairede dönen
kişi benim oğlumdur, senin de büyük deden:
yapacağın iyiliklerle
onun uzun çilesini kısaltırsan iyi edersin.
Eski surlarının içindeki saatin,
bugün de sabahı ve ikindiyi çaldığı Floransa'da,
dirlik düzenlik içinde, dürüst bir yaşam vardı.
Ne gerdanlığı, ne tacı,
ne işlemeli etekleri, ne de
kuşanandan daha çok dikkati çeken kemerleri vardı.
Doğan kız evlat, babasını korkutmuyordu,
çünkü evlenme yaşı da, çeyiz de
ölçüyü aşmıyordu.
İçinde aile olmayan ev yoktu;
odada yapılacaklara izin veren
Sardanapalus da daha ortada yoktu.

88/ Filizim = torunum.
89/ Kökün = büyük deden.
93/ Dağın = Âraf'ın.
94/ Oğlumdur = Alighiero I.
95/ Yapacağın = yeryüzünde yapacağın.
97/ Saatin = Floransa'nın eski surları içindeki Bada kilisesinin saatine göre, çalışanlar işbaşı ve paydos yaparlardı.
98/ Dürüst bir yaşam vardı = Floransa şimdiki gibi yozlaşmamıştı.
105/ Ölçüyü aşmıyordu = kızlar erken evlenmedikleri gibi, drahomalar da yüksek değildi.
106/ Ev yoktu = gerektiğinden fazla odalı ev yapılmıyordu.
108/ Ortada yoktu = eğlenceye düşkünlüğü ile ünlü Asur kralı Sardanapalus'un (İÖ VII. yy) davranış biçimi benimsenmemişti daha.

109 Yükselişte olduğu gibi, düşüşte de
geride kalan Montemalo'yu,
sizin Uccellatoio daha yenilgiye uğratmamıştı.
112 Bellincion Berti'yi belinde
meşinden, kemikten kemerle, karısını ise
yüzünü boyamadan aynayı bırakırken gördüm;
115 Nerli'lerin, Vecchio'ların kürksüz deriyle
yetindiklerini gördüm.
118 Mutlu kadınlardı onlar! Her biri
biliyordu nerede öleceğini, ve hiçbiri
yatağında yalnız kalmamıştı Fransa uğruna.
121 Kimisi beşik sallıyordu
ve avutmak için çocuğunu
ana babaları da eğlendiren dille konuşuyordu;
124 kimisi örekesinden yün çekiyor,
ailesine Troyalıların, Fiesole'nin, Roma'nın
öykülerini anlatıyordu.
127 Bugün Cincinnatus ya da Cornelia
nasıl şaşkınlık uyandırıyorsa, aynı duyguyu
uyandırıyordu bir Lapo Saltarello, bir Cianghella.

110/ Montemalo = Roma dolaylarında bir tepe (bugün Montemario).
111/ Uccellatoio = Floransa dolaylarında bir tepe.
111/ Yenilgiye uğratmamıştı = Floransa görkemli yapıları ile Roma ile yarışmaya başlamamıştı daha; Floransa Roma'yı yükselişte olduğu gibi, yozlaşmada da yenilgiye uğratacaktı.
112/ Bellincion Berti = Floransa'nın soylularından Bellincion Berti dei Ravignani.
115/ Nerli'ler = Floransa'nın varlıklı ailelerinden Nerli d'Oltrarno.
115/ Vecchio'lar = Floransa'nın varlıklı ailelerinden; Vecchietti olarak da bilinir.
119/ Biliyordu nerede öleceğini = vatanlarında öleceklerini, sürgüne gönderilmeyeceklerini biliyorlardı.
120/ Yalnız kalmamıştı yatağında = kocası iş için Fransa'ya gidip de onu yalnız bırakmamıştı.
123/ Eğlendiren dille = çocuğun anlamasını sağlamak için kırık dökük sözcüklerle.
127/ Cincinnatus = dürüstlüğü ile ünlü Romalı dikatör; Bkz Cennet VI(47).
127/ Cornelia = Romalı Gracchus

Çığlıklarla çağrılan Meryem,
böyle güzel, böyle dingin,
böyle rahat bir yurttaşlığı,
böyle güvenli bir topluluğu sağladı bana;
ve sizin eski vaftiz yerinizde
Hıristiyan oldum, Cacciaguida dendi adıma.
Moronto kardeşim oldu, Eliseo da;
karım Po vadisinden geldi bana;
böyle ortaya çıktı taşıdığın soyadı da.
Sonra imparator Currado'nun peşinden gittim;
görevimi çok iyi yerine getirdiğim
için şövalyeliğe yükseltildim.
Onun peşinden gitmekle, papaların hatası yüzünden
sizin hakkınızı başka halka veren
yasanın adaletsizliğine karşı çıktım.
Orada, o hain insanlar tarafından,
tutkusu nice ruhu solduran
yalancı dünyadan kurtarıldım;
din uğruna can verip, bu erince ulaştım."

kardeşlerin annesi; örnek anne.
128/ Şaşkınlık uyandırıyorsa = erdemleri yüzünden.
129/ Lapo Saltarello = düzenbazlığı ile ünlü Floransalı hukukçu ve şair.
129/ Cianghella = Lito degli Alidosa da Imola'nın, ahlak kurallarını hiçe saymakla ünlü karısı.
130/ Çığlıklarla = doğum sancısının attırdığı çıklar.
138/ Soyadı = Cacciaguida'nın karısı, Ferrara'lı Aldighieri ailesindendi; oğluna bu adı koymuş, zamanla "d" harfi düşerek Alighieri adı ortaya çıkmıştır.
139 Currado = Fransa kralı Louis VII ile birlikte 1147'de ikinci Haçlı Seferе katılan Currado III.
143/ Sizin hakkınızı = Kutsal Toprakları.

On altıncı kanto

Ey değeri cılız soylu kanımız,
sevgimizin zayıfladığı yeryüzünde
insanların seninle övünmesinde
şaşılacak bir şey bulmuyorum;
çünkü isteklerin şaşmadığı yerde,
demem Cennet'te, övünç duydum seninle.
Hızla kısalan bir kaftansın sen,
her gün ek yapılmasına izin vermezsen
zamanın makası dört döner çevrende.
İlk kez Roma'da benimsenen
ama halkın gözünden düşen
"siz" diye başladım sözlerime:
bu nedenle, az ötede duran Beatrice,
Genievre'in işlediği günahı gören
kadının öksürmesi gibi, gülümseyiverdi.

1/ Soylu kanımız = Dante dedesine şövalye sanı verilmesine gönderme yapıyor; Bkz Cennet XV(141).
2/ Sevgimizin = iyi şeylere yönelik sevgimizin.
5/ Şaşmadığı = kötüye yönelmediği.
7/ Sen = soyluluk.
8/ Ek yapılmasına = erdemler eklenmesine.
10/ Sı[illegible]ıdığının ilk kez Roma'da Caesar için kullanıldığı söylenir.
14/ Günahı = kral Arhur'un karısı Genievre'in, Yuvarlak Masa şövalyelerinden Lancelot ile öpüşmesi; Bkz Cehennem V(128).
15/ Gülümseyiverdi = "sen" yerine "siz" demekle, Dante'nin dedesi Cacciaguida ile övündüğünü anladığını belli ediyor Beatrice.

16 Dedim ki: "Babamsınız siz benim;
konuşmam için yüreklendiriyorsunuz beni;
öyle yüceltiyorsunuz ki, kendimi aşıyorum sanki.
19 Irmaklar sevinç akıtıyor içime,
parçalanmadan dayanabildiğim için,
içim sığmıyor içime.
22 Söyleyin bana sevgili atam,
kimlerdi dedeleriniz,
hangi yılda çocuktunuz siz;
25 San Giovanni'nin ağılından,
o zamanki nüfusundan, en büyük görevlere
getirilen ailelerden söz ediniz."
28 Alev alev yanan kömür nasıl canlanırsa
esen rüzgârın etkisiyle, bu ışığın da
ışıdığını gördüm sözlerim üzerine;
31 daha da güzel göründü gözlerime
ve daha tatlı, daha yumuşak bir sesle
ama burada konuşulmayan dille
34 dedi ki: "*Ave* denilen günden, şimdi
kutlu anamın, karnında taşıdığı beni
doğurduğu güne dek tam beş yüz elli

24/ Hangi yılda çocuktunuz = hangi yılda doğdunuz.
25/ Ağılından = Floransa'da oturanlardan.
33/ Burada konuşulmayan dille = bugün Floransa'da kullanılmayan dille (eski dille).
34/ *Ave* denilen günden = Cebrail'in Meryem'e gebe kaldığını bildirdiği günden; Cebrail'in Meryem'e söylediği ilk sözcük "*ave*" (selam) olur.
35/ Kutlu = Cennet'te.
36/ Beş yüz elli ve otuz = beş yüz seksen.

ve otuz kez bu ateş,
Aslan ile buluşmaya geldi,
tutuşmak için ayaklarının dibinde.
Sizin yıllık oyununuzda
koşanların ulaştıkları son mahallede
doğduk atalarım da, ben de.
Atalarımla ilgili bu sözler yeterli;
kim olduklarını, buraya nereden geldiklerini
söylemektense söylememek daha doğru.
O dönemde Mars ile vaftiz yeri
arasında eli silah tutanların topu,
bugün orada yaşayanların beşte biri değildi.
Campi, Certaldo ve Fegghine'den gelenlerle
bugün yapısı bozulan kent halkı,
son işçisine dek safkandı.
Keşke sözünü ettiğim bu kişilerle komşu olsaydınız,
kentin içi yerine Galluzzo ile
Trespiano'dan geçseydi sınırlarınız,

37/ Bu ateş = Mars gezegeni.
38/ Aslan = Aslan takımyıldızı.
39/ Tutuşmak için = ışık, ısı almak için.
40/ Oyununuz = at yarışı.
41/ Son mahallede = saygın ailelerin oturdukları Porta San Pietro.
46/ Mars = Ponte Vecchio üzerindeki kırık Mars heykeli; Bkz Cehennem XIII(146)
48/ Yaşayanların = Dante döneminde Floransa'nın nüfusu yetmiş bin kadardı.
49/ Campi, Certaldo ve Fegghine = Floransa dolaylarında üç kasaba.
51/ Safkandı = yabancılarla karışmamıştı.
52/ Komşu olsaydınız = bu kişiler Floransa'ya gelmeselerdi.
53/ Galluzzo = Floransa dolaylarında kasaba.
54/ Trespiano = Floransa dolaylarında kasaba.

Aguglion namussuzu ile aklı dalaverede
Signa'lı uğursuzun pis kokularını
çekmek zorunda olmasaydınız.
Yoldan en çıkmış insanlar Caesar'a
üvey ana gibi davranmayıp da
sevecen bir ana gibi davransalardı,
Floransalı olup da, alım satım, bankerlik yapan kişi,
bir zamanlar dedelerinin dilendiği
Simifonti'ye dönerdi.
Montemurlo hâlâ kontlarının elinde olurdu;
Cerchi'ler Acone bölgesinde otururdu,
Buondelmonti'ler de Valdigrieve'de.
Tok karnına yenilen yemeğin mideyi
bozması gibi, kentin düzenini de
halkının karışması etkiler;
ve kör bir boğa, kör bir koyundan
daha hızlı düşer;
ve tek kılıç kimi kez beş kılıçtan iyi keser.

55/ Aguglion = Baldo d'Aguglione; Val di Pesa'dan Floransa'ya gelmiş, hukuk alanında yenilikler getirmiş, rüşvet almakla ünlenmiştir.
56/ Signa'lı uğursuz = Signa'dan Floransa'ya gelen hukukçu Fazio dei Morubaldini; rüşvet aldığı bilinir.
58/ İnsanlar = din adamları.
58/ Caesar'a = imparatora.
61/ Kişi = Lippo Velluti olabilir.
63/ Simifonti = Valdelsa'daki Simifonti kalesi; 1202'de Floransalılar tarafından yıkılmıştır.
64/ Montemurlo = Prato ile Pistoia arasındaki Montemurlo kalesi; Guido kontlarının yönetimindeki bu kale, Pistoia'lıların saldırılarından korunmak amacıyla Floransa'ya bırakılmıştı.
65/ Cerchi'ler = Acone'den Floransa'ya gelip zengin olan bir aile.
66/ Buondelmonti'ler = 1135'te Valdigrieve'den Floransa'ya gelen bir aile.
72/ İyi keser = halkı karıştığı için Floransa'nın gücünün azaldığına gönderme.

Luni ile Orbisaglia'nın sona erdiklerini,
Chiusi ile Sinigalia'nın onları izlediklerini
dikkate alırsan eğer,
ailelerin de tıpkı kentler gibi
yok olmalarını ne garipsersin,
ne de anlamakta zorluk çekersin.
Yeryüzünde her oluşum ölümlü olur
sizin gibi; ama kimisi uzun sürünce
gizlenir bu, çünkü yaşam kısa solukludur.
Ay'ın dönmesinin kıyıları sürekli
örtüp, yeniden açması gibi,
yazgı da aynı etkiyi yapar Floransa'ya:
bu nedenle, ünlerini zamanın gölgelediği
büyük Floransalılara ilişkin sözlerim
şaşırtmamalı seni.
Ughi, Catellini, Filippi, Greci,
Ormanni ve Alberichi gibi
ünlü kentlilerin geriliklerini gördüm;
Sannella'ları, Arca'ları, Soldanieri'leri,
Ardinghi ve Bostichi gibi
eski büyük aileleri de gördüm.

73/ Luni = Etrüskler dönemine ait bir kent.
73/ Orbisaglia = Marche bölgesinde eski bir kent.
74/ Chiusi = Etrüskler dönemine ait bir kent
74/ Sinigalia = Marche bölgesinde eski bir kent
81/ Kısa solukludur = insan yaşamı kısa olduğu için, uzun süreli oluşumların sona erişine tanık olamaz.
82/ Ay'ın dönmesi = dünya çevresinde dönmesi; Dante gelgit olayına değiniyor.
84/ Aynı etkiyi = bir yükseltir, bir alçaltır Floransa'yı.
88/ Ughi = burada sayılan altı ailenin de soyu tükenmiştir.
91/ Sannella = burada sayılan beş aile de gerileme sürecine girmiştir.

çok geçmeden devlet geminizi
batıracak yeni ihanetle
yüklü kapının üstüne,
kont Guido ile ondan sonra yüce
Bellincione adını taşıyanların geldikleri
Ravigniani ailesi yerleşmişti.
Pressa ailesi artık yönetmeyi
öğrenmişti, Galigaio da evine
yaldızlı kabza ile topuz getirmişti.
Kürklü sütun çoktan güçlenmişti,
Sacchetti, Giuochi, Fifanti, Barucci ve Galli'ler,
ölçek yüzünden yüzü kızaranlar da öyleydiler.
Calfuci'lerin ataları güçlenmişti,
Sizii ile Arrigucci'ler
yüksek görevlere getirilmişti.
Onurlar içindeyken, böbürlenmeleri yüzünden
yok olup gidenleri gördüm! Altın yuvarlar ise
Floransa'yı geliştirdiler büyük işlerle.

96/ Kapının = San Pietro kapısı; kente kargaşa tohumları saçan Cerchi ailesinin evi burada bulunuyordu.
98/ Kont Guido = Guido Guerra; Bkz Cehennem XVI(38).
98/ Bellincione = Bellincione Berti; Bkz Cennet XV(112).
99/ Ravigniani = San Pietro'da oturan ünlü bir aile.
100/ Pressa'lar = Chiavaiuoli'de oturan soylu bir aile.
101/ Galigaio = Floransa'nın soylu bir ailesi.
103/ Kürklü sütun armalarında kürklü bir sütun bulunan Pigli ailesi.
105/ Ölçek yüzünden = hileli ölçü ve ölçek kullananlar; Bkz Âraf XII (104).
106/ Calfuci'lerin ataları = Donati'ler.
107/ Sizii ile Arrigucci'ler = Porta del Duomo mahallesinde oturan Guelf yandaşı aileler.
110/ Altın yuvarlar = Lamberti'lerin armaları; bu aile Floransa'dan kovulmuştur.

Kiliseniz başsız kaldığında toplantı
yerine çöreklenip semirenlerin babaları
da öyle yapardı.
Canavar kesilip kaçanın peşine düşen,
dişini gösterene, kesesini açana kuzu kesilen,
kendini bir şey sanan o çete palazlanmıştı,
ama soylu değildi kökeni; öyle ki,
kayınbabasının onlarla kurduğu akrabalığı
Ubertin Donato hoş karşılamamıştı.
Caponsacco çoktan pazara inmişti
Fiesole'den, Giuda ile Infangato
çoktan saygın yurttaş olmuşlardı.
İnanılmaz bir gerçek söyleyeceğim:
küçük surlardan içeri,
adını Pera'lardan alan bir kapıdan girilirdi.
Tommaso yortusunda adı, şanı
anılan büyük baronun o güzel armasını
taşıyanların her biri,

112/ Başsız kaldığında piskopos ölüp de yerine bir yenisi seçilinceye dek geçen süre.
113/ Semirenlerin = Visdomini ile Tosinghi aileleri; yukardaki süre boyunca piskoposluk gelirlerini bu iki aile paylaşırdı.
117/ Çete = Adimari'ler.
119/ Akrabalığı = Ubertin Donato, kayınbabasının bir kızını Adimari'lerden biriyle evlendirmesini onaylamamıştı.
121/ Caponsacco = Fiesole'den gelen bu aile Floransa'nın pazar mahallesine yerleşmişti.
122/ Giuda ile Infangato = Giudi ve Infangati aileleri.
126/ Pera'lar = Floransa'nın kapılarından birine adını verdikten sonra gözden düşen Peruzzi ailesi.
128/ Büyük baron = Toscano markisi Büyük Ugo.

130 armasını altınla işleyen kişi
bugün halkla birleşse bile,
ondan şövalyelik sanı ve ayrıcalık almıştı;
133 Gualterotti'ler, Importuni'ler çoktan palazlanmıştı;
yeni komşular edinmemiş olsaydı
Borgo da daha dingin olacaktı.
136 Sizi ölüme sürükleyen,
mutlu yaşamınıza son veren,
haklı öfke yüzünden gözyaşı döktüren
139 aile de, dostları da saygındı.
Ey Buondelmonte, başkalarının önerisiyle
nikâhtan kaçmakla ne kötü ettin!
142 Kente ilk geldiğinde
seni Ema'nın sularına bıraksaydı Tanrı,
bugün yas tutan kaç kişi sevinç içinde olacaktı.
145 Ama köprüyü bekleyen kırık taşa
Floransa'nın bir kurban sunması
gerekti, erinç günlerinin sonunda.

130/ Kişi = Giano della Bella; soylulara karşı halkla birleştiğini vurguluyor Dante.
133/ Gualterotti'ler, Importuni'ler = daha sonra yoksullaşan varlıklı aileler.
134/ Yeni komşular = Borgo'ya sonradan gelen kavgacı Buondelmonti ailesi.
135/ Borgo = yukarda anılan ailelerin oturdukları Borgo Santi Apostoli.
138/ Gözyaşı döktüren = Amidei ailesi.
141/ Nikâhtan kaçmakla = Amidei ailesinden bir kızla nişanlı Buondelmonte, Gualdrada Donati'nin kızıyla evlenince, nikâh günü Amidei'ler tarafından öldürülür.
143/ Sularına bıraksaydı = Buondelmonte Floransa'ya ilk geldiğinde Ema ırmağında boğulma tehlikesi geçirir.
145/ Kırık taş = Ponte Vecchio üzerindeki kırık Mars heykeli.
146/ Kurban = Buondelmonte'nin bu heykelin önünde öldürüldüğü söylenir.

148 Bu insanlarla ve daha başkalarıyla
Floransa'yı öyle dingin gördüm ki,
ağlaması için hiçbir neden olamazdı.
151 Bu insanlarla orayı öyle şanlı,
öyle dürüst gördüm ki, hiç ters dönmemişti
zambak bayrak direğinde,
154 kızıla da boyanmamıştı bölücülük nedeniyle.

152/ Ters dönmemişti = yenilgiye uğramamıştı.
153/ Zambak = Floransa'nın arması.
154/ Kızıla da boyanmamıştı papalık yandaşları beyaz zambağın rengini 1251 yılında kırmızıya çevirmişlerdi.

On pedinci kanto

Oğulların isteklerine babaların
isteksiz davranmalarına yol açan, duyduklarının
doğruluğunu öğrenmek için Klymene'ye gider ya,
öyle idi benim durumum da, Beatrice olsun,
benim için yer değiştiren kutsal meşale olsun,
öyle değerlendiriyorlardı beni.
Öyle ki, kadınım: "Dışarı gönder" dedi,
"isteğinin ateşini, dışarı çıksın da,
ne varsa içinde olduğu gibi yansıtsın;
sözlerinle, bildiklerimiz artacak sanma,
ama susuzluğunu söylemeye alış ki,
içecek versinler sana."
"Ey soyumun sevgili atası,
öyle yükseklere çıkıyorsun ki, insan aklının
bir üçgende iki geniş açı olmayacağını
bilmesi gibi, bütün zamanların
şimdiki zamana dönüştüğü noktaya bakıyorsun,
olabilecek şeyleri olmadan görüyorsun.

2/ Yol açan = Phaeton; babasının izniyle güneş arabasını sürerken araba denetiminden çıktığı için, babalar artık oğulların isteklerini yerine getirmede isteksiz davranmaktadır; Bkz Cehennem XVII(110).
3/ Klymene Phaeton'un annesi; Phaeton annesine gidip, babasının Apollon olup olmadığını sorar.
5/ Kutsal meşale = Cacciaguida.
11/ Susuzluğunu = bilgiye susuzluğunu.
12/ İçecek versinler = bilgilendirsinler seni.
17/ Noktaya = Tanrı'ya.

Vergilius ile birlikte,
ruhları sağaltan dağa tırmanırken,
ölüler diyarına inerken,
yazgının sillesine dayanıklı olsam da
beni ürküten sözler söylendi
gelecek yaşamım konusunda.
Bu nedenle, yazgının bana
neler hazırladığını öğrenirsem sevinirim:
çünkü, beklenen okun acısı daha az olur derim."
Bu sözleri söyledim
daha önce benimle konuşan ışığa;
Beatrice'nin istediği gibi içimi açtım ona.
Sevincini dışa vuran ışığa gömülü,
içi sevgi dolu bu baba, günahları silen
Tanrı'nın Kuzusu öldürülmeden
önce, inançsızların kullandıkları
çetrefil sözcükler yerine,
açık seçik, kesin bir dille verdi yanıtını.
"Madde dünyanızın sayfaları
dışına uzanmayan olasılıkların tümü de
önceden işlenmiştir sonsuz varlığın içine;
ne var ki, olasılık zorunluğa dönüşmez ille de,
tıpkı akıntı boyunca inen bir gemiyi,
yansıdığı gözün yürütmemesi gibi.

20/ Dağa = Âraf'a.
21/ Ölüler diyarına = Cehennem'e.
23/ Ürküten sözler = Bkz Cehennem X(123); XV(63); XXIV(140); Âraf VIII(133); XI(139).
29/ Işığa = Cacciaguida'ya.
33/ Tanrı'nın Kuzusu = İsa; Bkz *Kitabı Mukaddes, Yuhanna'ya göre İncil* 1(29).
34/ İnançsızların = paganların.
36/ Bir dille = Latince.
39/ Sonsuz varlığın = Tanrı'nın.
40/ Zorunluğa dönüşmez = çünkü Tanrı insana özgür davranma yetisi de vermiştir.

Bu nedenle, senin için hazırlanan
zaman da, gözüme gelmekte, kulağa ulaşan
tatlı bir org sesi gibi.
Acımasız, sinsi üvey ana yüzünden
Hyppolytos'un Atina'dan gitmesi gibi,
senin de gitmen gerekecek Floransa kentinden.
İstenen bu, özlenen bu şimdiden,
böyle düşünenler, İsa'nın her gün satıldığı yerde
gerçekleştirecekler bunu çok geçmeden.
Suç yenilene yüklenecek yine;
ama ceza, onu veren gerçeğin
haklı olduğunu gösterecek.
En sevdiğin ne varsa hepsini bırakacaksın;
bunun, gurbet yayının attığı
ilk ok olduğunu anlayacaksın.
Başkasının ekmeğinin ne denli tuzlu,
başkasının merdiveninden çıkmanın
ne denli zor olduğunu göreceksin.
Omuzlarına en büyük yükü de,
bu vadiye düşerken sana eşlik edecek
budala sürüsü bindirecek;

47/ Hyppolytos = üvey anasının aşkına karşılık vermeyince, kadının attığı iftira üzerine, babası Theseus tarafından Atina'dan sürülür; Dante'nin de haksız yere suçlanarak Floransa'dan sürüleceği belirtiliyor.
50/ Yerde = papalığın bulunduğu Roma'da; papaların İsa'nın yolundan gitmedikleri vurgulanıyor.
53/ Gerçeğin = Tanrı'nın.
55/ En sevdiğin ne varsa ailen; Dante'nin ailesine ilk ve son gönderme.
62/ Bu vadiye düşerken = gurbete giderken.

64 değer bilmez, inançsız bu kötü kişiler
sana kötülük edecekler; ama çok geçmeyecek
senin değil, onların yüzü kıpkırmızı kesecek.
67 Onların yaptıkları, aptallıklarını gösterecek;
kendi başına davranışın
sana güzellikler verecek.
70 İlk sığınağın, ilk barınağın
merdivenin üstüne kutsal kuş konduran
büyük Lombardia'lının inceliği olacak;
73 öyle iyi davranacak ki sana,
yapmak, istemek konusunda ikiniz arasında,
başta gelecek, başka yerde sonda gelen.
76 Onunla birlikte iken, doğarken
bu yıldızın güçlü damgasını yediği için
yapacakları ile ünlenecek kişiyi de göreceksin.
79 İnsanların haberi yok daha kendisinden,
yaşı küçük çünkü, bu yuvarlar çevresinde
döneli beri yalnızca dokuz yıl geçti;
82 ama Gaskonyalı kandırmadan önce
büyük Henri'yi, erdemi kıvılcımlar saçacak,
parayı, yorgunluğu umursamadığını kanıtlayacak.

71/ Kutsal kuş = Bartolomeo della Scala'nın armasında, bir merdiven üzerinde bir kartal (kutsal kuş) resmi vardı.
72/ Lombardia'lı = Bartolomeo della Scala.
75/ Başta gelecek = isteklerini daha sen söylemeden yerine getirecek.
78/ Kişiyi Dante'nin büyük dostu, 1311-1329 arasında Verona senyörlüğü yapan Francesco della Scala (Can Grande); Bkz Cehennem I(101).
80/ Yuvarlar = gökler.
81/ Dokuz yıl geçti = daha dokuz yaşında; Can Grande della Scala 9 Mart 1300'te dokuz yaşına basmıştı.
82/ Gaskonyalı = Gaskonya doğumlu papa Clemente V.
83/ Büyük Henri = Lüksemburg kralı Henri VII'yi Clemente V, İtalya'ya davet ettiği Henri VII'i tutuklatır.

Büyüklüğü öyle ün salacak ki,
düşmanlarının bile dilleri
çözülecek övmek için onu.
Ona güven, iyiliklerini bekle;
birçok kişinin yazgısını değiştirecek,
varsılı yoksul, yoksulu varsıl edecek;
onunla ilgili sözlerimi belleğine
kazı, kimseye söyleme"; ve tanık olacakların bile
inanamayacakları şeyler söyledi.
Sonra şunları ekledi: "Oğul, bunlar
sana söylenenlerin açıklaması; yuvarlar
birkaç kez dönmeden seni bekleyen tuzaklar.
Kent halkına öfke besleme sakın,
çünkü onların, ettiklerini bulduklarını
görecek denli uzun yaşayacaksın."
Kutsal ruh sessizliğe bürünüp de,
önüne koyduğum tezgâhtaki bezi
dokuyup bitirdiğini belli edince,
içinde beliren kuşkuyu gidermek isteğiyle,
doğruyu gören ve kendini seven birine
danışan biri gibi, dedim ki ben de:
"Sillesini vurmak için zamanın
dört nala üstüme geldiğini görüyorum babam,
boyun eğersem, daha da sert olur sarsıntının etkisi;

96/ Birkaç kez dönmeden = birkaç yıl içinde.
100/ Kutsal ruh = Cacciaguida.
102/ Dokuyup bitirdiğini = Dante'nin geleceğine ilişkin bilgileri verdiğini.

109 en sevdiğim yerden olursam,
dizelerim yüzünden başka yerleri
yitirmemek için, önlem alınam gerekir.
112 Bitimsiz acılar içeren aşağıdaki
dünyada, kadınının gözlerinin beni
aldıkları güzel doruklu dağda,
115 ve sonra gökte giderken ışıktan ışığa,
öyle şeyler öğrendim ki, yinelemem bunları,
üzüntüye düşürür birçok insanı;
118 gerçeğin çekingen dostu olursam,
bugüne 'eski' adını verecekler arasında
sanırım yaşayamam."
121 Orada bulduğum hazinenin, içinde
ışıdığı ışık, güneş ışınları vurmuş
altın bir ayna gibi kıvılcımlar saçtı önce;
124 sonra yanıt verdi: "Kendisinin
ya da başka birinin utancı yüzünden
kararmış bir vicdan, elbette gocunur sözlerinden.
127 Ama yalanı bir yana bırak sen,
olduğu gibi anlat gördüklerini,
uyuzu olan varsa, bırak kaşısın kendini.

109/ En sevdiğim yerden = Floransa'dan.
112/ Aşağıdaki = Cehennem'deki.
113/ Dağda = Arafta.
115/ Gökte = Cennet'te.
119/ Eski adını verecekler = bizden sonra gelecek kuşaklar.

Çünkü ilk tadışta acı gelse de
sözlerin, bir kez sindirilince,
yaşamı besleyen besine dönüşecek.
Çığlığın, yüksek tepeleri olanca gücüyle
döven rüzgâr etkisi gösterecek;
bu da sana az onur getirmeyecek.
Bu nedenle, bu yuvarlarda, dağda
ve acılar vadisinde sana yalnızca
ünlü ruhlar gösterildi,
dinleyen kişinin aklı, kökü gizli,
kökü bilinmeyen bir örneği dinlesin,
görünmeyen bir gerekçeye kulak versin,
inancı bunlarla beslensin istenmedi."

On sekizinci kanto

O kutlu ayna düşüncesinin keyfini
çıkarırken sessizce, ben de tatlıya acı
katarak, tadıyordum kendi düşüncemi;
beni Tanrı'ya götüren kadın dedi ki:
"Düşünceni değiştir; benim, her hatayı
düzeltenin yanında bulunduğumu aklına getir."
Yüreğime rahatlık verenin sevdalı
sesinden yana döndüm: kutlu gözlerinde
o an gördüğüm sevdayı, bırakıyorum olduğu yerde;
sözcüklerin yetersizliği değil bunun nedeni,
bir başkası yol göstermedikçe
belleğin kendi içinde bunca geriye gidememesi.
Bir tek şunu söyleyebilirim o anla ilgili,
baktıkça ona, sevgim özgürleşti,
arındı her türlü başka tutkudan,
öyle ki, Beatrice'ye doğrudan vuran
sonsuz mutluluk, o güzel yüzden yansıyan
ışımayla mutlu etti içimi.

1/ Kutlu ayna = Cacciaguida.
2/ Tatlıya acı katarak = suçluların cezalandırılacağı ve Dante'nin ünlenecegi (tatlı), Dante'nin sürgüne gidecegi (acı).
4/ Kadın = Beatrice.
5/ Her hatayı düzelten = Tanrı.
7/ Verenin = Beatrice'nin.
11/ Bir başkası = üstün bir güç.
14/ Sevgim = ruhum.

Bir gülüşün aydınlığı ile yenik düşürüp beni,
dedi ki: "Dön de dinle, Cennet'i
hep benim gözlerimde izleme."
Kimi kez yeryüzünde,
ruhu kaplayan bir sevgi
nasıl vurursa insanın gözlerine,
kendisine döndüğüm kutsal ateşin alevinde,
benimle biraz daha konuşmak isteği
bulunduğunu anladım ben de.
Söze girdi: "Yaşama gücünü tepesinden
alan, hep meyve veren, hiç yaprak dökmeyen
bu ağacın beşinci eşiğinde,
göğe gelmeden önce yeryüzünde ünlenen,
esin perilerine kaynaklık eden
kutlu ruhlar bulunur.
Haçın kollarına bak:
adını anacaklarımın her biri
bulutları delen bir şimşek gibi çakacak."
Yeşua adı sese dönüşünce,
bir ışığın kıpırdadığını gördüm haçın üstünde,
ışık, sesten önce ulaşmadı gözlerime.
Yüce Makkabe'nin adı söylenince de,
bir başka ışığın geldiğini gördüm döne döne,
bu topacı döndüren kaytan, sevinçti.

20/ Dön de = Cacciaguida'ya dön.
25/ Kutsal ateş = Cacciaguida.
28/ Tepesinden = Tanrı'dan.
29/ Meyve veren = yeni ruhlarla zenginleşen (eskileri de yitirmeyen = yaprak dökmeyen).
30/ Beşinci eşiğinde = göğün beşinci katında.
32/ Kaynaklık eden = şiirlere, övgülere konu olan.
37/ Yeşua = Musa'nın ardılı; Yahudileri Kutsal Topraklar'a götürmüştür; Bkz Cennet IX(124).
40/ Makkabe = Judas Maccabeus (öl.

43 Şarlman'ın, Roland'ın adları söylenince,
gözlerim onları dikkatle izledi,
uçan bir şahini izler gibi.
46 Sonra Guillaume ile Rainouard,
Godefroy dükü, bir de Robert Guiscard
gözüme çarptı bu haçın üstünde.
49 Sonra, benimle konuşan ruh, öteki
ışıklara karıştı, gökyüzü şarkıcıları
arasında ne denli usta olduğunu gösterdi.
52 Sağ yanıma döndüm, Beatrice'nin
sözlerinden, işaretlerinden
ne yapmam gerektiğini öğrenmek için;
55 gözlerini öyle ışıklı, öyle sevinçli
gördüm ki, her güzelliği, kendi güzelliğini
bile aşıyordu güzelliği.
58 İyi şeyler yapmaktan sevinç duyan kişi,
nasıl günler geçtikçe
erdeminin arttığını sezerse,

İÖ 160); kardeşleri ile birlikte Suriyelilere karşı savaşarak Yahudileri onların baskısından kurtarmıştır.
43/ Şarlman = Bkz Cehennem XXXI (17).
43/ Roland = Bkz Cehennem XXXI (17).
46/ Guillaume = Şarlman'ın danışmanı Guillaume d'Orange; bir manastır kurmuş, 812'de ölmüştür.
46/ Rainouard = paganlıktan Hıristiyanlığa geçen, Guillaume d'Orange'ın arkadaşı, destan kahramanı.
47/ Godefroy dükü = Godefroy de Bouillon; ilk Haçlı Sefere katılanlardan; Kudüs'te 1100'de öldü (doğ. 1058).
47/ Robert Guiscard = Normandiyalı şövalye (1015-1085); güney İtalya'da Araplara karşı savaşmıştır; Guiscard kurnaz anlamına gelir.
49/ Ruh = Caccaiguida'nın ruhu.
51/ Gösterdi = şarkı söylemeye başladı.

daha da güzelleştiğini görünce
o mucizenin, gökle birlikte
döndüğüm yayın büyüdüğünü anladım ben de.
Utancın yükü sıyrılınca, kısa sürede
nasıl beyaza dönerse yine,
az önce kızaran kadının yüzü,
beni içine alan ılımlı altıncı yıldızın
solgunluğu da öyle göründü
gözlerime, ben o yana dönünce.
Bu sevinçli meşalenin içinde,
orada ışıyan sevginin, dilimizdeki harfleri
çizdiğini gördüm gözlerimin önünde.
Irmak kıyısından havalanan kuşların
karınlarını doyurmalarını kutlamak amacıyla
daire, tek sıra olmaları gibi,
bu ışıkların içindeki kutlu ruhlar da,
uçuşarak şarkı söylüyorlardı,
D harfine, I harfine, L harfine dönüşüyorlardı.
Önce şarkıya ayak uyduruyorlardı;
sonra bu harflerin birine dönüşüp,
duraksıyor, susuyorlardı.
Ey yetkinlere onurlar, uzun ömürler veren,
desteğiyle onların kentleri, ülkeleri
aydınlatmalarını sağlayan kutlu Pegasea,

62/ O mucize = Beatrice.
63/ Yayın büyüdüğünü = daha yükseğe çıktığını.
67/ Altıncı yıldız = Jüpiter; Ptolemaios'a göre Mars gibi sıcak, Satürn gibi soğuk olmayan Jüpiter ılımandır.
70/ Meşale = Jüpiter.
82/ Yetkinlere = eli kalem tutanlara.
82/ Uzun ömürler veren = öldükten sonra ünlerinin sürmesini sağlayan.
84/ Pegasea = sekiz esin perisi.

ışığını ver ki bana,
çizebileyim yüzlerini aklımda kaldığı gibi:
damganı vur şu kısa dizelere.
Beş çarpı yedi kez, sessiz ve sesli
harf gördündü; gözlerime
göründükleri gibi belledim bu harfleri.
Resmin ilk adı, ilk eylemi
"*DILIGITE IUSTITIAM*" oldu;
"*QUI IUDICATIS TERRAM*" da sonu.
Sonra beşinci sözcüğün M harfinde
sıraya girdiler, öyle ki, o noktada
altın süslemeli gümüşe dönüştü Jüpiter.
M harfinin boşluğuna
başka ışıkların indiğini gördüm daha sonra,
oraya yerleştiler, gönül verdikleri güzelliği övdüler.
Tutuşmuş bir odunu sarsınca,
budalaların fal bakmaya kalktıkları
bir sürü kıvılcım saçılır ya,
binlerce ışık saçıldı burada da,
kimisi çok yükseğe, kimisi az yükseğe çıktı,
onları tutuşturan güneşin isteğine göre;

88/ Beş çarpı yedi kez = otuz beş kez.
91/ Resmin = yazının.
92/ *Diligite iustitiam* = adaleti sevin.
93/ *Qui iudicatis terram* = dünyayı yöneten sizler.
94/ M harfi = Dante için tek geçerli yönetim biçimi olan monarşiyi simgeleyebilir.
99/ Güzelliği = Tanrı'yı.
100/ Tutuşturan güneş = Tanrı.

106 ve her biri kıpırtısız durunca yerinde,
bir kartalın başıyla boynunu oluşturduklarını
gördüm bu ateşlerin.
109 Orada resim yapanın ustası yoktu;
kendisiydi ustası, yuvalara biçim veren
güç de aklından çıkarmaz onu.
112 İlkin M'yi zambağa dönüştürmekle
yetinen öteki kutlular ise,
hafif bir devinimle bitirdiler resmi.
115 Ey güzel yıldız, bu mücevherler,
bizim adaletimizin senin süslediğin göğün etkisine
bağımlı olduğunu bana gösterdiler!
118 Bu nedenle sana güç veren,
seni devindiren aklın, ışınlarını kirleten
dumanın çıktığı yere bakmasını diliyorum;
121 ki, mucizelerin, din uğruna can verenlerin
kurdukları tapınakta pazarlıklar yapılmasına
öfkelensin bir daha.

107/ Oluşturduklarını = M harfi uzayarak bir kartala (imparatorluk kartalı) dönüşür:
109/ Orada = Jüpiter'de.
109/ Resim yapan = Tanrı.
110/ Biçim veren erdem = her varlığın yaşamsal biçimini oluşturan özü Tanrı yaratır.
113/ Öteki kutlular = M harfinin tepesine oturarak bu harfi önce bir zambağa (Fransız monarşisinin simgesi) benzeten öteki ruhlar.
115/ Yıldız = Jüpiter.
115/ Mücevherler = ruhlar.
119/ Aklın = Tanrı'nın.
120/ Çıktığı yer = adaletin çiğnendiği Roma'daki papalık sarayı.
122/ Tapınak = Roma Kilisesi.

Ey şaşkınlıkla izlediğim ruhlar, yeryüzünde
kötü örneğin doğru yoldan saptırdıkları
için dualar edin.
Eskiden kılıçla savaşılırdı;
ama günümüzde, Yaradan'ın kimseden esirgemediği
ekmeğe el koyulmakta şurada burada.
Sen ki, yalnızca silmek için yazmaktasın,
viraneye çevirdiğin bağ uğruna can veren
Petrus ile Paulus'un hâlâ yaşadıklarını unutma.
Şöyle diyorsun belki de: "Öyle burnumda
tütüyor ki, tek başına yaşamak isteyip de,
bir rakkase yüzünden can veren,
ne Paulus, ne de balıkçı bilirim ben."

124/ Kötü örnek = din adamlarının verdikleri kötü örnekler.
129/ Ekmeğe el koyulmakta = insanlar sudan nedenlerle aforoz edilmekte
130/ Sen ki = papa Giovanni XXII.
130/ Silmek için = papanın aforoz ettiği kişileri, işine gelince bağışlamasına gönderme yapılıyor.
131/ Bağ = Kilise
132/ Yaşadıklarını = ilkelerinin yaşadığını.
135/ Can veren = rakkase Salome'nin, isteği üzerine kral Herod tarafından başı kesilen Yahya; Floransa paralarının üstünde Yahya'nın resmi olduğu için, papanın paraya düşkünlüğü vurgulanıyor.
136/ Balıkçı = Petrus.

On dokuzuncu kanto

Yanyana gelen mutlu ruhların
büyük bir keyifle oluşturdukları,
kanatları açık güzel çizim, karşımda duruyordu;
her ruh sanki küçük bir yakuttu,
içinde güneş ışınları kaynaşıyordu,
ışınlar gözlerime vuruyordu.
Şimdi anlatınam gerekeni hiçbir ses söylememiş,
hiçbir mürekkep yazınamıştır,
hiçbir düş gücü tasarlamamıştır;
çünkü gaganın konuştuğunu gördüm, duydum,
"ben" ile "benim" sözcükleri tınladı sesinde,
oysa "biz" ile "bizim" vardı düşüncesinde.
Şöyle girdi söze: "Dürüst olduğum,
inandığım için, istemekle elde
edilemeyecek bu konuma yükseldim;
öyle bir anı bıraktım k i yeryüzünde,
yolumdan gitmeseler de,
kötüler bile beni övmekte."

3/ Güzel çizim = imparatorluk simgesi kartal.
5/ Güneş ışınları = Tanrı'nın gönderdiği ışınlar.
10/ Gaganın = kartalın; ruhlar aynı anda konuştukları için "ben" ve "benim" derler, oysa birden çok ruh vardır.
13/ Olduğum = kartal ruhların tümü adına konuştuğundan, bu sözcüğü çoğul (olduğumuz) algılamak gerekir.

Nasıl tek bir ısı çıkarsa, yanan bir yığın kömürden,
bir sürü sevginin oluşturduğu bu görüntüden
de, tek bir ses yükseliyordu.
Dedim ki: "Ey bin bir kokusunu
tek bir kokuya dönüştüren
sonsuz mutluluğun ölümsüz çiçekleri,
aş bulamadığım için yeryüzünde
uzun süre bana açlık çektiren
kıtlıktan kurtarın beni sözlerinizle.
Biliyorum ki, kutsal adalet göklerde
başka bir ülkenin aynasına baksa bile,
örtülü değildir sizin ülkenizde de.
Sizi can kulağı ile dinlemeye
hazır olduğumu biliyorsunuz;
içimi kemiren kuşkuyu da biliyorsunuz.
Külahı çıkarılan şahin,
başını oynatır, kanatlarını çırpar,
güzelleşmek, isteğini belli etmek için,
işte, ancak yukardakilerin bildikleri
ilahilerle kutsal adaleti
öven bu işaretin de, öyle titreştiğini gördüm.
Sonra o konuştu: "Pergeli ile
evrenin sınırlarını çizen ve içine
görülenle görülmeyeni yerleştiren,

26/ Açlık çektiren kıtlık = merak ettiren konu.
29/ Başka bir ülke = Venüs.
33/ Kuşku = Hıristiyan olmayıp da dürüst bir yaşam sürenlerin Cennet'e gidip gidemeyecekleri kuşkusu.
34/ Külahı çıkarılan kuşbazlar av başlamadan önce çevreyi görmemesi için şahinin başına külah takarlardı.
37/ Yukardakilerin = Cennet'tekilerin.
39/ İşaretin = kartalın.
41/ Çizen = Tanrı.
42/ Görülmeyeni = bizim göremediklerimizi.

43 evrenin tümüne kendi gücünü vermedi,
kendi düşüncesinin her şeyin üstünde
kalmasını istedi.
46 Buna kanıt dersen, kendini beğenmişlerin
ilkinin, yapısı kusursuz olsa bile,
ışığı beklemediği için olgunlaşmadan düşmesi;
49 daha da kusurlu bir yaratı, sonsuz olan
ve kendini ancak kendisiyle karşılaştıran
o varlık için çok küçük bir çanak olur, demek ki.
52 Bu nedenle, her nesnenin içerdiği
aklın ışınlarından yalnızca birini
alabilen görme yetinizin,
55 görünenin ötesini seçecek denli
güçlü olması söz konusu
olamaz yapısı gereği.
58 Bunun gibi, sonsuz adaletin
sizin dünyanızın görebildiği kesimi,
denizin dibine bakan gözün gördüğü kadardır.
61 Kıyıda denizin dibini gören göz, dibi
göremez açık denizde; oysa dip yine oradadır,
ama derinlik engeller görünmesini.

46/ Kendini beğenmişlerin ilki Lucifer; Bkz Cehennem III(7).
48/ Işığı = Tanrı'nın bağışlayacağı ışığı.
48/ Olgunlaşmadan düşmesi = ham olarak gökten düşmesi.
51/ O varlık = Tanrı.
54/ Görme yetinizin insanların görme yetisinin.

Hiç kararmayan duru gökten inen
ışık dışında ışık yoktur; onun dışı zindan gibidir,
her yer tenin zehri, gölgesidir.
Onca merak ettiğin canlı adaleti
senden gizleyen yerin kapıları
ardına dek açıldı şimdi;
diyorsun ki: 'İndus kıyılarında
bir insan gelir dünyaya,
İsa'yı bilen, onu okuyan, sözünü eden yoktur orada;
bu kişinin bütün düşünceleri, bütün eylemleri
iyi sayılır aklın süzgecine göre,
hiç günah işlemez sözleri, eylemleriyle.
Vaftiz olmamış, inanmamıştır öldüğünde:
adalet bunun neresinde?
inancı yoksa, günahı nerede?'
Sen kim oluyorsun da, burnunun dibini
göremezken, kürsüye kuruluyorsun,
binlerce mil ötenin hesabını soruyorsun?
Eğer yol gösteren Kutsal Metinler inmeseydi,
benimle tartışmaya giren,
haklı sayılabilirdi kuşkuya düşmekte.
Ey yeryüzüne bağlı hayvanlar! Ey aklı kıt kafalar!
Özü iyi olan ilk istenç en yüce iyiliktir,
hiç uzaklaşmaz kendisinden.

88 Onunla uyumlu her şey doğrudur:
yaratılmış hiçbir şey çekemez onu yanına:
tersine, her şeyi o yaratır ışınlarıyla."
91 Yavrularını doyuran leylek uçarken
yuvasının üstünde, karnı doyan yavru da
anasına bakar ya,
94 kanatlarını onca istencin dürtüsüyle
çırpan kutsal görüntü de,
öyle yaptı, ben de baktım ona.
97 Döne döne şarkı söylüyor, diyordu ki:
"Şarkımın değeri ne ise onu anlamayanın gözünde,
Tanrı'nın adaleti de öyledir ölümlülere."
100 Kutsal gölgenin ışıl ışıl alevleri
Romalıları dünyaya saydırtan simgenin içinde
duraksayınca, yeniden girdi söze:
103 "İsa çarmıha gerilmeden önce de,
gerildikten sonra da, ona inanmayan hiç kimse
ayak basmadı bu ülkeye.
106 Ama şunu unutma: 'İsa, İsa'
diyenlerin çoğu, kıyamet günü İsa'yı
tanımayanlardan bile uzak olacak ona;
109 sonsuza dek varsıl ya da yoksul kalacak
belirlenince, böyle Hıristiyanları,
Habeş cezaya çarptıracak.

94/ İstencin = ruhun.
99/ Ölümlülere = ölümlüler de Tanrı'nın adaletini anlamazlar.
101/ Simgenin = kartalın.
105/ Bu ülkeye = Cennet'e.
108/ Uzak olacak ona = İsa'yı yürekten sevmedikleri için.
110/ Belirlenince = kıyamet günü günah işlemiş ve işlememiş ruhlar ayrılınca.
111/ Habeş = Hıristiyan olmayan.

112 Yaptıkları kötülüklerin yazılı
olduğu kitabın açıldığını görünce,
Persler ne diyecekler krallarınıza?
115 Prag krallığını yağmalayacak
Albert'in, yakında kaleme alınacak
eylemleri de o kitapta yer bulacak.
118 O kitapta, bir domuz yüzünden
ölenin, kalp para basarak
Seine kıyılarına verdiği acı da okunacak.
121 İngilizle İskoç'u, akıllarını çelip çıldırtan,
sınırları içinde duramaz kılan
böbürlenme de yer alacak.
124 Yiğitlik bilmeyen, yiğitlikten kaçan
İspanya ve Bohemya krallarının gevşekliği,
gösteriş merakı da yer alacak.
127 Aksak Kudüslü'nün iyiliğinin I ile,
iyiliğin tersinin de M ile
belirtildiği de yer alacak.

114/ Persler = Hıristiyan olmayanlar.
116/ Albert = 1304'te Bohemya'yı (Prag krallığını) istila eden Avusturya kralı Albert I.
119/ Ölenin = bir av sırasında, bir domuzun atına çarpması sonucu attan düşerek ölen (1314) Fransa kralı Güzel Philippe; savaş giderlerini karşılayabilmek için maden değeri düşük sikke bastırmıştır; Bkz Âraf VII(109).
121/ İngilizle İskoç'u = İskoç ve İngiliz kralları arasındaki sınır savaşlarına gönderme yapılıyor.
125/ İspanya ve Bohemya kralları = Kastilya kralı Ferdinando IV ve Bohemya kralı Venceslaus; Bkz Âraf VII(102).
127/ Aksak Kudüslü = Napoli ve Kudüs kralı Charles d'Anjou II.
127/ I ile = bir ile.
128/ M ile = bin ile; M, hem İtalyanca bin sözcüğünün (mille) ilk harfidir hem de romen rakamlarında bu sayıyı gösterir.

130 Ankhises'in uzun ömrünü sona erdirdiği
ateş adasını bekleyenin cimriliği,
alçaklığı da yer alacak;
133 onun ne denli önemsiz olduğunu
belirtmek için, kısa sözcüklerle yazılacak
yazısı, az yere çok söz sığdırılacak.
136 Saygın bir halkın, iki tacın onurunu
çiğneyen amca ile kardeşin korkunç işleri
de açığa vurulacak.
139 Portekiz kralı da, Norveç kralı da
Venedik sikkesini taklit eden Sırp kralı da
orada ele alınacak.
142 Ey Macaristan, kötü yönetime dur dersen,
mutlu olursun sen! Ey Navarra, seni çevreleyen
dağları savunursan, mutlu olursun sen!
145 Böyle bir yazgının şimdiden kanıtı,
Lefkoşa ile Magosa'nın, benzerlerinden
hiç ayrılmayan başlarındaki
148 hayvandan yakınıp, sızlanmaları."

130/ Ankhises = Bkz Cennet XV (26).
131/ Ateş adası = Sicilya; Etna yanardağı nedeniyle böyle adlandırılır.
131/ Bekleyenin = Sicilya kralı Federigo II.
137/ Amca ile kardeş = Mayorka kralı Giacomo ile Aragon kralı Giacomo II.
139/ Portekiz kralı = (Çifçi) Dionysus; öl. 1325.
139/ Norveç kralı = Hakon VII; öl. 1319.
140/ Sırp kralı = Orosius II.
142/ Kötü yönetime = Arpad hanedanının son temsilcisi (Venedikli) Andrea III Macaristan'da kraldı.
144/ Dağları = Navarra ile Fransa arasında sınırı oluşturan Pireneleri.
148/ Hayvandan Henri II de Lusignan; öl. 1324.

Yirminci kanto

Bütün dünyayı aydınlatan,
gün ışığını tüketip de
yarı küremizden indiğinde,
önce yalnızca onunla ışıyan
gök, birden bir sürü ışıkla aydınlanır,
bunların içinde en çok biri ışır;
dünyayı ve yönetenleri
simgeleyen kutlu gaga susunca
gökteki bu değişiklik geldi aklıma;
çünkü bu canlı ışıklar hep birlikte
daha da canlanmışlar, belleğimde
kalmayan şarkılar söylemeye başlamışlardı.
Ey, gülümsemeye bürünen tatlı sevgi,
yalnızca kutlu düşünceler üfleyen bu flütlerde
nasıl da coşkulu görünüyordun gözlere!
Altıncı ışığı bezeyen bunca değerli,
bunca parlak mücevher son verince
meleklere özgü ilahilere,

1/ Aydınlatan = güneş.
2/ Tüketip de = batıp da.
5/ Işıkla = yıldızla.
6/ Biri = ay.
8/ Kutlu gaga = kartal.
10/ Canlı ışıklar = ışık saçan ruhlar.
16/ Altıncı ışık = Jüpiter.

bir su şırıltısı duyar gibi oldum,
taşlardan atlaya atlaya aşağılara iniyordu,
sanki gür kaynağını belirtmek istiyordu.
Gitarın sesi nasıl boynunda
biçimlenirse, hava da
flütün deliğinden içeri sızarsa,
bu şırıltı da vakit yitirmedi,
kartalın boynundan yukarı yükseldi
boynun içi boşmuş gibi.
Orada sese dönüştü, yüreğimin özlediği
sözcükler oldu döküldü,
yüreğime yazdım onları.
"Ölümlü kartallarda güneşi gören bölümü"
diye başladı sözlerine,
"şimdi dikkatle izle bende,
çünkü yüzümü oluşturan ateşler içinde
başımda ışıyan göz ateşleri
derecesi en yüksek ateşlerdir.
Ortada gözbebeği gibi ışıyan ise,
kutsal sandığın oradan oraya sürüklediği
Kutsal Ruh'un şarkıcısı idi:
içinden yükselen şarkının
değerini anlıyor şimdi,
kavuştuğu büyük ödülle.

31/ Bölümü = gözleri.
38/ Kutsal sandık = Bkz Âraf X(57).
39/ Şarkıcısı = mezmurları yazan Davut peygamber.
42/ Büyük ödül = Cennet'e kabul edilmesi.

Kaşımın yayını oluşturan beş ruha gelince,
dul kadının oğlunun acısını sardı
gagaya en yakın olanı:
İsa'yı izlememenin neye patladığını
şimdi çok iyi bilmekte, bu tatlı yaşamda ve
karşıtında edindiği deneyimle.
Sözünü ettiğim dairenin üst bölümünde
bir sonraki ise, ölümünü geciktirdi
gerçek cezayı çekince;
yerinde bir dua bugünün işini
yarına aktarsa bile,
yüce kararın değişmediğini biliyor şimdi.
Ondan sonra gelen, kötü meyve
veren iyi niyetlerle, yasaları, beni aldı
Bizanslı oldu başa getirmek için çobanı;
iyilik yapayım derken, yaptığı
kötülüğün dünyayı yerle bir etse de,
kendine zarar vermediğini biliyor şimdi.
Yayın inen bölümünde gördüğün ise
Sicilya'nın ardından ağladığı Guiglielmo,
gözyaşı döküyor Carlo'nun, Federigo'nun pisliklerine:

45/ Gagaya en yakın olanı = imparator Traianus; Bkz Âraf X(73).
47/ Tatlı yaşam = Cennet.
48/ Karşıtında = Cehennem'de.
49/ Dairenin = kaşımın.
50/ Bir sonraki = Hezekiel; öleceğini öğrenince Tanrı'ya yalvararak, pişmanlık duymak için bir süre daha onun bağışlanmasını ister ve on beş yıl daha yaşar. Bkz Âraf XXIX(100).
55/ Gelen = Roma'yı papaya bırakıp başkenti Bizans'a taşıyan imparator Constantinus.
55/ Meyve = Hıristiyanlık için kötü sonuç.
57/ Çobanı = papayı.
62/ Guiglielmo = Sicilya kralı Guiglielmo II; öl. 1189.
63/ Carlo, Federigo = Sicilya kralları.

dürüst bir kralı göklerin nasıl sevdiğini
biliyor ve ışıklar saçarak dört bir yana
bunu belli ediyor şimdi.
Yanlışın kol gezdiği aşağıdaki dünyada,
kim inanır Troyalı Ripheus'un bu yayda
kutsal ışıkların beşincisi olduğuna?
Görüşü dibe dek ulaşmasa da,
dünyanın çok az bildiği Tanrı'nın cömertliği
konusunda oldukça bilgi sahibi şimdi."
Önce öte öte havayı yaran
tarlakuşu, nasıl susarsa içini dolduran
son ezginin etkisiyle,
her nesneyi o nesne kılan
sonsuz gücün izinin görüntüsü de
öyle göründü gözlerime.
Cam nasıl gerisindeki rengi gösterirse,
benim de kuşkum vurmuştu yüzüme,
ve kuşkum susup beklemeyi beceremeyip de
olanca ağırlığıyla yüklenince,
"Bunlar da ne?" sözleri döküldü ağzımdan
ve sevinç parıltıları ışıdı dört bir yandan.
Kutsal ışık beni merakta bırakmak
istemedi, hemen yanıt verdi
gözleri çakmak çakmak;

68/ Ripheus = Aineias'ın arkadaşı.
77/ Sonsuz güç = Tanrı.
77/ Görüntüsü = kartal.

"Görüyorum ki, ben dedim diye bunlara inanıyorsun,
ama nasıl olduğunu anlamıyorsun;
inansan da, gizini kavramıyorsun.
Bir şeyin adını bilen
ama başkası açıklamadıkça ne olduğunu bilmeyen
birine benziyorsun.
Regnum celorum kutsal istenci
yenik düşüren yoğun sevginin, güçlü umudun
baskısıyla karşı karşıya gelir;
ama bu yenilgi insanın insanı yenmesine
benzemez, o, yenilmek istediği için yenilir,
onun yenilgisi, iyiliğin yengisi demektir.
Kaşın birinci ve beşinci ruhları
şaşırtıyor seni, çünkü melekler diyarı
onlarla bezeli sanıyorsun.
Bedenlerinden ayrıldıklarında
pagan değil Hıristiyandılar,
çile çekmiş, çile çekecek ayaklara inanmıştılar.
Çünkü bunlardan biri, istemekle
çıkılmayan Cehennem'den tenine döndü,
ve sarsılmaz umudun ödülü oldu;

bu umut Tanrı'ya vargücüyle
dua etti, diriltip de onu
kararını değiştirsin diye.
Sözü edilen şanlı ruh, içinde
kısa süre kalacağı bedenine dönünce,
kendine yardım edecek olana inandı;
inancı bu kez öyle bir sevgi
ateşi ile ışıdı ki, ikinci ölümünde
bu sevince katılmaya hak kazandı.
Ötekine gelince, hiçbir canlının
gözlerinin erişemediği derinlikteki
kaynaktan fışkıran iyilikle,
olanca sevgisini adalete verdi yeryüzünde;
böylece, Tanrı'nın sürekli desteği
gelecekteki kurtuluşumuza yöneltti
onun gözlerini; buna inanınca o,
paganlığın pis kokusuna artık dayanamadı,
yoldan çıkanları da kınadı.
Sağ tekerin yanında gördüğün üç kadın da,
vaftiz uygulamasından tam bin yıl önce
vaftiz anası oldular ona.

109/ Bu umut = papa Gregorio I; yaygın bir inanışa göre bu papanın duaları Traianus'un dirilip ikinci kez ölmesini sağlamıştır; Bkz Âraf X(73).
112/ Şanlı ruh = Traianus.
114/ Olana = İsa'ya.
117/ Bu sevince = Cennet'e.
118/ Öteki = Ripheus.
127/ Üç kadın Bkz Âraf XXIX (121).

Ey alınyazısı, ilk nedeni olduğu gibi
göremeyen gözlerden ne denli
uzakta senin kökün!
Ve siz ölümlüler, karar vermekte
acele etmeyin; çünkü Tanrı'yı gören bizler bile
tanımıyoruz Cennet'e seçilenlerin tümünü;
bu eksik bilgi bile bize yeterli,
çünkü iyiliğimiz o iyiliğe karışmakta,
biz de istemekteyiz Tanrı'nın istediğini."
Kısır görüşümü aydınlatmak için
bu kutsal görüntü bunca
tatlı bir ilaç verdi bana.
Nasıl iyi gitarcı, gitarın tellerini
iyi şarkıcının sesine ayarlar da,
şarkının verdiği keyfi çoğaltırsa,
o konuşurken, iki kutlu ışığın da
açılıp kapanan gözler gibi
sözcüklere uydurup alevlerini
titreştiklerini anımsıyorum.

Yirmi birinci kanto

Gözlerim kadınımın yüzüne çevrilmişti,
düşüncelerden arınan ruhum da
gözlerimi izlemişti.
Gülmüyordu o; "Eğer gülseydim" dedi,
"küle dönüşen Semele'ye
benzerdin sen de:
çünkü gördüğün gibi,
öncesiz sonrasız sarayın merdivenlerini
çıktıkça, öyle artıyor ki
güzelliğim, yıldırımın devirdiği
ağaçlara benzerdi senin ölümlü gücün,
ışıma perdelenmeseydi.
Yedinci göğe yükseldik şimdi,
alev alev Aslan'ın göğsünün dibinden
o da ışınlarını gönderiyor yeryüzüne.

1/ Kadınımın = Beatrice'nin.
5/ Semele = Kadmos'un kızı; Iuno'nun önerisi üzerine sevgilisi Jüpiter'e bakınca, şimşek ve yıldırımlara dayanamayarak kül olur; Bkz Cehennem XXX(4).
13/ Yedinci gök = Satürn (Zühal; Saturnus) göğü.
14/ Göğsünün dibinden = Dante'nin yolculuğu sırasında Satürn Aslan burcundadır.

Aklını gözlerinin gördüklerine çevir,
onları bu aynada sana görünen
görüntünün aynası durumuna getir.
Gözümü başka bir nesneye çevirince
o kutlu yüzün beni nasıl beslediğini
bilen bir kişi, iki isteği
birbirleri ile dengeleyip de,
gökler rehberimin isteğini yerine getirdiğimde
ne denli keyiflendiğimi anlar hemen.
Yönetimi altında kötülüklerin öldüğü
sevgili efendisinin adını taşıyan
ve dünyayı saran kristalin içinde
bir merdiven gördüm, güneş ışığı vurmuştu
altın renginin üstüne,
gözümün erişemediği yüksekliğe çıkıyordu.
Basamaklarından aşağıya doğru
binlerce ışık iniyordu,
gökteki ışıkların tümü sanki ondan ışıyordu.
Gün ışırken kuzgunlar
üşüyen tüylerini ısıtmak için
içgüdüleriyle toplu olarak havalanınca,
bir bölümü geri dönmez bir daha,
bir bölümü uçtuğu yere konar,
bir bölümü de havada dönüp durur ya;

17/ Bu aynada = bu gezegende (Satürn'de).
20/ Kutlu yüz = Beatrice.
21/ İki isteği = Beatrice'ye bakmak ve onun dediklerini yapmak.
23/ Gökler rehberim = Beatrice.
26/ Sevgili efendisinin = kral Saturnus; Bkz Cehennem XIV(96).
27/ Kristalin = ışıyan gezegenin.
35/ Üşüyen tüylerini = gecenin serinliğinin üşüttüğü tüylerini.

merdivenin bir noktasına varınca
hep birlikte gelen bu ışıkların da
böyle davrandıklarını sandım ben de.
Bize en yakın duran alev, öyle
parıldıyordu ki, şöyle dedim kendi kendime:
"Bana gösterdiğin sevgiyi görüyorum.
Ama ne zaman konuşmam, ne zaman susmam
gerektiğini söylemesi gereken, susmakta;
istesem de soru soramıyorum ona."
Ama her şeyi görenin aracılığıyla
niçin sustuğumu anlayan o, dedi ki:
"Açıkla, içini yakan isteği."
Söze girdim: "Bana yanıt vermene
değer biri olmasam da,
sana soru sormama izin verenin
hatırını say da,
böyle yakınıma gelmenin
gerekçesini açıkla;
aşağıdaki yuvarlarda inançla
çalan Cennet ezgilerinin,
niçin sustuğunu söyle bu yuvarda."
"Senin işitmen de ölümlü, gözlerin gibi"
diye yanıt verdi; "burada şarkı söylenmiyorsa,
nedeni Beatrice'nin gülmeyişinin benzeri.

43/ Alev = ruh.
45/ Gösterdiğin sevgi = işıma sevgi anlamına gelmektedir.
47/ Söylemesi gereken = Beatrice.
49/ Görenin = Tanrı'nın.
54/ İzin verenin = Beatrice'nin.
63/ Benzeri = şarkı söylenecek, Beatrice gülümseyecek olursa, ortaya çıkacak güzelliklere insanın yapısı dayanamaz.

Kutsal merdivenin basamaklarından
bunca aşağıya inmemin gerekçesi,
sözlerimle ışığımla seni kutlamak isteği;
fazla sevgi değil acelemin nedeni,
ışımaların da kanıtladığı gibi,
yukardakilerin belki benimkinden de fazla sevgileri.
Ne var ki görevlerimizi, bizi
dünyayı yöneten istencin gönüllü erleri
kılan yüce erdem belirler, senin de gördüğün gibi."
"Ey kutsal ışık" dedim, "görüyorum ki,
sonsuz erdemi izlemek için bu sarayda
yalnızca özgür sevgi yeterli;
ama anlamakta zorlandığım nokta,
arkadaşlarının arasında niçin yalnızca
senin bu göreve seçildiğin."
Daha son sözcüğü söylememiştim ki,
ışık, hızla dönen bir değirmen taşı gibi
kendi ekseninde dönmeye başladı;
sonra, yanıt verdi içindeki sevgi:
"Tanrı'nın ışığı, içine gömülü olduğum ışığı
delerek içime etkir ve görüşüme
eklenen gücü, öyle kendimin üstüne
yükseltir ki beni, onun da kaynaklandığı
yüce özü görürüm ben de.

Beni ışıtan sevinç, bu görüşten kaynaklanır;
çünkü görüşüm ne denli parlaksa,
alevim o denli parlak ışır.
Ama gökyüzünde en çok ışıyan ruh ya da
gözleri Tanrı'dan ayrılmayan bir melek bile
yanıt veremez senin sorduğun soruya,
çünkü sorduğun soru öyle dibine
gömülüdür ki kutsal aklın,
yaratılmış hiçbir göz erişemez o derinliğe.
Ölümlüler ülkesine döndüğünde
anlat ki bunları, kimse kalkışmasın
böyle bir hedefe yönelmeye.
Burada ışıyan insan aklı, kararır yeryüzünde;
Cennet'e geldiğinde bile yapamadığını,
yapabilir mi düşün, yeryüzünde."
Sözleri öyle dizginlemişti ki isteğimi,
soruyu bıraktım, kimliğini
sormakla yetindim çekine çekine.
"İtalya'nın iki kıyısı arasında,
yurdunun oldukça yakınında
gök gürültülerini bile delen kayalar
Catria denilen bir sırt oluştururlar,
sırtın dibinde bir manastır vardır,
Tanrı'yı övmeye adanmıştır."

106/ İtalya'nın iki kıyısı = Adriyatik ve Tiren kıyıları.
107/ Yurdunun = Floransa'nın.
108/ Delen = çok yükseklere ulaşan.
109/ Catria = 1700 metre yükseklikteki Catria dağı.
110/ Manastır = Fonte Avellana manastırı.

Bu sözlerle başladı üçüncü konuşmasına;
şunları ekledi sonra: "Orada,
öyle vermiştim ki kendimi Tanrı'ya,
yalnızca zeytinyağı ile besleniyordum,
sıcağı, soğuğu zararsız atlatıyordum,
iç dünyama kapanıyordum.
O sıralar manastır bol ürün veriyordu
bu göklere; öyle verimsiz ki şu ara,
yakında sonuçları çıkacak ortaya.
Pietro Damiano oldum ben orada,
Adriyatik kıyısında Nosta Donna'da,
Pietro Peccator dediler bana.
Birbirinden beter kişilere
giydirilen o şapkayı giydiğimde,
ölümlü yaşamın sonuna gelmiştim neredeyse.
Cefas vardı, Kutsal Ruh'un büyük çanağı vardı,
avurtları çökmüştü, ayakları çıplaktı,
zar zor doyuyordu karınları.
Oysa öyle göbekli ki şimdiki çobanlar
ayakta durmak için destek arıyorlar,
arkadan kaldırılmak istiyorlar.

116/ Sıcağı soğuğu = yazı kışı.
118/ Bol ürün veriyordu = Cennet'e çok ruh gönderiyordu.
121/ *Pietro Damiano* = Fonte Avellano manastırının baş keşişi (1007-1072).
122/ Pietro Peccator Günahkâr (peccatore) Pietro; Pietro Damiano'nun alçakgönüllülük göstergesi olarak kullandığı sav.
125/ Şapkayı giydiğimde = kardinal olduğumda.
127/ Cefas vardı dünyaya ermiş Petrus da gelmişti.
127/ Büyük çanağı vardı = dünyaya ermiş Paulus da gelmişti.
130/ Çobanlar = papalar.
132/ Arkadan kaldırılmak istiyorlar = ata binerken.

Cüppeleri atlarını örtüyor,
aynı örtü altında iki hayvan gidiyor,
ey sabır, nasıl da hoş görüyorsun bunları!"
Son sözler üzerine bir sürü alev indi
merdivenden döne döne,
her dönüş daha da güzel kılıyordu onları.
Gelip ilk alevin çevresinde durdular,
benzeri duyulmadık, örneği
görülmedik bir çığlık attılar;
gürültüden, anlayamadım ne dediklerini.

Yirmi ikinci kanto

Şaşkınlığa yenik düştüm,
en güvendiği yere koşan çocuklar gibi
yüzümü rehberime döndüm;
benzi atmış, soluğu tıkanmış
çocuğunun yardımına koşan bir ana gibi,
güven veren sesiyle söze girdi:
"Gökte olduğunu unuttun mu?
Göğün baştan başa kutsal olduğunu,
ne yaparsa iyi olduğunu unuttun mu?
Çığlık bunca etkilediğine göre seni,
şarkı söylenseydi, ben gülseydim
ne hale geleceğini kavramışsındır şimdi;
çığlığın içerdiği duayı anlasaydın
ölmeden önce tanık olacağın
öcü de öğrenmiş olurdun.
Yukarının kılıcı ne erken iner, ne geç kalır,
ancak kılıcı bekleyen, kılıçtan çekinen
erken indi, geç kaldı sanır.

2/ En güvendiği yere = annesine.
3/ Rehberime = Beatrice'ye.
7/ Unuttun mu = gökte korkulmaması gerektiğini unuttun mu.
14/ Tanık olacağın öcü = doğru yoldan sapan din adamlarının çarpılacakları cezayı.
16/ Yukarının kılıcı = Tanrı'nın adaleti.

Öteki ruhlara bak şimdi;
dediğim yöne çevirirsen gözlerini,
çok ünlü ruhlar göreceksin."
İsteğine uyup o yöne çevirince gözlerimi,
yüz küçük yuvar gördüm, birbirlerini
güzelleştiriyorlardı ışıklarıyla.
İsteğini iyice bastıran,
kusur etmemek için soru sormaktan
kaçınan biri gibi olmuştum;
bu incilerin en parlağı, en irisi
karşılıksız bırakmamak için isteğimi
bana doğru ilerledi.
Sonra içinden şu ses yükseldi:
"Sen de görseydin eğer, bizi tutuşturan sevgiyi
açığa vururdun hemen düşüncelerini.
Yine de, yüce ereğin gecikmesin diye
yanıt vermek istiyorum
açıklamaktan onca çekindiğin düşünceye.
Yamacında Cassino'nun yer aldığı
o dağın tepesinde vaktiyle,
kandırılmış, kötü niyetli kişiler vardı;
bizi bu denli yükselten gerçeği
yeryüzüne getirenin adını
ilk kez ben götürdüm oraya;

22/ İsteğine = Beatrice'nin isteğine.
28/ İrisi = Norcia'lı ermiş Benedetto; genç yaşta dünyadan elini eteğini çekip kendine din yoluna vermiş, aralarında Montecassino manastırının da bulunduğu birçok manastır kurmuştur; öl. 543.
34/ Yüce ereğin = Tanrı'yı görme isteğin.
38/ O dağın = Montecassino.
39/ Kandırılmış, kötü niyetli kişiler = Hıristiyanlığın yayılmasına karşı çıkan paganlar.
41/ Getirenin = İsa'nın.

öyle destek gördüm ki,
dünyayı etkileyen inançsız mezhepten
kurtardım yöredeki kentleri.
Buradaki öteki alevler de,
kutsal çiçekler, meyveler veren
ateşle yanan, esrime içinde kişilerdi.
Maccarius burada, Romualdus burada,
adımlarının yanı sıra yüreklerini de
manastıra kapatan kardeşlerim burada."
Dedim ki: "Benimle konuşmakla
gösterdiğin sevgi ve ateşlerinizde
gözlediğim güzel duygular
duyduğum güveni artırdı,
güneşin ışığı arttıkça
gülün yapraklarını açması gibi.
Ne olursun babam, öğrensene
yüzünü açık görebilme
izni verirler mi bana."
Dedi ki: "Kardeş, bu soylu isteğin,
her istekle birlikte benim isteğimin
yerine getirileceği en üst yuvarda gerçekleşecek.
Her istek olgun, kusursuz, eksiksizdir orada;
her nesne başlangıçtan bu yana
olduğu yerdedir orada,

44/ İnançsız mezhepten = pagan-liktan.
46/ Alevler = ruhlar.
49/ Maccarius = doğu ülkelerinde manastırlar kuran İskenderiyeli Maccarius; öl. 404; kimi yorumculara göre de Libya çöllerinde yaşamış olan Mısırlı Maccarius; öl. 391.
49/ Romualdus = Camaldolese tarikatının kurucusu; 956-1027.
51/ Kardeşlerim = keşişler.
59/ Açık görebilme = ışıklar kamaştırmadan.
66/ Olduğu yerdedir = orada baş-

çünkü ne toprak, ne kutup vardır orada;
merdivenimiz oraya dek yükselir,
bu nedenle gözlerin erişmez oraya.
Yakup peygamber meleklerle
yüklü gördüğünde merdiveni,
üst bölümün ulaştığı yeri de görmüştü.
Ama bugün kimse ayağını yerden kaldırmıyor,
çıkmak için o merdivenden,
benim tarikatım da yalnızca kâğıt tüketiyor.
Bir zamanlar manastır olan duvarlar
mağaraya dönüştü şimdi, küflü
un taşıyor çuvala dönüşen kaftanlar.
Ama tefeciliğin en azgını bile,
keşişlerin yüreğini çıldırtan o meyve
gibi Tanrı'nın gücüne gitmez;
çünkü ne varsa Kilise'nin elinde,
Tanrı adına isteyenlerindir,
akrabaların, daha da beterlerin değildir.
Öyle zayıftır ki ölümlülerin bedeni,
güzel başlangıcın sonu gelmez,
iyi meşe iyi palamut vermez.

langıç ve son yoktur, hiçbir değişiklik olmaz.
70/ Meleklerle yüklü gördüğünde merdiveni = Yakup peygamber düşünde başı göklere eren ve üzerinden meleklerin inip çıktıkları bir merdiven görür; Bkz *Kitabı Mukaddes*, *Tekvin*, 28(12)
73/ Kimse ayağını yerden kaldırmıyor = kimse dünya nimetlerinden kopmak istemiyor.
75/ Tarikatım = Benedikten tarikatı.
75/ Kâğıt tüketiyor = tarikat kuralları yazılı kâğıtlarda kaldı.
80/ Meyve = kazanç anlamına.
83/ Tanrı adına isteyenlerindir = yoksullarındır.
84/ Daha da beterlerin = din adamlarının evlilik dışı çocukları.

Petrus altınsız gümüşsüz başlamıştı,
dualarla oruçlarla yola çıktım ben,
alçakgönüllüydü Francesco'nun manastırı;
her birinin başlangıcını,
sonra vardığı noktayı alırsan ele,
görürsün akın nasıl karardığını.
Şeriya'nın tersine akması,
Tanrı isteyince denizin yarılması,
buraya uzanacak yardımdan şaşırtıcı sayılmalı."
Bunları dedi, arkadaşlarına katıldı,
safları sıkıştırdı arkadaşları;
sonra kasırga gibi yükseldiler yukarı.
Güzel kadınım bir işaretle, beni de
onların peşinden yukarı itti merdivende,
erdemi etkisiz kılmıştı doğal yapımı;
doğal olarak inip çıkılan yeryüzünde,
kanatlarımla boy ölçüşecek bir sürate
kimse tanık olmamıştır daha önce.
Ey okur, parmağını ateşe
sokup da geri çekmenden daha kısa sürede
Boğa'yı izleyen işareti görüp de içine girmedimse,

88/ Petrus = Bkz Cehennem I(134).
93/ Akın nasıl karardığını = erdemin nasıl yerini kötülüğe bıraktığını.
94/ Şeriya'nın tersine akması = Yuşa'nın önderliğindeki Yahudiler geçerken Şeriya ırmağının kaynağı yönünde akması.
95/ Denizin yarılması = Musa'nın karşısında Kızıldenizin yarılması; Bkz *Kutsal Mukaddes*, Çıkış 14(29).
96/ Şaşırtıcı sayılmalı = yukardaki mucizeleri yaratan güç, buraya da yardım elini uzatabilir.
100/ Güzel kadınım = Beatrice.
102/ Doğal yapımı = vücudumun ağırlığını.
103/ Doğal olarak = doğanın sağladığı olanaklarla.
106/ Ey okur = Dante'nin okura son kez seslenişi.
108/ İşareti = İkizler.

sık sık günahlarım için gözyaşı dökmeme,
dövünmeme yol açan o kutsal ereğe
bir daha erişmek haram olsun bana.
Ey şanlı yıldızlar, ey yüce güçlerle
dolu ışık, değeri ne olursa olsun, size
borçluyum yeteneğimi, ilk kez içime
Toscana havasını çektiğimde
sizinle doğuyordu, sizinle gizleniyordu
her ölümlü yaşamın babası;
sonra, sizi döndüren üst tekere
girmeme izin verilince,
sizin bölgenizde buldum kendimi.
Kendisini çelen çetin geçidi
geçebilmek için, desteğinizi
beklemekte ruhum şimdi.
"Öyle yaklaştın ki, son esenliğe"
diye söze girdi Beatrice,
"gözlerin bilendi, keskinleşti şimdi;
bu nedenle, içeri girmeden önce
aşağıya bak da gör, dünyanın hangi bölümlerini
ayaklarının altından geçirdiğimi;
yüreğin ancak böyle, bu yuvardaki
havaya mutluluklar, kutlamalar
içinde gelenleri alabildiğine sevinçle karşılar.

110/ Kutsal ereğe = Cennet'e.
112/ Şanlı yıldızlar = İkizler.
114/ Yeteneğimi = İkizler burcunda doğanların sanata yatkın olduklarına inanılırdı.
115/ Havasını çektiğimde Toscana'da doğduğumda.
116/ Gizleniyordu = batıyordu.
117/ Babası = güneş.
118/ Üst tekere = göğün içinde bulunduğumuz katında.
121/ Geçidi = sınavı.

Gözlerimi yedi yuvarın yedisine
çevirdim, öyle küçüktü ki biri,
kendisine güldürdü beni;
hak verdim onu küçümseyenlere;
gerçekten de bilge demeli
düşüncelerini başka yere çevirenlere.
Alevler içinde gördüm Latona'nın kızını,
yoğunluğunun azlığını, çokluğunu
düşünmeme yol açan gölgesinden yoksundu.
Hyperion, senin oğlunun yüzüne
dayandım orada, Maia ile Dione
dönüyordu çevresinde.
Sonra ılımlı Jüpiter gördündü gözlerime,
babası ile oğlu arasında; nasıl değiştirdiklerini
anladım bulundukları yeri;
ve yedisi de ne denli
büyük, ne denli hızlı olduklarını,
aralarındaki uzaklığı gösterdiler bana.
Ben ölümsüz İkizler'le dönerken,
hepimizi yabani hayvana döndüren
küçük yuvarı gördüm tepelerinden kıyılarına;
güzel gözlere çevirdim gözlerimi sonra.

134/ Biri = dünya.
138/ Başka yere = göğün başka katlarına.
139/ Latona'nın kızı = ay.
141/ Düşünmeme = Bkz Cennet II (67)
142/ Hyperion = güneşin babası.
143/ Maia = Mercurius'un anası.
143/ Dione = Venüs'ün anası;
larının adları verilerek Merkür ve Venüs gezegenlerinin güneşin çevresinde döndükleri belirtiliyor.
145/ Ilımlı Jüpiter = babası Satürn'ün soğuk, anası Mars'ın sıcak olmasına karşılık Jüpiter'in iklimi ılımandır.
153/ Küçük yuvar = dünya.
154/ Güzel gözler = Beatrice'nin gözleri.

Yirmi üçüncü kanto

Sevgili yavrularının yuvasında,
sevdiği yapraklar arasında, her şeyi gizleyen
gece boyunca dinlendikten sonra,
yavrularının özlediği yüzlerini görmek için,
tatlı yorgunluklar pahasına
onlara yiyecek bulmak için
yüksek bir dalda sabahın olmasını,
güneşin doğmasını
büyük bir istekle bekleyen bir kuş gibi;
kadınım da yanı başımda duruyordu,
güneşin en az acele ettiği kesimi
dikkatle gözlüyordu:
onun heyecanla beklediğini görünce,
elde etmek istediği şeye
kavuştuğunu sanan biri gibi yatışmıştım ben de.
Ama ikisi arasında, demem, beklemekle
göğün ağarması arasında
çok zaman geçmedi;

10/ Kadınım = Beatrice.
11/ Kesimi = öğle üzeri güneş daha ağır hareket ettiği izlenimini verir.

Beatrice dedi ki: "İşte
İsa'nın şanlı ordusu ve
döner yuvarların ürünleri!"
Yüzü alev saçıyordu sanki,
gözleri öyle sevinçliydi ki,
bir şey demeden geçmem en iyisi.
Ay ışığında göğün her köşesini
donatan ölümsüz periler arasında
nasıl ışırsa Trivia,
binlerce meşalenin tepesinde,
bizimkinin üsttekileri aydınlatması gibi,
hepsini ışıtan bir güneş seçtim,
ve parlak ışığın arasından görülen
ışıklı töz, öyle parlaktı ki,
bakmaya dayanamadı gözlerim
Ey Beatrice, sevgili tatlı rehberim!
O dedi ki: "Gözünü körelten
güce hiçbir şey dayanamaz.
yeryüzünün onca beklediği
yerle gök arasındaki yolu gerçekleştiren
bilgelik de güç de ondadır.
Genleşen yıldırım nasıl sığmaz da
bulutun dışına taşarsa,
yapısının tersine yere düşerse,

20/ Ordusu = İsa'ya inanmış olanlar.
21/ Ürünleri = göklerin olumlu etkilerinin sonuçları.
24/ Geçmem = Dante kendinde Beatrice'nin yüzündeki sevinci anlatabilme gücü bulmuyor.
26/ Ölümsüz periler = yıldızlar.
27/ Trivia = Ay
29/ Bizimkinin = bizim güneşimizin.
30/ Güneş = İsa.
32/ Işıklı töz = İsa.
38/ Yol = Hıristiyan inancına göre, İsa'nın çarmıhta ölmesi yeryüzü ile öteki dünya arasındaki bağlantıyı sağlamıştır.
42/ Yapısının tersine = ateşin yukarı

43 tattığı bol besinlerle
genişleyen aklım da, koptu kendinden
anımsamadı bir daha orada olup biteni.
46 "Gözlerini aç, iyice bak yüzüme;
öyle şeyler gördün ki,
dayanabilirsin artık gülmeme."
49 İçine geçmişin yazıldığı defterden
hiç silinmeyecek bir gönül borcu örneği
bu sözleri işittiğimde,
52 unutulmuş bir görüntüyü
anımsamak isteyip de
beceremeyen birine dönmüştüm.
55 Polinnia'nın kızkardeşleri ile birlikte
en tatlı sütleriyle emzirdikleri
dillerin tümü ses verse şimdi
58 desteklemek için beni, kutsal ışığın
arındırdığı o kutsal gülümsemeye düzeceğim övgü
binde birini bile yansıtmaz gerçeğin;
61 bu nedenle kutsal şiirin,
yolu kesilmiş biri gibi
sıçrama yapması gerek şimdi.
64 Ama konunun ağırlığını ve
ölümlü omuzlara binen yükü düşünenler,
bu yükün altında ezilen omuzları yermezler:

çıkması gerekirdi.
43/ Besinlerle = ruhsal besinlerle.
48/ Dayanabilirsin = Beatrice daha önce Dante'nin gülümsemesine dayanamayacağını söylemişti; Bkz Cennet XXI(63).
49/ Defterden = bellekten.
55/ Polinnia = duygusal şiirler esinlendiren peri.
55/ Kızkardeşleri = esin perileri.
57/ Dillerin = şairlerin.
61/ Kutsal şiir = İlahi Komedya.

67 kuşkusuz, pruvamın yardığı denizler
küçük bir tekneye ya da sıkıntıya gelmeyen
bir gemiciye uygun değildir.
70 "Yüzüm seni çok etkilediği için mi,
İsa'nın ışınları altında çiçek veren
güzel bahçeye bakmıyorsun?
73 Tanrı kelamını, içinde tene dönüştüren
gül orada; kokularıyla doğru yolu gösteren
zambaklar da orada."
76 Böyle dedi Beatrice; dediklerini yerine
getirmeye hazır ben de, az önce baktığım yere
çevirdim zayıf gözlerimi yine.
79 Bir buluttan süzülen güneş ışını gibi,
gölgelerin perdelediği gözlerimin de
çiçekli bir çayır gördüğü olmuştu yeryüzünde;
82 işte bunun gibi, kaynağını görmesem de,
alev alev ışınların yükseklerde
tutuşturdukları ışık kümeleri gördüm.
85 Ey yüce güç, buraya damganı vuruyorsun,
seni göremeyen güçsüz gözlerime
destek olmak için yukarılara çıkıyorsun.
88 Sabah akşam andığım güzel çiçeğin adı,
en büyük ateşin üstüne topladı
olanca aklımı;
91 yeryüzünde olduğu gibi, göklerde de
üstün gelen canlı yıldızın niceliği ile
niteliği yansıyınca gözlerime,

72/ Güzel bahçe = kutlu ruhlar.
73/ Tene = İsa'ya.
74/ Gül = Meryem.
75/ Zambaklar = İsa'nın havarileri.
88/ Güzel çiçeğin = Meryem'in.
89/ En büyük ateş = Meryem.
92/ Üstün gelen = daha fazla ışıyan.
92/ Canlı yıldız = Meryem.

94 gökten alev alev halka biçiminde
bir meşale indi döne döne,
bir taç gibi kondu onun üstüne.
97 Yeryüzünde ruhları en etkileyen, en tatlı
ezgiler, bir bulut gürlemesi
izlenimi uyandırırdı,
100 en açık göğün bezendiği
güzel yakutu süsleyen
bu çalgının sesinin yanında.
103 "İsteğimizi barındıran karnın ürettiği
yüce sevginin çevresinde dönen
sevgi meleğiyim ben;
106 ey göklerin ecesi, oğlunun peşinden
gireceğin en üst yuvarı kutsallaştırırken
sen, yine döneceğim ben."
109 Çevrede söylenen ilahi sona erince
bu sözlerle, Meryem'in adı döküldü
bütün öteki ruhların dilinden.
112 En hızlı dönen, hızını, kurallarını
Tanrı'nın soluğundan edinen
evrendeki yuvarların tümünün kaftanı
115 öyle uzakta idi ki üstümüzde,
iç yüzü seçilemiyordu
bulunduğum yerden;

101/ Güzel yakut = Meryem.
102= Bu çalgı = Cebrail.
103/ İsteğimizi barındıran karın İsa'yı karnında taşıyan Meryem.
105/ Ben = konuşan Cebrail'dir.
106/ Oğlunun = İsa'nın.
114/ Kaftanı = iç içe geçen göklerin en üstündeki İlk Devindirici (dokuzuncu gök).

bu nedenle gözlerim izleme
gücü bulamadı, tohumunun peşinde
doğrulan taçlı alevi.
Çocuğun emzirilince
kollarını anasına uzatıp,
sevincini dışa vurması gibi,
bu ruhların tümü yukarıya yöneltti
tepesini, böylece Meryem'e
duydukları büyük sevgiyi anladım ben de.
Karşımda durup *Regina Celi*
söylediler yumuşacık bir sesle,
aldığım keyif terk etmedi hiç beni.
Aşağıda iyi tohum ekenlerin burada
derledikleri bereketli
ürün var bu koca sandıklarda.
Babil sürgününde gözyaşı dökerek,
altına sırt çevirerek kavuşulan
hazinenin keyfi yaşanıyor burada.
Bu büyük şanın anahtarlarını tutan,
Tanrı ile Meryem'in yüce oğlunun altında
utkusunu kutlamakta,
biri eski biri yeni kurulla.

119/ Tohumunun = İsa'nın.
120/ Taçlı alev = Cebrail'in taçlandırdığı Meryem.
127/ *Regina Celi* = Göklerin Kraliçesi; Meryem için söylenen bir ilahi.
130/ Aşağıda = yeryüzünde.
130/ Tohum ekenlerin = Hıristiyanlığı yaymaların.
130/ Burada = Cennet'te.
133/ Babil = yeryüzündeki sürgün anlamına; Nabukadnetsar'ın Yahudileri Babil'e sürgün etmesine gönderme yapılıyor.
134/ Altına = dünya nimetlerine.
136/ Tutan = Petrus.
137/ Yüce oğlunun = İsa'nın.
139/ Biri eski biri yeni kurulla = eski Ahit ile yeni Ahit'te belirtilen kutlu kişilerle.

Yirmi dördüncü kanto

"Ey, iştahınızı hep doyuracak denli
sizi besleyen kutlu Kuzu'nun verdiği
büyük şölene çağrılı kişiler,
Tanrı'nın izniyle şu kişi,
artıklarınızdan tadabilirse eğer
gelmeden önce eceli,
yoğun özlemini dikkate alıp da,
çiyinizden serpin ona da:
düşüncesinin kaynağından içiyorsunuz nasıl olsa."
Böyle dedi Beatrice: ve mutlu ruhlar
kuyrukluyıldızlar gibi ışıklar saçtılar,
kutupları hareketsiz yuvarlar oldular.
Saatin eşzamanlı çarklarına
bakıldığında ilki durur gibi,
ikincisi uçar gibi görünür gözlere;
değişik danslar yapan bu daireler de,
ağır ağır ya da hızlı hızlı dönerek
kutluluk derecelerini belli ediyorlardı.

2/ Kuzu = İsa.
3/ Büyük şölene = sonsuz yaşama.
4/ Şu kişi = Dante.
8/ Çiyinizden = gerçeklerden.
9/ Düşüncesinin kaynağından içiyorsunuz = Tanrı aracılığı ile onun düşüncelerini okuyabiliyorsunuz.
14/ İlki = daha küçük olan çark.

19 İçlerinde gözüme en değerli görüneni,
öyle sevinçli bir ateş saldı ki,
bastırdı öbür ateşleri;
22 ve Beatrice'nin çevresinde üç kez döndü,
düşgücümün yineleyemeyeceği
bir ilahi söyleye söyleye.
25 Kalemim atlıyor, yazmıyorum bu bölümü:
çünkü ne düşgücü, ne de söz yeterli
bu incelikleri belirtmeye.
28 "Ey kutsal bacım, sen inançla dua ettin,
bu dairenin dışına çıkarttı beni
sımsıcak sevgin."
31 Bu kutlu alev durunca, soluğunu
kadınıma yöneltti,
ve yukarıda belirttiğim sözleri söyledi.
34 Beatrice dedi ki: "Ey efendimizin verdiği
benzersiz mutluğun anahtarlarını
yeryüzüne götüren yüce kişinin ışığı,
37 seni denizin sularında yürüten inanç adına,
ister önemli, ister önemsiz konularda
sına şunu. Seviyor mu,

19/ En değerli görüneni = havari Petrus.
31/ Kutlu alev = havari Petrus.
31/ Soluğunu = sesini.
34/ Efendimizin = Tanrı'nın
34/ Benzersiz mutluluğun = Cennet'in.
36/ Yüce kişinin İsa'nın; Hıristiyanlıkta, o zamana dek insanlara kapalı olan Cennet'in anahtarlarını İsa'nın yeryüzüne getirdiğine inanılır.
37/ Seni denizin sularında yürüten inanç = İsa'nın suların üstünde yürüdüğünü gören Petrus, onun çağırısı üzerine suyun üstünde yürür: Bkz *Kitabı Mukaddes, Matta'ya göre İncil* 14(28).

umuyor mu, inanıyor mu,
gizlenemez senden bu, her şeyin işlendiği
yere ulaşıyor çünkü senin gözlerin;
ama bu ülke gerçek inançla edindiğine
göre yurttaşlarını, ona konuşma
izni vermeli bu konuda."
Öğretmen soru sormadan önce,
öğrenci nasıl susar da tetikte beklerse,
soruyu tamamlamak değil, kanıtlamak isterse,
o konuşurken, böyle bir ustanın
böyle bir konuda yapacağı sınavın
başarısı için yanıtlar hazırlıyordum ben de.
"Konuş, iyi Hıristiyan söyle bakalım:
nedir inanç?" Bunun üzerine,
gözlerimi bunları söyleyen ışığa kaldırdım,
sonra Beatrice'ye baktım,
içimdeki çeşmenin suyunu dışarı akıtmamı
işmar etti o bana. Dedim ki: "İnanç sahiplerinin
en yücesine içimi dökme olanağı
veren bu hoşgörü, düşüncelerimi iyice
açıklamama izin verir umarım."
Sürdürdüm sözlerimi: "Seninle birlikte
Roma'yı doğru yola sokan sevgili kardeşinin
doğrucu kaleminin yazdığı gibi,

41/ Her şeyin işlendiği yere = Tanrı'ya.
43/ Bu ülke = Cennet.
54/ Işığa = Petrus'a.
56/ Çeşmenin suyunu = bildiklerimi.
62/ Doğru yola = din yoluna.
62/ Kardeşinin = Paulus'un.

64 inanç, özlenen nesnelerin tözü,
görülmeyenlerin kanıtıdır;
bence inanç böyle tanımlanır."
67 Şu sözleri duydum: "Doğru düşünmektesin,
inancın niçin önce tözler, sonra
kanıtlar arasına koyulduğunu bilmektesin."
70 Dedim ki: "Görüntülerini bana burada
gösteren derin nesneler, öyle gizlidir ki
aşağıdakilerin gözlerine,
73 bunların yeryüzündeki varlıkları
büyük umudun dayandığı inanca yansır yalnızca;
inanç töz adını alır bu nedenle.
76 Gözle göremediğimiz kesimlerde ise
akıl yürütmemiz gerekir,
bu nedenle inanca kanıt adı verilir."
79 Dedi ki: "Yeryüzünde öğrenilen
her şey eğer böyle kavransaydı,
gereksiz olurdu söz oyunları."
82 Bu alev alev sevda bunları dedi,
sonra ekledi: "Bu paranın alaşımını,
ağırlığını bildiğin anlaşıldı;
85 söyle bakalım kesende bu paradan var mı?"
Dedim ki: "Elbette var, öyle parlak, yuvarlak ki,
söz konusu bile değil kalp olması."

Pietro

Bunun üzerine şunları dedi,
ışıyan derin ışık: "Nereden geldi
sana, her erdemin kaynağı
bu değerli takı?" Dedim ki:
"Kutsal Ruh'un eski belgeleri,
yeni belgeleri sulayan bereketli
yağmuru, öyle belirgin bir biçimde
kanıtladı ki bana bunu, bunun yanında
geçersiz kalır her türlü çaba."
Şunları duydum sonra: "Seni inanca
götüren eski ve yeni önermeyi
kutsal kelam saymanın nedeni ne?"
Dedim ki: "Beni gerçeğe ulaştıran gerekçe,
daha sonra gerçekleşen işler, doğanın demiri
ısıtıp, örste dövmesi yetmez bunları gerçekleştirmeye.
Yanıt verdi: "Bu işlerin gerçekleştiğini
kanıtlayan ne, söylesene? Ant içerim ki,
kanıtlanması gereken başka şey değil, bu işler."
"Eğer dünya mucizesiz yöneldiyse
Hıristiyanlığa" dedim, "öyle bir mucize ki bu,
yüzde biri bile etmez öbür mucizeler;
çünkü bir zamanlar bağ iken
sonra viraneye dönen tarlaya, iyi bitki
ekmek için aç susuz girmiştin sen."

89/ Işık = Petrus.
91/ Takı = inanç.
92/ Eski belgeler, yeni belgeler = Eski Ahit, Yeni Ahit.
98/ Eski ve yeni önerme = Eski Ahit, Yeni Ahit.
101/ İşler = mucizeler.
110/ Viraneye dönen = yozlaşan.
110/ İyi bitki ekmek için = İsa'nın görüşlerini yaymak için.

Bu sözler bitince, kutsal ve yüce
kurul yukarlarda söylenen biçimiyle
bir *Te deum* söyledi yuvarda.
Sınaya sınaya, beni daldan dala
yükselten, neredeyse son dallara
getiren o baron konuştu yine:
"O yüce güç, sevmiş olmalı ki
aklını, şimdiye dek gerektiği gibi
açtırdı ağzını, öyle ki,
ben de onaylıyorum dediklerini;
ama şimdi, neye inandığını,
inancının kaynağını söylemen gerekli."
"Ey mezara koşarken, daha genç ayakları
geride bıraktıran inandıklarını
artık görebilen kutsal babam"
diye girdim söze, "özünü açıklamamı
istiyorsun inancımın, kaynağını
soruyorsun inancımın.
Yanıt veriyorum: kendisi dönmeden
göğün tümünü sevgi ile istekle döndüren,
öncesiz sonrasız tek bir Tanrı'ya inanıyorum;

113/ Kurul = ruhların oluşturdukları koro.
114/ *Te deum* = üçlem ilkesini övmek için söylenen ilahi.
117/ Baron = Petrus; ermişlere baron ya da kont da deniliyordu.
124/ Ey mezara koşarken = İsa'nın dirilip dirilmediğini belirlemek için mezarına koştuklarında, daha genç olan ermiş Giovanni (Yuhanna) mezara daha önce varır, ancak İsa'nın ölüsüyle karşılaşırım kuşkusuyla duraksayınca, arkadan gelen Petrus mezarı açıp boş olduğunu saptar.
126/ Artık görebilen = İsa'nın dirildiğini görebilen.

yalnızca fiziğe, metafiziğe dayanmıyor
gerekçelerim: Musa'nın, peygamberlerin,
mezmurların, İncil'in,
alev alev ruhun sizi kutsadıktan sonra
yazdıklarınızın buraya
yağdırdıkları gerçek de destekliyor beni;
inandığım, öncesiz sonrasız üç kişi,
bunlar hem bir kişi hem üç kişi,
hem 'tekile' uygunlar, hem 'çoğula'.
Şimdi değindiğim derin gizin
mührünü aklıma genellikle İncil'in
öğretisi kazıdı.
Kaynak odur, daha sonra
canlı aleve dönüşüp, gökte bir yıldız gibi
içimde parıldayan kıvılcım odur."
İsteği üzerine konuştuğum ışıklı havari
konuşmamdan hoşlanmış olmalı ki,
hoşuna giden bir haber getiren uşağı
susar susmaz, haberin verdiği sevinçle
onu kucaklayan bir senyör gibi,
tam üç kez döndü çevremde,
söylediği ilahi ile kutsamak için beni.

139/ Üç kişi = Hıristiyanlığın üçlem ilkesi; Bkz Cehennem III(5).
148/ Işıklı havari = Petrus.

Yirmi beşinci kanto

Yerin de, göğün de desteklediği
ve yıllardır beni eriten
kutsal şiir eğer, kendini düşman bilen
kurtların açtıkları savaşın, kuzu gibi
uyuduğum o güzel ağıldan gitmeme
neden olan acımasızlığını dize getirebilirse;
ağarmış saçlarımla, bambaşka bir sesle
döneceğim oraya, vaftiz kurnamda
şiir tacı giyeceğim başıma;
çünkü orada kavuştum ruhları Tanrı'ya
tanıtan inanca, daha sonra da
Petrus döndü dört bir yanımda.
Tam o sırada, İsa'nın bıraktığı
yardımcılardan ilkinin çıktığı
yuvardan çıkan bir ışık bize doğru geldi;
sevinçler içindeki kadınım dedi ki:
"Bak, bak, insanların yeryüzünde
Galizia'ya gitmelerine neden olan baron bu."

Eşinin yanına konan güvercinin
onunla birlikte döne döne, öte öte
sevgisini belli etmesi gibi,
işte bu iki şanlı prensten birinin,
yukarıda yedikleri besini öve öve
ötekini karşıladığını gördüm.
Övgüler sona erince *coram me*
duraksadılar sessizce, öyle
güçlüydü ki ışıkları, öne eğdim yüzümü.
Bunun üzerine Beatrice güldü:
"Ey bazilikamızın cömertliğini
öven şanlı ruh" dedi,
"umudun adını duyur bu yükseklerde:
İsa üçlüyü her görevlendirdiğinde,
sen simgeledin umudu, bildiğin gibi."
"Kaldır başını, güven kendine:
çünkü ölümlü dünyadan buraya gelen biri
ışınlarımızla olgunluğa erişmeli."
Bu rahatlatıcı sözleri söyleyen ikinci ateşti:
ağırlığı altında indirdiğim gözlerimi
doruklara kaldırdım bu kez.

18/ Baron = din ululari için de kullanılan san; Bkz Cennet XXIV(117).
22/ Birinin = Petrus.
24/ Ötekini = ermiş Iacobus.
25/ *Coram me* = karşımda (Latince).
30/ Şanlı ruh = Dante, Iacobus'un Kilise'nin (bazilika = büyük kilise) cömertliğini övdüğünü belirtirken, Santiago di Compostela'da gömülü Iacobus'u Yakup peygamberle karıştırıyor.
32/ Üçlü = İsa'nın havarilerinden Petrus, Giovanni (Yuhanna) ve Iacobus (Yakup).
33/ Sen simgeledin umudu = ortaçağ yorumcularına göre Petrus inancı, Yuhanna umudu, Yakup da sevgiyi simgelerdi.
37/ İkinci ateş = Iacobus.
39/ Doruklara = Petrus ile Iacobus.

"İmparatorumuz, senin ölmeden önce
bu sarayın gerçeğini görüp de,
yeryüzünde insanları iyiye
yönelten umudun sende ve herkeste
güçlenmesi için, odaların en gizlisinde
kontlarını tanımanı istediğine göre,
umudun ne olduğunu, içinde
nasıl çiçek açtığını, nereden geldiğini söyle."
İkinci ışık böyle sürdürdü sözlerini.
Ve kanadımın tüylerine böylesine
yüksek bir uçuşta rehberlik eden
inançlı kadın şu yanıtı verdi benden önce:
"Bu kutluları aydınlatan Güneş'te
yazılı olduğu gibi, yeryüzündeki Kilise'de
umudu başkasının umudundan fazla bir oğul olmamalı:
bu nedenle onun Mısır'dan Kudüs'e
gelmesine izin verildi,
savaşı sona ermeden önce.
Sorulan öbür iki soruya gelince:
seni bilgilendirmek için değil, senin
bu erdemi ne denli sevdiğini belirtmek için
sorulan bu sorulara, derim ki yanıt versin:
çünkü zorluğu, tehlikesi yok bunların,
Tanrı'nın yardımı ile onları yanıtlasın."

40/ İmparatorumuz = Tanrı.
41/ Saray = Cennet.
44/ Odaların en gizlisi = Cennet'in en üst katı (arştâlâ).
45/ Kontlarını = cennetlikleri.
51/ Kadın = Beatrice.
52/ Güneş = Tanrı.
55/ Mısır'dan Kudüs'e gelmesine = dünyadan (Mısır = ölümlü yaşam) Cennet'e (Kudüs) gelmesine.
57/ Savaşı sona ermeden önce = ölmeden önce.
61/ Yanıt versin = Dante'nin altından kalkması zor ilk soruyu yanıtla-

pietu
Inchopo

Değerini belli etmek için,
bildiği bir konuda büyük bir istekle
ustasına hemen yanıt veren bir çırak gibi:
"Umut" dedim, "önceden edindiklerimizin,
Tanrı'nın desteği ile ürettiği şanlı ve kesin
bir geleceğin beklentisidir.
Bu ışık bana birçok yıldızdan geldi,
ama ilk kez yüce önderin
en büyük övücüsü damıttı yüreğimde.
Şöyle der bir övgüsünde:
'Adını bilenler sana bel bağlasınlar':
adını bilmez olur mu, benim gibi inananlar?
Sonra sen, yazdığın mektupla içimi
doldurdun: öyle doluyum ki,
başkalarına da yağdırıyorum rahmetinizi."
Ben konuşurken, birden bir ışık titreşti
bu ateşin parlak göğsünde,
bir şimşek gibi çaktı üst üste.
Sonra dedi ki: "Din uğruna can verdiğim savaşın
sonuna dek beni izleyen erdemin, halâ içimi
tutuşturan sevgisi, sana ondan söz etmemi

masını engelleyen Beatrice, onun geri kalan soruları yanıtlamasına izin verir.
70/ Yıldızdan = din konusunda yazanlardan.
71/ Yüce önderin = Tanrı'nın.
72/ Övücüsü = Eski Ahit'in Mezmurlar bölümünde Tanrı'yı öven Davut peygamber.
76/ Sen = Iacobus.
79/ Bir ışık titreşti = verilen yanıt heyecan uyandırmıştır.
82/ Savaşın = yaşamın.
83/ Erdem = umut; umut ancak bu dünyada yaşarken gereklidir, öldükten sonra insan artık umut gereksinmesi duymaz.

istiyor, çünkü onu seviyorsun sen de;
bir de umuttan ne beklediğini
söylersen sevindirirsin beni."
Dedim ki: "Yazıların eskisi ile yenisi
amacı belirlemekte, amaç ise
Tanrı'nın dost edindiği ruhları göstermekte.
İşaya her ruhun ülkesinde
çifte giysi giyeceğini
söyler: bu tatlı yaşam, ülke dediği;
beyaz giysiler içindeki kardeşin de
bunu belirtiyor bize
daha da açık bir biçimde."
Bu sözler sona erince, önce
"*Sperent in te*" işitildi tepemizde;
ve taçların tümü yanıt verdi.
Sonra, öyle ışıdı ki içlerinden biri,
böyle bir kristali olsaydı Yengeç'in,
tek günlük bir ayı olurdu kış mevsiminin.

88/ Yazıların eskisi ile yenisi = Eski Ahit ile Yeni Ahit.
90/ Dost edindiği = Cennet'in kapılarını açtığı.
91/ İşaya = Yahudi peygamberlerin en önemlisi.
92/ Çifte giysi = ruhun kutluluğu ve dirilişten sonra da bedenin mutluluğu; Bkz *Kitabı Mukaddes, İsaya* 61(7)
93/ Tatlı yaşam = Cennet.
94/ Kardeşin ...ermiş Yuhanna (vaftizci Yahya)
97/ *Sperent in te* = sana umut bağlasınlar (Latince).
99/ Taçların = ruhların.
101/ Kristali = ışıklı yıldızı.
101/ Yengeç = Yengeç takımyıldızı.
102/ Tek günlük bir ayı olurdu = kışın güneş batarken Yengeç takımyıldızı görünür, eğer Yengeç'in bu denli parlak bir yıldızı olsaydı, güneşle Yengeç'in birbirlerine yaklaştıkları ay boyunca hiç gece olmaz, hep gündüz olurdu.

Bir genç kızın bir düğünde,
gösteriş için değil de, taze gelinin
hatırı için kalkıp oynaması gibi,
göz kamaştıran o ışığın da, döne döne,
buram buram sevgilerine uygun biçimde
titreşen o iki ışığa yaklaştığını gördüm.
Onlar gibi şarkı söyleyip titreşmeye
başladı o da, kadınım da sessiz bir gelin gibi,
kıpırdamadan onlara dikti gözlerini.
"Pelikanımızın göğsünde
yatmıştı bu ve yüksek göreve
getirilmişti çarmıhın üstünde."
Kadınım bunları dedi, ama sözleri,
gözlerinin konuşmasından önceki gibi
dikkatli olmasını engellemedi.
Biraz kararmasını bekleyip de
gözlerini güneşe çeviren,
göreyim derken hiçbir şey göremeyen biri gibi
olmuştum ben de, şu sözler söylendiğinde:
"Burada olmayan şeyi görmek için mi,
köreltmektesin gözlerini?

106/ O ışığın = ermiş Yuhanna'nın ruhu.
108/ İki ışık = Petrus ile Iacobus'un ruhları.
112/ Pelikan = İsa; ortaçağda pelikanın yavrularını kendi eti ile beslediğine inanılırdı.
113/ Yüksek göreve getirilmişti = İsa çarmıha gerilirken, Meryem'den onu kendi yerine oğul bilmesini istemişti; Bkz *Kitabı Mukaddes, Yuhanna'ya göre İncil* 19(26).
122/ Burada olmayan şeyi = bedenini.

Bedenim topraktır toprağın içinde,
öteki bedenlerle orada çürüyecek,
biz Tanrı'nın belirlediği sayıya ulaşıncaya dek.
Mutluluklar manastırına iki giysi ile
yalnızca iki kişi erişti;
duyurursun bunu yeryüzünde."
Bu sözler üzerine, alevler içindeki
çember de, üç soluğun ürettiği
tatlı uyum da sakinleşti,
tıpkı düdük sesi üzerine,
suyu yaran küreklerin tehlikeyi,
yorgunluğu önlemek için durması gibi.
Ah, öyle üzüldü ki ruhumun derinlikleri,
Beatrice'yi görmek için başını çevirip de
onu göremeyince, hem de onunla birlikte
iken mutluluklar ülkesinde!

125/ Bedenlerle = ölülerle.
126/ Dek = kıyamet gününe dek.
127/ Mutluluk manastırı = Cennet.
127/ İki giysi ile = bedenleri ve ruhları ile.
128/ İki kişi = İsa ile Meryem.
131/ Üç soluğun = üç ruhun.
133/ Düdük sesi = kaptanın uyarısı.
138/ Göremeyince = Yuhanna'nın işareti Dante'nin gözlerini kamaştırmıştır.

Yirmi altıncı kanto

Görmez olduğumu sanırken ben
gözümü kamaştıran alevden yükselen
ve dikkatimi çelen bir ses dedi ki:
"Bana bakınca tükenen
gözlerine kavuşmayı beklerken,
benimle söyleşirsen iyi edersin.
Haydi söyle, ruhun neyin
özlemini çekmekte, şunu da bil ki,
kör olmadın, kalıcı değil görmezliğin;
çünkü bu kutsal yörelerde seni
gezdiren kadının gözleri,
tıpkı Hananya'nın elleri gibi."
Dedim ki: "Oldum olası beni
yakan ateşle birlikte onu buyur eden
gözlerimi, ister geç iyileştirsin, ister erken.
Bu sarayı sevinçlere bürüyen
güzellik, sevdanın bana alçak sesle,
yüksek sesle okuduğu yazının Alfa'sı, Omega'sı."

2/ Alevden = ermiş Yuhanna'nın ruhundan.
10/ Kutsal yörelerde = Cennet'te.
11/ Kadının = Beatrice'nin.
12/ Hananya = söylenceye göre, Şam yolunda İsa'yı görünce gözleri kamaşan ermiş Paulus'un gözlerine elleri ile dokunarak yeniden görmesini sağlayan kadın; Bkz. *Kitabı Mukaddes*, *Resullerin İşleri* 9(12).
14/ Ateşle = sevda ateşi ile.
15/ İyileştirsin = Beatrice iyileştirsin.
16/ Bu sarayı = Tanrı'yı.
18/ Yazının = kutsal metinlerin.

Birden kararan gözlerimin uyandırdığı
korkuyu gideren bu ses, yeniden
konuşma isteği doğurmuştu içimde;
dedi ki: "Belli ki, daha sıkı bir elekten
geçirmek gerekiyor seni; okunu böyle bir hedefe
kim yöneltti, bunu söylemen gerekli."
Dedim ki: "Felsefenin gerekçelerine,
buraya inen yetke eklenince
böyle bir sevgi işledi iliklerime:
çünkü, benliğimiz kavrar kavramaz bu güzelliği
tutuşur içimizde sevgisi ve ne denli
kusursuzsa, o denli yoğun olur ateşi.
Bu nedenle, başka bir yere
değil, bereketi ile
ışınlarını kendi dışında bile
iyiliğe dönüştüren bu töze yönelmeli
sevgi ile, bu kanıtın dayandığı gerçeği
gören herkesin düşüncesi.
Bu gerçeği bana açıklayan,
sevginin öncesi sonrası olmayan
ilk töz olduğunu kanıtlayan.
Kendisinden söz ederek Musa'ya:
'Önünden geçireceğim bütün iyiliğimi'
diyen yanılmaz yazarın sesi de bunu doğrulamakta.

18/ Alfa'sı, Omega'sı = başlangıcı sonu.
22/ Elekten = sınavdan.
23/ Okunu = ruhunu.
23/ Hedefe = Tanrı'ya.
25/ Felsefenin gerekçelerine = filozofların öne sürdükleri gerekçelere.
34/ Töze = Tanrı'ya.
38/ Sevginin = Tanrı'nın.
39/ İlk töz olduğunu kanıtlayan Aristoteles.
40/ Musa'ya = Bkz *Kitabı Mukaddes*, *Tekvin* 33(19).
42/ Yanılmaz yazar = Tanrı.

Sen de açıklıyorsun bunu bana,
buranın gizlerini dünyaya
en iyi anlatan duyurunla."
Şu sözler geldi kulağıma: "Tanrı'ya
yöneltiyorsun en yüce sevgini, insan aklına
ve akılla uyumlu yetkeye uyuyorsun.
Söyle bakalım, seni ona çeken başka
ipler var mı, bu sevgi kaç dişi ile
dişlemekte seni, öğret bize."
İsa'nın kartalının kutsal amacı gizli
değildi, sözlerimden çıkartmak istediği
sonucu anlamıştım hemen.
Dedim ki: "Yüreği Tanrı'ya yönelten
bu ısırışlar, ona duyduğum sevgiyi
hiç kuşkusuz artırdı;
çünkü benim varlığım, dünyanın varlığı,
ben yaşayım diye onun ölümü göze alması,
her inanan gibi benim de umut etmem,
yukarıda değindiğim bilginin desteği ile
beni yanlış sevginin denizinden çıkarttı,
gerçek sevginin kıyısına bıraktı.

44/ Buranın = Cennet'in.
45/ Duyurunla = Yuhanna'ya göre İncil ile.
46/ Kulağıma = konuşan Yuhanna'nın ruhudur.
47/ İnsan aklına = filozofların görüşlerine.
48/ Yetkeye = kutsal metinlere.
50/ İpler = dürtüler.
52/ İsa'nın kartalı = ermiş Yuhanna.
59/ Onun = İsa'nın.
62/ Yanlış sevgi = yeryüzü nimetlerine yönelik sevgi.
63/ Gerçek sevginin = Tanrı sevgisinin.

64 Öncesiz sonrasız bahçıvanın bahçesinde
açan yaprakları, ondan aldıkları iyilikle
orantılı olarak severim ben."
67 Ben susunca, tatlı bir şarkı birden
yankılandı göklerde, ötekilerle birlikte
"Kutsal, kutsal, kutsal!" diyordu kadınım da.
70 Yoğun bir ışık bizi uyandırdığında
görme yetimiz nasıl zardan zara
geçen aydınlığa koşarsa
73 ve birden uyanan kişi,
nasıl gördüklerini seçemezse
bilinci yardıma gelmedikçe;
76 Beatrice de işte böyle, binlerce
mil öteye ışıyan gözleri ile
gözlerimdeki tozu temizledi:
79 öyle ki, eskisinden iyi görüyordum şimdi
ve aramızda gördüğüm dördüncü
bir ışığın adını sordum şaşkınlık içinde.
82 Kadınım dedi ki: "Bu ışınların içinde
ilk gücün yarattığı ilk canlı,
gözleriyle yaratıcısını izlemekte."
85 Rüzgâr esince başını eğen,
rüzgâr geçince kendi gücü ile
yerinden doğrulan bir fidan gibi,

64/ Bahçıvan = Tanrı.
65/ Yaprakları = yaratılanları.
69/ Kutsal, kutsal, kutsal = Serafların (Tanrı'ya en yakın melekler) söyledikleri dua; Bkz *Kitabı Mukaddes*, İşaya 6(3)
71/ Zardan zara = gözün zarlarından.
81/ Işığın = ruhun.
82/ Kadınım = Beatrice.
83/ İlk canlı = Âdem.
84/ Yaratıcısını = Tanrı'yı.

88 şaşkınlık içindeki ben de, öyle
yaptım o konuşurken, sonra güvenimi tazeledi
içimden gelen bir konuşma isteği.
91 Dedim ki: "Ey olgun yaratılan tek meyve,
ey her gelinin hem babası,
hem de kayın babası, ilk babamız,
94 olanca inancımla senden, benimle
konuşmanı istiyorum: biliyorsun isteğimi,
bir an önce sesini duymak için, bir şey demiyorum."
97 Üstü örtülü bir hayvan, öyle debelenir ki
kimi kez, içindeki dürtü sezilir
örtünün kıpırtısı gözlenince;
100 işte ilk ruh da tıpkı böyle,
örtüsünün gerisinden belli etti
isteğimi nasıl sevinçle benimsediğini.
103 Dedi ki: "Bir şey demesen de,
senin en iyi bildiğin bir şeyden bile
daha iyi bilmekteyim ne istediğini;
106 çünkü öteki şeyleri kendine benzeten,
ama hiçbir nesneye onu yansıtma izni vermeyen
gerçek aynada görmekteyim isteğini.
109 Öğrenmek istediğin, kadınının seni
uzun bir merdiveni tırmandırarak getirdiği
bu bahçeye, Tanrı'nın beni

91/ Olgun yaratılan tek meyve = Havva'nın da Âdem'den yaratıldığına inanıldığı için, Âdem'in yapısında dişiyi de barındıran (olgun meyve) tek insan olduğu vurgulanıyor.
92/ Hem babası, hem de kayın babası = Havva Âdem'den yaratıldığına ve insanlık bu çiftten türediğine göre, Âdem her gelinin hem babası, hem de kayın babası olur.
100/ İlk ruh = Âdem.
108/ Gerçek ayna = Tanrı.
111/ Bahçeye = Cennet'e.

ne zaman yerleştirdiği,
ve bana öfkesinin gerçek nedeni,
ve nasıl geliştirdiğim kullandığım dili.
Oğul şunu bil ki,
sürgünün gerçek nedeni
meyveyi tatmak değil, sınırı geçmekti.
Kadınının Vergilius'u çıkarttığı yerde,
güneşin dört bin üç yüz iki dönüşü süresince
bu topluluğa girmeyi özledim;
yeryüzünde bulunduğum süre içinde,
güneşin dokuz yüz otuz kez, yolu üzerindeki
ışıklarda döndüğünü gözledim.
Nemrud'un adamları bitirilmesi
olanaksız işe girişmeden önce,
konuştuğum dil söndü gitti:
çünkü insan aklının ürettiği,
insanın görüşleri göğün etkisi ile
değiştiği için, sürekli değildir.
İnsanın konuşması doğası gereğidir;
ama doğa özgür bırakır sizi,
nasıl konuşacağınız konusunda.

113/ Bana = bana ve insanlara.
117/ Tatmak değil = Âdem'in Cennet'ten kovulmasının nedeni yasak meyveyi yemesi değil, bu meyveyi yemekle Tanrı'nın insan için koymuş olduğu sınırı bilinçli olarak aşmasıydı.
118/ Yerde = Limbus'ta.
120/ Geçtim = 4302 yıl boyunca bekledim.
121/ Gezdim = yeryüzünde de 930 yıl yaşadım; bu durumda Âdem'in yaratılışından İsa'nın ölümüne dek 4302 + 930 = 5232 yıl geçmiş olmaktadır; İsa'nın ölümü ile Dante'nin yolculuğuna dek de 1266 yıl geçmiş olduğuna göre Âdem'in yaratılmasından bu konuşmanın yapıldığı zamana dek toplam 5232 + 1266 = 6498 yıl geçmiştir.
125/ İşe = Babil kulesinin yapımı.

Ben cehennem azabına inmeden önce
içimi saran sevincin kökeni
yüce gücün adı I idi yeryüzünde;
El oldu sonra: yerinde bir değişiklikti,
çünkü insanların gelenekleri, dallardaki
yapraklar gibidir, biri gidince, biri gelir.
Denizden en yüksek dağın tepesinde,
önce tertemiz, sonra günahlar içinde
ilk saattan, güneş çemberin dörtte birini geçince
gelen altıncı saata dek kaldım."

133/ Cehennem azabına = Limbus'a.
135/ Yüce gücün = Tanrı'nın.
135/ I idi yeryüzünde El oldu = El İbranicede Tanrı anlamında da kullanılan bir sözcüktür: I ise birim anlamına gelebilecegi gibi, romen rakamlarında 1'i gösterir.
139/ Dağın = Âraf'ın.
140/ Önce tertemiz = yaratılışından. günah işleyinceye dek.
142/ Dek = altı saat süreyle.

Yirmi yedinci kanto

"Baba'ya, Oğul'a, Kutsal Ruh'a şükürler!" ilahisi
sarmıştı Cennet'in her yerini,
tatlı ezgisi içimi ürpertmişti.
Evrenin gülümsediğini görüyordum sanki;
kulaklarımdan, gözlerimden içime
yayılan, esriklikti.
Ey sevinç! Ey anlatılmaz neşe!
Bir yaşam ki, baştan başa erinç, sevgi!
Ey isteklerden arınmış, güvenceli zenginlik!
Gözlerimin önünde yanan dört meşale vardı,
ilk gelenin parıltısı daha da arttı,
Jüpiter ile Mars kuş olup da,
tüylerini değiş tokuş etselerdi
Jüpiter'in alacağı görüntü nasıl olursa,
görünüşü öyle oldu onun da.
Burada ne zaman ne yapılacağını
düzenleyen güç, kutlu şarkıcıları
her yerde susturunca

1/ Baba = Tanrı.
1/ Oğul = İsa.
10/ Dört meşale = Petrus, Iacobus, Yuhanna ve Adem'in rubları.
11/ İlk gelen = Petrus.
14/ Alacağı görüntü = böyle bir değiş tokuş sonunda Jüpiter'in rengi kırmızıya, Mars'ın rengi ise beyaza çalardı.

19 şunları işittim: "Sakın şaşırma
rengim değişirse, ben konuşurken
renk değiştirdiğini göreceksin bunların da.
22 Tanrı'nın Oğlu'nun boş bildiği
yerimi, evet yerimi, yerimi
yeryüzünde eline geçiren,
25 kan ve pislik deryasına çevirdi
mezarlığımı; buradan düşen lanetli
aşağıda keyiften dört köşe şimdi."
28 Sabahları, akşamları, güneşin karşısındaki
bulutları boyayan rengin, göğün her yerini
kapladığını gördüm bunun üzerine.
31 Kendine güvenen dürüst bir kadının
içinde nasıl utanç belirirse,
hatasını duyunca bir başkasının,
34 öyle değişti Beatrice'nin yüzü de;
sanırım yüce güç acı çektiğinde de,
böyle bir tutulma olmuştur gökyüzünde.
37 Sonra, görünüşündeki değişikliği bile
geride bırakan değişik bir sesle
şöyle sürdürdü sözlerini:

19/ İşittim = konuşan Petrus'tur.
24/ Eline geçiren = papa Bonifazio VIII.
26/ Mezarlığımı = Papalığın merkezi Roma'yı; Petrus'un Roma'da öldüğüne inanılır.
26/ Lanetli = Lucifer; Bkz Cehennem III(7).
29/ Rengin = güneş doğarken, batarken ufku kaplayan kızıllık.
35/ Yüce güç acı çektiğinde = İsa çarmıha gerildiğinde.
37/ Görünüşündeki değişikliği = Petrus'un görünüşü beyazdan kızıla dönüşmüştür.
39/ Sürdürdü = konuşan Petrus'tur.

40 "İsa'nın gelini benim kanımla,
Linus'un, Cletus'un kanlarıyla,
altın kazanmak için beslenmedi;
43 amaç bu mutlu yaşama erişmekti,
Sixtus, Pius, Calixtus, Urban da
nice acılar çekip kanlarını akıttılar.
46 Bir bölük Hıristiyanın ardıllarımızın
sağına, bir bölüğün de soluna
oturması değildi amacımız,
49 bana verilen anahtarların
vaftiz edilenlere savaş açan bir bayrağın
simgesi olması değildi amacımız;
52 yalancılara satılan ayrıcalıkların
mühründe resmimin bulunması değildi amacımız,
yüzüm kızarır, içimi öfke basar sık sık bu yüzden.
55 Buradan görülen, otlakların tümünü yırtıcı
kurt kılığında çobanların sardığı;
ey koruyucu Tanrı, niçin korumuyorsun halkını?

40/ İsa'nın gelini = Kilise.
41/ Linus = Petrus'un ardılı ilk papa.
41/ Cletus = Linus'tan sonra gelen papa.
42/ Altın kazanmak için = başkalarının para kazanmaları için.
43/ Mutlu yaşama = Cennet'e.
44/ Sixtus, Pius, Calixtus, Urban = ikinci ve üçüncü yüzyıllarda papa olan din adamları.
46/ Ardıllarımızın = papaların.
48/ Oturması = Ghibellin'ler ile Guelf'ler arasındaki bölünmeye değiniliyor.
50/ Vaftiz edilenlere = Hıristiyanlara.
51/ Simgesi = papalığın gücünü simgeleyen anahtarlar Vatikan devletinin armasında da yer alıyordu.
56/ Çobanların = yalnız papaların değil papazların tümünün yolsuzluklara karıştıkları belirtiliyor.

Kanımızı içmeye hazırlanıyorlar
Cahors'lular, Gaskonyalılar: ey güzel başlangıç,
sana ne kötü son hazırlıyorlar!
Ama Scipion ile birlikte Roma'da
dünyanın onurunu savunan yüce güç
yine yardıma koşacak, bana kalırsa;
ve sen ki, ölümlü bedeninin ağırlığını
yeryüzüne götüreceksin, aç ağzını,
senden gizlemediğimi kimseden gizleme."
Oğlak'ın boynuzu güneşe değdiğinde,
donmuş buharlar nasıl kara dönüşüp de
yere düşerse bizim yeryüzünde,
bu yücelerdeki havanın da, az önce
bizimle söyleşen, ama şimdi kara dönüşen
şanlı buharlarla donandığını gördüm.
Gözlerim bu görüntüleri izledi,
uzaklık görmemi engelleyinceye
dek, sürdürdü izlemeyi.
Artık yukarıya bakmadığımı görünce,
kadınım dedi ki: "Gözlerini indir de,
bak nasıl yerinde döndüğüne."

59/ Cahors'lular = papa Giovanni XXII.
59/ Gasakonyalılar = papa ClÈment V.
59/ Başlangıç = Kilise.
62/ Yüce güç = Tanrı; Scipio Kartacalıları yenilgiye uğratarak Roma'yı (dünyanın onuru) kurtarmıştı; Bkz Cehennem XXXI(117).
67/ Değdiğinde = Güneş kışın Oğlak burcuna girdiğinde.
72/ Şanlı buharlarla = kutlu ruhlarla.
77/ İndir de = yeryüzüne bak.
78/ Döndüğüne = İkizler'de bulunduğun süre boyunca dünyanın çevresinde nasıl döndüğüne.

İlk kez baktığımdan bu yana,
ilk iklimin yayını, ortasından sonuna
geçmiş olduğumu gördüm,
öyle ki, Cadiz'in ötesinde
Ulikses'in geçtiği çılgın geçidi, burada ise,
Europa'nın sırtta taşındığı kıyıyı gördüm.
Dünyanın daha büyük bölümünü görebilirdim;
ne var ki ayaklarımın altındaki
güneş otuz derece ötede yol alıyordu.
Durmadan kadınımı düşünen sevdalı beynim,
gözlerimi ondan ayırmamak isteğiyle
her zamankinden çok yanıyordu;
doğanın, sanatın gözler aracılığı ile
ruhu etkilemek için yem diye
yarattığı insan bedenlerinin, resimlerin
hepsi bir araya gelseydi, gülen gözlere
bakınca içimi kaplayan kutsal güzelliğin
yanında, olmazdı hiçbir değeri.

79/ İlk kez baktığımdan bu yana = Bkz Cennet XXII(133,154).
80/ İlk iklimin = yeryüzünün oturulabilir bölümü yedi iklime (bölgeye) ayrılıyor, ilk iklim Ganj enleminden başlayıp Cadiz (İspanya) enleminde sona eriyordu.
80/ Ortasından sonuna geçmiş olduğumu = 90 derecelik bir yay geçtiğine göre aradan altı saat geçmiştir.
83/ Ulikses = Bkz Cehennem XXVI (55).
83/ Çılgın geçit = Cebelitarık boğazı
84/ Sırtta taşındığı kıyı = boğa kılığına giren Jüpiter, Fenikye kralının kızı Europa'yı sırtına bindirerek kaçırır.
87/ Otuz derece ötede = Dante İkizler'de, güneş Koç'un sonundadır, bu iki burcun arasında ise Boğa yer alır.

Ve o bakışın bana verdiği güç beni
Leda'nın güzel yuvasından çıkardı,
göklerin en hızlı bölümüne fırlattı.
Buranın bölümleri öyle benziyordu ki
birbirine, söyleyemeyeceğim
Beatrice'nin beni çıkarttığı yeri.
Ama o görüyordu ne istediğimi,
öyle sevinçle gülerek girdi ki söze,
sanki Tanrı yansımıştı yüzüne:
"Burası, merkezi dinlendiren,
geri kalanı onun çevresinde döndüren
dünya düzeninin başlangıç noktası;
ve bu göğün çıkış noktası, onu döndüren
ve başkalarına da etkiyen sevgiyi körükleyen
yüce güçten başkası değildir.
Işıkla sevgi halka gibi sararlar burayı
onun ötekileri sarması gibi; bu daireyi
ancak onu kuşatan bilebilir.
Dönmesi başka bir yere bağlı değildir,
öteki devinimleri ise, o ölçer belirler,
beş ile ikinin onu bölmesi gibi;

98/ Leda'nın güzel yuvası = İkizler burcu; tanrı Zeus kuğu kılığına girerek, gönlünü kaptırdığı Leda'ya yanaşır ve Leda'nın yumurtladığı yumurtadan iki ikiz doğar.
99/ Göklerin en hızlı bölümü = İlk Devindirici.
106/ Merkezi = dünyayı; dünya evrenin merkezi sayılıyordu.
107/ Geri kalanı = aşağıda kalan sekiz gök.
109/ Çıkış noktası = yaratılışı.
111/ Yüce güç = Tanrı.

118 zamanın köklerini bu kabın içinde,
yapraklarını başka kaplarda nasıl tuttuğunu
umarım anlamışsındır şimdi.
121 Ey doyumsuzluk, öyle boğuyorsun ki
ölümlüleri altında, kimse gözlerini
dalgaların üstüne çıkarma gücü bulamıyor kendinde!
124 İnsanların yüreğinde iyilik yeşeriyor,
ama sürekli yağan yağmur
erikleri çürütüyor.
127 Yalnızca küçük çocuklarda var artık,
inançla saflık, ama bıyıkları terlemeden önce
kaçıveriyor ikisi de.
130 Kekelerken oruç tutan kişi,
öğünlü öğünsüz demeden her şeyi
midesine indiriyor dili çözülünce,
133 emeklerken anasını seven,
sözünü dinleyen, anasının ölümünü
bekliyor büyüyünce.
136 Sabahı getirip akşamı bırakanın
güzel kızının ak derisi de,
karaya dönüşüyor bunun gibi.

120/ Anlamışsındır = zamanın burada başlayıp öbür göklerde sürdüğünü.
126/ Erikleri = iyilik duygularını.
130/ Kekelerken = hastalanınca.
131/ Öğünlü öğünsüz demeden = Kilise'nin kurallarına uymadan.
132/ Dili çözülünce = iyileşince.
136/ Bırakanın kızı = güneşin kızı büyücü tanrıça Kirke; burada dünya ürünlerini simgeliyor.

Dediklerimin şaşırtmaması için seni,
düşün ki kimse yönetmiyor yeryüzünü;
bu yüzden yolunu şaşırdı insanlık ailesi.
Ama dünyanın önemsemediği
yüzde bir yüzünden, ocak ayı kıştan gitmeden
üstteki daireler öyle ışıyacak ki,
onca zamandır beklenen fırtına
pupaları pruva yönüne çevirecek,
donanma doğru yola girecek;
ve çiçekleri güzel meyveler izleyecek."

140/ Kimse yönetmiyor = Petrus papalık koltuğunun boş olduğunu söylemişti; Bkz Cennet XXVII(22).
143/ Yüzde bir = Julius Caesar'ın düzenlediği takvim, bir yılı 365 gün 6 saat olarak belirliyor, arta kalan yaklaşık on dakikayı (günün yaklaşık yüzde biri) dikkate alınıyordu.
143/ Kıştan gitmeden = yukarıda belirtilen artık onar dakikalar, yüzyıllar boyunca birbirine eklenince, ayların mevsimlerle bağlantısı değişebilir, ocak ayı kışa rastlamayabilir.
147/ Donanma = insanlık.

Birmi sekizinci kanto

Arkasında yanan meşalenin alevini
gözüyle görmeden, aklından geçirmeden
bir aynada gören kişi,
camın söylediği doğru mu diye dönüp de
bakınca, nasıl camın notaya uygun bir ezgi
gibi gerçeği söylediğini görürse;
ölümlülerin günümüzdeki kirli
yaşamını açıklayan kadın, ruhuma
Cennet coşkusu doldurduğunda,
Sevda'nın beni yakalamak için boynuma
geçirdiği güzel gözlere bakarken, öyle
davrandım ben de, belleğim beni yanıltmıyorsa.
Dönüp de, bu göğün dönüşüne dikkatle
bakınca mutlaka görülen şeye
gözlerim takılınca,
ışıklar saçan bir nokta gördüm,
öyle parlaktı ki ışığı,
bakan gözler kamaşır, kapanırdı;

2/ Aklından geçirmeden = gözlerinde canlandırmadan.
4/ Camın = aynanın.
5/ Kadın = Beatrice.
16/ Nokta = Tanrı.

buradan görünen en küçük yıldız
ay olurdu onun yanında, ama
yıldız gibi dururdu yıldızların yanında.
Rengini aldığı ışığı saran aylanın,
oluştuğu buhar ne denli yoğunsa
ışığa o denli yaklaşması gibi,
noktanın çevresinde de bir ateş çemberi
öyle bir hızla dönüyordu ki, dünyanın çevresindeki
en hızlı devinim erişemezdi hızına;
başka bir çember sarıyordu bu çemberi,
bunu üçüncü, üçüncüyü dördüncü, dördüncüyü beşinci,
beşinciyi de altıncı çember izliyordu.
Daha üstte yedinci çember yer alıyordu,
bu çember öyle genişti ki, Iuno'nun habercisi
bile içine alamazdı onu.
Sekizinci, dokuzuncu çemberler de böyle idi;
sayıları birden ne denli uzaksa
o denli ağırdı dönüşleri;
en parlak ışığı, arı kıvılcıma
en yakın çember saçıyordu,
sanırım ışığın içine en çok o giriyordu.
Büyük bir kuşkunun içimi kemirdiğini
gören kadınım dedi ki: "Gökler de, doğa da
işte bu noktaya bağlıdır.

19/ Buradan = dünyadan.
25/ Ateş çemberi = meleklerden oluşan bir çember.
32/ Iuno'nun habercisi = gökkuşağı (İris).
37/ Arı kıvılcım = Tanrı.
40/ Kuşkunun = öğrenme merakının.

43 Gözlerini ona en yakın çembere çevir;
bil ki, bunca hızlı dönmesi
içinde tutuşan sevgiden gelir."
46 Dedim ki: "Eğer dünyanın düzeni
bu çemberlerde gördüğüm gibi
olsaydı, söylenenler inandırırdı beni;
49 oysa evrenin duyarlı kesiminde,
merkezden uzağa gidildikçe
çemberlerde Tanrı sevgisi çoğalır.
52 Sevginin, ışığın dışında sınır
bilmeyen bu şaşırtıcı melekler ülkesinde
merakım sona erdirilecekse,
55 örnekle görüntüsü birbirlerine
niçin uymuyor bilmek istiyorum,
çünkü bu soruyu bir türlü çözemiyorum."
58 "Parmaklarının bu düğümü çözmeye
yetmemesi şaşırtmasın seni, kördüğüme
dönüşmüş çünkü, kimse denemeyince çözmeyi!"
61 Kadınım böyle dedi, sonra ekledi:
"Söyleyeceklerimi iyi dinle
gidermek için susuzluğunu, aklında tut dediklerimi.
64 Bölümlerinin içerdiği
erdemin az ya da çok oluşuna göre,
geniş ya da dar olur gövdeli çemberler.

43/ En yakın çember = Serafların çemberi.
48/ Olsaydı = bir noktanın çevresinde dönen dokuz çemberden oluşsaydı.
49/ Duyarlı kesim = dünya ve çevresindeki yok
50/ Merkezden = dünyadan (dünya evrenin merkezi sayılıyordu).
53/ Bu melekler ülkesinde = göğün dokuzuncu katında.
55/ Örnekle görüntüsü = Cennet'in yer aldığı göklerle dünya.
61/ Kadınım = Beatrice.
66/ Gövdeli çemberler = göğün dokuz katı

Daha büyük erdem, daha çok esenlik verir;
daha çok esenlik, daha büyük gövde içerir,
eğer eksiksizse taşıdığı bölümler.
Demek ki, evreni kendisiyle döndüren çember,
sevgisi, bilgisi en fazla çember
hangi çemberse o çemberdir.
Bu nedenle, sana yuvarlak gibi
gelen bu nesnelerin görünüşüne değil de,
erdemlerine ayarlarsan ölçünü, büyükten küçüğe,
küçükten büyüğe şaşırtıcı
bir uyum görürüsün her gökle
o göğün aklı arasında."
Boreas'ın yumuşak yanağı
üflediğinde, nasıl havanın yarı yuvarı
bulutsuz, berrak olur da,
ufku kaplayan sis temizlenip, dağılır
ve göğün dört bir yanı gülerse
olanca güzellikleriyle;
kadınım apaçık bir yanıt verip de,
gerçek, gökte bir yıldız gibi görününce,
öyle oldum ben de.

67/ Erdem = iyilik.
70/ Döndüren çember = göğün dokuzuncu katı.
79/ Boreas = şafak tanrıçasının oğlu, kuzey rüzgârı (poyraz) estirirdi, ancak ağzının sağ tarafından üflediğinde meltem estirdiğine inanılırdı.
80/ Havanın yarı yuvarı = atmosfer.

Sözleri sona erince,
çemberlerden kıvılcımlar saçıldı
kızgın demirden saçılan kıvılcımlar gibi.
Her kıvılcım kendi ateşini izledi;
sayıları öyle çoktu ki,
satrancın eş çarpımlı dizisini geçerdi.
Onları yerlerinde tutan, bundan böyle de
hep oldukları yerde tutacak olan, yerinde duran
noktaya ilahiler yükseldi çemberden çembere.
Aklıma yerleşen kuşkuyu görünce,
kadınım dedi ki: "İlk çemberler
sana Serafları, Kerubileri gösterdi.
Sevgi bağlarını hızla izlemelerinin nedeni,
ellerinden geldiğince noktaya benzemek istemeleri;
ne denli yükselirlerse, o denli gerçekleşir istekleri.
Çevrelerinde dönen sevgilere de
kutsal görüntünün Tahtları denilir,
meleklerin ilk bölümünü onlar sona erdirir;

93/ Satrancın eş çarpımlı dizisini geçerdi = Dante satrancın kökenine ilişkin doğu kökenli bir masala gönderme yapıyor; satrancı bulan kişi, hükümdar kendisine "dile benden ne dilersen" deyince satranç tahtasındaki birinci kare için bir buğday tanesi, ikinci kare için iki, üçüncü kare için dört, dördüncü kare için sekiz vb buğday tanesi ister; hükümdar bu isteği kabul eder ama yerine getiremez çünkü altmış dört kare için vermesi gereken buğday tanesi tutarı 18 kentilyonu aşar.
100/ Sevgi bağlarını = Tanrı'ya sevgilerini.
101/ Noktaya = Tanrı'ya.
103/ Sevgilere = meleklere.
104/ Kutsal görüntü = Tanrı.
104/ Tahtlar = Tanrı'nın istencini yansıttıkları için bu melekler böyle adlandırılır.
105/ İlk bölüm = Seraflar, Kerubiler ve Tahtlar.

106 şunu da bil ki, her ruhu erince
kavuşturan gerçeğin ne denli derinine inerse
gözleri, o denli sevinç duyar bunlar.
109 Demek ki, buradaki kutluluğun temeli
sevmek değil, görmek eylemidir,
sevmek görmekten sonra gelir;
112 görmenin ölçüsü ise, iyi niyeti
ödüllendiren yüce gücün değerlendirmesidir;
dereceden dereceye böyle geçilir.
115 Bu sonsuz bahar ülkesinde gececi
Koç'un bile yapraklarını dökemediği
öteki tomurcuk üçlüsü ise,
118 *Hosanna* söyler sürekli,
ve üçe katlar bu ezgiyi
üçlünün oluşturduğu üç sevinç dizisi.
121 Bu takımda yer alır öbür kutlu kişiler:
önce Dominazioni, sonra Virtudi gelir;
onları Podestadi izler.
124 Sondan önceki iki çemberde ise
Principati'ler yer alır, bir de
sevinçler içindeki baş melekler.

110/ Sevmek = Tanrı sevgisi.
110/ Görmek = Tanrı'yı görmek.
115/ Gececi Koç = sonbaharda Koç takımyıldızı gece görünür.
117/ Tomurcuk üçlüsü = melek üçlüsü; melekler üçer üçer sınıflandırılır.
118/ *Hosanna* = Bkz Âraf XI(107).
122/ Dominazioni, Virtudi, Podestadi = melek adları; Dominazioni = egemenler; Virtudi erdemliler; Podestadi = güçlüler.
125/ Principati = melek adı (prenslikler)

Yukarıya bakarlar bu melekler;
aşağıdakileri de etkiler,
hepsini yukarıya çekerler.
Dionysus öyle büyük bir istekle
verdi ki kendini bunları incelemeye,
tıpkı benim gibi ayırdı, adlandırdı onları.
Ama daha sonra Gregorio ondan ayrıldı;
ne var ki, göklerde açınca gözlerini
kendine gülmek zorunda kaldı.
bir ölümlünün bunca gizli bir gerçeği
dünyaya yaymasına şaşırma; çünkü bu gizi
burada gören kişi, bu yuvarlarla ilgili
başka gerçeklerle birlikte ona bunları öğretti."

127/ Yukarıya = Tanrı'ya.
128/ Aşağıdakileri = aşağıdaki melekleri.
130/ Dionysus = Bkz Cennet X (114).
133/ Gregorio = papa Gregorio (540-604).
134/ Göklerde = Cennet'te.
135/ Gülmek zorunda kaldı = melekleri sınıflandırırken yaptığı hatayı anladı.
136/ Bir ölümlü = Dionysus.
139/ Kişi = ermiş Paulus.

Yirmi dokuzuncu kanto

Koç ile Terazi'nin altına giren
Latona'nın çocukları, biri doğar biri batarken,
bir ara başucunun etkisiyle
ufukta dengede görünürler,
ardından yarı yuvar değiştirirler,
kurtulurlar bu kemerden,
işte Beatrice, yüzünde gülümseme,
sustu bu süre içinde, beni dize getiren
noktaya baktı gözleriyle.
Sonra söze girdi: "Sen bir şey demeden
bilmek istediğini söyleyeceğim ben,
sorunu öğrendim *ubi* ile *quando*'nun eriştiği yerden.
Yüceliğine yücelik katmak için değil,
çünkü katılamazdı, ama zamanın dışında
uzamın dışında ışırken

2/ Latona'nın çocukları = güneş ile ay; Latona (ya da Leto) Zeus'la birleşerek Apollon (güneş) ve Diana'yı (ay) doğurur.
4/ Dengede görünürler = başucuna (zenit) uzaklıkları aynı olur.
5/ Yuvar değiştirirler = biri güneye biri kuzeye geçer.
9/ Noktaya = Tanrı'ya.
12/ *Ubi* ile *quando*'nun eriştiği yerden = uzam ile zamanın birleştiği Tanrı'dan.
14/ Katılamazdı = çünkü Tanrı'nın niteliklerine bir şey eklemek söz konusu olamaz.

parlaklığı, *Subsisto* diyebilsin diye,
yeni sevgiler üretti gönlünce,
öncesiz sonrasız sevgi.
Bundan önce de boş durmamıştı;
çünkü Tanrı kelâmının bu sulardan geçişi
ne öncelidir, ne de sonralı.
Arı biçimle madde birlikte yaratıldı,
ustalıkla birleştirildi
üç kirişli bir yayın üç oku gibi.
Işın, cama ambere billura girince
nasıl hemen ışırsa, içeri girmesiyle
orada olması arasında zaman geçmezse,
yaratıcının üç biçimli etkisi de
aynı anda ışıdı hep birlikte
hiçbir ayrım gözetmedi.
Bu nesnelerle birlikte düzenleri
yaratıldı, yapıları tamamlandı,
dünyanın doruğunda arı eylemler yer aldı;
arı güç en aşağıda kaldı;
arı eylemle arı güç birbirlerine
çözülmez bağlarla bağlandı.
Hieronymus, dünyanın geri kalanı
yaratılmadan yüzlerce yıl önce,
meleklerin yaratıldığını yazdı;

16/ *Subsisto* = ben varım.
17/ Yeni sevgiler = melekler.
18/ Öncesiz sonrasız sevgi = Tanrı.
20/ Tanrı kelâmının = Tanrı'nın yaratıcılığı zamanın dışında gerçekleştiğinden ne öncesi vardır, ne de sonra- Bk. *Kitabı Mukaddes*, *Tekvin* 1(2).
22/ Arı biçim = melekler.
33/ Arı eylemler = melekler.
34/Arı güç = madde.
34/ En aşağıda = ayın altında.
37/ Hieronymus = İncil yorumcusu ermiş (342-420).

ama Kutsal Ruh'tan esinlenen yazarlar
bu gerçeği birçok yerde yazdılar.
dikkat edersen görürsün sen de bunu;
insan aklı bunun böyle olduğunu
az çok sezer, çünkü devindiricilerin uzun süre
kusursuzluktan yoksun kalmalarını kabul edemez.
Bu sevgilerin ne zaman, nasıl, nerede
yaratıldıklarını biliyorsun şimdi;
isteğinin üç ateşi küllendi demek ki.
Senin yirmiye dek saymandan daha kısa süre
içinde, meleklerin bir bölümü öğelerinizin
dayanağını alt üst etmekte gecikmedi.
Ötekiler ise bağlılıklarını sürdürdüler,
görülmedik bir sevinçle bu sanatı ürettiler,
dönmeye hiç ara vermediler.
Dünyanın olanca ağırlığını
taşıdığını gördüğün yaratığın lanetli
böbürlenmesi oldu, düşmelerinin nedeni.
Burada gördüklerin ise değerbilirdiler,
kendilerini her şeyi anlamaya hazır kılan
iyilikçe yaratıldıklarını kabul ettiler;

45/ Yoksun kalmalarını = melekelerin gökler olmaksızın varlıklarını sürdürmelerini.
49/ Kısa süre içinde = yaratılışlarından hemen sonra.
51/ Dayanağını = dünyayı.
52/ Bağlılıklarını = Tanrı'ya bağlılıklarını.
53/ Sanatı = kendilerini yaratan Tanrı'nın çevresinde dönme.
56/ Yaratığın = Lucifer (şeytan); Bkz Cehennem XXXIV(20).
57/ Düşmelerinin = dünyaya düşmelerinin.
58/ Gördüklerin = melekler.
60/ İyilikçe = Tanrı tarafından.

bu nedenle görme yetilerini yükseltti
aydınlatıcı güce eklenen kendi değerleri,
öyle ki, istençleri kusursuz ve kararlı şimdi;
sakın kuşku duyma, iyice bil ki,
bağışa erişmek hak edilir,
duyulan sevginin yoğunluğu bunda etkilidir.
İyi dinledinse sözlerimi,
başka yardıma gerek duymadan, bu kurulla ilgili
birçok şey sezebilirsin şimdi.
Ama yeryüzündeki okullarda melekleri,
anlayan, anımsayan, isteyen
bir yapıda öğrettiklerinden,
çelişkiye düşmeyesin diye,
bir şeyler daha söyleyeceğim,
gerçeği çırılçıplak görmen için.
Bu nesneler Tanrı'nın yüzünü görünce
bir kez, hiçbir şeyin gizli kalmadığı
ondan, bir daha ayırmadılar gözlerini:
böylece yeni bir nesne bölmez görüşlerini
ve duymazlar unutulmuş bir kavramı
anımsama gereksinmesi;
bu nedenle yeryüzünde tersini söyleyenler,
inansalar da, inanmasalar da, uyumadan düş görmekteler;
ama bir bölümün daha baskın ayıbı, utancı.

61/ Görme yetileri = Tanrı'yı görme yetileri.
66/ Duyulan = Tanrı'ya duyulan.
68/ Kurulla = meleklerle.
76/ Nesneler = melekler.
83/ İnansalar da = söylediklerine inansalar da.
84/ Bir bölümün = inanmadan söyleyenlerin.

Tek bir yoldan yürümezsiniz siz
felsefe yaparken: dış görünüşe,
bundan doğan düşünceye önem verirsiniz!
Yine de bu tutum burada,
Kutsal Metinlerin unutulmasına, çarpıtılmasına
oranla daha hoşgörüyle karşılanmakta.
Onları dünyaya yaymak için dökülen kanı
düşünmüyorsunuz, onlara saygı ile yaklaşanı
buranın nasıl sevdiğini bilmiyorsunuz.
İlginç olmak için herkes bir şey öne sürüyor,
vaizler bunları benimseyip yayıyor,
İncil'in adı ağza alınmıyor.
Kimisi İsa çarmıha gerildiğinde
ayın geriye gittiğini, bu nedenle
güneş ışığının dünyaya inmediğini söylemekte;
yalan söylüyorlar, çünkü güneş ışığı
kendiliğinden gizlenmişti: Hintliler de,
İspanyollar da, Yahudiler de görmüşlerdi tutulmayı.
Floransa'daki Lapo'ların, Bindo'ların sayısı,
her yıl kürsülerde uydurulan böyle
masalların sayısından azdır;
cahil koyunlar bu nedenle,
çayırdan rüzgâr otlayıp dönmekte,
zararı görmemeleri bağışlatmıyor suçlarını.

91/ Onları = Kutsal Metinleri.
98/ Ayın geriye gittiğini = geriye giderek güneşle dünyanın arasına girdiğini.
102/ Tutulmayı = güneş tutulmasını.
103/ Lapo, Bindo = Floransa'da yaygın olarak kullanılan kişi adları.
106/ Koyunlar = insanlar.
107/ Dönmekte = vaazdan yararlanamıyorlar.

'Gidin de budalalıklar anlatın insanlara'
demedi İsa, kendine ilk inananlara;
ama onlara gerçeği gösterdi,
öyle yankılandı ki gerçek o ağızlarda,
inancı yaymak için giriştikleri savaşta,
mızrak ve kalkan gibi kullandılar İncil'i.
Şimdi boş lafa, maskaralığa dayanmakta
vaizler, dinleyenlerin gülmesi yetiyor
vaiz verene, başka bir şey istemiyor.
Ama öyle bir kuş yuva yapmış ki
külahının tepesine, insanlar görselerdi,
günahlarını kime bağışlattıklarını bilirlerdi:
öyle çok budalalık bitti ki yeryüzünde,
insanlar inanır oldu her söylenene,
kanıt bile istemeden.
İşte böyle semirmekte
Antonio'nun domuzları ile sahte para sürenler
ve domuzdan bile beterler.
Konumuzdan oldukça uzaklaştık,
gözlerini doğru yola çevir de artık,
bitirelim bu gökteki söyleşiyi.

110/ İlk inananlara = havarilerine.
118/ Kuş = şeytan.
119/ Külahının = papazların giydikleri cüppenin külahı.
121/ Bitti = yayıldı.
125/ Antonio'nun domuzları = Mısır kökenli keşiş Antonio'nun (251-356) kurduğu tarikatın simgesi domuzdu. Hıristiyan halkı domuza kutsal hayvan gözüyle bakar, domuz beslemeleri için bu tarikatın papazlarına bağışta bulunurdu.
125/ Sahte para sürenler = para karşılığında günah bağışlayan din adamları.
126/ Domuzdan bile beterler = din adamlarının sevgilileri ve evlilik dışı çocukları.

Bunların sayısı öyle çoktur ki,
insanın bunca uzağa erişebilen
ne düşgücü olmuştur, ne de dili;
Daniel'in açıkladığı sayıyı düşünürsen,
değindiği binlerin içinde belirli
bir sayı olmadığını görürsün.
Tümünü aydınlatan ilk ışığın yansıdığı
güzellikler nasıl çeşit çeşitse,
o da çeşit çeşit etkir onların üstüne.
Bu nedenle, algılama eylemini sevgi
izlediğine göre bunların sevgi derecesi
değişiktir, sıcak da, ılık da olabilir.
Yarattığı bunca aynada kırıldıktan
sonra, eskisi gibi tek ve kendisi kalan
sonsuz değerin gücünü, yüceliğini
sanırım anlamışsındır şimdi."

133/ Daniel = Bkz Âraf XXII(146).
136/ İlk ışık = Tanrı'nın ışığı.
137/ Güzellikler = melekler.
140/ Bunların = meleklerin.
143/ Eskisi gibi = yaratılıştan öncesi gibi.
142/ Kırıldıktan = yansıdıktan.
144/ Sonsuz değer = Tanrı.

On tuzuncu kanto

Bizden belki altı bin mil uzakta
altıncı saat ışıyıp da, dünya
gölgesini ufka uzattığında,
öyle bir konum alır ki
bizden en uzak göğün merkezi,
yere ulaşmaz artık kimi yıldızların ışığı;
ve yol aldıkça güneşin akça pakça uşağı,
gökteki yıldızlar birer birer söner,
en güzel yıldız en son söner.
Beni dize getiren ve içerdiğince
içerildiği izlenimi veren noktanın çevresinde
sürekli dönen melekler de, öyle
ağır ağır söndüler gözlerimin önünde:
başka bir şey göremeyişim ve sevgim,
Beatrice'ye çevirtti gözlerimi.
Şimdiye dek onunla ilgili söylediklerim
yanyana getirilseydi tek bir övgüde,
yetmezdi şimdiki güzelliğini belirtmeye.

1/ Altı bin mil uzakta = Hindistan'da öğle (altıncı saat) olduğunda İtalya'da gün doğmaktadır.
5/ Bizden = dünyadan.
5/ Göğün merkezi = dönmeyen yıldızların merkezi (sekizinci gök).
7/ Uşağı = tan.
9/ En güzel = en çok ışık saçan.
10/ Dize getiren = gözlerimi kamaştıran.
11/ İzlenimi veren = Tanrı'nın çevresinde dönen melekler onu içerdikleri izlenimi veririler, oysa onları da, her şeyi de Tanrı içerir.

Yalnızca bizim algımızı aşmıyordu
gördüğüm güzellik, sanırım onu
yalnızca yaratıcısı anlıyordu.
Kabul ediyorum ki, hiçbir tragedya, komedi
yazarı, konusunun hiçbir yerinde
ezilmemiştir benim bu bölümde ezildiğim gibi:
çünkü güneşin titrek bir gözü etkilemesi gibi,
onun tatlı gülümsemesinin anısı
aklımı başımdan almıştı.
Böyle bir engelle karşılaşmamıştı
şiirim, yeryüzünde yüzünü ilk
gördüğüm günden buradaki görüşe dek,
ama artık son vermek gerek
şiirimle onun güzelliğini övmeye,
çünkü her sanatçının bir sınırı olmalı.
Işıklar saçan bu güzelliğin övgüsünü yapmayı
benimkinden daha güçlü bir sese bırakmayı
düşünürken ben, usta bir rehberin davranışı
ve sesiyle söze girdi o: "En büyük nesneden,
arı ışıktan oluşan göğe ulaştık:
sevgi dolu akılcı ışıktır bu ışık;

19/ Aşmıyordu = yalnız biz değil, meleklerle kutlular bile bu güzelliği algılayamıyorlardı.
21/ Yaratıcısı = Tanrı.
25/ Titrek bir gözü etkilemesi = zayıf bir gözü görmez kılması.
36/ Sese = şaire.
38/ Nesneden = İlk Devindirici.
39/ Arı ışıktan oluşan gök = göğün en yüksek katı (arşıâlâ).
40/ Akılcı = Tanrı'nın.

sevinç dolu, gerçek iyilik sevgisidir;
o sevinç ki, her tadı içerir.
Burada Cennet'in iki askerini
göreceksin, bunlardan biri
kıyamet günündeki gibi
görünecek gözlerine."
Birden çakıp, görme yetisini
etkileyen, gözün güçlü ışıkları görmesini
engelleyen bir şimşek benzeri
bir ışık seli, sanki
bir örtüye sarınca beni,
gözlerim görmez olmuştu hiçbir şeyi.
"Bu göklere erinç veren sevgi,
hep böyle karşılar gelenleri,
mumu alıştırmak için kendi alevine"
Bu kısa sözlerin kulağıma erişmesiyle
güç eklenmişti sanki gücüme,
gözlerim yenilenmişti neredeyse,
bundan böyle
gözlerimin baş edemeyeceği
hiçbir ışık düşünülemezdi;
benzersiz bir baharın bezediği
iki kıyı arasında, ışıklar içinde
akan bir ırmak görünmüştü gözlerime.

42/ İki askerini = meleklerle Cennet'e kabul edilen kutlu ruhlar; asker denmesinin nedeni meleklerin gökyüzünde isyancı meleklerle, kutluların da yeryüzünde dinsizlerle savaşmış olmalarıdır.

43/ Biri = kutlular.

44/ Kıyamet günündeki gibi = bedenlerine bürünmüş olarak.

54/ Mumu alıştırmak = ruhu kendi alevi ile tutuşturmak için.

59/ Baş edemeyeceği = göremeyeceği.

Işıl ışıl kıvılcımlar yükseliyordu
sudan, çevredeki çiçeklere konuyorlardı
altın işlemeli yakutlar gibi;
sonra çiçek kokusundan başları dönmüş gibi
yeniden o eşsiz suya dalıyorlardı,
biri suya girerken, biri dışarı çıkıyordu.
"Seni tutuşturan, gördüğünün anlamını
kavramaya zorlayan yoğun tutku
daha hoşuma gidiyor göğsün şiştikçe;
ama susuzluğun sona ermeden önce
bu sudan içmen gerekli":
böyle dedi gözlerimin güneşi. Sonra ekledi:
"Su da, dalıp çıkan sarı yakutlar,
gülümseyen otlar da,
gerçeği haber veren gölgeler.
Kusurlu değil bu nesneler;
tersine kusur sende,
çünkü gözlerin güçlü değil yeterince."
Her zamankinden geç uyanıp da
sütüne koşan hiçbir çocuk, sanmam ki
göstermiş olsun, gözlerimi daha iyi
birer ayna kılmak için, bize
iyiliğini akıtan suya eğildiğimde
ettiğim aceleyi;

64/ Kıvılcımlar = melekler.
65/ Çiçeklere = kutlulara.
72/ Göğsün şiştikçe = tutkun yoğunlaştıkça.
75/ Gözlerimin güneşi = Beatrice.
81/ Yeterince = onları seçemiyorsun.
82/ Geç uyanıp da = geç uyandığı için karnı daha da acıkmıştır.

gözkapaklarımın ucu suya değince,
ırmak uzun değil de,
yuvarlakmış gibi göründü gözlerime.
Suratını gizleyen maskeyi
çıkarınca nasıl daha sevimli görünürse
yüzü maskeli kişi,
kıvılcımlarla çiçekler de
tıpkı öyle güzelleştiler,
göğün iki divanını görür oldum gözlerimle.
Ey, izniyle gerçek krallığın yüce utkusuna
tanık olduğum yüce güç, gördüklerimi
olduğu gibi anlatabilme gücü ver bana!
Yukarıdaki bir ışık, yaratıcısını gösteriyordu
yaratılana, yaratılan ise
yaratıcısını görünce erince eriyordu.
Işık daire biçiminde ve
öyle genişti ki, bol gelirdi güneşe bile
kemer yapıp dolsalar çevresine.
Yaşam ve güç verdiği
ilk devindiricinin tepesinde kırılan
ışınlar sağlıyordu ışığın görünmesini.

96/ İki divan = meleklerle kurlular.
97/ Gerçek krallık = Cennet.
98/ Yüce güç = Tanrı.
100/ Işık = yukarıdaki dizelerde ırmak biçiminde tanımlanan ışık.
100/ Yaratıcısını = Tanrı'yı.
101/ Yaratılana = meleklerle kurlulara.

Çiçeklerle çimenlerle bezeli
bir bayırın, eteğinde akan suda
bir ayna gibi kendine bakması örneği,
bizden bu yukarılara dönenlerin de,
binden çok basamağın üstünde,
o ışıkta kendilerine baktıklarını gördüm.
Böyle büyük bir ışık içerdiğine
göre en alt basamağı, çok geniş olmalıydı
bu gülün uç yaprakları!
Gözlerim gülün eninde, yüksekliğinde
oyalanmıyordu, bu sevincin niteliğini
niceliğini kucaklıyordu.
Burada uzağın yakının, alıp verdiği yoktu:
çünkü Tanrı'nın aracısız yönetiminde
doğa yasalarına yer yoktu.
Basamaktan basamağa genişleyen
ve bitimsiz bir baharın güneşine
övgü ıtırları sunan ölümsüz gülün sarı yüreğine
götürdü Beatrice, konuşmak isterken
susan beni ve şunları dedi:
"Bak ne büyük, beyaz giysilerin manastırı!
Bak, ne geniş kentimizin çevresi;
bak, nasıl dolu oturacak yerleri,
öyle az ki artık, buraya geleceklerin sayısı.

112/ Bizden = yeryüzünden.
112/ Dönenlerin = kutluların.
121/ Alıp verdiği yoktu uzaklık yakınlık, görüşü zorlaştırmıyordu, kolaylaştırmıyordu.
125/ Güneşine = Tanrı'ya.
129/ Beyaz giysilerin = kutluların.
130/ Kentimizin = Cennet'in.
132/ Öyle az ki = Dante dünyanın sonunun yaklaşmakta olduğuna inandığı için Cennet'e gelebileceklerin sayısının da az olduğunu belirtiyor.

Üzerinde bir taç olduğu için dikkatini
çeken şu büyük iskemleye,
sen bu düğün yemeğine katılmadan önce,
hazırlıksız İtalya'yı düzeltmeyi deneyecek
büyük Henri'nin yeryüzündeki
şanlı ruhu gelecek.
Açlıktan ölürken sütninesini
kovan çocuklara döndürmüş sizi,
gözü kör doyumsuzluk.
Onunla birlikte gizlice, açıkca
aynı yoldan gitmeyen biri,
o zaman kutsal divana başkan seçilecek.
Ama bu kutsal görevde, Tanrı
uzun süre bırakmayacak bu adamı,
büyücü Simon'un atıldığı yere inecek
o da ve daha aşağıya itecek Alagna'lıyı."

135/ Katılmadan önce ölüp de Cennet'e dönmeden önce.
137/ Henri = 1313 tarihinde ölen Lüksemburg kontu iken tahta çıkan Henri VII, İtalya'da imparatorluk düzenini sağlamaya çalışmıştı.
139/ Sütninesini kovan = oysa sütnine onu doyurabilecektir.
140/ Sizi = İtalyanları.
142/ Onunla = Henri ile
143/ Biri = Clemente V.
144/ Kutsal divana = Kilise'ye.
147/ Başkan = papa.
146/ Büyücü Simon = Bkz Cehennem XIX(1).
148/ Alagna'lıyı papa Bonifazio VIII; (Alagna = Anagni).

Otuz birinci kanto

İsa'nın kanını dökerek evlendiği
kutsal erleri, beyaz bir gül gibi
görünüyordu gözlerime;
ötekiler ise, kimi kez çiçeklere,
kimi kez emeklerinin bala dönüştüğü yere
konan bir arı sürüsü gibi uçarken,
kendilerini böyle güzelleştiren,
gönül verdikleri varlığı görüyorlardı,
utkusuna övgüler düzüyorlardı,
binlerce yaprağın süslediği büyük çiçeğe
dalıyor, sonra sevgilerinin sürekli
oturduğu yere yükseliyorlardı.
Yüzleri alev rengiydi, kanatları
altın sarısı, kardan bile beyazdı
geri kalan organları.
Basamak basamak indikçe çiçeğin içine,
kanat çırpa çırpa edindikleri
erinci, isteği sunuyorlardı.

1/ Kanını dökerek = çarmıha gerilerek.
1/ Evlendiği kutsal erleri = yandaş kıldığı kutluları.
2/ Beyaz = giysilerinin beyaz olduğu belirtilmişti bir önceki kantoda.
4/ Ötekiler = melekler.
5/ Yere = kovana.
8/ Varlığı = Tanrı'yı.
10/ Yaprağın = kutlunun.
12/ Yere = Tanrı'ya.
17/ Çırpa çırpa = Tanrı'ya doğru uçarak.

19 Ama çiçekle tepe arasında
uçanların çokluğu, ne görmeyi
engelliyordu, ne de ışığı:
22 çünkü Tanrı'nın ışığı
hak ettiği ölçüde aydınlatır evreni,
hiçbir şey engelleyemez onu.
25 Eskilerin yenilerin oturduğu,
sevinç güven dolu bu ülke, sevgisini
gözlerini bir noktaya yöneltmişti.
28 Ey tek yıldızda ışıyan, gözleri
mutlu kılan üçlü ışık! Aşağıda bizi
savuran fırtınayı de önemse!
31 Helike'nin sevgili oğlu ile birlikte
her gün döne döne kapattığı
kıyılardan gelen barbarların, Roma'yı,
34 büyük yapılarını görünce,
Laterano'nun ölümlüleri geride bırakması
karşısında şaşırmaları gibi,
37 insancıldan kutsala, zamandan
sonsuzluğa, Floransa'dan dürüst ve sağlıklı halka
ulaşan ben de, büyük bir şaşkınlığa
40 düşmüş olmalıydım!
Kuşkusuz, bu şaşkınlıkla sevinç arasında
suskun kalmak, duymamak çok güzeldi.

19/ Tepe = Tanrı.
20/ Uçanların = meleklerin.
25/ Eskilerin yanilerin = İsa'dan önce yaşayanlarla sonra yaşayanlar.
26/ Ülke = Cennet.
27/ Noktaya = Tanrı'ya.
29/ Aşağıda = yeryüzünde.
31/ Helike = Bkz Araf XXV(130)
31/ Sevgili oğlu = Büyük Ayı.
33/ Kıyılardan = kuzeyden.
35/ Laterano = Roma'da önce imparatorların, sonra papaların oturdukları bölge.
35/ Geride bırakması = Roma'daki yapıların, anıtların başka yerlerdeki yapılardan anıtlardan güzel olması.

Gitmeyi düşlediği tapınağa baka baka
gözlerini dinlendiren, başkalarına da
burayı anlatmayı düşleyen bir hacı gibi,
ben de büyük ışığın altında
gözlerimi bir aşağı, bir yukarı
ve çepeçevre gezdiriyordum.
Sevgi öneren gözler, bir başkasının ışığı
ve kendi gülümsemeleri ile gülen yüzler,
dürüstlük süslü işler görüyordum.
Hiçbir noktası üstünde durmasa da
daha, gözlerim çoktan kavramıştı
Cennet'in genel yapısını;
aklıma takılan kimi soruları
sormak isteği içimde tutuşunca
kadınıma döndüm bir kez daha.
Ama ne beklerken, ne buldum karşımda:
Beatrice yerine, yaşlı bir kişi belirdi
gözlerimin önünde, kutlular gibi giyinmişti,
Tatlı bir sevinç kaplamıştı yanaklarını
gözlerini, böyle bir babaya
yaraşır inançlı bir duruş içindeydi.
"Kadınım nerede?" dedim ona.
Dedi ki: "Sonuca erdirmek için isteğini,
Beatrice yerimden kaldırdı beni;

49/ Başkasının = Tanrı'nın.
57/ Kadınıma = Beatrice'ye.
59/ Yaşlı bir kişi = Fransa'da Clairvaux manastırının baş keşişi ermiş Bernard (1090-1153).
65/ İçin = gezinin bu son bölümünde sana rehberlik etmem için.

en üst basamağın üçüncü sırasına
bakarsan, hak ettiği tahtta
oturmuş görürsün onu."
Yanıt vermeden kaldırınca gözlerimi,
yansıttığı kutsal ışıklarla
başına çelenk örerken gördüm onu.
Denizin dibine bile dalsa,
ölümlü hiçbir göz, göğün gürlediği
en yüksek bölgeye, gözlerimle Beatrice arasındaki
uzaklıktan daha uzak olamazdı;
ama uzaklık önemli değildi,
çünkü görüntüsü bozulmadan iniyordu gözlerime.
"Ey benim için Cehennem'e ayak izlerini
bırakmaktan çekinmeyen, umudumun kaynağı
kadın, gördüğüm bunca şeyi
senin yetkinin, senin iyiliğinin
erdemine iznine
borçlu olduğumu biliyorum.
Elindeki yolları yöntemleri
kullandın, kölelikten özgürlüğe
ulaştırdın beni.

67/ Üçüncü sırasına = ilk sırada Meryem, ikinci sırada Havva, üçüncü sırada Rachele (Yakup peygamberin karısı; Raşel) onun sağında da Beatrice vardır.
69/ Onu = Beatrice'yi.
72/ Çelenk örerken = kutsal kişilerin başlarının çevresinde yer alan ayla.
78/ Bozulmadan = havanın, suyun etksine uğramadan.
81/ Gördüğüm = gezim boyunca gördüğüm.
86/ Kölelikten = günahkârlıktan.

Bağışını sürekli kıl ki,
iyileştirdiğin ruhum
onaylayacağın gibi ayrılsın bedenimden."
Böyle yalvardım ona ben;
o uzaklardan baktı, gülümsedi,
sonra sonsuz kaynağa çevirdi gözlerini.
Kutsal yaşlı dedi ki: "Kutsal bir sevgi
ile kutsal bir isteğin beni de görevlendirdiği
bu geziyi eksiksiz bitirmen için,
gözlerini gezdir bu bahçede;
çünkü bahçeyi görünce olgunlaşan gözlerin
daha kolay erişir Tanrı'nın ışığına.
Sevdasıyla tutuştuğum göklerin ecesi
esirgemez desteğini bizden,
çünkü onun sadık kulu Bernard'ım ben."
Veronica'yı görmek için
belki de Hırvatistan'dan gelen,
yıllanmış sevgisinin etkisiyle
ona bakmaya ara veremeyen, baktığı sürece içinden:
"Hazreti İsa efendim, gerçek Tanrım,
demek böyleydi yüzün" diyen

90/ Onaylayacağın gibi = günahsız olarak.
91/ Ona = Beatrice'ye.
93/ Sonsuz kaynağa = Tanrı'ya.
96/ Eksiksiz bitirmen için = Tanrı'yı görebilmen için.
100/ Göklerin ecesi = Meryem.
103/ Veronica = İsa'nın çarmıhı ile birlikte Golgota tepesine çıkarken yüzünü sildiği havlu; üzerine İsa'nın yüzünün görüntüsünün çıktığına inanılan bu havlu Roma'daki San Pietro kilisesinde saklanır; Veronica sözcüğü Latince vera (gerçek) ve Grekçe ikon (resim) sözcüklerinden oluşur.
104/ Hırvatistan'dan = uzaklardan anlamına.

biri gibiydim sanırım,
bu erince bu dünyada erişen
kişinin yoğun sevgisini gözlerken.
"Bağışlayıcının sevgili oğlu" diye
söze girdi o, "gözlerini dibe eğersen,
göremezsin buradaki sevinci;
tahtında görebilmek için
bu ülkenin sevgili ecesini
en uzak basamaklara çevir gözlerini."
Gözlerimi kaldırdım; ufkun doğu kesimi
sabahları nasıl bastırırsa
güneşin battığı kesimi,
gözlerimle vadiden dağa tırmanır gibi
bakınca, yücelerde bir yer gördüm ki,
ışığı her ışığı bastırıyordu.
Phaeton'un sürmeyi beceremediği
arabası beklenirken burada,
gökyüzü nasıl tutuşursa, sağa sola
gittikçe ışık azalırsa, bu barış sancağı da
ortasından öyle güçlü bir ışık saçıyordu,
kenarlarında ise ışık azalıyordu;

110/ Bu dünyada = yeryüzünde.
111/ Kişinin = ermiş Bernard'ın.
112/ Bağışlayıcının = Tanrı'nın
114/ Buradaki sevinci = Cennet'i.
116/ Ecesini = Meryem'i.
124/ Phaeton = Bkz Cehennem XVII (110).
125/ Arabası = güneş.
125/ Burada = yeryüzünde.
127/ Barış sancağı = kimi yorumculara göre Meryem, kimi yorumculara göre Meryem'in tahtı.
128/ Ortasından = burada Meryem vardır.

130 işte buranın tam merkezinde, parlaklığı
sanatı birbirinden ayrı, açık kanatlı,
sevinçler içinde belki bin melek gördüm.
133 Onların oyunlarında şarkılarında,
öteki kutluların gözlerine sevinç dolduran
bir güzelliğin güldüğünü gördüm.
136 Dilim, düşgücüm gibi zengin
olsaydı bile, küçücük bir ayrıntısını
anlatmaya kalkmazdın bu güzelliğin.
139 Onun sımsıcak ateşine
sürekli baktığını görünce gözlerimin,
Bernard da gözlerini ona yöneltince
142 büyük bir sevgiyle, güçlendi benim bakışım bile.

130/ Merkezinde = Meryem'in çevresinde.

Otuz ikinci kanto

Aklı sevgisinde bu kutlu kişi
birden eğitmenlik görevi yüklendi
ve şu kutsal sözleri söyledi:
"Meryem'in kapatıp sağalttığı
yarayı, ayaklarının dibinde oturan
güzel kadın açtı azdırdı.
Koltukların üçüncü sırasını oluşturan
üçüncü basamakta, onun altında oturan,
gördüğün gibi Rachele, yanındaki Beatrice.
Sarah ile Rebecca'yı, Judith ile
işlediği günahın pişmanlığı içinde
Miserere mei diyen yakarıcının büyük ninesini
görebilirsin, basamak basamak inersen
gülün içine doğru,
sırayla adlarını saydıkça ben.

1/ Sevgisinde = Meryem'de
1/ Kutlu kişi = ermiş Bernard.
5/ Yarayı = ilk günahı.
6/ Güzel kadın = Havva.
9/ Rachele = Bkz Cehennem II(101).
10/ Sarah = İbrahim (Abraham) peygamberin karısı.
10/ Rebecca = İshak (Isaac) peygamberin karısı.
10/ Judith = Asur ordusunun komutanı Hoolofernes'in başını keserek Yahudileri kurtaran kadın; Bkz Âraf XII(58).
11/ İşlediği günah = Betsabea ile yaptığı zina; Bkz *Kitabı Mukaddes*, *Mezmurlar* 50(19).
12/ *Miserere mei* = Tanrım bana acı.
12/ Yakarıcının = Davut peygamberin.
12/ Büyük ninesi = Ruth.

Yedinci basamaktan aşağı doğru
yine Yahudi kadınlar dizilirler,
çiçeğin taçlarını ikiye bölerler;
inancın İsa'ya bakmasına göre,
bir duvar örerler
bu kutsal merdivende.
Çiçeğin her yaprağının
olgunlaştığı şu yanda,
gelecek İsa'ya inananlar oturur;
yarı daireleri boşlukların
kestiği karşı yakada,
gelen İsa'ya bakanlar bulunur.
Burada gökler ecesinin şanlı tahtının,
altındaki tahtlarla birlikte
bir bölme oluşturması gibi,
karşıda da koca Yuhanna'nın tahtı yer alır,
o ki, çöle bilgece göğüs germiş, canını vermiş,
iki yıl da Cehennem'de kalmıştır;
daha aşağıda Francesco, Benedetto, Augustino
ve ötekiler bir bölme oluşturur,
basamak basamak buraya indikçe.

19/ Bakmasına göre = İsa'ya inanış biçimine göre.
24/ Gelecek İsa'ya inananlar = İsa gelmeden önce geleceğine inananlar.
27/ Gelen İsa'ya bakanlar= İsa geldikten sonra ona inananlar.
28/ Gökler ecesi = Meryem.
31/ Yuhanna Yahya peygamber; çölde ölmüş, İsa da ölüp onu kurtarıncaya dek, iki yıl Limbus'ta kalmıştır; Bkz Cennet XVIII(135).
34/ Francesco = Assisi'li ermiş Francesco.
34/ Benedetto = ermiş Benedetto.
34/ Augustino = Bkz Cennet X(120) ve XII(132).

Tanrı'nın yüce düzenine bak iyice:
inancın iki türü de, eşit biçimde
dolduracak bu bahçeyi.
Şunu da bil ki, iki bölmeyi ikiye kesen
basamağın dibindekilerin hiçbiri,
kendisi hak ettiği için değil, başka biri
hak ettiği için ve kimi koşullarla oturur;
çünkü bu ruhlar iyiyi kötüyü ayırt edemeden
ayrılmışlardır bedenlerinden.
Yüzlerine iyice bakıp, onları dinlersen,
çocuksu yüzlerinden, seslerinden
sen de anlarsın bunu hemen.
İçinde kuşku, susmaktasın şimdi:
ince düşüncelerin beline doladığı
güçlü ağı çözmem gerekli.
Bu ülkenin hiçbir yerinde
rastlantıya yer yoktur;
üzüntü, açlık, susuzluk da yoktur:
çünkü gördüğün her şeyi
ölümsüz yasa düzenler, yasaya uygundur
her şey, yüzüğün parmağa uyması gibi;

38/ Inancın iki türü = İsa'nın geleceğine inananlar ve İsa'ya inananlar.
39/ Bahçeyi = Cennet'i.
42/ Başka biri = İsa.
43/ Kimi koşullarla = bu koşullar aşağıda (79-84. dizeler) açıklanıyor.
44/ Ayırt edemeden = erginleşmeden.
49/ İçinde kuşku = Dante, çocuk yaşta, iyiyi kötüyü ayırt edemeden ölen bu ruhların niçin değişik basamaklara yerleştiklerine yanıt bulamaz.
52/ Bu ülkenin = Cennet'in.
56/ Ölümsüz yasa = Tanrı'nın yasaları.

bu nedenle bu ruhların gerçek yaşama
vaktinden önce gelip de, kiminin iyi
kiminin kötü bir yer bulmasını *sine causa* sanma.
Hiçbir istencin daha fazlasını
isteyemeyeceği sevgiyle, sevinçle
yüklü bu ülkenin hükümdarı,
sevecen bakışlarla yaratırken ruhları,
her birini değişik oranda donatır gönlünce:
neden bilinmese de sonuç böyledir.
Kutsal metinler bunu açıkça gösterir,
analarının karnında öfkeye
kapılan ikizler örneğiyle.
Bu nedenle, saçlarının rengine
göre, yüce ışık onurlandırır,
taçlandırır onları
Böylece, değişik basamakta oturmaları
kendi çabalarından değil,
ilk bakışlarının keskinliğinden kaynaklanır.
Kurtuluşa erişmek için ilk yüzyıllarda,
kişinin saflığı, ana babasının inancı
yeterli sayılırdı;

60/ *Sine causa* = nedensiz.
63/ Hükümdarı = Tanrı.
69/ İkizler = Yakup peygamberle kardeşi Esau; Bkz Cennet X(131).
70/ Saçlarının rengine = erdemlerine.
75/ İlk bakışlarının = Tanrı'ya erişebilme gücünün.
76/ Kurtuluşa = ruhun kurtuluşu.

79 ilk çağlar geçtikten sonra,
erkeklerin sünnet olmaları
istendi, güçlensin diye saf kanatları;
82 ama İsa geldikten sonra,
onun eksiksiz vaftizi olmadıkça
bu saflık aşağıda tutuldu.
85 İsa'ya en benzeyen yüze bak şimdi,
çünkü ancak onun aydınlığı
sana gösterebilir İsa'yı."
88 Bu yücelerde uçan kutsal beyinlerin
getirdiği öyle bir sevincin
yağdığını gördüm ki o yüzün üstüne,
91 daha önce gördüklerimin hiçbiri,
ne bunca şaşırtmıştı beni, ne de
Tanrı'ya bunca benzeyen bir yüz göstermişti;
94 *Ave Maria gratia plena* söyleye söyleye
üzerine inen ilk sevgi,
kanatlarını açtı onun önünde.
97 Dört bir yandan karşılık verdi
kutlu topluluk bu ilahiye,
daha da erinç geldi yüzlerine.

80/ Sünnet = sünnet vaftizin ilk biçimi sayılıyordu.
84/ Aşağıda tutuldu = İsa'dan sonra, vaftiz edilmemiş çocuklar, sünnetli bile olsalar Limbus'ta (aşağıda) kaldılar.
85/ Yüze = Meryem'e.
88/ Kutsal beyinlerin = meleklerin.
94/ *Ave Maria gratia plena* = Katolikliktе Meryem için edilen duanın başlangıç sözcükleri (selam ey nimete eren Meryem); bu sözleri melek Cebrail, Meryem'e söyler; Bkz *Kitabı Mukaddes*, *Luka'ya göre İncil* 1(28).
95/ İlk sevgi = Cebrail.

"Ey, sonsuz yazgının yerleştirdiği
o güzel yeri bırakıp da
benim için buraya inen kutsal baba,
ecemizin gözlerine
bunca sevinçle bakan, sevdadan
cayır cayır yanan bu melek kim?"
Sabah yıldızının güzelliğini
güneşten alması gibi, güzelliğini
Meryem'den alanın bilgisine başvurmuştum yine.
Dedi ki: "Bir ruhta, bir melekte
bulunabilen yürekliliğin, güzelliğin
tümünü içerir o; biz de sevinirz buna,
çünkü Tanrı'nın oğlu, bedenimizin ağırlığını
yüklenmek istediğinde, hurma dalını
o götürmüştü Meryem'e.
Ben konuşurken gözlerinle izlersen,
bunca doğru, bunca inançlı bu krallığın
büyük soylularını tanırsın.
Meryem'e daha yakın oldukları için
daha mutlu şu üstteki ikili,
bu gülün iki köküdür sanki:

102/ Baba = ermiş Bernard.
108/ Alanın = ermiş Bernard'ın.
111/ Sevinirz buna = kıskanmayız anlamına.
112/ Tanrı'nın oğlu = İsa.
113/ Yüklenmek istediğinde = yeryüzüne gelmeye karar verdiğinde.
113/ Hurma dalını = Cebrail Meryem'e gebe kaldığını bildirdiğinde, elinde hurma dalı vardır.
116/ Krallığın = Cennet'in.
119/ İkili = insanlığın atası Âdem ile, Kilise'nin kurucusu Petrus.

121 solundan ona yaklaşan,
damak zevki uğruna
insan türüne acıyı tattıran baba;
124 sağda, İsa'nın bu güzelim çiçeğin
anahtarlarını verdiği, Kutsal Kilise'nin
saygın babasını görmektesin.
127 Mızrakla çivilerle elde edilen
güzel gelinin, kötü günlerini ölmeden
önce bilen, onun yanında oturuyor,
130 ötekinin yanında ise, değişken,
dik başlı, değerbilmez halkını
man'la doyuran başkan duruyor.
133 Petrus'un önünde, kızını görmenin
mutluluğu içinde, gözlerini ondan ayırmadan
Hosanna söyleyen Anna'yı görmektesin;
136 en eski aile babasının karşısında,
sen uçurumun önünde alnını eğdiğinde
kadınını gönderen Lucia oturuyor.
139 Geçen zaman uykunu getirdiğine göre,
elindeki kumaşa göre etek biçen terzi gibi
buraya bir nokta koymamız gerek bizim de;

121/ Ona = Meryem'e.
123/ Baba = Âdem.
126/ Saygın babasını = Petrus'u.
127/ Mızrakla çivilerle çarmıha gerilerek.
128/ Güzel gelin = Kilise.
129/ Bilen = vaftizci Yahya.
129/ Onun = Petrus'un.
130/ Ötekinin = Âdem'in.
132/ Başkan = Musa; Musa Yahudileri Mısır'dan Filistin'e götürürken, gökten inen ve halkını "man" adını verdiği, kişniş tohumuna benzer bir besinle besler; Bkz *Kitabı Mukaddes*, Çıkış 16(31).
135/ Anna = Meryem'in anası.
136/ En eski aile babası = Âdem.
138/ Kadınını gönderen Lucia = Beatrice'yi gönderen Lucia; Bkz Cehennem II(100).

gözlerimizi ilk sevgiye yönelteceğiz ki,
ona doğru bakıp, elinden geldiğince
ışığına girebilesin.
Ama kanatlarını çırpıp da
ilerlediğini sanıp geri gitmemen için,
destek istemek gerek, dua ederek
sana yardım edebilecek olana;
sözlerimi duygularınla dinle ki,
yüreğin benimsesin dediklerimi."
Bunları dedi, şu kutsal duayı etti.

142/ İlk sevgiye = Tanrı'ya.
148/ Olana = Meryem'e.

tuş üçüncü kanto

"Bakire ana, oğlunun kızı,
yaratılanın en yücesi en yalını,
sonsuz kararın dönüm noktası,
öyle soylu kıldın ki insan doğasını,
Yaradan gocunmadı,
kendini insan kıldı.
Karnında tutuşan sevginin sıcaklığı
bu çiçeğin açmasını sağladı
sonsuz dinginlikte.
Burada bizler için öğle güneşi gibi
bir sevgi meşalesi oldun, aşağıdaki
ölümlüler için tükenmez umut kaynağı.
Öyle büyük, öyle değerli kadınsın ki,
dileği olup da sana başvurmayan kişi
dileği kanatsız uçsun istiyor demektir.
İyiliğin yalnızca isteyenlere
ulaşmakla yetinmez,
istenmeden de yetişirsin çoğu kez.

1/ Bakire ana = Meryem.
1/ Oğlunun kızı = Meryem oğlunun (İsa'nın) kızı sayılabilir, çünkü Hıristiyanlıkta İsa'nın ete kemiğe bürünmüş Tanrı olduğuna inanılır.
3/ Sonsuz kararın = insanlığın kurtuluşu için İsa'nın yeryüzüne gelmesi kararı.
7/ Sevginin = Tanrı sevgisinin.
8/ Çiçeğin = cennetliklerin oluşturdukları çiçek.
9/ Sonsuz dinginlikte = göklerin en üst katında.
10/ Burada = Cennet'te.
11/ Aşağıdaki = yeryüzündeki.
15/ Kanatsız uçsun = yerine gelmesin.

Bağışlama sende, acıma sende
cömertlik sende, iyilik adına ne varsa
yaratılanlarda, tümü sende.
Evren uçurumunun dibinden buraya,
ruhun yaşamlarını birer birer gören
bu kişi, şimdi senden
gözlerini yukarılara,
Yaradana doğru kaldırma
gücü vermeni istemekte.
Onun görmesi için duyduğun isteği
o denli duymamış olan ben,
desteğini diliyorum senin
ona görünmesi için yüce sevincin,
dualarınla onu ölümlülük engellerinden
çözmeni istiyorum senden.
Ey her istediğini yapabilen ece,
bir isteğim de, yeterince gördükten sonra,
duygularını götürmesi yeryüzüne.
Koruman geçit vermesin insancıl dürtülere,
bak Beatrice de, öbür cennetliklerle
ellerini kavuşturmuş beni desteklemekte!"

22/ Evren uçurumu = Cehennem.
24/ Bu kişi = Dante.
28/ Görmesi = Tanrı'yı görmesi.
31/ Yüce sevincin = Tanrı'nın.
32/ Ölümlülük engellerinden
lümlülere özgü yetersizliklerden.
34/ Ece = Meryem.
35/ Gördükten = Tanrı'yı gördükten.

Tanrı'nın sevdiği o kutlu gözler
yakarana çevrildiler, inançlı dualardan
hoşlandıklarını belli ettiler;
ardından, öncesiz sonrasız ışığa yöneldiler,
hiçbir canlının gözü böyle derine
inemezdi o ışığın içinde.
İsteklerinin sonuna erişmekte
olan ben de, içimdeki tutkunun
doruğa ulaştığını duyumsuyordum.
Bernard gülümsüyor, gözlerimi yukarıya yöneltmemi
işaret ediyordu; oysa onun bu isteğini
o daha demeden yerine getirmiştim:
çünkü arılaştıkça görme yetim,
gerçeğin ta kendisi yüce ışığın içine,
daha çok giriyordum gitgide.
Bundan sonra gördüklerim sığmaz sözcüğe,
bu görüntü karşısında yetersiz kalır dilimiz,
bu yoğunluğa dayanamaz belleğimiz.
Düşünde her şeyi görürken, düş sona erince
ayrıntıları anımsamayan,
gördüklerinden izlenimler kalan

40/ Kutlu gözler = Meryem'in gözleri.
41/ Yakarana = ermiş Bernard'a.
43/ Işığa = Tanrı'ya.
53/ Yüce ışığın = Tanrı'nın.
66/ Sibylla = Cumae'li (İtalya) bilici; sorulara verdiği yanıtları kâğıtlara yazdığı söylenir.

biri gibiyim şimdi, çünkü ne gördümse
silindi, ama yüreğimde dipdiri
gördüklerimin izlenimi.
Güneşte böyle erir kar;
Sibylla'nın ince kâğıtlara açtığı
falları da böyle savururdu rüzgâr.
Ey ölümlü kavramların bunca üstüne
çıkan yüce ışık, bana kendini
nasıl gösterdiğini anımsat biraz belleğime,
ve öyle güçlü kıl ki dilimi,
hiç olmazsa şanının bir kıvılcımı
erişsin dünyaya geleceklere;
gördüklerim biraz canlanırsa belleğimde
ve bunları aktarabilirsem bu dizelere,
daha iyi anlaşılacak utkun.
Öyle yoğundu ki parlak ışık,
gözlerimi bir an ondan ayırsaydım,
kendimden geçerdim sanırım.
İşte bu nedenle daha da yüreklendiğimi,
dayanıp gözlerimi sonsuz değerle
birleştirdiğimi anımsıyorum.
Ey gözlerimin olanca gücüyle
öncesiz sonrasız ışığı görmemi
sağlayan bereketli sevgi!

68/ Yüce ışık = Tanrı.
72/ Dünyaya geleceklere = yeni kuşaklara.
75/ Utkun = her şeyin üstündeki yüce değerin, benzersiz kusursuzluğun.

Evrende dağınık olanın
onun derinliğinde sevgiyle
bir araya geldiğini gördüm tek ciltte:
tözler, etkilenmeler ve özellikleri
öyle içiçe geçmişlerdi ki,
cılız bir ışık olur anlatsam gördüklerimi.
Sanırım evrensel biçimini
gördüm bu düğümün, çünkü ondan söz ederken
içimdeki sevincin arttığını duyuyorum.
Argo'nun gölgesini görünce Neptunus'u şaşırtan
girişimin unutulması için yirmi beş yüzyıl geçti,
oysa bana bir an yetti.
Böylece, aklım şaşkınlık içinde
kıpırdamadan, dikkat kesilmiş bakıyordu
baktıkça bakma isteği artıyordu.
İnsan bu ışık karşısında öyle oluyordu ki,
başka bir şeye bakmak için gözlerini
ondan alamıyordu;
çünkü isteğin tek amacı
iyilik onda yoğunlaşıyordu,
onda kusursuz olan, dışında kusurlu oluyordu.

86/ Onun = Tanrı'nın.
88/ Tözler = kendiliğinden var olanlar.
94/ Argo = Argonaut'lar seferinde kullanılan gemi; Bk: Cehennem XVIII(86).
94/ Neptunus = deniz tanrısı.

Anımsadıklarımla ilgili sözlerim,
meme emen bir çocuğun sözlerinden bile
yetersiz kalacak bundan böyle.
Bunun nedeni baktığım parlak ışığın
birden çok görünüş içermesi değil,
eskiden nasılsa yine öyle o;
neden, baktıkça gözlerimin güçlenmesi
gibi, ben değişirken o tek görünüşün de
değiştiği izlenimi.
Yüce ışığın derin ve arı tözünde
ayrı renkte, aynı büyüklükte
üç daire belirdi gözlerimin önünde;
biri birine yansıyordu
ebemkuşağının ebemkuşağına yansıması gibi,
üçüncüsü ikisinden eşit kaynaklanan bir ateşti.
Ah, sözcükler öyle yetersiz, öyle güçsüz ki
gördüklerimi söylemeye! Aklımda kalanlar ise
neredeyse hiç, gördüklerime göre.
Ey sonsuz ışık, yalnızca kendinde varsın,
kendini yalnız sen tanırsın, tanıdığın,
tanındığın için kendine güler, sevdalanırsın!

117/ Üç daire = üçlem ilkesine gönderme; renklerinin ayrı olması niteliklerinin ayrı olduğunu, büyüklüklerinin aynı olması eşdeğer olduklarını gösteriyor.
118/ Biri birine yansıyordu = baba (Tanrı) oğula (İsa) yansıyordu.
120/ İçüncüsü = Kutsal Ruh.
124/ Sonsuz ışık = Tanrı.
124/ Yalnızca kendinde varsın çünkü seni senden başkası içeremez.
125/ Sen tanırsın = kendini ancak sen görebilirsin (Baba).
125/ Tanıdığın = Oğul.
126/ Sevdalanırsın = kendini ersin (Kutsal Ruh).

Sana yansıyan bir ışık gibi
tasarlandığı izlenimi veren, bir süre
gözlerimle izlediğim şu daire
kendi içinde kendi rengiyle
bizim resmimizi çizmekte sanki;
öyle ki, ayıramıyorum ondan gözlerimi.
Daireyi ölçmeye çalışıp kafa yoran
ama gerekli kuralı bulamayan
bir matematikçi nasıl olursa,
öyle idim ben de yeni görüntü karşısında:
görüntünün daire ile nasıl birleştiğini
oraya nasıl yerleştiğini görmek istiyordum;
ne var ki yeterli değildi kanatlarım:
ama bir şimşek sarsınca aklımı,
gerçekleşti amacım.
Düşlemin gücü burada tükendi;
artık isteğimi, istencimi
dengeli bir çark gibi döndürüyordu,
güneşi yıldızları döndüren sevgi.

129/ Şu daire = ikinci daire (Oğul).
131/ Bizim resmimizi = bir insan yüzü.
134/ Gerekli kuralı = çapla çember arasındaki ilişkiyi.
137/ Görüntünün = insan yüzünün.
137/ Birleştiğini = insanla Tanrı'nın nasıl birleştiğini (İsa'da).
139/ Kanatlarım = yeteneğim.
145/ Güneşi yıldızları döndüren sevgi = Tanrı; Cennet de, Cehennem ve Âraf gibi yıldızları sözcüğüyle sona erer (İtalyancada).

Özel Adlar Dizini

Abbagliato *Ceh.* XXIX 131
Absalon *Ceh.* XXVIII 137
Abydos *Âraf* XXVIII 72
Achitofel *Ceh.* XXVIII 137
Acone *Cen.* XVI 65
Acquacheta *Ceh.* XVI 97
Acquasparta *Cen.* XII 124
Adamo *Ceh.* XXX 61, XXX 104
Âdem *Ceh.* III 115; *Âraf* IX 11, XI 45, XXIX 86, XXXII 37
Adige (Adice) *Ceh.* XII 6. *Âraf* XVI 115; *Cen.* IX 43
Aeolus *Âraf* XXVIII 19
Africanus *Âraf* XXIX 115
Agathon *Âraf* XXII 107
Aglauros *Âraf* XIV 139
Agapetus *Cen.* VI 16
Agnel (Agnelo Brunellesco) *Ceh.* XXV 68
Agobbio *Âraf* XI 79
Aguglion *Cen.* XVI 55
Ahşüyerüş *Âraf* XVII 28
Aigina *Ceh.* XXIX 63
Aineias *Ceh.* II 32, IV 122, XXVI 90
Aisopos *Ceh.* XXIII 4
Akan *Âraf* XX 111
Akheron *Ceh.* III 76, XIV 116; *Âraf* II 105
Akhilleus *Ceh.* V 66, XII 71, XXVI 62, XXXI 4; *Araf* IX 37, XXI 92
Akkâ *Ceh.* XXVII 89
Akrep *Âraf* XXV 3
Alagia *Âraf* XIX 142
Alagna *Âraf* XX 86; *Cen.* XXX 146
Alard *Ceh.* XXVIII 15
Alba *Ceh.* VI 37
Alberichi *Cen.* XVI 89
Alberigo *Ceh.* XXXIII 118
Albero *Ceh.* XXIX 109
Alberto *Ceh.* XXXII 57
Albertus Magnus *Cen.* X 98
Alekto *Ceh.* IX 47
Alessandria *Âraf* VII 135
Alessandro *Ceh.* XXX 76
Alessio Interminei *Ceh.* XVIII 122
Ali *Ceh.* XXVIII 32
Alichino *Ceh.* XXI 118, XXII 112
Alkides *Cen.* IX 102
Alkmaion *Âraf* XII 50; *Cen.* IV 104
Alman Albert *Âraf* VI 97; *Cen.* XIX 116
Almanlar *Ceh.* XVII 21
Amphiaraos *Ceh.* XX 34
Amphion *Ceh.* XXXII 10
Amphisbaena *Ceh.* XXIV 86
Amyclas *Cen.* XI 68
Anaksagoras *Ceh.* IV 137
Anastagi *Âraf* XIV 107
Anastasio (papa) *Ceh.* XI 9
Angiolello *Ceh.* XXVIII 77
Ankhises *Ceh.* I 74; *Âraf* XVIII 136; *Cen.* XV 26, XIX 130
Anna *Cen.* XXXII 135
Annibal *Ceh.* XXXI 115; *Cen.* VI 50
Anselmo *Cen.* XII 138
Anselmuccio *Ceh.* XXXIII 50
Antandros *Cen.* VI 67
Antenor *Âraf* V 74
Antenora *Ceh.* XXXII 88
Antheus *Ceh.* XXXI 100, XXXI 112, XXXI 140
Antigone *Âraf* XXII 110
Antiphon *Âraf* XXII 106
Antonio *Cen.* XXIX 125
Apollon *Cen.* I 13, II 8
Araba *Ceh.* XI 114, *Âraf* I 29
Aragon *Âraf* III 113
Arakhne *Ceh.* XVII 18; *Âraf* XII 43
Arasat *Ceh.* X 12
Arbia *Ceh.* X 86
Arca *Cen.* XVI 91
Archiano *Âraf* V 95, 124
Ardinghi *Cen.* XVI 92
Arethusa *Ceh.* XXV 97
Arezzo *Ceh.* XXII 4, XXIX 109, XXX 31; *Âraf* VI 14
Argia *Âraf* XXII 110
Argo (gemisi) *Cen.* XXXIII 94
Argos *Âraf* XXIX 96
Aristo *Ceh.* IV 131; *Âraf* III 43
Arius *Cen.* XIII 128
Arles *Ceh.* IX 112
Arno *Ceh.* XIII 146, XV 111,

XXIII 94, XXX 65 XXXIII 83; Âraf V 125, XIV 23; Cen. XI 106
Aronta Ceh. XX 46
Arrigo Ceh. VI 80
Arrigo Mainardi Âraf XIV 97
Arrigucci Cen. XVI 107
Arthur (kral) Ceh. XXXII 61
Ascesi Cen. XI 52
Asdente Ceh. XX 118
Aslan Cen. XVI 38, XXI 14
Asopos Âraf XVIII 92
Asurlar Âraf XII 59
Athamas Ceh. XXX 4
Atina Ceh. XII 17; Âraf VI 140; Cen. XVII 47
Atropos Ceh. XXXIII 125
Attila Ceh. XII 134, XIII 148
Augustino Cen. X 119, XII 131, XXXII 34
Augustus Ceh. I 71, XIII 67; Âraf XXIX 115
Aulis Ceh. XX 111
Aurora Âraf II 7
Ausonia Cen. VIII 63
Ayılar Âraf IV 65; Cen. II 9
Azzolino Ceh. XII 110

Babil Cen. XXIII 133
Bacchiglione Ceh. XV 111
Bacchus Ceh. XX 59; Âraf XVIII 91, Cen. XIII 25
Bagnacaval Âraf XIV 115
Balıklar Ceh. XI 113, Âraf I 21, XXXII 53
Barbagia Âraf XXIII 94, 95
Barbariccia Ceh. XXI 120, XXII 29, 59, 145
Barbarossa Âraf XVIII 119
Bari Cen. VIII 62
Barucci Cen. XVI 104
Battista Ceh. XIII 143, XXX 73
Beatrice Ceh. II 70, 103; Âraf VI 46, VII 127, XV 77, XVIII 48, 73, XXIII 127, XXVII 36, 53, XXX 73, XXXI 81, 107, 114, 133, XXXII 36, 85, 106, XXXIII 4, 124; Cen. I 46, 64, 85, II 22, III 127, IV 15, 139, V 16, 85, 122, VII 16, IX 16, X 37, 52, 60, 61, XI 11, XIV 6, 80, XV 70, XVI 13, XVII 4, 30, XVIII 16, 52, XXI 63, XXII 125, XXIII 19, 34, 76, XXIV 10, 22, 34, 55, XXV 28, 137, XXVI 76, XXVII 34, 102, XXIX 7, XXX 15, 127, XXXI 59, 66, 75, XXXII 9, XXXIII 38
Beccheira Ceh. XXXII 120
Belacqua Âraf IV 124
Belisarius Cen. VI 25
Bellincion Berti Cen. XV 112
Bellincione Cen. XVI 98
Belus Cen. IX 97
Belzebuth Ceh. XXXIV 127
Benaco Ceh. XX 63, 73, 76
Benedetto (San) Ceh. XVI 99; Cen. XXXII 34
Benevento Âraf III 128
Bergamo Ceh. XX 72
Bernard Cen. XXXI 102, 141, XXXIII 49
Bernardino di Fosco Âraf XIV 101
Bernardo da Quintavalle Cen. XI 79
Bertrand de Born Ceh. XXVIII 134
Bisenzo Ceh. XXXII 56
Bocca Ceh. XXXII 106
Boğa Âraf XXV 2; Cen. XXII 108
Bologna Ceh. XXIII 142, Âraf XIV 101
Bolsena Âraf XXIV 23
Bonaginta Âraf XXIV 19, 20
Bonaventura da Bognoreggio Cen XII 129
Bonconte Âraf V 88
Bonifazio Ceh. XIX 52; Âraf XXIV 29
Bonturo Ceh. XXI 41
Boreas Cen. XXVIII 79
Borgo Cen. XVI 135
Bostichi Cen. XVI 92
Brabant Âraf VI 23
Branca d'Oria Ceh. XXXIII 137, 140, 144
Brandizio Âraf III 27
Brennus Cen. VI 43
Brenta Ceh. XV 9; Cen. IX 25
Brescia Ceh. XX 68, 72
Brettinoro Âraf XIV 112
Briareus Ceh. XXXI 98; Âraf XII 30
Brigata Ceh. XXXIII 89
Bruges Ceh. XV 5; Âraf XX 46

Brunetto Latino Ceh. XV 30, 32, 100
Brutus Ceh. IV 127, XXXIV 65; Cen. VI 74
Bryson Cen. XIII 125
Buggea Cen. IX 92
Bulicame Ceh. XIV 79
Buondelmonte Cen. XVI 140
Buondelmonti Cen. XVI 66
Buoso degli Abati Ceh. XXV 139
Buoso Donati Ceh. XXX 45

Caccia d'Asciano Ceh. XXIX 130
Cacciaguida Cen. XV 135
Cacus Ceh. XXV 25
Cadiz Cen. XXVII 82
Caecilius Âraf XXII 98
Caesar Ceh. IV 123, XIII 64, XXVIII 99; Âraf VI 93, 112, XVIII 101, XXVI 77; Cen. VI 57, 85, XVI 58
Cagnan Cen. IX 49
Cagnazzo Ceh XXI 119, XXII 107
Cahors Ceh. XI 50; Cen. XXVII 59
Calabria Cen. XII 140
Calaroga Cen. XII 54
Calboli Âraf XIV 88
Calcabrina Ceh. XXI 118, XXII 133
Calfuci Cen. XVI 106
Calixtus Cen. XXVII 44
Camicion de' Pazzi Ceh. XXXII 68
Cammilla Ceh. I 106, IV 124
Campagnatico Âraf XI 65
Campaldino Âraf V 92
Campi Cen. XVI 49
Campo Picen Ceh. XXIV 148
Capocchio Ceh. XXIX 137, XXX 28
Caponsacco Cen. XVI 121
Cappelletti Âraf VI 106
Capraia Ceh. XXXIII 82
Caprona Ceh. XXI 94
Carentena Ceh. XV 7
Carlin Ceh. XXXII 69
Carlo Cen. XX 63
Carnaro Ceh. IX 114
Carrara Ceh. XX 47
Casal Cen. XII 124
Casalodi Ceh. XX 94
Casella Âraf II 91
Casentino Ceh. XXX 64, Âraf V 94
Cassius Ceh. XXXIV 67; Cen. VI 74
Castor Âraf IV 61
Castrocaro Âraf XIV 116
Carentana Ceh. XV 7
Carnaro Ceh. IX 114
Carrara Ceh. XX 47
Cassino Cen. XXII 37
Catalano Ceh. XXIII 104, 114
Cato Ceh. XIV 14
Catona Cen. VIII 62
Catellini Cen. XVI 88
Cattolica Ceh. XXVIII 80
Caurus Ceh. XI 114
Cebrail Cen. IV 47, IX 137
Cecina Ceh. XIII 7
Cefas Cen. XXI 127
Cenchres Ceh. XXIV 86
Ceneviz Cen. IX 88
Ceperan Ceh. XXVIII 13
Cerchi Cen. XVI 65
Certaldo Cen. XVI 49
Cervia Ceh. XXVII 42
Ceuta Ceh. XXVI 111
Charles Ceh. XIX 98; Âraf V 69, XI 136, XX 67, 71; Cen. VI 106, VIII 71, IX 1
Chelydrid Ceh. XXIV 86
Chiana Cen. XIII 22
Chiassi Âraf XXVIII 19
Chiavari Âraf XIX 100
Chiusi Cen. XVI 74
Ciacco Ceh. VI 52, 58
Cianfa Ceh. XXV 43
Cianghella Cen. XV 129
Cieldauro Cen. X 128
Cimabue Âraf XI 94
Cincinnatus Cen. XV 127
Ciriatto Ceh. XXI 122, XXII 56
Citera Âraf XXVII 94
Clemente Âraf III 124
Clemenza Cen. IX 3
Cletus Cen. XXVII 41
Cluny Ceh. XXIII 63
Colle Âraf XIII 115
Cologna Cen. X 98
Conio Âraf XIV 116
Constantinus Ceh. XIX 115, XXVII 94; Cen. VI 3
Cornelia Ceh. IV 128; Cen. XV 127
Corneto Ceh. XIII 7
Cosenza papazı Âraf III 124
Costanza Âraf III 112, 142, VII 127; Cen. III 120, IV 97

Crassus Âraf XX 116
Crisostomo Cen. XII 136
Cunizza Cen. IX 32
Cupido Cen. VIII 7, 9
Curio Ceh. XXVIII 102
Curradino Âraf XX 67
Currado II Cen. XV 139
Currado da Palazzo Âraf XVI 124
Currado Malaspina Âraf VIII 65, 118
Cyrrha Cen. I 35

Daidalos Ceh. XXIX 115
Daniel Âraf XXII 146; Cen. IV 15, XXIX 133
Dante Âraf XXX 56
Davut Ceh. IV 57, XXVIII 137
Decius Cen. VI 47
Deianeira Ceh. XII 68
Deidamia Ceh. XXVI 61; Âraf XXII 109
Deiphyle Âraf XXII 110
Delia Âraf XXIX 77
Delos Âraf XX 130
Delphoi Cen. I 33
Demokritos Ceh. IV 136
Demophoon Cen. IX 100
Diraç Cen. VI 65
Diana Âraf XIII 152, XXV 130
Dicle Âraf XXXIII 112
Dido Ceh. V 85; Cen. VIII 9
Dimyat Ceh. XIV 104
Diogenes Ceh. IV 137
Diomedes Ceh. XXVI 55
Dione Cen. VIII 7, XXII 143
Dionisio Ceh. XII 108
Dionysus Cen. XXVIII 130
Dioskorides Ceh. IV 140
Dite Ceh. VIII 69, XI 65, XII 37, XXXIV 20
Dolcin Ceh. XXVIII 56
Domenico Cen. X 94, XII 70
Dominazioni Cen. XXVIII 122
Domitianus Âraf XXII 83
Donato Cen. XII 137
Donna Berta Cen. XIII 140
Douai Âraf XX 46
Draghignazzo Ceh. XXI 121, XXII 73
Duera Ceh. XXXII 117

Ebro Âraf XXVII 3; Cen. IX 88
Egidio Cen. XI 83
Elbe Âraf VII 98
Elektra Ceh. IV 121
Eliseo Cen. XV 136
Elsa Âraf XXXIII 68
Elysium Cen. XV 27
Ema Cen. XVI 143
Empedokles Ceh. IV 138
Ephialtes Ceh. XXXI 94, 107
Epikuros Ceh. X 13
Erikhton Ceh. IX 22
Erinys Ceh. IX 45
Erisikhthon Âraf XXIII 25
Ermo Âraf V 96
Esau Cen. VIII 131
Ester Âraf XVII 28
Eteokles Ceh. XXVI 52
Etika Ceh. XI 80
Euklides Ceh. IV 142
Eunoe Âraf XXVIII 131, XXXIII 127
Eurialus Ceh. I 106
Europa Cen. XXVII 84
Euros Cen. VIII 68
Euripides Âraf XXII 106
Euryplos Ceh. XX 113

Fabbro Âraf XIV 101
Fabius Cen. VI 47
Fabrizio Âraf XX 26
Faenza Ceh. XXXII 122, Âraf XIV 111
Falterona Âraf XIV 17
Fano Ceh. XXVIII 76, Âraf V 71
Farfarello Ceh. XXI 123, XXII 95
Farinata Ceh. VI 79, X 32
Fas Âraf IV 139
Federico, Ceh. X 119; XIII 58; XXIII 66 Âraf VII 118, XVI 115; Cen. XX 63
Federigo Novello Âraf VI 17
Federigo Tignoso Âraf XIV 106
Fegghine Cen. XVI 49
Felice Cen. XII 79
Feltre Cen. IX 52
Feltro Ceh. I 105
Ferisiler Ceh. XXIII 116, XXVII 85
Ferrara Cen. IX 56
Fırat Âraf XXXIII 112
Fiesole Ceh. XV 61, 73; Cen. XV 125; Cen. XVI 122
Fifanti Cen. XVI 104
Filippeschi Âraf VI 107

Filippi Cen. XVI 88
Filippo Argenti Ceh. VIII 61
Fizika Ceh. XI 100
Floransa Ceh. X 91, XVI 74, XVII 70, XXIV 144, XXVI 1, XXXII 119; Âraf VI 127, XI 113, XX 75, XXIII 100; Cen. XV 98, XVI 61, 84, 86, 111, 146, 149, XVII 48, XXIX 103, XXXI 38
Focaccia Ceh. XXXII 62
Focara Ceh. XXVIII 90
Folquet Cen. IX 95
Fonte Branda Ceh. XXX 78
Forese Âraf XXIII 48, 76, XXIV 73
Forlì Ceh. XVI 98
Francesca Ceh. V 116
Francesco, ermiş, Ceh. XXVII 67, 112; Cen. XI 75, XXII 90, XXXII 34
Francesco d'Accorso Ceh. XV 109
Franco Bolognesi Âraf XI 82
Frison Ceh. XXXI 63

Gaia Âraf XVI 140
Gaddo Ceh. XXXIII 68
Gaeta Ceh. XXVI 91; Cen. VIII 62
Galehaut Ceh. V 137
Galienos Ceh. IV 143
Galigaio Cen. XVI 101
Galizia Cen. XXV 18
Galli Cen. XVI 104
Galluzzo Cen. XVI 53
Gand Âraf XX 46
Ganellone Ceh. XXXII 122
Ganj Âraf II 6, XXVII 4; Cen XI 50
Ganymedes Âraf IX 22
Garda Ceh. XX 64
Garisenda Ceh. XXXI 137
Gaskonya Âraf XX 66; Cen. XVII 82, XXVII 59
Gaville Ceh. XXV 151
Genievre Cen. XVI 14
Gentucca Âraf XXIV 39
Geri del Bello Ceh. XXIX 27
Geryon Ceh. XVII 97, 133; XVIII 19; Âraf XXVII 22
Gherardo Âraf XVI 124, 135, 137
Ghibellin'ler Cen. VI 103
Ghino di Tacco Âraf VI 13
Ghisolabella Ceh. XVIII 55
Giacomo Âraf VII 118
Gianni de'Soldanieri Ceh. XXXII 121
Gianni Schicchi Ceh. XXX 32
Gideon Âraf XXIV 125
Gilboa Âraf XII 41
Giotto Âraf XI 96
Giovacchino Cen. XII 140
Giovanna di Guzman Cen. XII 80
Giovanna di Montefeltro Âraf V 88
Giovanna Visconti Âraf VIII 71
Girit Ceh. XII 13, XIV 95
Giuda Cen. XVI 122
Giudecca Ceh. XXXIV 117
Giuochi Cen. XVI 104
Glaukos Cen. I 69
Godefroy Cen. XVIII 47
Gomita Ceh. XXII 81
Gomorra Âraf XXV 40
Gorgon Ceh. IX 56
Gorgona Ceh. XXXIII 82
Governol Ceh. XX 77
Graffiacane Ceh. XXI 122; XXII 34
Grazian Cen. X 105
Greci Cen. XVI 88
Gregorio Âraf X 73; Cen. XXVIII 133
Grifon Âraf XXIX 107, XXX 6, XXXI 113, 119, XXXII 26, 43, 89
Gualandi Ceh. XXXIII 31
Gualdo Cen. XI 48
Gualdrada Ceh. XVI 37
Gualterotti Cen. XVI 133
Guardingo Ceh. XXIII 108
Guelf'ler Cen. VI 106
Guiglielmo Borsiere Ceh. XVI 72
Guidi ailesi Ceh. XXX 76
Guido Bonatti Ceh. XX 118
Guido Cavalcanti Ceh. X 63; Âraf XI 97
Guido da Castel Âraf XVI 126
Guido da Prata Âraf XIV 105
Guido del Cassero Ceh. XXVIII 77
Guido del Duca Âraf XIV 81
Guido di Carpigna Âraf XIV 98
Guido Guerra Ceh. XVI 38, Cen. XVI 97
Guido Guinizelli Âraf XXVI 92
Guiglielmo Âraf VII 133; Cen. XX 62
Guiglielmo Aldobrandesco Âraf XI 59

Guiglielmo Borsiere *Ceh.* XVI 72
Guillaume *Cen.* XVIII 46
Guittone *Âraf* XXIV 56, XXVI 124
Gullara *Ceh.* XXII 79

Habeşler *Âraf* XXVI 20
Habil *Ceh.* IV 55
Hananya *Cen.* XXVI 12
Harpyalar *Ceh.* XIII 12, 101
Hautefort *Ceh.* XXIX 29
Havva *Âraf* VIII 98, XII 70, XXIV 116, XXIX 24
Hazine *Ceh.* XV 119
Hekabe *Ceh.* XXX 16
Hektor *Ceh.* IV 122; *Cen.* VI 67
Helena *Ceh.* V 64
Helike *Âraf* XXV 131; *Cen.* XXXI 31
Heliodorus *Âraf* XX 113
Helios *Cen.* XIV 96
Helikon *Âraf* XXIX 40
Hellespont *Âraf* XXVIII 74
Henri *Cen.* XVII 83, XXX 137
Henry *Âraf* VII 130;
Herakleitos *Ceh.* IV 138
Herkül *Ceh.* XXV 31, XXVI 107, XXXI 131
Hezekiel *Âraf* XXIX 102
Hieronymus *Cen.* XXIX 37
Hindistan *Ceh.* XIV 31
Hintliler *Âraf* XXVI 20, XXXII 42; *Cen.* XXIX 101
Hippokrates *Ceh.* IV 143, *Âraf* XXIX 137
Holofernes *Âraf* XII 58
Homeros *Ceh.* IV 88
Honorius *Cen.* XI 97
Horatius *Ceh.* IV 89
Hugues Capet *Âraf* XX 49
Hyperion *Cen.* XXII 142
Hyppolytos *Cen.* XVII 47
Hysippyle *Ceh.* XVIII 92

Iacapo da Santo Andrea *Ceh.* XIII 133
Ianus *Cen.* VI 81
Ierda *Âraf* XVIII 101
Illuminato *Cen.* XII 131
Importuni *Cen.* XVI 133
Infangato *Cen.* XVI 122
Innocenzo *Cen.* XI 92
Iole *Cen.* IX 101
Iphigenia *Cen.* V 70
Isère *Cen.* VI 59
Iulia *Ceh.* IV 128
Iulius *Ceh.* I 70
Iuno *Ceh.* XXX 1, *Cen.* XII 10, XXVIII 32
Iustinianus *Âraf* VI 88, *Cen.* VI 10

İarbas *Âraf* XXXI 70
İason *Ceh.* XVIII 86, XIX 85; *Cen.* II 17
İbni Rüşd *Ceh.* IV 144
İbni Sina *Ceh.* IV 143
İbrahim *Ceh.* IV 57
İda Dağı *Ceh.* XIV 97
İkaros *Ceh.* XVII 112
İkizler *Cen.* XXII 151
İlion *Ceh.* I 73, *Âraf* XII 62
İlyas *Ceh.* XXVI 34; *Âraf* XXXII 80
İncil *Ceh.* XIX 106, *Âraf* XIX 136; *Cen.* IX 133, XXIV 135, 143, XXIX 96
İokaste *Âraf* XXII 55
İsa *Âraf* XX 86, XXI 7, XXIII 73, XXVI 127, XXXII 101; *Cen.* VI 14, IX 119, XI 70, 101, 108, XII 38, 71, 74, XIV 105, 106, 107, XVII 50, XIX 72, 103, 106, XX 46, XXIII 20, 71, XXV 13, 32, XXVI 52, XXVII 40, XXIX 97, 110, XXXI 1, 108, XXXII 19, 24, 27, 82, 85, 87, 124
İsidorus *Cen.* X 131
İskender *Ceh.* XII 107, XIV 35
İsmene *Âraf* XXII 111
İsmenus *Âraf* XVIII 92
İsrail *Ceh.* IV 58
İşaya *Cen.* XXV 91
Iuba *Cen.* VI 70

Jacopo Rusticucci *Ceh.* VI 80, XVI 44
Jaculi *Ceh.* XXIV 87
Judith *Cen.* XXXII 10
Jupiter *Ceh.* XIV 52, XXXI 44, 91; *Âraf* VI 118, XXIX 120, XXXII 113; *Cen.* IV 63, XXII 145, XXVII 12, 14
Juvenal *Âraf* XXII 13

Kabil *Ceh.* XX 124; *Cen.* II 50

Kadmos *Ceh.* XXV 97
Kaina *Ceh.* V 107, XXXII 58
Kalkhas *Ceh.* XX 111
Kalliope *Âraf* I 9
Kapaneus *Ceh.* XIV 63
Kentaur *Ceh.* XII 56, 104, 115, 127, XXV 17
Kerberos *Ceh.* VI 13, 22, 31, IX 98
Kerubiler *Cen.* XI 38, XXVIII 99
Kharon *Ceh.* III 94, III 109, III 128
Kharybdis *Ceh.* VII 22
Kheiron *Ceh.* XII 65, 71, 77, 97; *Âraf* IX 34
Kıbrıs *Ceh.* XXVIII 82
Kızıldeniz *Ceh.* XXIV 88
Kirke *Ceh.* XXVI 92; *Âraf* XIV 42
Kleopatra *Ceh.* V 63; *Cen.* VI 77
Klio *Âraf* XXII 58
Klotho *Âraf* XXI 25
Klymene *Cen.* XVII 3
Koç *Âraf* VIII 135; *Cen.* XXIX 1
Kokytos *Ceh.* XIV 118, XXXI 123, XXXIII 155, XXXIV 52
Kolkhis *Ceh.* XVIII 86
Kreusa *Cen.* IX 97
Kserkses *Âraf* XXVIII 71; *Cen.* VIII 125
Kudüs *Âraf* II 2, XXIII 30; *Cen.* XIX 127, XXV 55
Kuraş *Âraf* XII 57

Lacedemona *Âraf* VI 140
Lakhesis *Âraf* XXV 79
Lamone *Ceh.* XXVII 49
Lancelot *Ceh.* V 128
Lanfranchi *Ceh.* XXXIII 32
Langia *Âraf* XXII 112
Lano *Ceh.* XIII 121
Lapo Saltarello *Cen.* XV 129
Laterano *Ceh.* XXVII 86; *Cen.* XXXI 35
Latinus *Ceh.* IV 126
Latona *Âraf* XX 131; *Cen.* X 69, XXII 139, XXIX 2
Lavinia *Ceh.* IV 125; *Âraf* XVII 37; *Cen.* VI 1
Leandros *Âraf* XXVIII 71
Learco *Ceh.* XXX 10
Leda *Cen.* XXVII 98
Lefkoşa *Cen.* XIX 146
Lemnos *Ceh.* XVIII 88
Lerici *Âraf* III 49
Lethe *Ceh.* XIV 131, 136; *Âraf* XXVI 108, XXVIII 130, XXX 144, XXXIII 96, 123
Levi *Âraf* XVI 131
Lia *Âraf* XXVII 101
Libicocco *Ceh.* XXI 121, XXII 70
Libya *Ceh.* XXIV 85
Lille *Âraf* XX 46
Limbus *Ceh.* IV 44; *Âraf* XXII 13
Limoges *Âraf* XXVI 120
Linus *Ceh.* IV 141; *Cen.* XXVII 41
Livius *Ceh.* XXVIII 7
Lizio *Âraf* XIV 97
Loderingo *Ceh.* XXIII 104
Logoduro *Ceh.* XXII 88
Lombardia *Ceh.* I 68, XXII 97, XXVII 20; *Âraf* VI 61, XVI 46, 125; *Cen.* XVII 72
Lorenzo *Cen.* IV 82
Louis *Âraf* XX 50
Lucanus *Ceh.* IV 90, XXV 94
Lucca *Ceh.* XXXIII 28; *Âraf* XXIV 20, 36
Lucia *Ceh.* II 97, II 100; *Âraf* IX 55; *Cen.* XXXII 138
Lucifer *Ceh.* XXXI 142, XXXIV 89, 103
Lucretia *Ceh.* IV 128; *Cen.* VI 41
Luka *Âraf* XXI 7
Luni *Ceh.* XX 48; *Cen.* XVI 73
Lykurgus *Âraf* XXVI 94

Maccarius *Cen.* XXII 49
Macra *Cen.* IX 89
Magosa *Cen.* XIX 146
Maia *Cen.* XXII 143
Makkabeler *Ceh.* XIX 85; *Cen.* XVIII 40
Malacoda *Ceh.* XXI 76, 79
Malaspina *Ceh.* XXIV 143
Maleagros *Âraf* XXV 22
Malebolge *Ceh.* XVIII 1, XXI 4, XXIV 37, XXIX 40
Malebranche *Ceh.* XXI 37, XXII 100, XXIII 22
Manfredi *Âraf* III 111
Manto *Ceh.* XX 55
Mantova *Ceh.* I 69, II 60, XX 92; *Âraf* VI 74, VII 86, XVIII 82
Marcabo *Ceh.* XXVIII 73
Marcel *Âraf* VI 126
Marcia *Ceh.* IV 128

Marco Âraf XVI 46, XVI 130
Maremma Ceh. XXV 21, XXIX 47; Âraf V 135
Marguerite Âraf VII 127
Maria Âraf XXIII 29
Mars Ceh. XXIV 145, XXXI 50; Âraf II 15, XII 33; Cen. IV 63, VIII 132, XIV 100, XVI 46, XXVII 12
Marsilya Âraf XVIII 102
Marsyas Cen. I 20
Marzia Âraf I 80, 85
Marzucco Araf VI 17
Matelda Âraf XXXIII 119
Matya Ceh. XIX 96
Mayorka Ceh. XXVIII 82
Medeia Ceh. XVIII 96
Medusa Ceh. IX 52
Megaira Ceh. IX 46
Melissus Cen. XIII 125
Melkisedek Cen. VIII 125
Menalippos Ceh. XXXII 131
Merkür Cen IV 63
Meryem Âraf III 39, V 101, VIII 37, X 50, XIII 49, XVIII 100, XX 21, XXII 143, XXXIII 6; Cen. IV 30, XI 70, XIII 84, XIV 35, XV 130, XXIII 110, 125, 137, XXXII 4, 108, 114, 118
Messer Marchese Âraf XXIV 31
Metellus Âraf IX 136
Mısır Cen. XXV 55
Michele Scotto Ceh. XX 116
Michel Zanche Ceh. XXII 88, XXXIII 144
Midas Âraf XX 108
Midyan Âraf XXIV 124
Mikail Ceh. VII 11; Âraf XIII 50; Cen. IV 47
Mikal Âraf X 68, X 71
Milano Âraf XVIII 118
Mincio Ceh. XX 77
Minerva Âraf XXX 67; Cen. II 8
Minos Ceh. V 4, 18, XIII 96, XX 35, XXVII 124, XXIX 118; Âraf I 77; Cen. XIII 13
Minotaurus Ceh. XII 25
Mira Âraf V 80
Modena Cen. VI 75
Moldau Araf VII 98
Monaldi Araf VI 107
Mongibello Ceh. XIV 54
Montagna Ceh. XXVII 46
Montaperti Ceh. XXXII 80
Montefeltro Âraf V 88
Montecchi Âraf VI 106
Montemalo Cen. XV 110
Montemurlo Cen. XV 64
Montereggion Ceh. XXXI 40
Mordohay Âraf XVII 30
Moronto Cen. XV 136
Mosca Ceh. VI 80, Ceh. XXVIII 106
Mucius Cen. IV 83
Muhammed Ceh. XXVIII 31, 61
Musa Ceh. IV 56; Âraf XXXII 80; Cen. IV 29, XXIV 134, XXVI 40
Musa'lar Ceh. II 7
Myrrha Ceh. XXX 39

Nabukatnetsar Cen. IV 13
Naiades Âraf XXXIII 51
Napoli Âraf III 27
Narkissos Ceh. XXX 128
Nasıra Cen. IX 138
Nasina Cen. IX 138
Nassidius Ceh. XXV 95
Natan Cen. XII 136
Navarra Ceh. XXII 48, 121, XXVIII 58
Nella Âraf XXIII 86
Nemrud Ceh. XXXI 76; Âraf XII 36; Cen. XXVI 124
Neptunus Ceh. XXVIII 84; Cen. XXXIII 94
Nerli Cen. XV 115
Nessos Ceh. XII 67, 97, XIII 1
Niccolò Ceh. XXIX 129; Araf XX 32
Nil Ceh. XXXIV 44; Âraf XXIV 64; Araf XXIV 64; Cen. VI 66
Nino Araf VIII 53
Ninus Ceh. V 58
Nocera Cen. XI 48
Niobe Âraf XII 37
Nisus Ceh. I 107
Noli Âraf IV 25
Normandiya Araf XX 66
Noter Âraf XXIV 56
Nuh Ceh. IV 55; Cen. XII 16

Octavianus Âraf VII 6

Oderisi Âraf XI 81
Oğlak Âraf II 57; Cen. XXVII 67
Olimpos Âraf XXIV 15
Omberto Âraf XI 67
Opizzo da Esti Ceh. XII 111
Orbisaglia Cen. XVI 73
Orestes Âraf XIII 32
Orfeus Ceh. IV 140
Oriaco Âraf V 79
Ormanni Cen. XVI 89
Ostiense Cen. XII 82
Ottokar Âraf VII 100
Ovidius Ceh. IV 90, XXV 97

Pachino Cen. VIII 67
Padova Ceh. XV 7; Cen. IX 46
Palermo Cen. VIII 74
Palladion Ceh. XXVI 63
Pallas Âraf XII 33; Cen. VI 36
Paris Ceh. V 67; Âraf XX 52
Parmenides Cen. XIII 125
Parnassus Âraf XXII 65, XXVIII 141, XXXI 140; Cen. I 16
Pasiphae Âraf XXVI 42
Paulus Ceh. II 32; Cen. XVIII 132, 136
Peana Cen. XIII 25
Pegasea Cen. XVIII 84
Pelikan Cen. XXV 112
Peloro Âraf XIV 31; Cen. VIII 67
Penelope Ceh. XXVI 95
Penestrino Ceh. XXVII 102
Pennino Ceh. XX 66
Penthesileia Ceh. IV 124
Pera Cen. XVI 126
Persius Âraf XXII 100
Persler Cen. XIX 114
Perugia Cen. VI 75, XI 46
Peschiera Ceh. XX 71
Petrus Ceh. I 134, II 24, XIX 90, 94; Âraf IX 127, XIII 50, XXI 52, XXXII 76, Cen. IX 139, XI 118, XVIII 132, XXII 88, XXV 12, XXXII 133
Phaeton Ceh. XVII 110; Âraf IV 71; Cen.XXXI 124
Phlegeton Ceh. XIV 116, 131
Phlegra Ceh. XIV 58
Pharsalus Cen. VI 66
Philippe Âraf XX 50
Phlegyas Ceh. VIII 19, 23
Pholos Ceh. XII 72
Photinos Ceh. XI 8
Pia Âraf V 133
Piava Cen. IX 25
Piccarda Âraf XXIV 10; Cen. III 49, IV 97, IV 112
Pier da Medicina Ceh. XXVIII 75
Pier della Broccia Âraf VI 21
Pieridesler Âraf I 10
Pier Pettinaio Âraf XIII 124
Pierre Âraf VII 125
Pier Traversaro Âraf XIV 98
Pietola Âraf XVIII 82
Pietrapana Ceh. XXXII 28
Pietro Bernardone Cen. XI 88
Pietro Damiano Cen. XXI 121
Pietro Lombardo Cen. X 107
Pietro Mangiadore Cen. XII 134
Pietro Peccator Cen. XXI 123
Pietro Spano Cen. XII 135
Pilatus Âraf XX 88
Pinamonte Ceh. XX 95
Pisa Ceh. XXXIII 29, 79; Âraf VI 18
Pisistratus Âraf XV 101
Pistoia Ceh. XXIV 126, 143, XXV 10
Pius Cen. XXVII 44
Platon Ceh. IV 134; Âraf III 43; Cen. IV 22
Plautus Âraf XXII 98
Pluton Ceh. VI 115, VII 2
Po Ceh. V 98, XX 78; Âraf XIV 91, XVI 115; Cen. VI 49, XV 137
Podestadi Cen. XXVIII 123
Pola Ceh. IX 114
Polenta Ceh. XXVII 41
Polinnia Cen. XXIII 55
Pollux Âraf IV 61
Polydoros Ceh. XXX 17; Âraf XX 114
Polykleitos Âraf X 31
Polyksene Ceh. XXX 17
Polymnestor Âraf XX 114
Pompeius Cen. VI 52, 72
Ponthieu Âraf XX 66
Porta Sole Cen. XI 45
Prato Ceh. XXVI 9
Pratomagno Âraf V 115
Pressa Cen. XVI 100
Principati Cen. XXVIII 125
Priscianus Ceh. XV 109
Prosperina Âraf XXVIII 49
Provence Âraf VII 126, XX 61

Provenzan Salvani *Âraf* XI 121
Ptolemaios *Ceh.* IV 142; *Cen.* VI 69
Puccio Sciancato *Ceh.* XXV 148
Puglia *Ceh.* XXVIII 8, XXVIII 13; *Âraf* VII 124
Pygmalion *Âraf* XX 105
Pyramus *Âraf* XXVII 39, XXXIII 69
Pyrrhos *Ceh.* XII 135; *Cen.* VI 43

Quintius *Cen.* VI 47
Quirinus *Cen.* VIII 132

Rabano *Cen.* XII 139
Rachele *Ceh.* II 101, IV 61; *Âraf* XXVII 104; *Cen.* XXXII 9
Rahab *Cen.* IX 115
Rainouard *Cen.* XVIII 46
Ravenna *Ceh.* XXVII 40; *Cen.* VI 61
Ravigniani *Cen.* XVI 99
Raymond Bérenger *Cen.* VI 133, 136
Rebecca *Cen.* XXXII 10
Rehoboam *Âraf* XII 46
Reno *Ceh.* XVIII 60; *Âraf* XIV 91
Rhea *Ceh.* XIV 100
Rhin *Cen.* VI 58
Rhodopeia *Cen.* IX 101
Rhône *Ceh.* IX 112; *Cen.* VI 60, VIII 59
Rialto *Cen.* IX 26
Richard *Cen.* X 132
Rinier *Âraf* XIV 88
Rinier da Corneto *Ceh.* XII 136
Rinier Pazzo *Ceh.* XII 136
Ripheus *Cen.* XX 68
Robert Guiscard *Ceh.* XXVIII 11; *Cen.* XVIII 47
Roland *Ceh.* XXXI 18; *Cen.* XVIII 43
Roma *Ceh.* I 71, II 21, 23, XIV 105, XVIII 28, XXXI 59; *Âraf* VI 114, XVI 106, XIX 107, XXI 89, XXIX 115, XXXII 102; *Cen.* VI 57, IX 141, XV 125, XVI 10, XXIV 62, XXVII 61, XXXI 33
Romagna *Ceh.* XXVII 28, 36, XXXIII 156; *Âraf* V 69, XIV 99, XV 44
Romena *Ceh.* XXX 73
Romieu *Cen.* VI 129, 135
Romualdus *Cen.* XXII 49
Rubaconte *Âraf* XII 100
Rubicante *Ceh.* XXI 123, XXII 40
Rubicon *Cen.* VI 65
Rudolph *Âraf* VII 94; *Cen.* VIII 71
Ruggieri *Ceh.* XXXIII 13

Sabellus *Ceh.* XXV 94
Sabin *Cen.* VI 40
Sacchetti *Cen.* XVI 103
Safira *Âraf* XX 112
Salahaddin *Ceh.* IV 129
Samanyolu *Cen.* XIV 97
Samuel *Cen.* IV 29
San Giovanni *Ceh.* XIX 16; *Cen.* XVI 25
Sanherib *Âraf* XII 52
Sanleo *Âraf* IV 25
Sannella *Cen.* XVI 91
Saône *Cen.* VI 59
San Pietro *Ceh.* XVIII 32, XXXI 59
Santafior *Âraf* VI 111
Santa Zita *Ceh.* XXI 38
Santerno *Ceh.* XXVII 49
Santo Volto *Ceh.* XXI 48
San Zeno *Âraf* XVIII 120
Sapia *Âraf* XIII 109
Sarah *Cen.* XXXII 10
Sardanapalus *Cen.* XV 108
Sassol Mascheroni *Ceh.* XXXII 65
Sastos *Âraf* XXVIII 72
Saul *Âraf* XII 40
Savena *Ceh.* XVIII 60
Savio *Ceh.* XXVII 52
Scarmiglione *Ceh.* XXI 105
Scipion *Ceh.* XXXI 116; *Cen.* VI 52, XXVII 61
Seine *Cen.* VI 59 XIX 120
Semele *Ceh.* XXX 1; *Cen.* XXI 5
Semiramis *Ceh.* V 58
Seneca *Ceh.* IV 141
Septentrion *Âraf* XXX 5
Seraflar *Cen.* XXVIII 99
Serchio *Ceh.* XXI 49
Ser Martino *Cen.* XIII 140
Sevilla *Ceh.* XX 126
Sextus *Ceh.* XII 135
Sibellius *Cen.* XIII 128
Sibylla *Cen.* XXXIII 65
Sichaeus *Ceh.* V 62; *Cen.* IX 97
Sicilya, *Ceh.* XII 107; *Âraf* III 113; *Cen.* XX 62

Siena *Ceh.* XXIX 133; *Âraf* V 134, XI 64, 111, 123, 135, XIII 106
Siestri *Âraf* XIX 100
Sigier *Cen.* X 138
Signa *Cen.* XVI 56
Sile *Cen.* IX 49
Silvestro *Ceh.* XXVII 95; *Cen.* XI 83
Silvius *Ceh.* II 13
Simifonti *Cen.* XVI 63
Simois *Cen.* VI 68
Simon *Ceh.* XIX 1, XXX 98, 116; *Cen.* XXX 147
Simonides *Âraf* XXII 107
Sinigalia *Cen.* XVI 74
Sion *Âraf* IV 68
Sismondi *Ceh.* XXXIII 32
Sixtus *Cen.* XXVII 44
Sizii *Cen.* XVI 107
Skyros *Âraf* IX 34
Sodom *Ceh.* XI 50; *Âraf* XXVI 40, 79
Sokrates *Ceh.* IV 134
Soldanieri *Cen.* XVI 91
Solon *Cen.* VIII 124
Sordello *Âraf* VI 74, VII 2, 13, 52, VIII 38, 43, 62, 94, IX 58
Sorgue *Cen.* VIII 58
Sphinks *Âraf* XXXIII 47
Stace XXXIII 134
Statius *Âraf* XXI 91, XXII 25, XXIV 119, XXV 28, 31, XXVII 47, 48, XXXII 28
Stricca *Ceh.* XXIX 126
Strophades *Ceh.* XIII 11
Styks *Ceh.* VII 108, IX 80, XIV 116
Swabia *Cen.* III 118
Syrinks *Âraf* XXXII 64

Şarlman *Ceh.* XXXI 16; *Cen.* VI 96, XVIII 43
Şenar *Âraf* XII 34
Şeriya *Cen.* XXII 94

Taddeo *Cen.* XII 82
Tagliacozza *Ceh.* XXVIII 16
Tagliamento *Cen.* IX 43
Talamone *Âraf* XIII 151
Tales *Ceh.* IV 137
Tambernicchi *Ceh.* XXXII 28
Tanai *Ceh.* XXXII 26
Tarpeia *Âraf* IX 138
Tarquinius *Ceh.* IV 127
Tatarlar *Ceh.* XVII 16
Tebaldello *Ceh.* XXXII 123
Tebaldo *Ceh.* XXII 52
Tegghiaio *Ceh.* VI 79, XVI 41
Teiresias *Ceh.* XX 40; *Âraf* XXII 113
Terazi *Âraf* II 5, XXVII 3; *Cen.* XXIX 1
Terentius *Âraf* XXII 97
Tevere *Ceh.* XXVII 29; *Âraf* II 100; *Cen.* XI 106
Thais *Ceh.* XVIII 135
Thames *Ceh.* XII 119
Thaumas *Âraf* XXI 51
Thebai *Ceh.* XIV 68, XX 31, XXV 15, XXX 2, 22, XXXII 10, XXXIII 88; *Âraf* XVIII 91, XXI 92, XXII 88
Themis *Âraf* XXXIII 47
Theseus *Ceh.* IX 54; *Âraf* XXIV 121
Thetis *Âraf* XXII 113
Thisbe *Âraf* XXVII 38
Thymbraios *Âraf* XII 31
Thais *Ceh.* XVIII 135
Timaeus *Cen.* IV 49
Tisiphone *Ceh.* IX 48
Tithonos *Âraf* IX 1
Titus *Cen.* VI 92; *Âraf* XXI 82
Tityos *Ceh.* XXXI 124
Tobias *Cen.* IV 47
Tolomea *Ceh.* XXXIII 124
Tommaso *Âraf* XX 67; *Cen.* X 99 XII 143, XIV 4, XVI 127
Tomyris *Araf* XII 55
Toppo *Ceh.* XIII 120
Torquatus *Cen.* VI 46
Toscana *Ceh.* X 24, XXII 97, XXIII 76, 92, XXVIII 108, XXXII 63; *Âraf* XI 58, 110, XIII 148, XIV 16, 103, 124 XVI 137; *Cen.* IX 89 XXII 115,
Toulouse *Âraf* XXI 89
Traianus *Âraf* X 76
Traversara *Araf* XIV 107
Trento *Ceh.* XII 5, XX 68
Trespiano *Cen.* XVI 54
Trinacria *Cen.* VIII 70
Tristan *Ceh.* V 67
Trivia *Cen.* XXIII 27

Troya Ceh. I 75, XXVIII 9, XXX 14, 22, 98, 113; Âraf XII 61; Cen. XV 125
Tullius Ceh. IV 141
Tuna Ceh. XXXII 25; Cen. VIII 64
Tupino Cen. XI 43
Turbia Âraf III 49
Turnus Ceh. I 106
Türkler Ceh. XVII 16
Tydeus Ceh. XXXII 130
Typhoeus Ceh. XXXI 124; Cen. VIII 69
Tyrol Ceh. XX 62

Ubaldin della Pila Âraf XXIV 28
Ubaldo Cen. XI 43
Ubertin Donato Cen. XVI 120
Uccellatoio Cen. XV 111
Ughi Cen. XVI 88
Ugo da San Vittore Cen. XII 133
Ugolin d'Azzo Âraf XIV 105
Ugolin de' Fantolin Âraf XIV 121
Ugolino Ceh. XXXIII 13, 85
Uguiccione Ceh. XXXIII 89
Ulikses Ceh. XXVI 55; Âraf XIX 22; Cen. XXVII 83
Urania Âraf XXIX 41
Urban Cen. XXVII 44
Urbino Ceh. XXVII 29
Utica Âraf I 74

Val Camonica Ceh. XX 64
Val de Magra Ceh. XXIV 145; Âraf VIII 115
Valdichiana Ceh. XXIX 47
Valdigrieve Cen. XVI 66
Vanni Fucci Ceh. XXIV 125
Var Cen. VI 58
Vario Âraf XXII 98
Vas d'elezione Ceh. II 28
Vecchio Cen. XV 115
Venceslaus Âraf VII 102
Venedico Caccianemico Ceh. XVIII 50
Venedik Cen. XIX 140
Venerabilis Cen. X 130
Venüs Âraf XIX 1, XXV 131, XXVIII 64
Vercelli Ceh. XXVIII 73
Vergilius Ceh. I 79, XIX 61, XXIII 126, XXIX 4, XXXI 133; Âraf II 61, III 74, VI 67, VII 7, VIII 64, X 52, XIII 79, XIV 143, XIX 28, 29, XXI 15, 100, 103, 126, XXII 10, XXIII 130, XXIV 119, XXVII 20, 118, 126, , XXVIII 126, XXIX 56, XXX 46, 49, 50, 51, 55; Cen. XVII 19, XXVI 118
Vernaccia Âraf XXIV 24
Verona Ceh. XV 121, XX 68; Âraf XVIII 120
Veronica Cen. XXXI 103
Verruchio Ceh. XXVII 47
Virtudi Cen. XXVIII 122
Vicaliano Ceh. XVII 68
Vicenza Cen. IX 47
Vulcanus Ceh. XIV 56

Wissant Ceh. XV 5

Yaftah Cen. V 65
Yahuda Ceh. IX 27, XXXI 142, XXXIV 62; Âraf XX 74, XXI 83
Yahya Âraf XXII 152, XXXII 76
Yakup Âraf XXXII 76; Cen. VIII 131, XXII 70
Yengeç Cen. XXV 101
Yeşua Âraf XX 110; Cen. IX 124, XVIII 37
Yuhanna Âraf XXIX 104; Cen. IV 29, XXXII 31
Yusuf Ceh. XXX 97

Zenon Ceh. IV 138
Zümrüdüanka Ceh. XXIV 106

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 9

CEHENNEM 33

Birinci kanto 35
7 Nisan 1300 Perşembe'yi kutsal Cuma'ya bağlayan gece. Dante'nin karanlık bir ormanda yolunu şaşırması. Dante'nin üç hayvanla karşılaşması. Vergilius'un ortaya çıkması. Öteki dünyaya yolculuğun başlaması.

İkinci kanto 44
8 Nisan 1300, akşamüstü. Dante'nin korkuya kapılması. Vergilius'un Dante'nin korkusunu gidermesi. Beatrice'nin Limbus'a inmesi. Dante'nin yüreğini korkusuzluğun kaplaması.

Üçüncü kanto 53
8 Nisan 1300 akşamı. Cehennem'in girişi. Acılar kentinin kapısındaki yazı. Kötülük de, iyilik de yapmadan yaşamış olanların ruhlarını sokan at sinekleri. Akheron ırmağı. Ruhları karşı kıyıya geçiren kayıkçı Kharon. Deprem. Dante' nin bayılması.

Dördüncü kanto 61
8 Nisan 1300 akşamı. Cehennem'in ilk dairesi: Limbus. Erdemli ama vaftiz olmamış ruhlar. Dante'nin kendine gelmesi. İsa'nın Cehennem'e inişi. Eski ozanlar, ünlü kişiler. Değerli kişileri konuk eden şato.

Beşinci kanto 71
8 Nisan 1300 akşamı. Cehennem'in ikinci dairesi. Şehvet düşkünleri. Minos'un sözleri. Rüzgâr. Vergilius, Dante'ye Semiramis, Dido, Kleopatra gibi ünlü kişileri tanıtır. Dante' nin Francesca da Rimini ile karşılaşması. Dante bayılır.

Altıncı kanto 80
8 Nisan 1300 akşamı. Cehennem'in üçüncü dairesi. Dondurucu bir yağmur altında, çamurlar içinde yatan oburlar. Kerberos. Ciacco. Floransa'nın geleceğine ilişkin öngörüler. Kıyamet günü.

Yedinci kanto 88
9 Nisan 1300 sabahı. Cehennem'in dördüncü dairesi. Cimriler, savurganlar, öfkeliler. Vergilius'un Pluton'u sindirmesi. Çarpışan ruhlar. Talih'in işlevi. Styx bataklığına bulanmış ruhlar. Beşinci daireye iniş.

Sekizinci kanto **96**
9 Nisan 1300 sabahı. Cehennem'in beşinci dairesi. Öfkeye yenik düşenler. Kulenin ışıkları. Styx'ten geçiş. Filippo Argenti. Dite kenti. İblislerin engellemesi.

Dokuzuncu kanto **104**
9 Nisan 1300 sabahı. Dite kentinin önü. Sapkınlar. Dante'nin korkuya kapılması. Üç cehennem cadısı. Göklerden gönderilen ulak. Kapının açılması. Sapkınların mezarları.

Onuncu kanto **112**
9 Nisan 1300 sabahı. Cehennem'in altıncı dairesi. Sapkınlar. Epikuros'un yolunu izleyenlerin mezarları. Farinata. Cavalcanti. Geleceği bilen ruhlar. Dante'nin sağ olanlarla ilgili olarak verdiği bilgi.

On birinci kanto **121**
9 Nisan 1300 sabahı. Cehennem'in altıncı dairesi. Sapkınlar. İğrenç kokular. Papa Anastasio'nun mezarı. Vergilius Dante'ye, Aristoteles'in görüşüne uygun olarak Cehennem'in yapısını anlatır.

On ikinci kanto **129**
9 Nisan 1300 sabahı. Cehennem'in yedinci dairesi. Birinci bölme. Saldırganlar. Başkalarına şiddet uygulayanların haşlandıkları kan ırmağı. Minotauros'un öfkesi. Kentaur'lar. Kheiron'la karşılaşma.

On üçüncü kanto **138**
9 Nisan 1300 sabahı. Cehennem'in yedinci dairesi. İkinci bölme. Saldırganlar. Kendilerine şiddet uygulayarak canlarına kıyanlar. Ağaca dönüşmüş ruhlar. Pier della Vigna. Savurganlar. Floransa'nın yazgısı.

On dördüncü kanto **148**
9 Nisan 1300 sabahı. Cehennem'in yedinci dairesi. Üçüncü bölme. Saldırganlar. Ateş yağmuru altında kumda yatan, Tanrı'yı küçümseyenler. Kapaneus. Cehennem ırmaklarının kökeni. Giritli yaşlı.

On beşinci kanto **157**
9 Nisan 1300 sabahı. Cehennem'in yedinci dairesi. Üçüncü bölme. Saldırganlar. Ateş yağmuru altında koşan cinsel sapkınlar. Brunetto Latini. Floransa ve Dante'nin yazgısı. Ünlü din adamları.

On altıncı kanto **164**
9 Nisan 1300 sabahı. Cehennem'in yedinci dairesi. Üçüncü böl-
Cinsel sapkınlar. Üç Floransalı arasında söyleşi. Floransa'nın
yozlaşması. Dante'nin beline doladığı ip. Geryon'un gelişi.

On yedinci kanto **173**
9 Nisan 1300 sabahı. Cehennem'in yedinci dairesi. Üçüncü bölme. Ateş yağmuru altında oturan tefeciler. Hile ve dalavere simgesi Geryon. Dante'nin tefecilerle konuşması. Geryon'un sırtında aşağıya iniş.

On sekizinci kanto **182**
9 Nisan 1300 sabahı. Cehennem'in sekizinci dairesi. Birinci ve ikinci hendekler. Kamçılanarak ters yönlerde koşuşan kadın tellalları ve çapkınlar. Boka gömülü dalkavuklar. Iason. Thais.

On dokuzuncu kanto **191**
9 Nisan 1300 sabahı. Cehennem'in sekizinci dairesi. Üçüncü hendek. Baş aşağı çukura gömülü din sömürücüleri. Papa Niccolò III. Papaların yanlışları. Vergilius Dante'yi kemerin tepesine götürür.

Yirminci kanto **200**
9 Nisan 1300 sabahı. Cehennem'in sekizinci dairesi. Dördüncü hendek. Büyücüler ve biliciler. Amphiaraos. Teiresias. Mantova kentinin kuruluşu.

Yirmi birinci kanto **208**
9 Nisan 1300 sabahı. Cehennem'in sekizinci dairesi. Beşinci hendek. Hileciler. Kaynar zift. Zebaniler. Vergilius'un Malacoda'ya yanıtı. Dante'nin korkuya kapılması.

Yirmi ikinci kanto **217**
9 Nisan 1300 sabahı. Cehennem'in sekizinci dairesi. Beşinci hendek. Rüşvet yiyenler. Zebanilerle yolculuk. Ciampolo. Keşiş Gomita. Oyuna gelen zebaniler.

Yirmi üçüncü kanto **226**
9 Nisan 1300 sabahı. Cehennem'in sekizinci dairesi. Altıncı hendek. Hileciler, ikiyüzlüler. Vergilius ile Dante'nin Malabranche'lerden kaçışı. Yakaran cüppeliler. Neşeli keşişler. Kaifas'ın çilesi.

Yirmi dördüncü kanto **235**
9 Nisan 1300 sabahı. Cehennem'in sekizinci dairesi. Yedinci hendek. Hileciler, hırsızlar. Yılanların soktuğu insanlar. Kül olup yeniden insana dönüşme. Vanni Fucci. Floransa'nın geleceğine ilişkin bilgiler.

Yirmi beşinci kanto **244**
9 Nisan 1300 öğle. Cehennem'in sekizinci dairesi. Yedinci hendek. Hileciler, hırsızlar. Yılana dönüşmüş hırsızlar. Vanni Fucci'nin cezalandırılması. Üç başlı dev Cacus. Floransalı hırsızların değişimi.

Yirmi altıncı kanto 253
9 Nisan 1300 öğle. Cehennem'in sekizinci dairesi. Sekizinci hendek. Hileciler. Floransa'ya yergi. Alevler içinde ruhlar. Ulikses'le karşılaşma. Ulikses son gezisini ve nasıl öldüğünü anlatır.

Yirmi yedinci kanto 262
9 Nisan 1300 öğle. Cehennem'in sekizinci dairesi. Sekizinci hendek. Hileciler. Guido da Montefeltro. Romagna'nın durumu. Montefeltro'nun keşişlere katılması. Ferisilerin önderi. Minos'un kararı.

Yirmi sekizinci kanto 271
9 Nisan 1300 öğle. Cehennem'in sekizinci dairesi. Dokuzuncu hendek. Bölücüler. Dokuzuncu hendeğin görünümü. Muhammed. Ali. Pier da Medicina. Curio. Bertrand de Born.

Yirmi dokuzuncu kanto 281
9 Nisan 1300. Cehennem'in sekizinci dairesi. Onuncu hendek. Simyacı kalpazanlar. Vergilius'un uyarısı. Onuncu hendeğin görünümü. Simyacıların çarpıldıkları cezalar. Arezzo'lu Griffolino. Siena'lı Alberto.

Otuzuncu kanto 289
9 Nisan 1300 öğleden sonra. Cehennem'in sekizinci dairesi. Onuncu hendek. Hileciler. Gianni Schicchi. Myrrha. Adamo usta. Yusuf'u suçlayan kadın. Yunan Sinon. Vergilius'un uyarısı.

Otuz birinci kanto 298
9 Nisan 1300 öğleden sonra. Cehennem'in sekizinci dairesi. Onuncu hendek. Kuyuya gömülü devler. Nemrud. Ephialtes. Briareus. Antheus'un Vergilius ile Dante'yi dibe indirmesi.

Otuz ikinci kanto 307
9 Nisan 1300 ikindi vakti. Cehennem'in dokuzuncu dairesi. Hainler. Kaina (Birinci bölüm). Antenora (İkinci bölüm). Mangano kontları. Bocca. Ganellone.

Otuz üçüncü kanto 316
9 Nisan 1300 akşamı. Cehennem'in dokuzuncu dairesi. Vatanlarına ve konuklarına ihanet edenler. Ugolino kendisinin ve çocuklarının ölümünü anlatır. Pisa'ya ilenme. Keşiş Alberigo. Branca d'Oria. Ceneviz'e ilenme.

Otuz dördüncü kanto 325
9 Nisan 1300 akşamı. Cehennem'in dokuzuncu dairesi. Kendilerine iyilik yapanlara, yaratıcısına ihanet edenler. Lucifer. İskaryot Yahuda, Brutus, Cassius. Vergilius, Lucifer'in gökyüzünden düşmesini ve Cehennem'in oluşumunu anlatır. Vergilius ile Dante yukarıya çıkıp yıldızları görürler.

ÂRAF *343*

Birinci kanto *345*
10 Nisan 1300 Paskalya sabahı (Pazar günü) gün ağarırken. Dante'nin esin perilerinden isteği. Dört yıldız. Araf'ın bekçisi Cato. Issız kıyıya varış.

İkinci kanto *353*
10 Nisan 1300 Paskalya sabahı. Güneşin yükselişi. Kayıkçı meleğin gelişi. Ruhlarla karşılaşma. Casella'nın şarkısı. Cato'nun gelmesi. Kaçış.

Üçüncü kanto *361*
10 Nisan 1300 Paskalya sabahı. Âraf'ın eteğine varış. Dante'nin korkusu. Vergilius'un açıklamaları. Ruhlarla karşılaşma. Manfredi.

Dördüncü kanto *370*
10 Nisan 1300 öğleye doğru. Âraf'a tırmanış. Vergilius'un yıldızlarla ilgili açıklaması. Araf dağının yapısı. Belacqua ve başka ruhlar.

Beşinci kanto *378*
10 Nisan 1300 öğleden sonra. Savaşta ölenlerin, cinayete kurban gidenlerin ruhları. Jacopo del Cassero ile konuşma. Bonconte da Montefeltro. Pia.

Altıncı kanto *386*
10 Nisan 1300 öğleden sonra. Duaların önemi. Saz şairi Sordello. İtalya'ya, papaya, Floransa'ya yönelik eleştiriler.

Yedinci kanto *395*
10 Nisan 1300 ikindi vakti. Vergilius ile Sordello arasında söyleşi. Âraf'a çıkışın koşulları. Çiçekli vadi. Krallar.

Sekizinci kanto *403*
10 Nisan 1300 akşamüstü. Gökten inen iki melek. Nino Visconti. Üç yıldız. Yılanın kaçışı. Currado Malaspina.

Dokuzuncu kanto *412*
10 Nisan 1300 akşamı. Dante uyuyup düş görür. Dante Âraf'ın kapısının önünde uyanır. Âraf'ın kapısının açılışı.

Onuncu kanto *421*
11 Nisan 1300 sabahı. Âraf'a tırmanış. Mermere işlenmiş kabartmalar: Meryem, Davut, Traianus. Kendini beğenmeye eleştiri.

On birinci kanto *430*
11 Nisan 1300 öğleye doğru. İlahi söyleyen ruhlar. Omberto Aldobrandesco. Oderisi. Provenzan Salvani.

On ikinci kanto 439
11 Nisan 1300 öğleye doğru. Yontularla kaplı yol. Kurumlu kişilerin yontuları. Günah izlerini silen melek. Merdivenden çıkış.

On üçüncü kanto 448
11 Nisan 1300 öğle. Güneşe yakarı. İmrenme günahı işleyen ruhlar. Siena'lı Sapia. Dante'nin itirafları.

On dördüncü kanto 457
11 Nisan 1300 öğleden sonra. Guido del Duca. Rinieri da Calboli. Arno vadisinde yaşanan yozlaşma. Vergilius'un uyarısı.

On beşinci kanto 467
11 Nisan 1300 ikindi vakti. Yukarıdan gönderilen elçi. Vergilius'un yeryüzü ve gökyüzü nimetlerinin paylaşımına ilişkin açıklaması. Meryem. Pisistratus. Ermiş Stefano.

On altıncı kanto 476
11 Nisan 1300 ikindi vakti. Dumanlar içinde gidiş. Lombardiya'lı Marco. Özgür istencin açıklanması. Yozlaşmanın nedeni.

On yedinci kanto 485
11 Nisan 1300 akşamı. Öfke yüzünden cezalandırılanlar. Vergilius'un sevgi kuramını açıklaması. Üç tür sevgi.

On sekizinci kanto 494
11 Nisan 1300 akşamı. Vergilius sevginin özelliğini açıklıyor. Umursamazlıkları yüzünden cezalandırılanlar. Dante'nin uyuması, düşüncelerinin düşe dönüşmesi.

On dokuzuncu kanto 503
12 Nisan 1300 gün ağarırken. Dante'nin düşünde gördüğü deniz kızı. Yardımcı melek. Beşinci dairenin ruhları. Papa Adriano V ile konuşma.

Yirminci kanto 512
12 Nisan 1300 sabahı. Cimriler ve eli açıklar. Hugues Capet. Cezalandırılan cimrilik örnekleri. Deprem. İlahi söyleyen ruhlar.

Yirmi birinci kanto 522
12 Nisan 1300 kuşluk vakti. Statius'un dedikleri. Depremin nedeni, Âraf'ın özellikleri. Statius'un Vergilius'u tanıması.

Yirmi ikinci kanto 531
12 Nisan 1300 kuşluk vakti. Statius'un öyküsü. Statius'un gizlice Hıristiyan oluşu. Ozanlar, ünlü kadınlar. Dalları meyve yüklü ağaç.

Yirmi üçüncü kanto 541
12 Nisan 1300 öğle. İlahi söyleyen ruhlar. Forese Donati. Dante ile Forese'nin ortak anıları.

Yirmi dördüncü kanto 549
12 Nisan 1300 öğle. Lucca'lı Bonaginta. Şiirde yeni biçem. Corso Donati'nin ölümü. Dalları meyve yüklü ikinci ağaç. Melek.

Yirmi beşinci kanto 558
12 Nisan 1300 öğle. Statius'un insan vücudu konusunda açıklamaları. Ruhun bedene girişi. Ruhun bedenden ayrılması. Alevlerin içinde yürüyen ruhlar.

Yirmi altıncı kanto 567
12 Nisan 1300 öğleden sonra. Şehvet düşkünlerinin ruhları. Bologna'lı şair Guido Guinizelli. Saz şairi Arnaut Daniel ile karşılaşma.

Yirmi yedinci kanto 576
12 Nisan 1300 gece. Tanrı'nın güleç meleği. Dante'nin alevlerden korkması. Dante'nin ateşten geçişi. Dante uyur, düş görür. Lia ile Rachele. Ertesi sabah merdivenden çıkış. Vergilius'un sözleri.

Yirmi sekizinci kanto 585
13 Nisan 1300 sabah. Kutsal orman. Lethe ırmağı. Güzel kadın. Güzel kadının suları, rüzgârı açıklaması. Altın çağı öven ozanlar.

Yirmi dokuzuncu kanto 594
13 Nisan 1300 sabah. Irmak boyunca yürüyüş. Ormanı yaran ışık. Esin perilerine yakarış. Yedi şamdan, yirmi dört yaşlı kişi, kanatlı hayvanlar. Zafer arabası.

Otuzuncu kanto 603
13 Nisan 1300 sabah. Beatrice'nin zafer arabasıyla gelişi. Vergilius'un yok oluşu. Beatrice'nin Dante'ye yönelttiği eleştiriler.

Otuz birinci kanto 612
13 Nisan 1300 sabah. Dante'nin itirafı. Beatrice'nin suçlamaları. Dante bayılır. Dante Lethe ırmağının suyundan içer. Dans eden dört güzel.

Otuz ikinci kanto 621
13 Nisan 1300 kuşluk vakti. Dante'nin gözlerinin kamaşması. Ağacın yanında duraklama. Dante'nin uyanışı. Dante'nin yeryüzündeki işlevi. Kartal, tilki, ejderha. Kutsal arabanın değişime uğraması. Arsız orospu.

Otuz üçüncü kanto 630
13 Nisan 1300 öğle. Beatrice'nin uyarısı. Karanlık sözler. Matelda, Statius ile Dante'yi Eunoe ırmağına götürür. Dante yıldızlara çıkmaya hazırdır.

CENNET 647

Birinci kanto 649
14 Nisan 1300 sabahı, Paskalya Perşembesi. Dante'nin Beatrice ile gökyüzüne yükselmesi. Dante'nin Apollon'dan güç istemesi. Gökyüzündeki yuvarların, seslerin özellikleri. Beatrice'nin açıklamaları.

İkinci kanto 658
Göğün ilk katı (Ay). Ayın yapısına giriş. Ay lekeleri ve etkileri. Dante'nin yanılması. Beatrice'nin açıklamaları.

Üçüncü kanto 667
Göğün ilk katı. Sözlerini yerine getirmeyen ruhlar. Aynadan yansıyan yüzler. Kutluluğun derecesi var mıdır? Piccarda Donati. Kraliçe Costanza.

Dördüncü kanto 675
Göğün ilk katı. Dante'nin iki kuşkusu. Beatrice Platon'un ruhların gökyüzüne dönüşüne ilişkin görüşünü açıklıyor. İstencin önemi. Dante'nin yeni kuşkusu.

Beşinci kanto 684
Göğün ilk katı. İnsanla Tanrı arasında sözleşme. Yukarıya doğru çıkış. Göğün ikinci katı (Merkür). Şan uğruna iyilik yapmış olanlar. Gezegenin ve kutluların ışıması.

Altıncı kanto 693
Göğün ikinci katı. İmparator Iustinianus. Aineias'tan Şarlman'a dek Roma kartalının tarihi. Guelf'lerle Ghibellin'lerin imparatorluğa verdikleri zarar. Romieu'ye övgü.

Yedinci kanto 703
Göğün ikinci katı. Beatrice, Dante'nin İsa'nın ölümüyle alınan öç konusundaki kuşkularını gideriyor. Tanrı'nın oğlunun ete kemiğe bürünmesinin gerekçesini ve ölümden sonra dirilişi anlatıyor.

Sekizinci kanto 712
Göğün üçüncü katı (Venüs). Sevgiye bağımlı ruhlar. Tanrı sevgisi. Charles Martel. Kötü yöneticiler. Oğulun babaya benzememesi.

Dokuzuncu kanto 721
Göğün üçüncü katı. Charles Martel'in söyledikleri. Cunizza da Romano'nun öngörüsü. Marsilyalı saz şairi Folquet. Rahab. Papaların eleştirilmesi.

Onuncu kanto 731
Göğün üçüncü katı. Dünyanın kusursuz yapısı. Göğün dördüncü katı (Güneş). Bilgeliğe öncelik tanıyan ruhlar. Aquino'lu Tommaso'nun ilk çemberde yer alan on bir bilgeyi (din bilginleri ile felsefeciler) tanıtması.

On birinci kanto 741
Göğün dördüncü katı. Ölümlülerin anlamsız tasaları. Gökyüzü mutluluğu. Aquino'lu Tommaso'nun Assisi'li Francesco'yu övmesi, Dominiken tarikatının yozlaşmasını eleştirmesi.

On ikinci kanto 750
Göğün dördüncü katı. İkinci çemberdeki kutluların şarkıları. Ermiş Bonaventura ermiş Domenico'yu övüyor, Fransisken tarikatının yozlaşmasını yeriyor. İkinci çemberdeki on bir bilge tanıtılıyor.

On üçüncü kanto 760
Göğün dördüncü katı. Cennetliklerin şarkıları, çifte raksları. Aquino'lu Tommaso Dante'ye Âdem, İsa ve Süleyman peygamber konusunda bilgi veriyor. Ruhların niçin eşit yaratılmadıkları açıklanıyor.

On dördüncü kanto 769
Göğün dördüncü katı. Dante'nin öldükten sonra dirilme konusunda kuşkularını Süleyman peygamberin gidermesi. Üçüncü bir çemberin görünmesi. Göğün beşinci katı (Mars). İnanç uğruna çarpışmış ruhlar. Ruhların oluşturduğu haçın ortasından İsa ışıklar saçar. Beatrice'nin güzelliğinin artması.

On beşinci kanto 777
Göğün beşinci katı. Ruhların suskunluğu. Dante'nin büyük dedesinin dedesi Cacciaguida'nın verdiği bilgiler. Eski Floransa'ya övgü.

On altıncı kanto 786
Göğün beşinci katı. Dante'nin atasına sorduğu sorular. Cacciaguida'nın yanıtları. Floransa'da halkın karışımı, ünlü ailelerin yok olması.

On yedinci kanto 797
Göğün beşinci katı. Dante'nin kendi geleceğine ilişkin tasaları. Cacciaguida'nın Dante'nin sürgün edileceğini haber vermesi. Cacciaguida'nın öğüdü: gördüklerini olduğu gibi anlat.

On sekizinci kanto 806
Göğün beşinci katı. Beatrice'ye vuran mutluluk. Yahudi kahramanlar, Haçlı Seferlerine katılanlar, destan kahramanları. Göğün altıncı katı (Jüpiter). İnançlı ve dürüst ruhlar. Harfler oluşturan ruhlar. M harfinin zambağa dönüşmesi. Papaların cimriliği.

On dokuzuncu kanto 815
Göğün altıncı katı. Kartal'ın anlattıkları. Dante'nin Tanrı'nın adaleti konusundaki kuşkularının giderilmesi. Avrupa'nın yozlaşmış kralları.

Yirminci kanto 824
Göğün altıncı katı. Ruhların söylediği şarkılar. Kartalın gözü. Cennet'te iki pagan: Ripheus ile Traianus.

Yirmi birinci kanto 833
Göğün yedinci katı (Satürn). Beatrice gülmez, ruhlar şarkı söylemez, ışıma ölümlülerin dayanamayacağı düzeye çıkar. Üst katlara çıkan merdiven. Pietro Damiano. Din adamlarına eleştiri. Duyulmadık bir çığlık.

Yirmi ikinci kanto 842
Göğün yedinci katı. Dante'nin şaşkınlığını Beatrice yatıştırır. Ermiş Benedetto'nun anlattıkları. Manastırların yozlaşması. Göğün sekizinci katı (dönmeyen yıldızlar). Dante'nin de burcu İkizler. Gezegenlere, yeryüzüne bakış.

Yirmi üçüncü kanto 851
14 Nisan 1300 öğle, Paskalya Perşembesi. Göğün sekizinci katı. Beatrice'nin bekleyişi. İsa ile Meryem'in kutlular arasına inişi. Beatrice'nin gülümsemesi. Petrus'un görünmesi.

Yirmi dördüncü kanto 859
Göğün sekizinci katı. Beatrice'nin Dante için havarilere dua etmesi. Gökleri kaplayan sevinç. Petrus'un Dante'yi inanç konusunda sınaması. Dante'nin doğru yanıt vermesi.

Yirmi beşinci kanto 868
Göğün sekizinci katı. Floransa özlemi. Dante'nin şiir tacı giyeceğine inancı. Dante'nin umut konusunda sınavdan geçmesi. Yuhanna'nın görünmesi. Dante'nin gözlerinin kamaşması.

Yirmi altıncı kanto 877
Göğün sekizinci katı. Ermiş Yuhanna Dante'yi sevgi konusunda sınavdan geçiriyor. Dante'nın görme yetisi geri geliyor. Âdem'in yaratılışla, ilk insanların konuştukları dille ilgili açıklamaları.

Yirmi yedinci kanto 886
Göğün sekizinci katı. Dante'nin esrikliği. Petrus'un papa Boni-

fazio'ya yönelttiği eleştiriler. Dante'nin dönmesi ve daha yukarıya çıkışı. Göğün dokuzuncu katı (İlk Devindirici). Tanrı ile meleklerin bölümü. Beatrice, İlk Devindirici'yi açıklar. İnsanlığın yozlaşmasına eleştiri.

Yirmi sekizinci kanto **896**
Göğün dokuzuncu katı. Çevresinde dokuz çember bulunan bir ışıklı noktanın görünmesi. Beatrice'nin çemberlerle gök katları arasındaki ilişkiyi açıklaması. Meleklerin sınıflandırılması.

Yirmi dokuzuncu kanto **905**
14 Nisan 1300 öğleden sonra, Paskalya Perşembesi. Göğün dokuzuncu katı. Beatrice meleklerin yaratılışını anlatır. Başkaldıran melekler, Tanrı'ya bağlı melekler. Din öğretimi konusundaki yanlışlar. Meleklerin sayısı. Tanrı'nın büyüklüğü.

Otuzuncu kanto **914**
Göğün onuncu katı (arşıâlâ). Kutlular ve melekler. Meleklerin görünmez oluşu, Beatrice'nin daha güzelleşmesi. Işık seli. Kutsal gül. Henri VII'nin yeri.

Otuz birinci kanto **923**
Göğün onuncu katı. Beyaz gül. Dante'nin şaşkınlığı. Beatrice'nin yerini ermiş Bernard'ın alması. Dante'nin Beatrice' yi uğurlaması. Bernard'ın öğütleri. Meryem.

Otuz ikinci kanto **932**
Göğün onuncu katı. Kutluların gülün içindeki dağılımı. Eski ve Yeni Ahit'e göre Cennet'e gelenler. Çocukların durumu. Meryem için söylenilen ilahiler. Cebrail. Önemli cennetlikler.

Otuz üçüncü kanto **942**
Göğün onuncu katı. Bernard'ın Dante için Meryem'e ettiği dua. Dante'nin gözlerini yüce ışığa çevirmesi. Evrenle Tanrı'nın özdeşleşmesi. Üçlem ilkesi. Dante'nin anlatım gücünün tükenmesi.

ÖZEL ADLAR DİZİNİ **953**

Bu ciltte yer alan resimlerden
3., 12., 14., 16., 18., 19., 26., 27., 31. ve 33. kantolarda,
Dante, Cervantes ve Kitab-ı Mukaddes resimlemeleriyle
tanınan, ünlü Fransız ressamı ve gravürcüsü
Gustave Doré'nin (1832-1883);
1., 2., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 13., 15., 17., 20.,
21., 22., 23., 24., 25., 28., 29., 30. ve 32.
kantolar ile kapak ve kutu resimlerinde ise büyük
Rönesans ressamı Sandro Botticelli'nin (1445-1520)
İlahi Komedya resimleri kullanılmıştır.

